Voorlopige hechtenis van jeugdigen in uitvoering

Voorlopige hechtenis van jeugdigen in uitvoering

Een exploratief kwantitatief onderzoek naar rechterlijke beslissingen en populatiekenmerken

Y.N. van den Brink
H.T. Wermink
K.G.A. Bolscher
C.M.M. van Leeuwen
M.R. Bruning
T. Liefaard

Wolf Legal Publishers

Dit rapport is verschenen in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Auteurs / onderzoekers:
Mr. drs. Y.N. (Yannick) van den Brink (projectleider)
Dr. H.T. (Hilde) Wermink
Mr. K.G.A. (Apollonia) Bolscher
Mr. C.M.M. (Céril) van Leeuwen
Prof. mr. drs. M.R. (Mariëlle) Bruning
Prof. mr. T. (Ton) Liefaard

Met medewerking van:
Prof. mr. E.M. (Isabeth) Mijnarends
Prof. dr. P. (Paul) Nieuwbeerta
Mr. D.S. (Denise) Verkroost

Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Afdelingen Jeugdrecht en Criminologie

Begeleidingscommissie:
Prof. dr. P.H. (Peter) van der Laan (voorzitter)
Dr. J. (Jolande) uit Beijerse
Drs. E.M.H. (Essy) van Dijk
Mr. M.A.A.T. (Marieke) Engbers
Drs. D.E.W.M. (Marjolijn) Verschuren

Lay-out: Anne-Marie Krens – Tekstbeeld – Oegstgeest

© 2017 WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid

ISBN 978-94-624-0455-7

Alle rechten in deze uitgave zijn voorbehouden aan het WODC. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het WODC.

Voor deze publicatie is licentie verleend aan Wolf Legal Publishers.

Inhoudsopgave

	LIJST MET AFKORTINGEN	IX
	LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN	XI
	SAMENVATTING	XIII
1	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding en context: de beleidskoers 'VIV JJ'	1
1.2	Voorlopige hechtenis van jeugdigen	2
1.3	Doel van het onderzoek en centrale vraagstellingen	4
1.4	Methode van onderzoek	5
1.5	Leeswijzer	6
2	JURIDISCH KADER VAN VOORLOPIGE HECHTENIS VAN JEUGDIGEN	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Het Nederlandse jeugdstrafrecht	7
2.3	Nederlands wettelijk kader van voorlopige hechtenis van jeugdigen	9
	2.3.1 Wettelijke criteria voor het bevelen van voorlopige hechtenis	9
	2.3.2 Termijnen van de voorlopige hechtenis	11
	2.3.3 Schorsing onder voorwaarden	11
	2.3.4 Tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis	13
	2.3.5 Voorlopige hechtenis van jongvolwassenen	13
2.4	Internationaal en Europees kader van kinder- en mensenrechten	14
	2.4.1 Internationale kinderrechten en voorlopige hechtenis	15
	2.4.2 Europese kinder- en mensenrechten en voorlopige hechtenis	16
2.5	Resumé	17
3	EERDER EMPIRISCH ONDERZOEK NAAR DE VOORLOPIGE HECHTENIS VAN JEUGDIGEN	19
3.1	Inleiding	19
3.2	Onderzoek naar besluitvorming over voorlopige hechtenis van volwassenen	20
3.3	Onderzoek naar besluitvorming over voorlopige hechtenis van jeugdigen	22
3.4	Onderzoek naar populatiekenmerken van jeugdigen in voorlopige hechtenis	24

3.5 Evaluatieonderzoek alternatieve modaliteiten van voorlopige hechtenis van jeugdigen 25
3.6 Positionering van het onderhavige onderzoek 27

4 DATAVERZAMELING EN METHODEN VAN ANALYSE 29
4.1 Inleiding 29
4.2 Voorbereiding en uitvoering van het dossieronderzoek 29
4.2.1 Onderzoekspopulatie 29
4.2.2 Toegang tot en selectie van rechtbanken en dossiers 30
4.2.3 Codering en dataverzameling 32
4.3 Operationalisatie en methoden van analyse 33
4.4 Beperkingen en afbakeningen 34

5 DE ONDERZOEKSPOPULATIE UITGELICHT 37
5.1 Inleiding 37
5.2 Delictskenmerken 37
5.3 Kenmerken van de jeugdige verdachten 38
5.3.1 Demografische gegevens 39
5.3.2 Criminele geschiedenis 39
5.3.3 Persoonlijke en sociale omstandigheden 39
5.3.4 Hulpverleningsgeschiedenis en lopende hulpverlening 43
5.4 Resumé 44

6 INBEWARINGSTELLING VAN JEUGDIGE VERDACHTEN 45
6.1 Inleiding 45
6.2 Overzicht beslissingen inbewaringstelling van jeugdige verdachten 45
6.3 Vordering en bevel tot inbewaringstelling 46
6.3.1 Vordering van de officier 47
6.3.2 Proceshouding van verdachte en raadsman bij voorgeleiding 47
6.3.3 Beslissing van rechter-commissaris over bevelen inbewaringstelling 48
6.4 Schorsen van inbewaringstelling 49
6.4.1 Advies Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing 49
6.4.1.1 Onderbouwing van het schorsingsadvies 50
6.4.1.2 Advies over schorsingsvoorwaarden 51
6.4.2 Beslissing van rechter-commissaris over schorsing 52
6.4.2.1 'Geschorsten' versus 'niet-geschorsten'; populatiekenmerken vergeleken 53
6.4.2.2 Factoren die verband houden met de schorsingsbeslissing – twee modellen 56
6.4.2.3 Bijzondere schorsingsvoorwaarden 63
6.5 Alternatieve tenuitvoerlegging van inbewaringstelling 64
6.6 Resumé: beslissingen over de inbewaringstelling van jeugdigen 64

7 GEVANGENHOUDING VAN JEUGDIGE VERDACHTEN 67
7.1 Inleiding 67
7.2 Overzicht beslissingen gevangenhouding van jeugdige verdachten 67
7.3 Vordering en bevel tot gevangenhouding 68
7.3.1 Vordering van de officier van justitie 68
7.3.2 Proceshouding van verdachte en raadsman bij raadkamerzitting 69
7.3.3 Beslissing van raadkamer over bevelen gevangenhouding 70
7.4 Schorsen van gevangenhouding 71
7.4.1 Advies Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing 71
7.4.1.1 Onderbouwing van het schorsingsadvies 71
7.4.1.2 Advies schorsingsvoorwaarden 72
7.4.2 Beslissing van raadkamer over schorsing 73
7.4.2.1 Schorsen versus niet schorsen; populatiekenmerken vergeleken 74
7.4.2.2 De rol van Raad, OM en raadsman bij de schorsingsbeslissing 77
7.4.2.3 Bijzondere schorsingsvoorwaarden 79
7.5 Alternatieve tenuitvoerlegging van gevangenhouding 80
7.6 Resumé: beslissingen over de gevangenhouding van jeugdigen 80

8 VERLENGING VAN GEVANGENHOUDING VAN JEUGDIGE VERDACHTEN 83
8.1 Inleiding 83
8.2 Overzicht beslissingen verlenging gevangenhouding van jeugdige verdachten 83
8.3 Vordering en bevel tot verlenging van gevangenhouding 84
8.3.1 Vordering van de officier van justitie 84
8.3.2 Proceshouding van verdachte en raadsman 85
8.3.3 Beslissing van de raadkamer over bevelen verlenging gevangenhouding 85
8.4 Schorsing van de verlenging gevangenhouding 86
8.4.1 Advies Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing 86
8.4.1.1 Onderbouwing van het schorsingsadvies 86
8.4.1.2 Advies schorsingsvoorwaarden 87
8.4.2 Beslissing van raadkamer over schorsing 87
8.4.2.1 'Geschorsten' versus 'niet-geschorsten'; populatiekenmerken vergeleken 88
8.4.2.2 Bijzondere schorsingsvoorwaarden 90
8.5 Alternatieve tenuitvoerlegging van de verlenging gevangenhouding 90
8.6 Resumé: beslissingen over de verlenging gevangenhouding van jeugdigen 91

9 VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE AFDOENING VAN JEUGDSTRAFZAKEN 93
9.1 Inleiding 93
9.2 Afdoening van jeugdstrafzaken bij de totale populatie 93

9.3 Voorlopige hechtenis en de afdoening van jeugdstrafzaken 94
9.4 Verhouding voorlopige hechtenis en straftoemeting 96
9.4.1 Voorlopige hechtenis en vrijheidsbenemende sancties 96
9.4.2 Duur van voorarrest versus duur van vrijheidsstraf 99
9.5 Resumé: prejudiciërende werking van voorlopige hechtenis 101

10 CONCLUSIES, DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN 103
10.1 Een exploratieve, kwantitatieve studie naar voorlopige hechtenis van jeugdigen 103
10.2 Beslissingen over voorlopige hechtenis van jeugdigen 105
10.3 Schorsing van de inbewaringstelling 106
10.4 Schorsing van de gevangenhouding 110
10.5 Schorsing van de verlenging gevangenhouding 111
10.6 Voorlopige hechtenis en de afdoening van jeugdstrafzaken 112
10.7 Aandachtspunten voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen 113
10.7.1 Wettelijke grondslagen voor alternatieven 114
10.7.2 Doelgroep voor de ontwikkeling van alternatieven 114
10.7.3 Aandachtspunten met betrekking tot besluitvorming in de voorlopige hechtenispraktijk 115
10.7.4 Aandachtspunten op beleidsniveau 117
10.7.5 Rechtswaarborgen bij alternatieven 120
10.7.6 Afsluiting 121

LITERATUURLIJST 123

BIJLAGEN
1. Eerder onderzoek 131
2. Beschrijving van variabele kenmerken multivariabele analyse 135
3. Tabellen inbewaringstelling 141
4. Tabellen gevangenhouding 149
5. Tabellen verlenging gevangenhouding 157
6. Overzicht verkorte aanduidingen gronden voorlopige hechtenis 165

SUMMARY 167

SAMENSTELLING BEGELEIDINGSCOMMISSIE 177

DANKWOORD 179

OVER DE AUTEURS / ONDERZOEKERS 181

Lijst met afkortingen

Bjj	Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen
BTJ	Besluit tenuitvoerlegging jeugdstrafrecht
BTVO	Bureau voor Toegepast Veiligheidsonderzoek
DD	*Delikt en Delinkwent*
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FJR	*Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*
GBM	Gedragsbeïnvloedende maatregel
GH	Gevangenhouding
IBS	Inbewaringstelling
ITB	Intensief begeleidingstraject
IVRK	Verdrag inzake de rechten van het kind
JJI	Justitiële jeugdinrichting
LOVS	Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht
NIFP	Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie
NJB	*Nederlands Juristenblad*
NtEr	*Nederlands tijdschrift voor Europees recht*
OM	Openbaar Ministerie
OLS	Ordinary Least Squares
PIJ	Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
VGH	Verlenging gevangenhouding
VIV JJ	Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd
VN	Verenigde Naties
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

Lijst met tabellen en figuren

Tabellen

Tabel 4.1: Totaal aantal voorgeleidingen van jeugdigen per rechtbank in Nederland (1 april 2014 - 1 april 2015) 31
Tabel 6.1: Populatiekenmerken van 'geschorsten' versus 'niet-geschorsten' 55
Tabel 6.2: Logistische regressieanalyse schorsing inbewaringstelling model I 59
Tabel 6.3: Logistische regressieanalyse schorsing inbewaringstelling model II 62
Tabel 7.1: Populatiekenmerken van 'geschorsten' versus 'niet-geschorsten' 76
Tabel 7.2: Logistische regressieanalyse schorsing gevangenhouding 78
Tabel 8.1: Populatiekenmerken van 'geschorsten' versus 'niet-geschorsten' 89
Tabel 9.1: Afdoening van jeugdstrafzaken bij de totale populatie 94
Tabel 9.2: Voorlopige hechtenis en de afdoening van jeugdstrafzaken 96
Tabel 9.3: Voorlopige hechtenis en vrijheidsbenemende sanctie 97
Tabel 9.4: Logistische regressieanalyse voorlopige hechtenis en vrijheidsbenemende sancties 98
Tabel 9.5: Duur jeugddetentie versus duur voorarrest 100
Tabel 9.6: OLS regressieanalyse duur jeugddetentie 101

Figuren

Figuur 6.1: Beslissingen inbewaringstelling jeugdigen 46
Figuur 6.2: Bijzondere voorwaarden bij schorsing inbewaringstelling jeugdigen 63
Figuur 7.1: Beslissingen gevangenhouding jeugdigen 68
Figuur 7.2: Bijzondere voorwaarden bij schorsing gevangenhouding 79
Figuur 8.1: Beslissingen verlenging gevangenhouding jeugdige verdachten 84

Samenvatting

Inleiding

In dit exploratieve kwantitatieve onderzoek wordt een beeld geschetst van de voorlopige hechtenispraktijk in jeugdstrafzaken en de kenmerken van de betrokken jeugdige verdachten. Hiermee wordt kennis vergaard die nodig is om passende alternatieven te kunnen ontwikkelen voor voorlopige hechtenis van jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen. Zodoende kan dit onderzoek bijdragen aan de verdere overdenking en nadere invulling van de mogelijke nieuwe beleidskoers voor vrijheidsbeneming van jeugdigen in het jeugdstrafrecht, zoals die is uitgezet in het rapport 'Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd' ('VIV JJ') dat op 13 november 2015 aan de Tweede Kamer is aangeboden.

Centrale onderzoeksvragen

In dit onderzoek staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

I In welke gevallen en met welke redenen wordt bij jeugdige verdachten voorlopige hechtenis gevorderd en bevolen, wordt de tenuitvoerlegging van een bevel tot voorlopige hechtenis (wel of niet) geschorst of wordt dit bevel op een alternatieve wijze tenuitvoergelegd?

II Wat zijn de kenmerken van de betreffende jeugdige verdachten?

III Hoe verhoudt de toepassing van voorlopige hechtenis zich tot de straftoemeting in jeugdstrafzaken en is er sprake van 'prejudiciërende werking' van de voorlopige hechtenis?

IV Zijn – op basis van de bevindingen onder vragen I, II en III – uitspraken te doen over mogelijkheden voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in justitiële jeugdinrichtingen en, zo ja, welke?

Onderzoeksmethoden

In dit onderzoek zijn 250 aselect geselecteerde dossiers bestudeerd van jeugdigen (<18 jaar ten tijde van het delict) die in de periode van 1 april 2014 tot 1 april 2015 door de officier van justitie op basis van een vordering tot inbewa-

ringstelling zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris. De bestudeerde dossiers zijn afkomstig van de Rechtbank Rotterdam, de Rechtbank Midden-Nederland en de Rechtbank Gelderland. Gelet op de omvang en het aselecte karakter van de steekproef en de betrokkenheid van meerdere rechtbanken, kan worden aangenomen dat de verzamelde en geanalyseerde data een goede indicatie geven van de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen in Nederland.

Aan de hand van een codeboek zijn uit de dossiers systematisch data verzameld over de beslissingen over (1) de inbewaringstelling, (2) de gevangenhouding, (3) de verlenging van de gevangenhouding en (4) het vonnis in eerste aanleg. De verzamelde data zijn geanalyseerd met behulp van SPSS. Door middel van beschrijvende analyses en multivariabele (regressie)analyses is getracht antwoorden te krijgen op de onderzoeksvragen. Niet eerder zijn op deze wijze kwantitatieve onderzoeksmethoden en -technieken gebruikt om beslissingen over de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in Nederland te analyseren.

KENMERKEN VAN DE VOORGELEIDE JEUGDIGE VERDACHTEN

Het rapport bevat een uitvoerige beschrijving van de resultaten van de analyses van de delictskenmerken en persoonlijke kenmerken van de 250 jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie (zie hoofdstuk 5). Deze resultaten laten zien dat vermogensdelicten, waarbij gebruik is gemaakt van geweld tegen personen, het meest voorkomende type misdrijf betreft waarvoor jeugdigen uit de onderzoekspopulatie zijn voorgeleid (43%). Daarnaast indiceren de resultaten dat de onderzoekspopulatie voor een substantieel deel bestaat uit jeugdigen bij wie de adolescentie verre van probleemloos verloopt. Zo is het overgrote deel (circa 75%) van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie, ondanks zijn of haar jonge leeftijd, eerder met politie en justitie in aanraking geweest. Ook rapporteert de Raad voor de Kinderbescherming bij veel van deze jeugdigen dat sprake is van problemen op één of meer leefgebieden, zoals thuis, op school of in de vrije tijdsbesteding. Niet zelden hebben deze jeugdigen ook nog eens een laag intelligentieniveau en/of psychische problematiek (resp. 31% en 38%). Het merendeel van de onderzoekspopulatie was ten tijde van de voorgeleiding reeds in beeld bij hulpverlenende instanties.

BESLISSINGEN OVER VOORLOPIGE HECHTENIS VAN JEUGDIGEN

De resultaten van het onderzoek laten zien dat de vorderingen tot inbewaringstelling (N=250), gevangenhouding (N=104) en verlenging van de gevangenhouding (N=55) van de jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie in veruit de meeste gevallen zijn toegewezen (resp. 87%, 97% en 98%) door de

rechter-commissaris dan wel raadkamer. Tegelijkertijd tonen de resultaten dat veelvuldig gebruik is gemaakt van de schorsing onder voorwaarden, waardoor lang niet alle bevelen tot voorlopige hechtenis daadwerkelijk hebben geresulteerd in een plaatsing in een justitiële jeugdinrichting. Dit geldt het sterkst voor de beslissing omtrent de inbewaringstelling waar 55% van de bevelen tot voorlopige hechtenis is geschorst, en in mindere mate voor gevangenhouding en verlenging gevangenhouding (resp. 25% en 35%). Van nachtdetentie en thuisdetentie als alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten van voorlopige hechtenis is slechts sporadisch gebruik gemaakt.

Uit de resultaten kan worden opgemaakt dat in de meeste zaken niet zozeer de beslissing over het wel of niet toewijzen van de vordering tot inbewaringstelling, gevangenhouding of verlenging gevangenhouding, maar de beslissing over het wel of niet schorsen daarvan heeft bepaald of de betreffende jeugdige verdachte zijn of haar (verdere) proces in vrijheid heeft mogen afwachten. Om deze reden is ervoor gekozen om de beslissingen over de schorsing van de inbewaringstelling, gevangenhouding en verlenging van de gevangenhouding verdiepend te analyseren.

SCHORSING VAN DE INBEWARINGSTELLING VAN JEUGDIGEN

Uit de analyses is naar voren gekomen dat een aantal kenmerken significant samenhangt met de uitkomst van de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling (zie par. 6.4.2.2 en par. 10.3). Uit de analyses volgt voorts dat enkele van deze kenmerken in feite al in een eerder stadium een rol lijken te spelen, namelijk bij het *advies van de Raad voor de Kinderbescherming* over de schorsing, hetgeen vervolgens lijkt door te werken in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. De analyses laten een zeer sterk verband zien tussen het advies van de Raad voor de Kinderbescherming en de uitkomst van de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris.

Uit de analyses kan worden afgeleid dat de Raad terughoudender lijkt te zijn met het adviseren om zeer *jonge verdachten* in een justitiële jeugdinrichting te plaatsen (lees: niet te schorsen) dan wanneer het gaat om verdachten van 15 jaar en ouder, hetgeen doorwerkt in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. Een verklaring hiervoor is mogelijk gelegen in de kwetsbaarheid van jonge verdachten en de mogelijke schadelijke gevolgen van een verblijf in een inrichting.

Voorts volgt uit de analyses dat *first offenders* minder kans lijken te hebben op een advies van de Raad dat strekt tot schorsing van de inbewaringstelling – en daarmee ook minder kans hebben op een schorsing – dan jeugdigen met justitiële documentatie. Een verklaring hiervoor zou mogelijk gelegen kunnen zijn in een gebrek aan informatie over deze verdachten in de vroege voorfase van het strafproces. Ook is het voorstelbaar dat *first offenders* in beginsel

uitsluitend worden voorgeleid als het een zeer ernstige zaak betreft (zie voor een nadere duiding: par. 10.3).

De resultaten van het onderzoek tonen eveneens dat jeugdige verdachten met een *niet-Nederlandse achtergrond*, onafhankelijk van verschillende delicts-, persoons- en proceskenmerken, een kleinere kans lijken te hebben op een positief schorsingsadvies van de Raad, hetgeen in stand lijkt te worden gehouden in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. Nader onderzoek naar onderliggende verklaringen hiervoor is wenselijk (zie wederom par. 10.3).

Verder volgt uit de analyses dat jeugdigen met een *(mogelijke) verstandelijke beperking* een kleinere kans lijken te hebben op een positief schorsingsadvies van de Raad en (hierdoor) ook minder kans lijken te hebben om te worden geschorst door de rechter-commissaris. Een verklaring hiervoor zou mogelijk kunnen zijn dat de communicatie met, en participatie van jeugdige verdachten met een verstandelijke beperking tijdens de contacten met professionals, waaronder de raadsonderzoeker en de rechter-commissaris, in de vroege voorfase van het strafproces moeizamer verloopt, waardoor een minder duidelijk of zelfs vertekend beeld kan ontstaan van de jeugdige. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat het opstellen van een schorsingsplan door de Raad of jeugdreclassering complexer is. Nader onderzoek naar de onderliggende verklaringen is wenselijk (zie wederom par. 10.3).

Voorts zijn ook kenmerken geïdentificeerd die, onafhankelijk van het schorsingsadvies van de Raad, significant in verband staan met de uitkomst van de schorsingsbeslissing. Dit zijn factoren die mogelijk al een rol spelen in het advies, maar daarbovenop nog een extra rol spelen bij de schorsingsbeslissing (in de criminologische literatuur ook wel "cumulative (dis)advantage" genoemd). Zo hebben jeugdigen die *niet naar school* gaan – ongeacht het advies van de Raad – een kleinere kans op een schorsing van de inbewaringstelling dan jeugdigen die wel naar school gaan en daar goed functioneren. Ook blijkt dat jeugdigen die volgens het rapport van de Raad een *negatieve houding* hebben ten opzichte van hulpverlening en begeleiding door de jeugdreclassering minder kans hebben op een schorsing van de inbewaringstelling.

Verder komt uit de analyses een zeer sterk significant verband naar voren tussen de *onderzoeksgrond* als grond op het bevel tot inbewaringstelling en de beslissing van de rechter-commissaris om de inbewaringstelling niet te schorsen. Als sprake is van de onderzoeksgrond, dan is de kans op een schorsing zeer klein. Voorts is ook een negatief verband vastgesteld tussen de *recidivegrond* en de schorsingsbeslissing: als recidivegevaar één van de gronden is waarop het bevel tot inbewaringstelling is gebaseerd, is de kans op een schorsing kleiner dan als dit niet het geval is.

Tot slot moet worden geconcludeerd dat voor delictskenmerken, zoals 'maximale wettelijke strafdreiging voor het zwaarste strafbare feit op de vordering', en 'aantal strafbare feiten op de vordering' geen significante verbanden zijn gevonden met de schorsingsbeslissing. Hieruit zou kunnen

worden afgeleid dat bij jeugdige verdachten – anders dan bij volwassen verdachten – persoonlijke kenmerken van de jeugdige, zoals het al dan niet naar school gaan, en proceskenmerken, zoals een lopend politieonderzoek, een belangrijkere rol spelen bij beslissingen over de voorlopige hechtenis dan delictskenmerken. Dat geen significante verbanden zijn gevonden, betekent echter niet dat dergelijke delictskenmerken in specifieke jeugdzaken geen rol kunnen spelen in beslissingen van rechters-commissarissen over de schorsing van de inbewaringstelling.

SCHORSING VAN DE GEVANGENHOUDING VAN JEUGDIGEN

Als het gaat om de schorsing van de gevangenhouding, laten de analyseresultaten zien dat de raadkamer daartoe in de steekproef geen enkele keer is overgegaan zonder dat de raadsman daarom had verzocht (zie par. 7.4.2.2 en par. 10.4). Dit zou kunnen indiceren dat de raadkamer, ondanks de wettelijke mogelijkheid om daartoe ambtshalve te beslissen (art. 493 lid 1 Sv), een schorsingsverzoek welhaast als een minimumvoorwaarde beschouwt voor een schorsing van de gevangenhouding. Een andere verklaring voor deze bevinding is dat het voorstelbaar is dat als de raadsman al geen heil ziet in het doen van een schorsingsverzoek, de zaak zich mogelijk om evidente redenen niet leent voor een schorsing.

Voorts is vastgesteld dat er een zeer sterk significant verband bestaat tussen het *standpunt van het Openbaar Ministerie over de schorsing* en de uitkomst van de schorsingsbeslissing van de raadkamer. Als het Openbaar Ministerie zich op het standpunt stelt dat de gevangenhouding kan worden geschorst, vergroot dit de kans aanzienlijk dat de raadkamer beslist tot schorsing. Een soortgelijke bevinding komt naar voren met betrekking tot het *advies van de Raad voor de Kinderbescherming*. Als de Raad adviseert tot schorsing van de gevangenhouding, is de kans dat de raadkamer overgaat tot schorsing significant groter dan als de Raad adviseert om niet te schorsen.

Deze resultaten zouden kunnen worden opgevat als een aanwijzing dat de raadkamer zich in haar beslissing over de schorsing veelal laat leiden door het standpunt van het Openbaar Ministerie en/of het advies van de Raad. Andersom zouden deze resultaten ook kunnen betekenen dat de te verwachten beslissing van de raadkamer een rol speelt bij het bepalen van het standpunt van het Openbaar Ministerie en het advies van de Raad doordat zij daarop anticiperen. Een alternatieve verklaring is dat de raadkamer, het Openbaar Ministerie en de Raad, volstrekt onafhankelijk van elkaar, vaak tot eenzelfde oordeel komen over de schorsing van de gevangenhouding. De resultaten lijken evenwel aan te sluiten bij de in de criminologische literatuur ontwikkelde notie dat besluitvorming in het strafproces moet worden beschouwd als een 'collectief proces', waarbij de beslissingen van de ene actor een rol spelen bij de beslissingen van de andere actoren (zie par. 10.4).

SCHORSING VAN DE VERLENGING VAN DE GEVANGENHOUDING VAN JEUGDIGEN

De beslissing van de raadkamer over de schorsing van de verlenging van de gevangenhouding is uitsluitend beschrijvend geanalyseerd (zie hoofdstuk 8). Vanwege de kleine aantallen jeugdige verdachten waarbij een verlenging van de gevangenhouding is gevorderd en bevolen, moet terughoudend worden omgegaan met het generaliseren van de resultaten van deze analyse. Desalniettemin is een opvallende bevinding dat een aantal jeugdigen dat aanvankelijk – op het moment van de voorgeleiding – geen zinvolle dagbesteding had en (mede daardoor) niet voor schorsing in aanmerking leek te komen, nu wel is geschorst. Dit zou erop kunnen duiden dat de jeugdreclassering in de tussenliggende periode een dagbestedingsactiviteit voor deze jeugdigen heeft gerealiseerd (zie par. 10.5).

VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE AFDOENING VAN JEUGDSTRAFZAKEN

Dit rapport besteedt ook aandacht aan de verhouding tussen de toepassing van voorlopige hechtenis van jeugdigen en de afdoening van jeugdstrafzaken (zie hoofdstuk 9). Uit de analyses zijn drie belangwekkende bevindingen naar voren gekomen (zie ook par. 10.6)

Een eerste bevinding is dat van de 108 jeugdigen uit de onderzoekspopulatie die daadwerkelijk tijd in bewaring hebben doorgebracht, bij dertien jeugdigen de strafzaak heeft geresulteerd in een vrijspraak of sepot. Met andere woorden: ruim één op de tien jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie die heeft vast gezeten in voorlopige hechtenis, is uiteindelijk niet veroordeeld.

Een tweede bevinding is dat de toepassing van voorlopige hechtenis in de voorfase van het strafproces sterk in verband kan worden gebracht met het opleggen van een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie bij veroordeling. Andersom is de kans dat een jeugdige verdachte die niet in voorlopige hechtenis heeft gezeten, wordt veroordeeld tot een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie zeer klein.

Een derde bevinding is dat uit de analyses een sterk verband naar voren komt tussen de duur van het voorarrest en de duur van de opgelegde jeugddetentie. Dit zou enerzijds kunnen indiceren dat rechters-commissarissen en raadkamers met de duur van het voorarrest anticiperen op de verwachte duur van de bij veroordeling op te leggen jeugddetentiestraf. Anderzijds kan deze bevinding ook betekenen dat zittingsrechters zich bij de straftoemeting, althans voor wat betreft de duur van de onvoorwaardelijk op te leggen jeugddetentie, conformeren aan de duur van het reeds uitgezeten voorarrest.

Kortom, deze bevindingen laten zien dat van de voorlopige hechtenis een 'prejudiciërende werking' lijkt uit te gaan ten aanzien van de straftoemeting in jeugdstrafzaken. Hieruit kan worden afgeleid dat factoren die een rol spelen bij de beslissingen van de rechter-commissaris en raadkamer over de (schorsing

van de) inbewaringstelling en gevangenhouding in de voorfase van het strafproces mogelijk doorwerken tot aan de uiteindelijke afdoening van de jeugdstrafzaak.

AANDACHTSPUNTEN VOOR ALTERNATIEVEN VOOR VOORLOPIGE HECHTENIS IN JUSTITIËLE JEUGDINRICHTINGEN

De resultaten van dit onderzoek indiceren dat in de huidige jeugdstrafrechtspraktijk weinig gebruik wordt gemaakt van alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten van voorlopige hechtenis, zoals nachtdetentie en thuisdetentie. De schorsing onder voorwaarden wordt daarentegen wel veelvuldig toegepast. Gesteld kan worden dat hiermee in de huidige praktijk reeds ruim gebruik wordt gemaakt van alternatieven voor voorlopige hechtenis van jeugdigen. Toch is er een groep jeugdige verdachten die kennelijk niet (onmiddellijk) voor een schorsing in aanmerking komt en dus wel in een justitiële jeugdinrichting terecht komt. Deze jeugdigen vormen de doelgroep voor (mogelijk) nieuw te ontwikkelen alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen. De resultaten van deze studie bevatten een aantal concrete aandachtspunten die relevant zijn voor het gebruik van bestaande alternatieven en de ontwikkeling van nieuwe alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen, zowel met betrekking tot de besluitvorming van actoren in de voorlopige hechtenispraktijk als op beleidsniveau (zie par. 10.7).

AANDACHTSPUNTEN MET BETREKKING TOT BESLUITVORMING IN DE VOORLOPIGE HECHTENISPRAKTIJK

Een eerste aandachtspunt betreft de gevonden *samenhang tussen de voorlopige hechtenis en de straftoemeting*. De prejudiciërende werking die lijkt uit te gaan van de voorlopige hechtenis zou kunnen impliceren dat de door de rechter-commissaris of raadkamer beoogde dan wel verwachte straf een rol kan spelen in zijn of haar beslissing om al dan niet gebruik te maken van alternatieven voor voorlopige hechtenis (zie hierover par. 10.7.3). Gesteld kan worden dat het nadenken over de ontwikkeling en het gebruik van alternatieven voor voorlopige hechtenis ook noopt tot reflectie op de samenhang tussen voorlopige hechtenis en vrijheidsstraf, zoals die in de jeugdstrafrechtspraktijk lijkt te bestaan.

Een tweede aandachtspunt heeft betrekking op de gevonden *samenhang tussen de beslissing van de rechter-commissaris (en raadkamer) over de schorsing van de voorlopige hechtenis en het advies van de Raad voor de Kinderbescherming*. Met name de bevindingen dat first offenders, jeugdigen met een niet-Nederlandse achtergrond en jeugdigen met een (mogelijke) verstandelijke beperking een kleinere kans lijken te hebben op een positief schorsingsadvies van de Raad

en daarmee ook een kleinere kans lijken te hebben om te worden geschorst door de rechter-commissaris, geven aanleiding tot verdiepend onderzoek naar onderliggende verklaringen.

Een derde aandachtspunt betreft de gevonden *samenhang tussen de 'onderzoeksgrond' als reden voor het bevelen van voorlopige hechtenis en de beslissing over de schorsing*. Als de inbewaringstelling (mede) op basis van de onderzoeksgrond wordt bevolen, is de kans op een schorsing doorgaans zeer klein. Ondanks dat in dit onderzoek geen inzicht wordt gegeven in de wijze waarop officieren van justitie en rechters inhoudelijk omgaan met de onderzoeksgrond, kan uit de resultaten worden afgeleid dat het voor de ontwikkeling en het gebruik van alternatieven voor voorlopige hechtenis van belang is dat zo terughoudend mogelijk wordt omgegaan met de onderzoeksgrond en – mocht daadwerkelijk sprake zijn van zodanig collusiegevaar dat voorlopige hechtenis noodzakelijk is – het onderzoek zo voortvarend mogelijk wordt uitgevoerd.

Aandachtspunten op beleidsniveau

Uit het onderzoek komen tevens vijf belangrijke aandachtspunten naar voren voor beleidsmakers die zich (mogelijk gaan) bezighouden met het ontwikkelen van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen (zie par. 10.7.4).

Een eerste aandachtspunt is dat er behoefte blijkt te zijn aan *direct beschikbare, passende dagbestedingsprogramma's* voor jeugdige verdachten die nog niet beschikken over een zinvolle dagbesteding. De resultaten van dit onderzoek indiceren dat hiermee de mogelijkheden zouden kunnen worden vergroot voor de schorsing van de inbewaringstelling van de jeugdige verdachten die thans in bewaring worden gesteld, waarvan een substantieel deel (circa een kwart) niet naar school gaat en ook niet beschikt over een andere zinvolle dagbesteding.

Een tweede aandachtspunt is dat het bestaande instrumentarium aan interventies die als bijzondere voorwaarden aan een schorsing kunnen worden verbonden, naar het oordeel van rechters-commissarissen, kennelijk niet altijd lijkt te volstaan om het collusie-en/of recidivegevaar af te wenden. Uit de resultaten zou kunnen worden afgeleid dat er behoefte is aan alternatieven die voorzien in de mate van *toezicht en beveiliging die nodig is om het collusie-en/of recidivegevaar af te wenden*, zonder dat de jeugdige daarvoor (voltijds) in een justitiële jeugdinrichting hoeft te worden geplaatst. Een mogelijke aanvulling op de thans bestaande alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten van voorlopige hechtenis, zoals nachtdetentie en thuisdetentie, zou de plaatsing van jeugdige verdachten in lokale, kleinschalige voorzieningen kunnen zijn, hetgeen momenteel door middel van pilots wordt getest. Een ander alternatief zou kunnen zijn om een 'buitenschoolse opvang' (ofwel 'evening reporting centers') te ontwikkelen, waar jeugdige verdachten na schooltijd en eventueel in de

weekenden moeten verblijven, maar waarbij zij wel thuis overnachten (zie voor een nadere toelichting: par. 10.7.4). Ook zou het verder investeren in alternatieve vormen van toezicht, zoals elektronisch toezicht, kunnen worden overwogen.

Een derde aandachtspunt voor de bestaande en (mogelijk) nieuw te ontwikkelen alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen is dat een aanzienlijk deel van de *doelgroep bestaat uit jeugdigen met beperkte verstandelijke vermogens en psychische problematiek*. Alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen moeten zijn toegerust op deze populatie. Dit betekent onder meer dat de uitvoerende professionals getraind moeten zijn om met jeugdigen met dergelijke beperkingen en problematiek om te gaan.

Een vierde aandachtspunt is dat alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen uitsluitend kans van slagen hebben als *de betrokken professionele actoren goed op de hoogte zijn van het bestaan van deze alternatieven, kennis hebben van de doelgroep en vertrouwen hebben in deze alternatieven* (zie hierover par 10.7.4). Het is daarom van belang dat de betrokken actoren, waaronder rechters, officieren van justitie, advocaten en professionals van de Raad voor de Kinderbescherming en jeugdreclassering, worden getraind in het gebruik van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen.

Een vijfde aandachtspunt is dat het *gebruik van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen moet worden gemonitord*.

Rechtswaarborgen bij alternatieven

Bij de ontwikkeling van passende alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen in het Nederlandse jeugdstrafrecht is het van groot belang dat fundamentele rechtswaarborgen niet uit het oog worden verloren. Dit geldt voor waarborgen die voortvloeien uit het internationale recht, alsook voor kernbeginselen uit het Nederlandse (jeugd)strafrecht, zoals de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit (zie par. 10.7.5). Indachtig de rechtswaarborgen waarmee alternatieven zouden moeten worden omkleed, is het voor zowel de bestaande alternatieven als voor eventuele nieuwe alternatieven voor voorlopige hechtenis (in justitiële jeugdinrichtingen) van belang dat goed wordt nagedacht over de wettelijke grondslag daarvan (zie ook par. 10.7.1).

Afsluiting

Dit onderzoek heeft voor het eerst in kaart gebracht hoe de populatie van jeugdigen die op vordering tot inbewaringstelling worden voorgeleid aan de rechter-commissaris eruit ziet, wat zijn belangrijkste kenmerken zijn, en hoe deze kenmerken zich verhouden tot de rechterlijke besluitvorming over de

voorlopige hechtenis. Deels laat dit een bekend beeld zien, deels is sprake van een nieuw beeld. Met de bevindingen uit dit onderzoek kan niet alleen beter invulling worden gegeven aan de verplichtingen die voortvloeien uit het Nederlandse en internationale recht ten aanzien van jeugdigen in voorlopige hechtenis. Ook wordt een belangrijke basis gelegd voor de specifieke beleidskeuzes die voortvloeien uit het programma 'VIV JJ' dat is gericht op de ontwikkeling van passende alternatieven voor de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in justitiële jeugdinrichtingen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en context: de beleidskoers 'VIV JJ'

Op 13 november 2015 is het rapport 'Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd' ('VIV JJ') aangeboden aan de Tweede Kamer, waarin een mogelijke nieuwe koers uiteen wordt gezet voor de invulling van vrijheidsbeneming van jeugdigen in het jeugdstrafrecht.[1] Een belangrijk onderdeel van deze nieuwe koers is het plan om een gedifferentieerder stelsel van residentiële voorzieningen voor justitiële jeugd te ontwikkelen dan het huidige aanbod van justitiële jeugdinrichtingen. Hierbij zijn belangrijke speerpunten het streven naar maatwerk, proportioneel gebruik van beveiliging en continuering van zorg c.q. hulpverlening. Voorgesteld wordt om, naast de beveiligde inrichtingen waar specialistische zorg aanwezig is (nu de justitiële jeugdinrichtingen), lokale, kleinschalige voorzieningen te ontwikkelen met een half open regime dat een op het individu passend type en niveau van beveiliging kent. Het lokale karakter van de voorzieningen beoogt het mogelijk te maken om de jeugdige dichtbij zijn of haar leefomgeving op te vangen, waardoor de kans wordt vergroot om een hulplijn te realiseren die doorloopt na het verblijf in de voorziening en waarbij het netwerk van de jeugdige vanaf het eerste moment kan worden betrokken. Hiermee wordt ernaar gestreefd zoveel mogelijk maatwerk te kunnen leveren.[2]

Een belangrijke doelgroep voor de mogelijk nieuw te ontwikkelen kleinschalige voorzieningen zijn jeugdigen die in het huidige systeem kort in een justitiële jeugdinrichting verblijven. Het overgrote deel van deze zogenaamde 'kortverblijvers' betreft jeugdigen die in voorlopige hechtenis zitten (79% in 2013).[3] Jeugdigen in voorlopige hechtenis vormen daarmee in elk geval qua omvang de voornaamste doelgroep voor de kleinschalige voorzieningen.[4] Om de mogelijk nieuw te ontwikkelen voorzieningen te kunnen laten aansluiten bij deze doelgroep en te kunnen laten fungeren als alternatief voor voorlopige

1 Brief van 13 november 2015 van de minister aan de Tweede Kamer (kenmerk 699053).
2 Van Alphen, Drost & Jongebreur 2015, p. 3-6.
3 Rovers 2014, p. 19.
4 Eind 2016 zijn in Amsterdam, Groningen en Nijmegen pilots gestart met een kleinschalige voorziening voor justitiële jeugd. De pilot met de kleinschalige voorziening in Amsterdam richt zich zelfs uitsluitend op de opvang van jeugdigen in voorlopige hechtenis.

hechtenis in de justitiële jeugdinrichting, is het essentieel dat inzicht wordt verkregen in de kenmerken van deze doelgroep, alsook in de toepassingspraktijk van voorlopige hechtenis van jeugdigen. Dit vormt de concrete aanleiding van het onderhavige onderzoek, waarin de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen centraal staat.

1.2 Voorlopige hechtenis van jeugdigen

Voorlopige hechtenis is een strafvorderlijk dwangmiddel dat door de rechter, op vordering van de officier van justitie, kan worden ingezet ten aanzien van een jeugdige verdachte om – simpel gezegd – te voorkomen dat de verdachte hangende het strafproces vlucht, recidiveert, het onderzoek frustreert of dat, vanwege de vrijlating van een verdachte van een ernstig strafbaar feit, maatschappelijke onrust ontstaat (vgl. art. 67 en 67a Wetboek van Strafvordering (Sv)). Bij voorlopige hechtenis gaat het dus om vrijheidsbeneming van een jeugdige op verdenking van een strafbaar feit vóórdat zijn of haar schuld in rechte is vastgesteld. Hiermee heeft de voorlopige hechtenis een inherent controversieel karakter. Voorlopige hechtenis maakt immers niet alleen inbreuk op de persoonlijke vrijheid van de jeugdige, maar staat ook op gespannen voet met de onschuldpresumptie, hetgeen een belangrijk onderdeel is van het recht op een eerlijk proces. Bovendien heeft de voorlopige hechtenis een grote impact op het leven van jeugdigen, aangezien zij worden opgesloten in een justitiële jeugdinrichting, gescheiden van hun familie en eigen leefomgeving (waaronder school) en ook nog eens in grote onzekerheid verkeren over de duur van het verblijf in de inrichting en het verdere verloop van de strafzaak. Uit onder meer het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) volgt dan ook dat voorlopige hechtenis van jeugdigen met de grootst mogelijke terughoudendheid moet worden toegepast.[5] Dit uitgangspunt is ook in de Nederlandse wetgeving te herkennen en wel in het voorschrift van artikel 493 lid 1 Sv, waarin staat dat de rechter die de voorlopige hechtenis van een jeugdige verdachte beveelt, verplicht is na te gaan of de tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis kan worden geschorst. In beleidstukken en in de praktijk wordt dit voorschrift ook wel aangeduid als het uitgangspunt 'schorsen, tenzij'.[6]

Desalniettemin krijgt Nederland al jaren kritiek van onder meer het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties en Unicef en Defence for Children op de wijze waarop wordt omgegaan met de voorlopige hechtenis van jeugdige

5 Zie artikel 37 sub b IVRK en artikel 5 lid 1 sub c en lid 3 EVRM.
6 Zie onder meer: *Kamerstukken II* 2014/15, 2626, Aanhangsel.

verdachten.[7] Deze kritiek lijkt zich vooral te baseren op het percentage voorlopig gehechten binnen de populatie van justitiële jeugdinrichtingen. Dit percentage ligt al jaren stabiel rond de 40%.[8] Inzoomend op de *minderjarige* populatie van justitiële jeugdinrichtingen, is dit percentage veel hoger: op 1 januari 2017 verbleef 76% van de minderjarige populatie van justitiële jeugdinrichtingen daar op titel van voorlopige hechtenis.[9] Volgens Unicef en Defence for Children staat dit hoge percentage voorlopig gehechten op gespannen voet met de onschuldpresumptie en met het uitgangspunt dat vrijheidsbeneming van minderjarigen een uiterste maatregel moet zijn.[10] In de literatuur is daarentegen ook wel opgeworpen dat dit hoge percentage vooral wordt verklaard doordat in Nederland relatief korte vrijheidsstraffen worden opgelegd.[11]

Voorts is bekend dat de instroom van jeugdigen in voorlopige hechtenis in de afgelopen vijf jaar substantieel is afgenomen. Zo werden in 2011 nog 1.559 jeugdigen op titel van voorlopige hechtenis in een justitiële jeugdinrichting geplaatst, terwijl dit aantal in 2015 1.209 jeugdigen bedroeg.[12] Ook laten cijfers zien dat jeugdigen doorgaans slechts kort in voorlopige hechtenis verblijven. In 2014 was 34% van de jeugdigen die op titel van voorlopige hechtenis instroomde in een justitiële jeugdinrichting binnen twee weken uitgestroomd. Binnen vier weken was dit 51% en binnen twee maanden 75%.[13] Deze hoge uitstroomcijfers lijken te kunnen worden verklaard doordat de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in de praktijk vaak lopende het proces wordt geschorst onder voorwaarden. Een deel van de jeugdigen ten aanzien van wie een bevel tot voorlopige hechtenis wordt afgegeven komt zelfs niet eens in een justitiële jeugdinrichting terecht, omdat de voorlopige

7 VN-Kinderrechtencomité 2015, par. 58. Ook UNICEF & Defence for Children (2015, p. 27) zijn kritisch. Deze kritiek heeft onder meer geleid tot Kamervragen, die door de staatssecretaris in een brief van 17 juni 2015 zijn beantwoord. Zie: *Kamerstukken II* 2014/15, 2626 Aanhangsel.

8 DJI 2016, p. 85.

9 UNICEF & Defence for Children 2017, p. 36. Dat dit percentage hoger ligt dan de eerder genoemde 40% kan worden verklaard doordat veel jeugdigen die bij veroordeling een langdurige vrijheidsbenemende straf of maatregel opgelegd krijgen, tijdens de tenuitvoerlegging van die straf of maatregel meerderjarig worden. Als uitsluitend wordt gekeken naar de minderjarige populatie van de justitiële jeugdinrichtingen, valt dus een substantieel deel van de reeds veroordeelde jeugdigen buiten de meting, waardoor het percentage voorlopig gehechten hoger uitvalt.

10 UNICEF & Defence for Children 2015, p. 27.

11 Vgl. Berghuis, Linckens & Aanstoot 2016.

12 DJI 2016, p. 79. Dit is opvallend, aangezien sinds de invoering van de Wet adolescentenstrafrecht op 1 april 2014 de voorlopige hechtenis van jongvolwassenen ten aanzien van wie het voornemen bestaat om de zaak via het jeugdstrafrecht af te doen in beginsel in de justitiële jeugdinrichting ten uitvoer wordt gelegd, waarmee de groep die op titel van voorlopige hechtenis kan instromen in een justitiële jeugdinrichting is opgerekt naar jeugdigen tot 23 jaar (leeftijd ten tijde van het delict).

13 Van Alphen, Drost & Jongebreur 2015, p. 18.

hechtenis direct tijdens de voorgeleiding wordt geschorst door de rechter-commissaris.[14]

Tegen deze achtergrond wordt de vraag relevant waarom de voorlopige hechtenis in sommige gevallen direct wordt geschorst, terwijl jeugdige verdachten in andere gevallen eerst voor korte tijd in een justitiële jeugdinrichting worden geplaatst, waarna alsnog tot schorsing wordt overgegaan. Hierbij dringt zich de vraag op waarom de rechter het in laatstgenoemde gevallen noodzakelijk acht om deze jeugdige verdachten in voorlopige hechtenis te nemen in een justitiële jeugdinrichting, terwijl deze jeugdigen enkele weken laten alweer voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld (lees: schorsing onder voorwaarden). Dit roept tevens de vraag op wat er in die korte periode van voorlopige hechtenis in de situatie verandert waardoor de schorsing aanvankelijk niet, maar na een aantal weken wel verantwoord wordt geacht. Kennis hierover, alsook over de persoonlijke kenmerken van de betrokken jeugdige verdachten, is uiterst relevant voor de ontwikkeling van passende alternatieven voor voorlopige hechtenis in de justitiële jeugdinrichting, vooral voor die groep die thans slechts kort in de justitiële jeugdinrichting verblijft. De schorsingspraktijk kan evenwel niet los worden gezien van de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen in bredere zin, waardoor ook behoefte bestaat aan kennis over andere relevante aspecten van de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen. Met deze constateringen zijn we aanbeland bij het doel van het onderhavige onderzoek.

1.3 Doel van het onderzoek en centrale vraagstellingen

Dit onderzoek heeft een exploratief en kwantitatief karakter en beoogt inzicht te geven in de toepassingspraktijk van voorlopige hechtenis in jeugdstrafzaken, alsook in de kenmerken van de betrokken jeugdige verdachten. Hiermee beoogt dit onderzoek bij te dragen aan de kennis die nodig is om passende alternatieven te kunnen ontwikkelen voor voorlopige hechtenis van jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen, waarmee nader invulling kan worden gegeven aan de mogelijke nieuwe koers voor vrijheidsbeneming van justitiële jeugd, zoals uiteengezet in het rapport 'VIV JJ'.

In dit onderzoek staan de volgende vier vragen centraal:

1. *In welke gevallen en met welke redenen wordt bij jeugdige verdachten voorlopige hechtenis gevorderd en bevolen, wordt de tenuitvoerlegging van een bevel tot voorlopige hechtenis (wel of niet) geschorst of wordt dit bevel op een alternatieve wijze tenuitvoergelegd?*
2. *Wat zijn de kenmerken van de betreffende jeugdige verdachten?*

14 Zie hierover: Uit Beijerse 2009; Van den Brink 2013.

3. *Hoe verhoudt de toepassing van voorlopige hechtenis zich tot de straftoemeting in jeugdstrafzaken en is er sprake van 'prejudiciërende werking' van de voorlopige hechtenis?*
4. *Zijn – op basis van de bevindingen onder vragen I, II en III – uitspraken te doen over mogelijkheden voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in justitiële jeugdinrichtingen en, zo ja, welke?*

1.4 Methode van onderzoek

In het onderzoek zijn 250 aselect geselecteerde dossiers bestudeerd van jeugdigen die in de periode 1 april 2014 tot 1 april 2015 door de officier van justitie op basis van een vordering tot inbewaringstelling zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris. Het gaat hierbij om dossiers van jeugdigen die ten tijde van het strafbare feit waarvan zij werden verdacht de leeftijd van achttien jaar nog niet hadden bereikt.[15] De bestudeerde dossiers zijn afkomstig van drie rechtbanken: Rechtbank Rotterdam (124), Rechtbank Midden-Nederland (71) en Rechtbank Gelderland (55). Het aantal bestudeerde dossiers per rechtbank is naar rato vastgesteld op basis van het totale aantal vorderingen tot inbewaringstelling van jeugdigen bij de desbetreffende rechtbank. Per rechtbank is een aselecte steekproef van dossiers getrokken, waardoor de resultaten van dit onderzoek representatief zijn voor zaken die in de geselecteerde rechtbanken worden behandeld.

Uit de dossiers is aan de hand van een voor dit onderzoek ontwikkeld codeboek systematisch informatie gedestilleerd die nodig is om de bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden. Hierbij richt dit onderzoek zich op drie beslismomenten inzake de voorlopige hechtenis: de voorgeleiding (lees: de beslissing over de inbewaringstelling), eerste raadkamerzitting (lees: de beslissing over de gevangenhouding) en tweede raadkamerzitting (lees: de beslissing over de verlenging van de gevangenhouding). Daarnaast is ook steeds het vonnis in eerste aanleg bestudeerd om een beeld te krijgen van de mogelijke prejudiciërende werking van voorlopige hechtenis. De informatie over de persoonlijke kenmerken van de jeugdigen is afkomstig uit de adviesrapportage die de Raad voor de Kinderbescherming opstelt ten behoeve van de voorgeleiding.

De verzamelde data zijn geanalyseerd met behulp van SPSS. Door middel van beschrijvende analyses en multivariabele analyses is getracht antwoorden te krijgen op de onderzoeksvragen. De multivariabele logistische regressieanalyses zijn specifiek gericht op het verkrijgen van inzicht in de factoren die direct in verband kunnen worden gebracht met de beslissing van de rechter-

15 Jongvolwassenen bij wie de officier van justitie bij de vordering van de inbewaringstelling het voornemen kenbaar heeft gemaakt om afdoening volgens het jeugdstrafrecht te eisen, zijn in het onderhavige onderzoek buiten beschouwing gelaten. Zie hierover: par. 4.2.

commissaris of raadkamer om de tenuitvoerlegging van de inbewaringstelling c.q. gevangenhouding wel of niet te schorsen. In deze analyses is van diverse delictskenmerken, proceskenmerken en persoonlijke kenmerken van de verdachte – in onderlinge samenhang – gemeten of zij de kans dat de rechter-commissaris of raadkamer beslist tot schorsen significant beïnvloeden. Ook zijn een multivariabele logistische regressieanalyse en een multivariabele OLS regressieanalyse uitgevoerd om het mogelijke verband tussen de toepassing van voorlopige hechtenis en de straftoemeting door de zittingsrechter (lees: prejudiciërende werking) inzichtelijk te maken.

De onderzoeksmethodologie wordt in hoofdstuk 4 nader uitgewerkt.

1.5 LEESWIJZER

De opbouw van dit rapport is als volgt. Alvorens de resultaten van de dossierstudie worden gepresenteerd, worden in hoofdstuk 2 de juridische context en kaders uiteengezet waarbinnen rechters-commissarissen en raadkamers hun beslissingen nemen over de voorlopige hechtenis van jeugdigen. Vervolgens wordt het onderhavige onderzoek in hoofdstuk 3 ingebed in het bestaande onderzoek naar de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen in Nederland. In hoofdstuk 4 volgt een nadere uitwerking van de onderzoeksmethodologie, waarna in hoofdstuk 5 aan de hand van de resultaten van de dossierstudie de onderzoekspopulatie wordt beschreven. In de daarop volgende hoofdstukken worden de resultaten van het dossieronderzoek gepresenteerd, waarmee respectievelijk inzicht wordt gegeven in de beslissing van de rechter-commissaris over de inbewaringstelling van jeugdigen en de eventuele schorsing daarvan (hoofdstuk 6), de beslissing van de raadkamer over de gevangenhouding van jeugdigen en de eventuele schorsing daarvan (hoofdstuk 7) en de beslissing van de raadkamer over de verlenging van de gevangenhouding van jeugdigen en de eventuele schorsing daarvan (hoofdstuk 8). Voorts wordt in hoofdstuk 9 ingegaan op de afdoening van de onderzochte jeugdstrafzaken en de eventuele samenhang tussen voorlopige hechtenis en de straftoemeting. In hoofdstuk 10 volgen de belangrijkste conclusies van het onderzoek en worden aandachtspunten geformuleerd voor bestaande en mogelijk nieuw te ontwikkelen alternatieven voor de voorlopige hechtenis van jeugdigen, zoals die thans in justitiële jeugdinrichtingen ten uitvoer wordt gelegd.

2 Juridisch kader van voorlopige hechtenis van jeugdigen

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de juridische context en kaders beschreven waarbinnen de rechter-commissaris en de raadkamer de beslissing over de voorlopige hechtenis van een jeugdige verdachte nemen. Hierbij wordt eerst kort aandacht besteed aan de context waarin de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen vorm krijgt: het Nederlandse jeugdstrafrecht (par. 2.2). Vervolgens wordt de Nederlandse wettelijke regeling van de voorlopige hechtenis van jeugdigen uiteengezet (par. 2.3), gevolgd door een beschrijving van de relevante internationale en Europese kinder- en mensenrechtstandaarden betreffende de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten, die eveneens door de rechter-commissaris en raadkamer in acht moeten worden genomen (par. 2.4). Het hoofdstuk wordt afgesloten met de belangrijkste juridische uitgangspunten voor voorlopige hechtenis van jeugdigen (par. 2.5).

2.2 HET NEDERLANDSE JEUGDSTRAFRECHT

Sinds 1 december 1905 kent Nederland een apart jeugdstrafrecht voor jeugdigen die zich (vermoedelijk) schuldig hebben gemaakt aan een strafbaar feit.[1] Het jeugdstrafrecht is in beginsel van toepassing op jeugdigen die ten tijde van het strafbare feit de leeftijd van 12 jaar, maar nog niet de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt.[2] Deze bovenste leeftijdsgrens is echter flexibel. Zo biedt de wet ruimte om onder bepaalde omstandigheden ten aanzien van 16- en 17-jarigen straffen en maatregelen uit het commune strafrecht op te leggen.[3] Andersom is het mogelijk om ten aanzien van jongvolwassenen tot 23 jaar jeugdsancties op te leggen.[4]

---

1 Zie over de historische ontwikkeling en grondslagen van het jeugdstrafrecht: de rapporten van de Commissie Overwater (1951) en Commissie Anneveldt (1982) en meer recent Bartels 2011; De Jonge & Van der Linden 2013; Weijers 2014(a); Weijers 2014(b); Bruning, Liefaard & Vlaardingerbroek 2016; Uit Beijerse 2017.

2 Art. 486 Sv jo. art. 488 lid 2 Sv en art. 77a Sr.

3 Art. 77b Sr.

4 Art. 77c Sr. Met de invoering van het adolescentenstrafrecht op 1 april 2014 is deze leeftijdsgrens verhoogd van 21 jaar tot 23 jaar.

Het Nederlandse jeugdstrafrecht kent geen eigen wetboek. De bepalingen uit het Wetboek van Strafvordering (Sv) en het Wetboek van Strafrecht (Sr) die gelden voor volwassenen zijn grotendeels onverkort van toepassing op jeugdigen. Deze wetboeken kennen echter ook een aantal jeugdspecifieke bepalingen. Zo zijn er in het Wetboek van Strafvordering strafprocessuele voorschriften opgenomen die specifiek gelden voor jeugdigen, zoals de verplichte aanwezigheid van de jeugdige en ouders op de zitting en het behandelen van jeugdstrafzittingen achter gesloten deuren.[5] Voorts bevat het Wetboek van Strafrecht een apart sanctiestelsel voor jeugdigen, waarin de jeugddetentie en de PIJ-maatregel als zwaarste sancties gelden.[6] Daarnaast kent het jeugdstrafrecht een eigen infrastructuur van instanties en voorzieningen, zoals de Raad voor de Kinderbescherming, jeugdreclassering en justitiële jeugdinrichtingen.

Het jeugdstrafrecht heeft een pedagogisch karakter. Dit betekent dat het belang van de jeugdige in het jeugdstrafrecht steeds voor ogen dient te worden gehouden en dat (her)opvoeding, positieve gedragsbeïnvloeding en re-integratie een centrale rol innemen.[7] Hierbij geldt speciale preventie als voornaamste doelstelling: het voorkomen dat de jeugdige in de toekomst wederom een strafbaar feit pleegt.[8] Daarnaast kunnen ook meer commuun strafrechtelijke doelstellingen zoals generale preventie, vergelding en het bieden van genoegdoening aan het slachtoffer een rol spelen in het jeugdstrafrecht.[9] Het nastreven van deze doelstellingen mag echter niet zo ver worden doorgevoerd in de jeugdsanctie dat de ontwikkeling van de jeugdige hierdoor (ernstig) wordt geschaad.[10]

Niettegenstaande het pedagogische karakter, is het jeugdstrafrecht wel degelijk *strafrecht*.[11] Fundamentele beginselen die ten grondslag liggen aan het commune strafrecht, zoals de noties van wederrechtelijkheid, schuld, proportionaliteit en subsidiariteit, zijn eveneens van toepassing in het jeugdstrafrecht. Ook in het jeugdstrafrecht is de rechtvaardiging van strafrechtelijk ingrijpen gelegen in het feit dat de jeugdige zich schuldig heeft gemaakt aan het plegen van een strafbaar feit.[12] Dit impliceert dat zolang de schuld nog niet op basis van een eerlijk proces in rechte is vastgesteld, uiterst terughoudend moet worden omgegaan met op strafrechtelijke titel ingrijpen in het leven van een jeugdige.[13] Dit geldt in het bijzonder voor de voorlopige hechtenis,

5 Zie art. 488 Sv t/m art. 509 Sv.
6 Zie art. 77a Sr t/m 77kk Sr.
7 *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, 3, p. 16.
8 *Ibid.*, p. 13.
9 *Ibid.*, p. 24 en 44. Zie ook: Commissie Overwater 1951, p. 6; Commissie Anneveldt 1982, p. 13-14.
10 Commissie Overwater 1951, p. 6; Commissie Anneveldt 1982, p. 13.
11 Weijers 2014, p. 44-45.
12 *Ibid.*
13 Zie hierover: Uit Beijerse 2017, p. 121 e.v.

het zwaarste dwangmiddel dat in de voorfase van het strafproces kan worden ingezet.

2.3 Nederlands wettelijk kader van voorlopige hechtenis van jeugdigen

Voorlopige hechtenis is een strafvorderlijk dwangmiddel waarmee een verdachte van een strafbaar feit gedurende het strafproces van zijn vrijheid kan worden beroofd.[14] Voorlopige hechtenis wordt in de wet gedefinieerd als de bewaring, gevangenneming en gevangenhouding van een verdachte (art. 133 Sv). Het is de rechter-commissaris die bevoegd is om op vordering van de officier van justitie de inbewaringstelling van een verdachte te bevelen.[15] De raadkamer van de rechtbank kan op vordering van de officier van justitie een bevel geven tot gevangenneming of gevangenhouding van een verdachte. Daarbij geldt uiteraard steeds dat de rechter-commissaris en raadkamer de wettelijke regeling van voorlopige hechtenis in acht moeten nemen.

De wettelijke regeling van de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten is voor een groot deel gelijk aan de regeling die geldt voor volwassen verdachten. Zo gelden voor jeugdigen dezelfde wettelijke gevallen, gronden en termijnen voor voorlopige hechtenis als voor volwassenen. Daarnaast kent de wet echter ook een aantal jeugdspecifieke bepalingen voor de voorlopige hechtenis van jeugdigen. Deze bepalingen hebben voornamelijk betrekking op de schorsing onder voorwaarden en de tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis.

Hieronder wordt de wettelijke regeling van de voorlopige hechtenis van jeugdigen kort uit de doeken gedaan. Hierbij wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de wettelijke criteria voor het bevelen van voorlopige hechtenis (par. 2.3.1), de termijnen van voorlopige hechtenis (par. 2.3.2), de schorsing onder de voorwaarden (par. 2.3.3) en de tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis (par. 2.3.4). Tot slot wordt kort ingegaan op de relevante bepalingen voor de voorlopige hechtenis van jongvolwassenen die mogelijk volgens het jeugdstrafrecht worden berecht (par. 2.3.5).

2.3.1 Wettelijke criteria voor het bevelen van voorlopige hechtenis

In het geval er sprake is van een verdenking van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld of wanneer er sprake is van een verdenking van een misdrijf dat is omschreven in artikel 67 lid 1 Sv, kan de rechter-commissaris – op vordering van de officier van justitie – een bevel tot voorlopige hechtenis van de jeugdige verdachte

14 Zie hierover: Uit Beijerse 1998.

15 In jeugdzaken betreft de rechter-commissaris een kinderrechter (art. 492 Sv).

geven.[16] Daarnaast kan voorlopige hechtenis worden bevolen indien een jeugdige wordt verdacht van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf is gesteld en de jeugdige geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland heeft (art. 67 lid 2 Sv). De voorlopige hechtenis kan louter worden bevolen indien feiten of omstandigheden blijk geven van ernstige bezwaren tegen de verdachte (art. 67 lid 3 Sv). Dit betekent dat er sprake moet zijn van een "stevige verdenking" dat de jeugdige zich schuldig heeft gemaakt aan een strafbaar feit. Enkel een vermoeden van schuld is hiervoor niet voldoende.[17]

Voorts geeft de wet een limitatieve opsomming van de gronden voor voorlopige hechtenis (art. 67a lid 1 en 2 Sv). Zo kan voorlopige hechtenis worden bevolen op grond van het bestaan van een ernstig gevaar dat de verdachte hangende het strafproces zal vluchten (in het vervolg: 'vluchtgrond').[18] Daarnaast kan voorlopige hechtenis worden bevolen indien er sprake is van een verdenking van een strafbaar feit waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van twaalf jaar of meer is gesteld en de rechtsorde ernstig door dat feit is geschokt (in het vervolg: de 'grond van de ernstig geschokte rechtsorde').[19] Ook is sprake van een grond van voorlopige hechtenis indien er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de verdachte een misdrijf zal begaan waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van zes jaren of meer is gesteld of waardoor de veiligheid van de staat of de gezondheid of veiligheid van personen in gevaar kan worden gebracht, dan wel algemeen gevaar voor goederen kan ontstaan (in het vervolg: 'grote recidivegrond').[20] Ditzelfde geldt indien de jeugdige wordt verdacht van één van de in de wet opgesomde delicten terwijl er nog geen vijf jaren zijn verlopen sinds de dag dat de jeugdige verdachte wegens één van deze misdrijven is veroordeeld en er ernstig rekening mee wordt gehouden dat de jeugdige verdachte opnieuw een dergelijk misdrijf zal begaan (in het vervolg: 'kleine recidivegrond').[21] Daarnaast kan de voorlopige hechtenis worden bevolen indien het gevaar bestaat dat de waarheidsvinding (ofwel het onderzoek) wordt belemmerd, bijvoorbeeld doordat de verdachte de verklaringen van getuigen zal proberen te beïnvloeden (in het vervolg: 'onderzoeksgrond').[22] Tot slot kan de voorlopige hechtenis worden bevolen indien er sprake is van een verdenking van één van de in de wet opgesomde – aan de openbare orde gerelateerde – misdrijven waardoor er maatschappelijke

16 Artikel 67 lid 1 Sv.
17 Corstens 2014, p. 450.
18 Artikel 67a lid 1 onder a Sv
19 Art. 67a lid 1 onder b jo. lid 2 onder 1° Sv.
20 Art. 67a lid 1 onder b jo. lid 2 onder 2° Sv.
21 Art. 67a lid 1 onder b jo. lid 2 onder 3° Sv.
22 Art. 67a lid 1 onder b jo. lid 2 onder 5° Sv.

onrust is ontstaan en de berechting van de verdachte via het snelrecht zal geschieden (in het vervolg: 'snelrechtgrond').[23]

Bij het bevel tot voorlopige hechtenis moeten de rechter-commissaris en de raadkamer ook rekening houden met het anticipatiegebod (artikel 67a lid 3 Sv). Dit betekent dat een bevel tot voorlopige hechtenis niet mag worden gegeven indien de mogelijkheid bestaat dat in geval van veroordeling geen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel aan de verdachte zal worden opgelegd, dan wel dat hij bij de tenuitvoerlegging van het bevel tot voorlopige hechtenis langere tijd van zijn vrijheid beroofd zou blijven dan de duur van de straf of maatregel.

2.3.2 Termijnen van de voorlopige hechtenis

Het bevel tot bewaring is, evenals in het commune strafrecht, van kracht gedurende een termijn van maximaal veertien dagen (art. 64 lid 1 Sv). Daarna kan de raadkamer gevangenhouding bevelen voor maximaal 90 dagen (art. 66 lid 1 Sv).[24] Als de raadkamer de gevangenhouding voor een kortere duur beveelt, dan kan de gevangenhouding nog ten hoogste tweemaal worden verlengd, mits de totale duur van de gevangenhouding de termijn van 90 dagen niet overschrijdt (art. 66 lid 3 Sv). Binnen 104 dagen voorlopige hechtenis moet de zaak op zitting worden gebracht. Niettemin kan de voorlopige hechtenis door middel van 'pro forma' zittingen – waarbij er geen inhoudelijke behandeling plaatsvindt doordat het onderzoek tegen de verdachte nog niet is afgerond – nog een aantal keer worden verlengd, mits de grenzen van het anticipatiegebod niet worden overschreden.

2.3.3 Schorsing onder voorwaarden

Een belangrijk jeugdspecifiek voorschrift in de wettelijke regeling van voorlopige hechtenis van jeugdigen betreft artikel 493 lid 1 Sv. Deze bepaling schrijft voor dat de rechter-commissaris of raadkamer die de voorlopige hechtenis van een jeugdige beveelt, verplicht is om na te gaan of de tenuitvoerlegging daarvan kan worden geschorst. Schorsing van de voorlopige hechtenis betekent dat de bevolen voorlopige hechtenis (vooralsnog) niet ten uitvoer wordt gelegd en de jeugdige dus in vrijheid wordt gesteld, zij het onder strikte voorwaarden. Naast een aantal algemene voorwaarden (art. 80 lid 2 Sv), kan de rechter-commissaris of raadkamer op grond van artikel 493 lid 6 Sv ook bijzondere

23 Art. 67a lid 1 onder b jo. lid 2 onder 4° Sv.

24 In jeugdzaken voorziet artikel 493 lid 4 Sv in een uitzondering: als de raadkamer de jeugdige verdachte niet heeft kunnen horen, dan gaat het bevel tot gevangenhouding de duur van 30 dagen niet te boven.

voorwaarden aan de schorsing verbinden. Alvorens daartoe over te gaan, wint de rechter-commissaris of raadkamer informatie in bij de Raad voor de Kinderbescherming. In artikel 27 van het Besluit tenuitvoerlegging jeugdstrafrecht (BTJ) is een breed scala aan bijzondere voorwaarden opgenomen die de rechter-commissaris of raadkamer kan verbinden aan de schorsing van de voorlopige hechtenis van een jeugdige verdachte, waaronder bijvoorbeeld een contactverbod, een locatiegebod en een intensief begeleidingstraject van de jeugdreclassering.

Volgens de wetsgeschiedenis dienen bijzondere schorsingsvoorwaarden te strekken tot verwezenlijking van de strafvorderlijke doelstellingen die ten grondslag liggen aan het bevel tot voorlopige hechtenis.[25] Met andere woorden: is bijvoorbeeld een bevel tot voorlopige hechtenis afgegeven op basis van de 'onderzoeksgrond', dan mogen aan een schorsing van dat bevel enkel schorsingsvoorwaarden worden verbonden die nodig zijn om het collusiegevaar (lees: het gevaar dat de verdachte het onderzoek frustreert) af te wenden. In de rechtswetenschappelijke literatuur is er meermaals op gewezen dat de rechtvaardiging voor het stellen van bijzondere schorsingsvoorwaarden is gelegen in het subsidiariteitsbeginsel: als de strafvorderlijke doelstellingen van het bevel tot voorlopige hechtenis ook kunnen worden verwezenlijkt met een schorsing onder bepaalde bijzondere voorwaarden die minder ingrijpend zijn dan de voorlopige hechtenis zelf, dan verdient dat de voorkeur boven tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis.[26] In de memorie van toelichting op de regeling van de bijzondere schorsingsvoorwaarden in jeugdzaken lijkt de wetgever zich evenwel op het standpunt te stellen dat bijzondere voorwaarden – ongeacht de gronden van het onderliggende bevel tot voorlopige hechtenis – ook mogen worden ingezet om vroegtijdige gedragsbeïnvloeding na te streven, hetgeen zou aansluiten bij de pedagogische doelstellingen van het jeugdstrafrecht.[27]

De jeugdige of diens raadsman kan tijdens de voorgeleiding of raadkamerzitting, maar ook lopende de voorlopige hechtenis te allen tijde een schorsingsverzoek indienen (art. 80 lid 1 Sv). Als de voorlopige hechtenis van een jeugdige verdachte eenmaal is geschorst onder voorwaarden, kan de raadsman lopende de schorsing een verzoek indienen tot wijziging van de schorsingsvoorwaarden. De rechter-commissaris of raadkamer kan ook op vordering van de officier van justitie of ambtshalve wijzigingen aanbrengen in de schorsingsvoorwaarden (art. 81 lid 1 Sv). Voorts kan de rechter-commissaris of de raadkamer te allen tijde ambtshalve of op vordering van het openbaar ministe-

25 *Kamerstukken II* 1913/14, 286, nr. 3, p. 58.
26 Uit Beijerse 2009, p. 316. Zie ook: Van den Brink 2012.
27 *Kamerstukken II* 2005-2006, 30 332, nr. 3, p. 14.

rie de opheffing van de schorsing van de voorlopige hechtenis bevelen (art. 82 lid 1 Sv). Dit zal vooral aan de orde zijn in gevallen waarin de jeugdige verdachte de schorsingsvoorwaarden niet naar behoren naleeft. Opheffing van de schorsing betekent dat het eerder afgegeven bevel tot voorlopige hechtenis alsnog ten uitvoer wordt gelegd en de jeugdige dus vast komt te zitten.

2.3.4 Tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis

Evenals de schorsing onder voorwaarden, wordt ook de tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten gereguleerd door jeugdspecifieke wet- en regelgeving. Zo wordt in het geval dat niet tot schorsing wordt overgegaan, de voorlopige hechtenis van jeugdigen in beginsel in een justitiële jeugdinrichting ten uitvoer gelegd (art. 8 lid 1 sub a Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen (in het vervolg: BJJ)). Daarnaast kan de rechtercommissaris of raadkamer bepalen dat de voorlopige hechtenis van een jeugdige verdachte op een alternatieve "geschikte plaats" (bijvoorbeeld het ouderlijk huis van de jeugdige) of in de vorm van nachtdetentie ten uitvoer wordt gelegd (art. 493 lid 3 Sv). Als de voorlopige hechtenis thuis ten uitvoer wordt gelegd (ook wel thuisdetentie of huisarrest genoemd), dan mag de jeugdige zijn of haar (ouderlijke) woning niet verlaten, behalve om naar school te gaan. Nachtdetentie betekent dat de jeugdige in een justitiële jeugdinrichting verblijft, maar overdag de inrichting mag verlaten om naar school te gaan of bijvoorbeeld een behandeling te volgen.

Deze alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten worden – in tegenstelling tot schorsingsvoorwaarden – beschouwd als vormen van voorlopige hechtenis. Dit betekent dat bijvoorbeeld de termijnen die zijn besproken in paragraaf 2.3.2 onverkort van toepassing zijn als de voorlopige hechtenis in de vorm van op nachtdetentie of thuisdetentie ten uitvoer wordt gelegd. Ook wordt, evenals bij de 'reguliere' tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis, de periode die de jeugdige in de voorfase van het strafproces in nachtdetentie of thuisdetentie doorbrengt bij veroordeling afgetrokken van de duur van de opgelegde vrijheidsstraf en/of taakstraf en/of (eventueel) verrekend met de hoogte van de opgelegde geldboete (art. 27 Sr jo. art. 77i lid 3 Sr, art. 77m lid 7 Sr en art. 77l lid 7 Sr). Verder heeft de jeugdige verdachte bij nachtdetentie of thuisdetentie, evenals bij de reguliere tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis, de mogelijkheid om achteraf een verzoek tot schadevergoeding in te dienen voor onterecht ondergane voorlopige hechtenis (art. 89 Sv).

2.3.5 Voorlopige hechtenis van jongvolwassenen

Op 1 april 2014 is de Wet Adolescentenstrafrecht in werking getreden. Hierdoor kan bij jongvolwassenen – die ten tijde van het begaan van het strafbare

feit de leeftijd van 18, maar nog niet de leeftijd van 23 jaar hebben bereikt – het jeugdstrafrecht worden toegepast. Sinds de invoering van deze wet kan de officier van justitie reeds bij de vordering van de inbewaringstelling van een jongvolwassene aangeven voornemens te zijn te eisen dat de zaak via het jeugdstrafrecht wordt afgedaan (art. 63 lid 5 Sv jo. art. 77c Sr). Als de officier dit voornemen op deze wijze kenbaar maakt, dan heeft dat gevolgen voor de wet- en regelgeving die van toepassing is op de beslissing over de voorlopige hechtenis van deze jongvolwassene. In dat geval gelden de voorschriften die zijn neergelegd in artikel 493 Sv, waaronder dus de verplichting van de rechter om na te gaan of kan worden geschorst en de ruime mogelijkheden om daar bijzondere voorwaarden aan te verbinden (lid 1 en 6), alsook de mogelijkheid om de voorlopige hechtenis op een alternatieve wijze ten uitvoer te leggen (lid 3). Voorts bepaalt artikel 8 lid 1 sub a BJJ dat de voorlopige hechtenis van de jongvolwassene in die gevallen in beginsel niet in een huis van bewaring, maar in een justitiële jeugdinrichting ten uitvoer wordt gelegd.

2.4 INTERNATIONAAL EN EUROPEES KADER VAN KINDER- EN MENSENRECHTEN

Nederland heeft zich gecommitteerd aan diverse internationale en Europese kinder- en mensenrechtenverdragen en -richtlijnen. Dit betekent dat Nederlandse rechters in hun besluitvorming over de voorlopige hechtenis van jeugdigen rekening dienen te houden met de bepalingen die in deze verdragen en richtlijnen zijn opgenomen. Diverse bepalingen zijn direct relevant voor het jeugdstrafrecht en in het bijzonder voor de voorlopige hechtenis van jeugdigen.

Op internationaal niveau is het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (in het vervolg: IVRK) het belangrijkste verdrag dat zich specifiek uitlaat over een kinderrechtenconforme jeugdstrafrechtspleging (art. 40 en 37 IVRK). Het VN-Kinderrechtencomité heeft in General Comment No. 10 aanbevelingen geformuleerd voor de implementatie van deze bepalingen in nationale jeugdstrafrechtsystemen.[28] Daarnaast hebben ook de Beijing Rules,[29] de Havana Rules[30] en de Riyadh Guidelines[31] bijgedragen aan de internationale erkenning van de bijzondere positie van jeugdigen in het strafrecht. Anders dan het IVRK, zijn deze instrumenten VN-resoluties op zichzelf niet juridisch bindend. Niettemin stelt het VN-Kinderrechtencomité dat de implementatie van deze resoluties belangrijk is voor het ontwikkelen van een jeugdstrafrecht dat

28 VN-Kinderrechtencomité, *General Comment nr. 10* (CRC/C/GC/10), 25 april 2007.

29 UN Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules), UN GA Res. 40/22, 29 November 1985.

30 UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty (Havana Rules), UN GA Res. 45/112, 14 December 1990.

31 UN Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency, UN GA Res. 45/112, 14 December 1990.

in lijn is met het IVRK en beveelt het verdragsstaten aan om deze richtlijnen op te nemen in nationale wetgeving.[32]

Op Europees niveau heeft het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (in het vervolg: EHRM) ook erkend dat jeugdigen in het strafrecht anders moeten worden behandeld dan volwassenen, ook in zijn rechtspraak over de voorlopige hechtenis van jeugdigen.[33] Voorts heeft de Raad van Europa aanbevelingen en richtlijnen ontwikkeld die betrekking hebben op het jeugdstrafrecht en daarbij in het bijzonder de voorlopige hechtenis van jeugdigen. De twee belangrijkste zijn de European Rules for juvenile offenders subject to sanctions of measures (hierna: European Rules for juvenile offenders)[34] en de Guidelines on child-friendly justice.[35] Verder is sinds 2016 een EU Richtlijn betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure van kracht. Deze juridisch bindende richtlijn bevat minimumbepalingen die onder meer betrekking hebben op alternatieven voor vrijheidsbeneming, het recht op specifieke behandeling bij vrijheidsbeneming en de tijdige en zorgvuldige afhandeling van jeugdstrafzaken.[36]

2.4.1 Internationale kinderrechten en voorlopige hechtenis

In het internationale kinderrechtenkader is het uitgangspunt dat bij het gebruik van vrijheidsbenemende maatregelen ten aanzien van jeugdigen de grootst mogelijke terughoudendheid dient te worden betracht.[37] Volgens het IVRK mag aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming slechts als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur worden toegepast (art. 37 sub b IVRK). Dit geldt volgens het VN-Kinderrechtencomité in het bijzonder voor de voorlopige hechtenis van jeugdigen.[38] Het Comité beveelt aan dat de voorwaarden voor een bevel tot voorlopige hechtenis van een jeugdige duidelijk in de wet zijn vermeld, dat voorlopige hechtenis niet wordt gebruikt als straf en dat de duur van de voorlopige hechtenis wettelijk is beperkt en frequent wordt getoetst door een rechter. Het Comité beveelt verdragsstaten tevens aan om te voorzien in een effectief aanbod van alternatieven voor voorlopige hechtenis van jeugdigen. Hierbij heeft het Comité benadrukt dat

32 VN-Kinderrechtencomité, *General Comment nr. 10* (CRC/C/GC/10), 25 april 2007, par. 4 en 88.
33 Zie hierover: Van den Brink & Liefaard 2014, p. 46.
34 Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures.
35 Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 November 2010.
36 Richtlijn (EU) 2016/800 van 11 mei 2016, *PbEU* 2016, L 132 Zie hierover: Van Kempen & Uit Beijerse 2016.
37 Zie hierover: Liefaard 2008.
38 VN Kinderrechtencomité, *General Comment No. 10* (CRC/C/GC/10), 25 april 2007, par. 80-81.

de ontwikkeling van alternatieven voor de voorlopige hechtenis het gebruik van de voorlopige hechtenis moet verminderen en geen aanzuigende werking ('netwidening-effect') mag hebben.[39]

Ook de Beijing Rules schrijven voor dat de voorlopige hechtenis van jeugdigen slechts als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur mag worden toegepast en dat alternatieven de voorkeur verdienen (regel 13.1 en 13.2). Voorts volgt uit de Beijing Rules dat vrijheidsbeneming bij jeugdigen in het strafrecht slechts mag worden toegepast indien sprake is van een zeer ernstig strafbaar feit waarbij geweld tegen personen is gebruikt of indien sprake is van herhaaldelijke betrokkenheid bij ernstige feiten (regel 17 sub c). Ook ingevolge de Havana Rules geldt als uitgangspunt dat de voorlopige hechtenis bij jeugdigen zoveel mogelijk moet worden vermeden en moet worden beperkt tot uitzonderlijke gevallen. Aanbevolen wordt om alle mogelijke inspanningen te verrichten om alternatieven toe te passen. In het geval voorlopige hechtenis toch wordt toegepast, dient de procesgang zo voortvarend mogelijk te geschieden, zodat de voorlopige hechtenis voor een zo kort mogelijke duur wordt toegepast (regel 17).

2.4.2 Europese kinder- en mensenrechten en voorlopige hechtenis

Het is vaste rechtspraak van het EHRM in het kader van artikel 5 lid 1 sub c jo. lid 3 EVRM dat als uitgangspunt geldt dat verdachten hun strafzaak in vrijheid moeten kunnen afwachten.[40] Hiervan kan slechts worden afgeweken als sprake is van vluchtgevaar, collusiegevaar, recidivegevaar of een gevaar voor publieke onrust dat de voorlopige hechtenis van de verdachte noodzakelijk maakt.[41] Voorlopige hechtenis mag in elk geval niet worden gebruikt om vooruit te lopen op een vrijheidsstraf.[42] Deze uitgangspunten gelden voor zowel jeugdigen als volwassenen. Niettemin is duidelijk dat het EHRM hogere eisen stelt aan de toepassing van de voorlopige hechtenis bij jeugdigen dan bij volwassenen. Onder verwijzing naar de bovengenoemde internationale kinderrechtenstandaarden, heeft het EHRM zich aangesloten bij het uitgangspunt dat de voorlopige hechtenis ten aanzien van jeugdigen slechts als uiterste middel en voor de kortst mogelijke duur mag worden toegepast.[43] Alternatie-

39 *Ibid.*

40 EHRM 24 juli 2003, 46133/99 en 48183/99 (*Smirnova t. Rusland*), par. 58-59.

41 *Ibid.*

42 EHRM 26 juni 1991, 12369/86 (*Letellier t. Frankrijk*), par. 51; EHRM 27 november 1991, 41/1990/232/298 en 53/1990/244/315 (*Kemmache t. Frankrijk*), par. 52; EHRM 27 augustus 1992, 12850/87 (*Tomasi t. Frankrijk*), par. 89-91.

43 EHRM 10 januari 2006, 21768/002 (*Selçuk t. Turkije*), par. 35-36, EHRM; EHRM 6 mei 2008, 20817/04 (*Nart. t. Turkije*), par. 31 en 35; EHRM 20 januari 2009, 70337/01 (*Güveç t. Turkije*), par. 108-109; EHRM 19 januari 2012, 39884/05 (*Korneykova t. Oekraïne*), par. 43-44; EHRM 22 mei

ven voor de voorlopige hechtenis dienen volgens het EHRM dan ook expliciet te worden afgewogen.[44]

Deze uitgangspunten komen ook naar voren in regels en richtlijnen die zijn ontwikkeld door de Raad van Europa. Zo schrijven de European Rules for juvenile offenders voor dat vrijheidsbeneming van jeugdigen een uiterste maatregel is en slechts voor de kortst mogelijk duur mag worden toegepast en dat extra inspanningen moeten worden verricht om voorlopige hechtenis van jeugdigen te voorkomen (regel 10). Ook de Guidelines on child- friendly justice bevatten soortgelijke bepalingen (IV.19 en 21). Tot slot volgt ook uit de EU Richtlijn betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure dat voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten zo beperkt mogelijk moet worden toegepast (art. 10).

2.5 RESUMÉ

In dit hoofdstuk zijn de context en de kaders van het jeugdstrafrecht geschetst waarbinnen de rechter-commissaris en raadkamer beslissingen nemen over de voorlopige hechtenis van jeugdigen. Duidelijk is geworden dat het internationaal en Europees kader van kinder- en mensenrechten de rechter-commissaris en raadkamer de opdracht geeft om zo terughoudend mogelijk om te gaan met toepassing van voorlopige hechtenis van jeugdigen en waar mogelijk alternatieven te gebruiken. Deze uitgangspunten vloeien in wezen ook voort uit de grondslagen van het Nederlandse jeugdstrafrecht en zijn eveneens te herkennen in de Nederlandse wettelijke regeling van de voorlopige hechtenis van jeugdigen, met name in het voorschrift dat de rechter-commissaris en raadkamer in jeugdzaken verplicht om na te gaan of de voorlopige hechtenis kan worden geschorst onder voorwaarden en in de mogelijkheid om voorlopige hechtenis op een alternatieve wijze ten uitvoer te leggen. In de navolgende hoofdstukken zal inzichtelijk worden hoe de rechter-commissaris en raadkamer hier in de praktijk mee omgaan.

2012, 23639/10 (*J.M. t. Denemarken*); EHRM 22 mei 2012, 23601/10 (*Özkan en Fíkrí Yakar t. Turkije*), par. 42. Zie: Van den Brink & Liefaard 2014, p. 46.

44 EHRM 9 juli 2013, EHRC 2013/197 (*Dinç en Çakır t. Turkije*), par. 59-66.

3 Eerder empirisch onderzoek naar de voorlopige hechtenis van jeugdigen

3.1 INLEIDING

Onderzoek dat zich richt op rechterlijke besluitvorming over voorlopige hechtenis van jeugdigen in Nederland is schaars. Dit thema is lange tijd opvallend onderbelicht gebleven in empirisch onderzoek.[1] Wel is eind jaren '70 en begin jaren '80 van de vorige eeuw een periode aandacht geweest voor onderzoek naar de praktijk van rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis in commune strafzaken. Hier is in het afgelopen decennium nieuw leven in geblazen met meerdere onderzoeken die inzicht geven in de rechterlijke besluitvorming in de voorlopige hechtenispraktijk van volwassenen.

In de afgelopen jaren is echter ook het empirisch onderzoek dat zich specifiek richt op de rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis van *jeugdigen* in beweging gekomen. Zo heeft een aantal studies van bescheiden omvang hierover reeds enige inzichten opgeleverd en loopt er thans een grootschaliger onderzoek waarin op basis van interviews en observaties de rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in beeld wordt gebracht. Eerder zijn al diverse onderzoeken verricht die belangwekkende inzichten hebben opgeleverd over de populatiekenmerken van jeugdigen in voorlopige hechtenis, ook al zijn in die onderzoeken geen verbanden gelegd tussen de kenmerken en de besluitvorming over de voorlopige hechtenis. Voorts is een aantal evaluatieve studies verricht naar de toepassing van specifieke modaliteiten van voorlopige hechtenis van jeugdigen, zoals nachtdetentie en elektronisch huisarrest.

Het onderhavige onderzoek beoogt op deze bestaande onderzoeken voort te bouwen en bij te dragen aan de kennis over de rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis in de jeugdstrafzaken en de populatiekenmerken van de betrokken jeugdige verdachten. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van de eerdere onderzoeken beschreven (zie voor een schematisch overzicht van deze studies: bijlage 1). Hierbij zal allereerst aandacht worden besteed aan het empirisch onderzoek naar de rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis van volwassen verdachten (par. 3.2). Voorts

1 In andere landen, zoals de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Australië, is empirisch onderzoek naar rechterlijke besluitvorming over voorlopige hechtenis van jeugdigen verder ontwikkeld. Dit hoofdstuk beperkt zich echter tot het beschrijven van Nederlands onderzoek. Zie voor een overzicht van studies uit andere jurisdicties: Van den Brink 2018.

zullen de onderzoeken naar de rechterlijke besluitvorming over voorlopige hechtenis in jeugdstrafzaken worden beschreven (par. 3.3), gevolgd door de onderzoeken naar de populatiekenmerken van jeugdige verdachten in voorlopige hechtenis (par. 3.4) en de onderzoeken die zijn gericht op specifieke modaliteiten van de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten (par. 3.5). Tot slot zal het onderhavige onderzoek binnen het reeds bestaande onderzoek worden gepositioneerd (par. 3.6).

3.2 Onderzoek naar besluitvorming over voorlopige hechtenis van volwassenen

Zoals reeds in hoofdstuk 2 is beschreven, zijn de Nederlandse wettelijke kaders voor de voorlopige hechtenis van jeugdigen en volwassenen grotendeel identiek. Dit geldt met name voor de wettelijke criteria voor het bevelen van voorlopige hechtenis. Hierdoor kunnen de in deze paragraaf besproken onderzoeken naar de besluitvorming over de toepassing van voorlopige hechtenis bij volwassenen ook inzichten opleveren die relevant zijn voor de onderhavige studie, zij het met de kanttekening dat de rechter dezelfde wettelijke criteria mogelijk anders invult in jeugdzaken dan in zaken van volwassenen.

In 1979 en 1981 hebben Berghuis en Tigges onderzoek verricht naar de toepassing en de schorsing van de voorlopige hechtenis en zaken met een lange voorlopige hechtenisduur.[2] Uit deze onderzoeken is naar voren gekomen dat ten aanzien van de toepassing van de voorlopige hechtenis de ernst van het delict van overwegende betekenis is. Als het delict niet bijzonder ernstig is, maar er wel sprake is van evident gevaar voor herhaling van het misdrijf, vlucht of belemmering van de waarheidsbevinding, dan zijn de wettelijke gronden doorslaggevend in de beslissing van de rechter om voorlopige hechtenis toe te passen. Ook is gebleken dat bij personen met een migratieachtergrond twee keer zo vaak voorlopige hechtenis wordt toegepast als bij personen zonder migratieachtergrond. Bij deze eerste groep wordt het vluchtgevaar vaker aanwezig geacht. Verder concluderen Berghuis en Tigges dat aan de motiveringseisen ten behoeve van de grond waarop voorlopige hechtenis wordt bevolen nauwelijks wordt voldaan. Ten slotte wordt een prejudiciërende werking van toepassing van voorlopige hechtenis gesignaleerd. Met andere woorden: het directe verband tussen de toepassing van voorlopige hechtenis en de straftoemeting. Geconstateerd wordt dat de bij veroordeling opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraf vrijwel nooit lichter uitvalt dan hetgeen reeds aan voorlopige hechtenis is ondergaan. Ook wordt vastgesteld dat in vergelijkbare zaken het vonnis gemiddeld lichter uitvalt als aan het vonnis geen of een voorlopige hechtenis van slechts beperkte duur vooraf gaat.

2 Berghuis & Tigges 1979 en 1981.

Uit Beijerse en Kunst hebben in 2000 onderzoek gedaan naar het gebruik van de schorsingsvoorwaarden in de fase van de voorlopige hechtenis.[3] Voor dit onderzoek zijn interviews afgenomen met twintig rechters-commissarissen van negentien arrondissementen. Hieruit blijkt dat de rechters-commissarissen de bijzondere voorwaarden als belangrijk middel beschouwen waarmee de verdachte een laatste kans krijgt en met een stok achter de deur de goede richting in kan worden geduwd. Door de oplegging van bijzondere voorwaarden kan de schorsing worden toegepast op de persoonlijke situatie van de verdachte, wordt de detentieschade zo veel mogelijk beperkt en kunnen bepaalde gevaren – zoals vluchtgevaar of herhalingsgevaar – zo veel mogelijk worden teruggedrongen. Volgens de onderzoekers is het van belang om de wettelijke regeling betreffende de bijzondere voorwaarden zo ruim mogelijk te houden zodat de rechterlijke vrijheid gewaarborgd blijft. Door een wettelijke verankering van de bijzondere voorwaarden bestaat volgens Uit Beijerse en Kunst de kans dat het alternatieve karakter van de schorsing verloren dreigt te gaan. De voorwaarden zouden zich volgens hen namelijk kunnen ontwikkelen tot een straf. Ook wijzen zij op het risico dat bijzondere voorwaarden routinematig – zonder aandacht te besteden aan de persoon of de situatie van de verdachte – worden opgelegd.

Stevens heeft in 2010 en 2012 de resultaten gepubliceerd van haar onderzoek naar de rechterlijke argumenten voor toepassing van voorlopige hechtenis en de samenhang tussen voorlopige hechtenis en straftoemeting.[4] Hiervoor heeft zij onder meer 28 rechters geïnterviewd en beschikbare cijfers van de Raad voor de Rechtspraak over de voorlopige hechtenis bestudeerd. Gebleken is dat de argumenten die rechters geven voor toepassing van de voorlopige hechtenis veelal zijn gelegen in de beveiliging van de maatschappij en de snelle bestraffing van verdachten. Stevens constateert dat er nauwelijks vorderingen tot voorlopige hechtenis worden afgewezen en dat een sterke relatie bestaat tussen de toepassing en duur van de voorlopige hechtenis en de (duur van de) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf die uiteindelijk wordt opgelegd. 'Eenmaal eruit is niet meer erin' is een gedachte die onder de rechters lijkt te bestaan.[5] In dit verband geven verschillende rechters aan dat bij de beslissing over de voorlopige hechtenis een rol speelt dat zij niet het risico willen lopen dat zij de zittingsrechters voor de voeten te lopen door de verdachte vroegtijdig in vrijheid te stellen. Tegelijkertijd beïnvloedt de beslissing om voorlopig te hechten de toekomstige straf. Stevens constateert dat in meer dan de helft van de gevallen waarin voorlopige hechtenis wordt bevolen en ten uitvoer wordt gelegd, de voorlopige hechtenis ook het eindpunt is van de insluiting van de verdachte. Dat de voorlopige hechtenis in die zaken uiteindelijk volledig de

3 Uit Beijerse & Kunst 2000.
4 Stevens 2010; Stevens 2012.
5 Stevens 2010, p. 1525.

duur van de vrijheidsbeneming bepaalt, betekent dat de zittingsrechter in wezen voor 'voldongen feiten' wordt geplaatst, aldus Stevens.

Crijns, Leeuw en Wermink hebben in 2016 een onderzoek gepubliceerd over de toepassingspraktijk van voorlopige hechtenis in strafzaken van volwassenen.[6] De voornaamste conclusie van de onderzoekers is dat de Nederlandse wettelijke regeling van de voorlopige hechtenis over het algemeen voldoet aan de Europese mensenrechtenstandaarden. De feitelijke toepassing van de voorlopige hechtenis in de praktijk is echter minder in lijn met deze standaarden; vooral het hoge percentage voorlopig gehechten in Nederland, de ruime toepassing van de recidivegrond en de beperkte motivering van beslissingen over de voorlopige hechtenis vallen op. Ook constateren de onderzoekers dat alternatieven voor voorlopige hechtenis slechts op beperkte schaal worden toegepast: in 16% van de geobserveerde voorgeleidingen en in 13% van de geobserveerde raadkamerzittingen is de voorlopige hechtenis geschorst, al dan niet onder voorwaarden.

Tot slot is in 2017 een onderzoek verschenen van het College voor de Rechten van de Mens over de motivering van beslissingen over voorlopige hechtenis in strafzaken voor volwassenen.[7] Hiervoor zijn 300 dossiers geanalyseerd, verspreid over zes gerechten in Nederland. In dit onderzoek is gekeken naar de motivering van bevelen tot inbewaringstelling en (verlenging) gevangenhouding en bevelen tot schorsing of afwijzing daarvan. In het onderzoek zijn ook de processen-verbaal van pro formazittingen waarin over voorlopige hechtenis werd beslist meegenomen. De belangrijkste conclusie van het College voor de Rechten van de Mens is dat in de schriftelijke motivering van de beslissing over voorlopige hechtenis verbeteringen mogelijk en noodzakelijk zijn. In sommige dossiers ontbrak de motivering in zijn geheel of verwijst de raadkamer gevangenhouding in veel zaken standaard terug naar de motivering van de rechter-commissaris. Het College voor de Rechten van de mens doet verschillende aanbevelingen om dit verbeteren.

3.3 Onderzoek naar besluitvorming over voorlopige hechtenis van jeugdigen

Bestaand empirisch onderzoek dat zich specifiek richt op rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis van jeugdigen is bescheiden in omvang, maar heeft reeds enig inzicht geboden in de wijze waarop rechters omgaan met voorlopige hechtenis in jeugdstrafzaken.

In 2012 heeft Van den Brink een kwalitatief empirisch onderzoek verricht, waarin op basis van zeventien interviews met professionals uit de voorlopige hechtenispraktijk (waaronder vijf kinderrechters) een beeld wordt geschetst

6 Crijns, Leeuw & Wermink 2016.
7 Van Eck e.a. 2017.

van de toepassing van de voorlopige hechtenis ten aanzien van jeugdige verdachten in Nederland.[8] Hierin wordt geconstateerd dat, ondanks dat de wettelijke criteria voor voorlopige hechtenis voor een groot deel niet jeugdspecifiek zijn, de voorlopige hechtenis in de jeugdstrafrechtspraktijk niettemin op een jeugdspecifieke wijze lijkt te worden toegepast. Zowel de geïnterviewde rechters als officieren van justitie stellen rekening te houden met 'het belang van het kind' als zwaarwegende factor in hun beslissingen over de voorlopige hechtenis van jeugdigen. Wel blijken onder kinderrechters grote verschillen te bestaan in de wijze waarop 'het belang van het kind' hun beslissingen over de voorlopige hechtenis beïnvloedt. Zo wordt de notie 'belang van het kind' door sommige rechters als een bezwaar tegen de toepassing van voorlopige hechtenis ten aanzien van jeugdige first offenders beschouwd, maar door andere rechters juist als een rechtvaardiging, omdat zij de mogelijkheid om de voorlopige hechtenis te schorsen onder bijzondere voorwaarden beschouwen als een geschikt middel om jeugdige first offenders direct weer op het goede pad te brengen. In deze benadering wordt de voorlopige hechtenis in wezen gebruikt om te kunnen schorsen onder bijzondere voorwaarden en zodoende snel corrigerend en gedragsbeïnvloedend te kunnen ingrijpen. Van den Brink werpt hierbij echter de vraag op of deze toepassing van voorlopige hechtenis vanuit juridisch oogpunt aanvaardbaar is.

Rovers heeft in 2014 onderzoek gedaan waarin onder meer is getracht om de motieven voor het vorderen en bevelen van voorlopige hechtenis van jeugdigen in beeld te brengen.[9] Op basis van zeven door officieren van justitie ingevulde vragenlijsten en een discussie in een expertgroep met 20 à 25 kinderrechters, wordt gesignaleerd dat de belangrijkste motieven voor het vorderen en bevelen van voorlopige hechtenis van jeugdigen zijn gelegen in de wens om hulpverlening te organiseren (in het kader van de schorsing onder voorwaarden), de ernst van het feit, het belang van het onderzoek, het belang van de samenleving of – in mindere mate – als afschrikkingssignaal naar de jeugdige toe. De andere motieven – zoals genoemd in artikel 67a lid 1 en 2 Wetboek van Strafvordering – worden door de bevraagde officieren van justitie en rechters minder vaak als motief genoemd voor het vorderen dan wel het bevelen van de voorlopige hechtenis. Als de voorlopige hechtenis eenmaal is bevolen, zijn de inspanningen er doorgaans vooral op gericht om onder voorwaarden te schorsen. Rovers constateert dat 'schorsen, tenzij' het veelgehoorde adagium is.

Tot slot verschijnt binnenkort een (vervolg)onderzoek van Van den Brink naar rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis van jeugdigen.[10] In dit promotieonderzoek, dat in 2012 is gestart, zijn 225 observaties verricht

8 Van den Brink 2012.

9 Rovers 2014.

10 Het proefschrift, getiteld 'Voorlopige hechtenis in het Nederlandse jeugdstrafrecht', verschijnt in januari 2018 (hierna afgekort als: Van den Brink 2018).

bij voorgeleidingen en raadkamerzittingen van jeugdige verdachten bij vijf verschillende rechtbanken. Ook zijn 71 semigestructureerde interviews afgenomen met rechters, officieren van justitie, advocaten en professionals van de Raad voor de Kinderbescherming, jeugdreclassering en justitiële jeugdinrichtingen. Hiermee beoogt dit onderzoek in beeld te brengen hoe rechters in de praktijk omgaan met de wettelijke criteria voor het bevelen van voorlopige hechtenis van jeugdigen en met de schorsing onder voorwaarden, alsook hoe dit wordt beïnvloed door de inbreng van de andere professionele actoren in de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen.

3.4 Onderzoek naar populatiekenmerken van jeugdigen in voorlopige hechtenis

In de afgelopen jaren is een aantal onderzoeken verricht dat de populatiekenmerken van jeugdigen in voorlopige hechtenis in kaart heeft gebracht. In deze paragraaf worden drie meest relevante studies uitgelicht.

In 2007 hebben Jakobs en Cornelissens onderzoek gedaan naar voorlopig gehechte jeugdigen uit Rotterdam.[11] Het onderzoek is gericht op de omvang van de groep voorlopig gehechte jeugdigen in Rotterdam, de vervolgbeslissingen bij een voorlopige hechtenis en de periode na de voorlopige hechtenis in termen van opvang, zorg en begeleiding. Uit het onderzoek komt onder meer naar voren dat bij de toepassing van de voorlopige hechtenis in vrijwel alle gevallen sprake is van jeugdigen die zich aan veel en/of ernstige feiten schuldig hebben gemaakt. De onderzoeksgroep bestaat voornamelijk uit jongens met een gemiddelde leeftijd van 15 jaar en 4 maanden. Tevens zijn veel jeugdigen – hoewel ze in Nederland zijn geboren – afkomstig uit andere landen waarbij met name jeugdigen van Marokkaanse, Antilliaanse en Kaapverdische afkomst oververtegenwoordigd zijn. Daarnaast zijn vrijwel alle jeugdigen in beeld (geweest) bij een organisatie voor jeugdzorg wegens een reclasserings- en/of beschermingscontact. Tot slot blijkt dat de nazorg nog niet goed geregeld is en dat de jeugdigen na afloop van de voorlopige hechtenis vaak uit beeld raken bij de instellingen.

Veen heeft in 2011 onderzoek gedaan naar de risicofactoren die bijdragen aan crimineel gedrag van adolescente jongens met een Marokkaanse achtergrond.[12] Veen heeft hiervoor de risicoprofielen van Marokkaanse en Nederlandse jongens in hechtenis onderzocht en vergeleken met de risicoprofielen van hun leeftijdsgenoten in de algemene Nederlandse bevolking. Geconcludeerd wordt dat bij Marokkaanse jongens die in voorlopige hechtenis zijn geplaatst sprake is van een minder problematisch risicoprofiel dan bij Nederlandse jongens in voorlopige hechtenis. Het delictgedrag van Marokkaanse

11 Jakobs & Cornelissens 2007.
12 Veen 2011.

jongens kan als minder ernstig worden beschouwd, wel is de frequentie van het delictgedrag hoger. Als het gaat om individuele risicofactoren – zoals emotionele en gedragsproblematiek en psychopathische persoonlijkheidskenmerken – laten Marokkaanse jongens een minder problematisch profiel zien.

Rovers heeft in zijn onderzoek uit 2014 onder meer de achtergrond- en gedragskenmerken in kaart gebracht van de populatie kortverblijvers (grotendeels voorlopig gehechten) die in 2013 in een justitiële jeugdinrichtingen hebben verbleven.[13] Hieruit komt onder meer naar voren dat het onderscheid tussen kort- en langverblijvers in ieder geval niet erg onderscheidend blijkt voor de problematiek die bij deze jeugdigen aan de orde is. Geconstateerd wordt dat een aanzienlijk deel van de kortverblijvers (44%) een verstandelijke beperking heeft en de groep zich kenmerkt door psychosociale problemen. Niet zelden is sprake van multiproblematiek. Voorts is gebleken dat bij het overgrote deel van de kortverblijvers sprake is van problemen in de thuissituatie en op school. Ondanks dat de meeste jongeren wel thuis bij één of beide ouders wonen en enige vorm van onderwijs volgen, is er op deze leefgebieden vaak sprake van instabiliteit en discontinuïteit. Vaak kenmerkt de thuissituatie zich door ernstige problematiek, zoals verwaarlozing, mishandeling, onvermogende ouders en gewelddadig gedrag van de jeugdige richting de ouders. Daarnaast heeft de meerderheid van de kortverblijvers ernstige problemen in het onderwijs, zoals spijbelen of schorsing van het onderwijs. Ongeveer een derde woont niet meer thuis of heeft geen dagbesteding. Ook heeft de meerderheid van deze jongeren een vaak uitvoerige geschiedenis in de hulpverlening. Naar aanleiding van deze bevindingen werpt Rovers de vraag op of de signalering en/of diagnostisering van (de ernst van) de problematiek niet in een eerder stadium zou kunnen geschieden, zodat het begaan van strafbare feiten door deze jeugdigen kan worden voorkomen.

3.5 Evaluatieonderzoek alternatieve modaliteiten van voorlopige hechtenis van jeugdigen

In de afgelopen jaren is ook een aantal evaluatieve onderzoeken verricht naar de toepassing van specifieke alternatieve modaliteiten van voorlopige hechtenis van jeugdigen, zoals elektronisch huisarrest en nachtdetentie. Ook hiervan worden de drie meest relevante studies uitgelicht.

Terlouw en Kamphorst hebben in 2002 onderzoek gedaan naar de uitvoering van het elektronisch huisarrest voor jeugdigen als (experimentele) modaliteit van voorlopige hechtenis van jeugdigen in Rotterdam.[14] Onderzocht is hoe het experiment met elektronisch huisarrest tot stand is gekomen, hoe het functioneert en of de invoering van het elektronisch huisarrest op brede schaal

13 Rovers 2014.
14 Terlouw & Kamphorst 2002.

wenselijk is. Ten tijde van dit experiment hebben 23 jeugdigen onder elektronisch huisarrest gestaan. Deze geringe instroom (in deze periode waren 48 'deelnemers' verwacht) wordt voor een groot deel verklaard door de voorwaarden die voor deelname zijn gesteld, waaronder het beschikken over een stabiele leefomgeving en een zinvolle dagbesteding; zaken die voor deze groep jeugdigen niet vanzelfsprekend zijn. Van de jeugdigen die wel mogen deelnemen is de uitval laag. De onderzoekers signaleren echter wel een aantal knelpunten in de uitvoering van het elektronisch huisarrest dat met name betrekking heeft op de complexiteit van het proces, de betrokkenheid van veel partijen en de afhankelijkheid van individuele beslissingen. Ook werpen zij de vraag op of het vanuit kosten-batenperspectief verantwoord is om deze modaliteit desnoods alleen voor een kleine groep jeugdigen in stand te houden. Tot slot constateren de onderzoekers dat er een verband kan bestaan tussen de toepassing van elektronisch huisarrest in de voorlopige hechtenisfase en de straftoemeting. Doordat officieren van justitie en rechters geen afbreuk willen doen aan de socialiserende effecten van het elektronisch huisarrest, zou toepassing van elektronisch huisarrest in de voorfase van het strafproces aanleiding kunnen zijn om af te zien van het eisen dan wel opleggen van een onvoorwaardelijke detentiestraf.

Bos e.a. hebben in 2006 onderzoek gedaan naar de mogelijkheid tot nachtdetentie in de fase van voorlopige hechtenis.[15] Onderzocht is hoe de uitvoering van de nachtdetentie in het kader van de voorlopige hechtenis verloopt, welke knelpunten en problemen zich voordoen en hoe daarin verandering zou kunnen worden gebracht. Gebleken is dat nachtdetentie nog niet vaak wordt toegepast. Dit houdt onder meer verband met de relatief kleine doelgroep voor nachtdetentie die in de praktijk vooral bestaat uit jeugdigen met een goede dagbesteding in combinatie met een moeilijke thuissituatie. Voorts blijken praktische problemen in de weg te kunnen staan aan toepassing van nachtdetentie. Zo is het in sommige gevallen niet mogelijk om de jeugdige direct regionaal (lees: in de buurt van zijn school) te plaatsen, waardoor het dagelijks heen en weer reizen tussen de justitiële jeugdinrichting en de school niet haalbaar is. Daarnaast lijkt, bijvoorbeeld bij scholen, behoefte te bestaan aan meer informatie over de mogelijkheid van nachtdetentie. Door te voorzien in deze behoefte kan worden overgegaan tot een snellere start van de nachtdetentie dan nu vaak het geval is, zo stellen de onderzoekers. Ook is het volgens hen wenselijk om meer voorzieningen voor nachtdetentie te creëren, dient de mogelijkheid van nachtdetentie structureel onder de aandacht van de betrokken partijen te worden gebracht en moet er helderheid worden verschaft over de precieze strafrechtelijke positie van de nachtdetentie.

In 2013 is door Voogd een onderzoek verricht naar de praktijk van nachtdetentie van jeugdigen in Amsterdam.[16] Hiervoor zijn interviews afgenomen

15 Bos e.a. 2006.
16 Voogd 2013.

met professionals uit de jeugdstrafrechtspraktijk, waaronder rechters, een officier van justitie, advocaten en een vertegenwoordiger van de Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg en JJI Amsterbaken. Onder de geïnterviewde rechters lijkt de overheersende mening te zijn dat de toegevoegde waarde van de nachtdetentie vooral ligt in de structuur en ondersteuning die aan de jeugdige verdachte door middel van nachtdetentie wordt geboden. Door de nachtdetentie volgen de jeugdige verdachten overdag een gestructureerd programma en zwerven zij niet meer 's avonds of 's nachts op straat. De geïnterviewde advocaten vinden het voorkomen van detentieschade doordat de maatschappelijke binding bij de jeugdige verdachte deels behouden blijft vooral van toegevoegde waarde. Een vertegenwoordiger van Bureau Jeugdzorg meent dat het pedagogisch belang en het strafvorderlijk belang door nachtdetentie beter met elkaar gecombineerd kunnen worden dan bij voltijds voorlopige hechtenis. Ondanks deze voordelen wordt de nachtdetentie door de respondenten niet gezien als mildere vorm van voorlopige hechtenis, vanwege de additionele toezichtsmaatregelen, strikte sanctionering bij overtreding, sociale druk en dagelijkse visitatie.

3.6 POSITIONERING VAN HET ONDERHAVIGE ONDERZOEK

In dit hoofdstuk is een overzicht gegeven van empirische onderzoeken betreffende de besluitvorming inzake de voorlopige hechtenis van respectievelijk volwassenen en jeugdigen, de populatiekenmerken van jeugdige verdachten in voorlopige hechtenis en de uitvoeringspraktijk van alternatieve modaliteiten van voorlopige hechtenis van jeugdigen in Nederland. Hieruit volgt dat er nauwelijks *kwantitatieve* data beschikbaar zijn die inzicht geven in de rechterlijke beslissingen over de voorlopige hechtenis van jeugdigen. Het bestaande onderzoek dat zich hierop richt is vooral kwalitatief van aard. Er zijn geen kwantitatieve data voor handen over vorderingen en bevelen tot voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten, noch over de verdenkingen en de gronden waarop deze zijn gebaseerd, noch over de schorsingen en de daaraan verbonden bijzondere voorwaarden. Ook is tot op heden nog geen onderzoek verricht dat de verbanden tussen verscheidene factoren en de beslissing van de rechter-commissaris of raadkamer over de schorsing van de voorlopige hechtenis van een jeugdige verdachte via multivariate regressieanalyses inzichtelijk maakt. Het onderhavige onderzoek beoogt hierin te voorzien.

Voorts hebben de – in dit hoofdstuk beschreven – onderzoeken naar populatiekenmerken zich tot op heden vooral gericht op de groep jeugdigen die in een justitiële jeugdinrichting verblijft. De groep jeugdige verdachten die direct door de rechter-commissaris wordt geschorst onder voorwaarden of die in thuisdetentie wordt geplaatst en dus niet in een justitiële jeugdinrichting terechtkomt, is tot op heden onderbelicht gebleven. Verschillen tussen de groepen jeugdigen waarvan de inbewaringstelling wel of juist niet wordt

geschorst kunnen inzichten opleveren in de specifieke kenmerken en behoeften van de doelgroep van de mogelijk in het kader van de nieuwe beleidskoers te ontwikkelen residentiële voorzieningen die dienst moeten gaan doen als alternatief voor de justitiële jeugdinrichting. Deze kennis is ook nodig om een eventuele aanzuigende werking van dergelijke voorzieningen – een 'netwidening-effect' – te voorkomen. Het onderhavige onderzoek beoogt aan deze kennis bij te dragen.

4 Dataverzameling en methoden van analyse

4.1 INLEIDING

Om de toepassingspraktijk van voorlopige hechtenis in jeugdstrafzaken en de kenmerken van de betrokken jeugdigen in kaart te brengen, zijn in dit onderzoek 250 dossiers bestudeerd en geanalyseerd van jeugdigen die op basis van een vordering tot inbewaringstelling zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris. In dit hoofdstuk zal nader worden ingegaan op de gebruikte onderzoeksmethode. Hierbij zal eerst worden beschreven hoe het proces rondom de dataverzameling heeft plaatsgevonden (par. 4.2). Vervolgens zal aandacht worden besteed aan de operationalisatie en analysemethoden (par. 4.3). Tot slot zal worden gereflecteerd op de beperkingen en afbakeningen van het onderzoek (par. 4.4).

4.2 VOORBEREIDING EN UITVOERING VAN HET DOSSIERONDERZOEK

In deze paragraaf zal achtereenvolgens worden ingegaan op de onderzoekspopulatie (par. 4.2.1), de toegang tot en selectie van rechtbanken en dossiers (par. 4.2.2) en het proces van codering en dataverzameling (par. 4.2.3).

4.2.1 Onderzoekspopulatie[1]

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van informatie uit 250 dossiers van jeugdige verdachten in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar (ten tijde van het delict) die in de periode van 1 april 2014 tot 1 april 2015 door de officier van justitie op basis van een vordering tot inbewaringstelling zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris. Deze periode is gekozen omdat op 1 april 2014 het adolescentenstrafrecht is ingevoerd en aanvankelijk werd beoogd ook jongvolwassen verdachten die (mogelijk) volgens het jeugdstrafrecht zouden worden berecht in de onderzoekspopulatie op te nemen (zie par. 2.3.5). Om meerdere

1 De populatiekenmerken van de onderzoeksgroep worden beschreven in hoofdstuk 5.

redenen heeft het onderzoek zich uiteindelijk uitsluitend gericht op jeugdigen die minderjarig waren ten tijde van het delict waarvoor zij zijn voorgeleid.[2]

4.2.2 Toegang tot en selectie van rechtbanken en dossiers

Om toegang te krijgen tot de dossiers en het onderzoek te mogen verrichten is allereerst toestemming verzocht en verkregen van de Raad voor de Rechtspraak, het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht (LOVS) en het Openbaar Ministerie. Vervolgens zijn op basis van data uit de registratiesystemen van de Raad voor de Rechtspraak en het Openbaar Ministerie aselect 250 dossiers geselecteerd van jeugdigen die in de periode 1 april 2014 tot 1 april 2015 door de officier van justitie op basis van een vordering tot inbewaringstelling zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris. De dossiers zijn afkomstig van drie verschillende rechtbanken. Deze rechtbanken zijn geselecteerd op basis van een drietal criteria: (1) het aantal voorgeleidingen van jeugdigen in de periode 1 april 2014 tot 1 april 2015 bij de betreffende rechtbank (zie tabel 4.1),[3] (2) geografische spreiding en (3) de instemming van de Raad voor de Rechtspraak die de onderzoeksbelasting van de rechtbanken bewaakt. Uiteindelijk zijn op basis van de bovenstaande criteria de Rechtbank Rotterdam, Rechtbank Midden-Nederland en Rechtbank Gelderland geselecteerd.

2 In de voorbereiding van en tijdens het dossieronderzoek zijn zaken van jongvolwassenen waarin de officier bij de vordering tot inbewaringstelling het voornemen kenbaar heeft gemaakt om afdoening volgens het jeugdstrafrecht te eisen niet traceerbaar gebleken (vanwege een gebrekkige registratie). Dit is de belangrijkste reden dat – in samenspraak met de begeleidingscommissie en de opdrachtgever – is besloten om zaken van jongvolwassenen in dit onderzoek buiten beschouwing te laten. Daarnaast speelde in deze beslissing ook een rol dat bij het WODC thans reeds een meerjarig onderzoek loopt waarmee het adolescentenstrafrecht uitgebreid wordt gemonitord en geëvalueerd (zie Van der Laan e.a. 2016; Barendregt e.a. 2016).

3 Bij een aantal rechtbanken – met name buiten de randstad – hebben in de betreffende periode zodanig weinig voorgeleidingen van jeugdigen plaatsgevonden dat deze rechtbanken niet geschikt zijn voor de kwantitatief ingestoken analyses die in het onderhavige onderzoek zijn beoogd.

Tabel 4.1 – Totaal aantal voorgeleidingen van jeugdigen per rechtbank in Nederland (1 april 2014 – 1 april 2015)

Rechtbanken:	*Aantal voorgeleidingen van jeugdigen:*
Rechtbank Amsterdam	287
Rechtbank Den Haag	227
Rechtbank Gelderland	123
Rechtbank Limburg	68
Rechtbank Midden-Nederland	159
Rechtbank Noord-Holland	115
Rechtbank Noord-Nederland	75
Rechtbank Oost-Brabant	60
Rechtbank Overijssel	74
Rechtbank Rotterdam	280
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	111
Totaal	*1579*

Bron: Raad voor de Rechtspraak en Openbaar Ministerie

Het aantal geselecteerde dossiers per rechtbank is naar rato vastgesteld op basis van het totale aantal vorderingen tot inbewaringstelling van jeugdigen bij de desbetreffende rechtbank. Zo zijn 124 dossiers geselecteerd bij de Rechtbank Rotterdam, 71 dossiers bij de Rechtbank Midden-Nederland en 55 dossiers bij de Rechtbank Gelderland. Doordat per rechtbank een aselecte steekproef is getrokken, zijn de resultaten representatief voor zaken die in de geselecteerde rechtbanken worden behandeld. De aselecte steekproef van zaken is getrokken op basis van een door de Raad voor de Rechtspraak aangeleverd overzicht van de parketnummers van alle zaken waarin in de genoemde periode bij de geselecteerde rechtbanken een jeugdige verdachte is voorgeleid aan de rechter-commissaris. Na de steekproeftrekking is een lijst met geselecteerde parketnummers opgestuurd naar de contactpersonen bij de rechtbanken die vervolgens de dossiers uit de archieven hebben gehaald en hebben klaargelegd voor de codeurs. Gedurende het onderzoek bleek een aantal dossiers echter incompleet of niet leverbaar.[4] Om toch het beoogde totaal van 250 dossiers te kunnen bestuderen, is een aantal aanvullende dossiers (aselect) geselecteerd, opgevraagd en aangeleverd.

4 Dit betroffen 22 incomplete dossiers bij de Rechtbank Rotterdam, 16 incomplete dossiers bij de Rechtbank Midden-Nederland en 17 incomplete dossiers bij de Rechtbank Gelderland.

4.2.3 Codering en dataverzameling

De uitvoering van de dossierstudie heeft plaatsgevonden in de periode van 22 september 2016 tot 9 november 2016 door drie onderzoekers. De dossiers zijn op de rechtbanken bestudeerd (locaties: Rotterdam, Utrecht en Arnhem), aangezien deze niet digitaal beschikbaar waren. De dossiers zijn bestudeerd aan de hand van een codeboek, waarmee systematisch informatie uit de dossiers is gedestilleerd. Bij het ontwerpen van het codeboek is voor het in kaart brengen van de persoonlijke omstandigheden van de jeugdige verdachte aansluiting gezocht bij de structuur van het standaardformat van de adviesrapportage (IVS-2A) die de Raad voor de Kinderbescherming opstelt ten behoeve van de voorgeleiding. Voorts is het ontwerp van het codeboek voor een groot deel gebaseerd op de structuur van de wettelijke regeling van de voorlopige hechtenis van jeugdigen. Verder is bij het ontwikkelen van het codeboek gebruik gemaakt van kennis uit eerder onderzoek, ervaringen van professionals uit de praktijk en inbreng vanuit begeleidingscommissie.

Allereerst vond een pilotstudie plaats waarbinnen een vijftal dossiers werden bestudeerd, hetgeen leidde tot verfijning en uitbreiding van het codeboek. De projectleider heeft vervolgens drie codeurs een training gegeven, waarin dossiers gezamenlijk zijn gecodeerd en interpretatieverschillen en knelpunten zijn besproken. De codeurs zijn hierna zelfstandig gaan coderen, maar hielden wel voortdurend contact met elkaar. Ingewikkelde dossiers en knelpunten werden voorgelegd aan de projectleider. Knelpunten en onvindbare data werden consequent genoteerd in het codeboek, zodat de afwijkingen traceerbaar waren. Op deze manier is binnen het huidige onderzoek de werkwijze van de verschillende codeurs zo veel mogelijk gelijk getrokken om de *intercodeur betrouwbaarheid* te vergroten.

Aangezien het onderzoek is gericht op drie beslismomenten inzake de voorlopige hechtenis (de voorgeleiding, eerste raadkamerzitting en tweede raadkamerzitting), zijn steeds de stukken bestudeerd die betrekking hebben op deze drie beslismomenten, waaronder de vorderingen van de officier van justitie, de beschikkingen van de rechter-commissaris en raadkamer en de processen-verbaal van de voorgeleiding en raadkamerzittingen. De informatie over de persoonlijke kenmerken van de jeugdigen (en ouders) is gehaald uit de adviesrapportages (IVS-2A) van de Raad voor de Kinderbescherming ten behoeve van de voorgeleiding, het politiedossier en de justitiële documentatie van de jeugdige verdachte. Daarnaast is steeds het vonnis in eerste aanleg bestudeerd om de mogelijke prejudiciërende werking van voorlopige hechtenis te kunnen onderzoeken.

4.3 Operationalisatie en methoden van analyse

Operationalisatie
Aan de hand van het codeboek zijn verschillende kenmerken die nodig zijn om de onderzoeksvragen te beantwoorden systematisch uit de 250 dossiers gedestilleerd. In het huidige rapport gaat het om een groot aantal kenmerken en daarom is er voor gekozen om alleen de kenmerken te bespreken die zijn gebruikt in de multivariabele analyse. Deze zijn beschreven in bijlage 2.

De methode van analyseren
Het onderzoek richt zich op drie beslismomenten inzake de voorlopige hechtenis: de beslissing over de inbewaringstelling (en de eventuele schorsing daarvan), de beslissing over de gevangenhouding (en de eventuele schorsing daarvan) en de beslissing over de verlenging van de gevangenhouding (en de eventuele schorsing daarvan). Daarnaast is aandacht voor de mogelijke samenhang tussen de toepassing van voorlopige hechtenis en de straftoemeting door de zittingsrechter (lees: prejudiciërende werking). De verkregen data rondom deze beslismomenten zijn geanalyseerd met behulp van SPSS.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is allereerst gebruik gemaakt van een beschrijvende analyse. Deze analyse is gebruikt om bijvoorbeeld de persoonlijke kenmerken van de jeugdige verdachten uit de onderzoeksgroep in kaart te brengen en vast te stellen hoe vaak bepaalde beslissingen voorkomen. Daarnaast is er gebruik gemaakt van verscheidene multivariabele regressieanalyses. Deze analyse is gebruikt om de verbanden tussen bepaalde kenmerken en de beslissingen vast te stellen. In onderhavig onderzoek is dit noodzakelijk aangezien de schriftelijke motiveringen van de rechterlijke beslissingen veelal onbekend of zeer summier zijn en daarom niet of nauwelijks inzicht geven in de onderliggende overwegingen. Zodoende is gekozen om door middel van multivariabele regressieanalyses de verschillende beslissingen te relateren aan de specifieke kenmerken van de jeugdige en derhalve verbanden aan het licht te brengen.

De multivariabele logistische regressieanalyses richten zich op twee concrete beslissingen over de voorlopige hechtenis van jeugdigen: de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling en de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding.[5] Deze beslissingen zijn cruciaal, omdat hiermee wordt bepaald of de jeugdige verdachte naar huis mag of vast blijft zitten.

Daarnaast worden ook multivariabele regressieanalyses verricht om te onderzoeken of sprake is van samenhang tussen toepassing van voorlopige hechtenis en straftoemeting. De kans op jeugddetentie wordt gemodelleerd

5 Ten aanzien van de schorsingsbeslissing bij de verlenging van de gevangenhouding wordt geen multivariabele regressieanalyse verricht, omdat het beperkte aantal zaken in de tweede raadkamer zich daarvoor niet leent.

door gebruik te maken van een logistische regressieanalyse. Voor de jeugdigen die in onvoorwaardelijke jeugddetentie hebben gezeten, wordt de duur van de onvoorwaardelijke jeugddetentie vervolgens gemodelleerd door gebruik te maken van een andere analyse, namelijk de Ordinary Least Squares (OLS)-regressieanalyse. Bij de duur van de onvoorwaardelijke jeugddetentie wordt de logtransformatie gebruikt om de scheve verdeling te normaliseren. De logtransformatie maakt het ook mogelijk om het proportionele verschil in detentieduur te schatten voor jeugdigen die een verschillende duur in voorlopige hechtenis hebben gezeten door de exponent van de parameter te nemen.

4.4 Beperkingen en afbakeningen

Tot slot wordt een viertal beperkingen c.q. afbakeningen van het onderhavige onderzoek uitgelicht, waarvan de eerste twee betrekking hebben op de omvang en reikwijdte van het onderzoek en de derde en vierde meer methodisch van aard zijn.

Een eerste beperking van dit onderzoek is gelegen in de selectie van de rechtbanken: in dit onderzoek zijn drie van de in totaal elf Nederlandse rechtbanken betrokken. Hiermee zijn dus niet alle rechtbanken vertegenwoordigd en zijn de bevindingen niet per definitie representatief voor alle rechtbanken in Nederland. Desalniettemin zullen de bevindingen van dit onderzoek, gelet op de omvang van de steekproef (250 van de in totaal 1579 dossiers) en het aselecte karakter daarvan, een goede indicatie geven van de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen in Nederland.

Een tweede beperking c.q. afbakening van dit onderzoek is gelegen in de selectie van beslismomenten waarop dit onderzoek zich richt: de voorgeleiding, de eerste raadkamerzitting en de tweede raadkamerzitting. Dit betekent dat een eventuele derde raadkamerzitting en daarop volgende pro-forma zittingen niet in de analyses zijn betrokken.[6] Het vonnis in eerste aanleg wordt wel bestudeerd. De fase van het hoger beroep valt buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

Een derde beperking is dat de in deze studie in kaart gebrachte persoonlijke kenmerken van de jeugdige verdachten vrijwel volledig zijn gebaseerd op informatie uit de rapportages die de Raad voor de Kinderbescherming opstelt ten behoeve van de voorgeleiding. Deze rapportages worden opgesteld door een raadsonderzoeker en een gedragsdeskundige en de daarin opgenomen

6 Deze afbakening kan worden verantwoord, omdat het onderhavige onderzoek wordt verricht tegen de achtergrond van een praktijk waarin jeugdigen doorgaans kort in voorlopige hechtenis verblijven. Dit blijkt overigens ook uit de verzamelde data. Ook is deze afbakening verdedigbaar in het licht van de beleidscontext waarbinnen dit onderzoek wordt verricht. In de mogelijke nieuwe koers voor vrijheidsbeneming van justitiële jeugd komt namelijk de wens naar voren om met name voor de 'kortverblijvers' alternatieve voorzieningen te ontwikkelen. Zie hoofdstuk 1.

informatie is doorgaans gebaseerd op een gesprek met de jeugdige, ouders en eventueel school, aangevuld met informatie die reeds over de jeugdige aanwezig is in de registratiesystemen. Aangezien deze rapportages in de korte periode voorafgaand aan de voorgeleiding moeten worden opgesteld, is de daarin opgenomen informatie soms nog preliminair. Bovendien is sommige informatie over de jeugdige verdachte uit de raadsrapportage sterk afhankelijk van de waardering en interpretatie van de raadsonderzoeker, bijvoorbeeld als het gaat om informatie over de houding van de jeugdige verdachte. Tegelijkertijd weerspiegelt deze rapportage wel de informatie waarover de rechter-commissaris beschikt bij zijn beslissing over (de schorsing van) de inbewaringstelling.

Een vierde beperking is gerelateerd aan de voorgaande en is – in bredere zin – gelegen in het feit dat dit onderzoek volledig is gebaseerd op informatie die is opgenomen in de dossiers. Rechters nemen beslissingen echter niet enkel en alleen op basis van het dossier, maar ook op basis van interacties en indrukken tijdens de voorgeleiding of raadkamerzitting die mogelijk niet naar voren komen in het dossier. Ook de complexiteit van het besluitvormingsproces, dat grotendeels afspeelt in het hoofd van de rechter, komt niet altijd naar voren in het dossier. Kwalitatief onderzoek – bijvoorbeeld observaties en interviews – zou hier aanvullende inzichten in kunnen geven. In de onderhavige studie is daar echter van afgezien, omdat er thans in een ander lopend onderzoek op die manier aandacht wordt geschonken aan de besluitvorming over voorlopige hechtenis van jeugdigen.[7]

7 Van den Brink 2018. Zie hierover paragraaf 3.3.

5 De onderzoekspopulatie uitgelicht

5.1 INLEIDING

De populatie die centraal staat in het onderhavige onderzoek bestaat uit 250 jeugdigen die in de periode tussen 1 april 2014 en 1 april 2015 op verdenking van een strafbaar feit zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris op basis van een vordering tot inbewaringstelling. In dit hoofdstuk zal deze onderzoekspopulatie nader worden uitgelicht, waarbij eerst zal worden ingegaan op de strafbare feiten waarvan de jeugdigen worden verdacht (par. 5.2) en vervolgens op de kenmerken van de jeugdige verdachten zelf (par. 5.3). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een beknopte samenvatting van de belangrijkste bevindingen (par. 5.4).

5.2 DELICTSKENMERKEN

De jeugdigen uit de onderzoekspopulatie zijn op vordering van de officier van justitie voorgeleid aan de rechter-commissaris omdat zij van één of meer strafbare feiten worden verdacht. Bij de meerderheid van de jeugdigen (61%) gaat om een verdenking van één strafbaar feit. Het overige deel van de onderzoekspopulatie (39%) wordt verdacht van twee of meer strafbare feiten, oplopend tot ten hoogste zes strafbare feiten.[1] In de gevallen waarin meerdere strafbare feiten op de vordering zijn opgenomen, wordt in het onderhavige onderzoek steeds het zwaarste feit meegenomen in de analyse, waarbij het wettelijke strafmaximum bepalend is.[2]

In navolging van het criterium van artikel 67 lid 1 Sv zijn vrijwel alle jeugdigen uit de onderzoekspopulatie (93%) voorgeleid op verdenking van een misdrijf waarop volgens de wet een gevangenisstraf van vier jaar of meer staat gesteld. De overige jeugdigen worden verdacht van strafbare feiten waarop weliswaar geen gevangenisstraf van vier jaar of meer staat, maar

1 Hierbij gaat het om afzonderlijke strafbare feiten op de vordering en dus niet om strafbare feiten die subsidiair in de vordering zijn opgenomen.

2 Hierbij is rekening gehouden met strafverzwarende en strafverlichtende omstandigheden die expliciet zijn opgenomen in de delictsomschrijving (lees: gekwalificeerde delicten). Leerstukken zoals 'medeplichtigheid' en 'poging' zijn niet meegenomen bij het bepalen van het wettelijk strafmaximum.

waarvoor op grond van artikel 67 lid 1 Sv niettemin voorlopige hechtenis is toegelaten, zoals mishandeling (art. 300 lid 1 Sr). Deze relatief lichte feiten zijn echter uitzonderingen. Bij de overgrote meerderheid van de onderzoekspopulatie (86%) gaat het om een strafbaar feit met een wettelijke strafdreiging van zes jaar of meer. Een derde van de jeugdigen wordt zelfs verdacht van een zeer ernstig strafbaar feit, althans een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van twaalf jaar of meer staat gesteld (ook wel een '12-jaarsfeit' genoemd).

Uit de resultaten komt naar voren dat vermogensdelicten, waarbij gebruik is gemaakt van geweld tegen personen, het meest voorkomende type misdrijf betreft waarvoor jeugdigen uit de onderzoekspopulatie zijn voorgeleid. In meer dan 40% van de gevallen is hiervan sprake. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om diefstal met geweld (art. 312 Sr) of afpersing (art. 317 Sr). Verder zijn ook vermogensdelicten zonder geweld (27%), zoals diefstal met braak (art. 311 Sr), en 'overige geweldsdelicten'[3] (22%), zoals zware mishandeling (art. 302 Sr), veel voorkomende strafbare feiten onder de onderzoekspopulatie. Daarnaast is ook een aantal jeugdigen voorgeleid op verdenking van een zedendelict, een openbare orde delict of overtreding van de Opiumwet. Dit komt echter sporadisch voor.

Het geheel overziend, blijkt dat ruim twee derde van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie (70%) is voorgeleid op verdenking van een strafbaar feit waarbij geweld is gebruikt tegen een persoon.[4] Tegelijkertijd moet hierbij worden bedacht dat binnen deze strafbare feiten verschillende gradaties van geweld zijn te onderscheiden. Zo wordt een woningoverval met gebruik van een vuurwapen gekwalificeerd als diefstal met geweld (art. 312 Sr). Dezelfde kwalificatie wordt echter soms ook gebruikt voor bijvoorbeeld 'mobieltje trekken', waarbij de verdachte op de openbare weg een mobiele telefoon uit de handen van een bellend slachtoffer grist en vervolgens wegrent.

5.3 Kenmerken van de jeugdige verdachten

In dit onderzoek zijn ook de kenmerken in kaart gebracht van de jeugdige verdachten die tezamen de onderzoekspopulatie vormen. De informatie over de kenmerken van de jeugdigen die in dit onderzoek wordt gepresenteerd, is afkomstig uit politiedossiers, justitiële documentatie en bovenal de adviesrapportages (IVS-2A) die de Raad voor de Kinderbescherming opstelt ten behoeve van de voorgeleiding (vgl. par. 4.4). In de navolgende paragrafen worden allereerst de demografische gegevens van de populatie uit de doeken gedaan (par. 5.3.1), waarna aandacht wordt besteed aan de criminele geschiede-

3 Deze categorie omvat alle geweldsdelicten niet zijnde 'vermogensdelicten met geweld'.
4 Hieronder worden geweldsdelicten, vermogensdelicten met geweld en zedendelicten begrepen.

nis (par. 5.3.2) en de persoonlijke en sociale omstandigheden van de jeugdigen uit de populatie (par. 5.3.3). Tot slot zal de hulpverleningsgeschiedenis en lopende hulpverlening van de populatie worden besproken (par. 5.3.4).

5.3.1 Demografische gegevens

De onderzoekspopulatie bestaat uit jeugdigen – voornamelijk jongens (bijna 95%) – die ten tijde van het strafbare feit waarvan zij werden verdacht minderjarig waren. Hierbij gaat het in bijna twee derde van de gevallen om 16- of 17-jarigen. De gemiddelde leeftijd van de onderzoekspopulatie is 15,8 jaar. Zeer jonge minderjarige verdachten (12- en 13-jarigen) komen sporadisch voor (6%). Het overgrote deel van de onderzoekspopulatie (87%) heeft een Nederlandse nationaliteit. Tegelijkertijd heeft een aanzienlijk aantal jeugdigen uit de onderzoekspopulatie (ook) een niet-Nederlandse achtergrond, omdat zij zelf of tenminste één van hun ouders in een ander land is geboren (65%), waarbij Marokko, Turkije, Suriname en de categorie 'overige niet-Westerse landen' het sterkst vertegenwoordigd zijn.

5.3.2 Criminele geschiedenis

Veruit de meeste jeugdigen uit de onderzoekspopulatie zijn eerder als verdachte met politie en justitie in aanraking gekomen. Minder dan een kwart van deze populatie (24%) kan worden aangeduid als een *first offender*. Dit betreffen jeugdigen die nog geen justitiële documentatie hebben opgebouwd en ook geen verdachte zijn in andere lopende strafzaken. Een aantal jeugdigen heeft uitsluitend lopende (lees: niet-onherroepelijke) strafzaken, dan wel strafzaken die zijn geëindigd met een sepot, vrijspraak of ontslag van alle rechtsvervolging in zijn of haar justitiële documentatie staan (18%). Het grootste deel van de onderzoekspopulatie (58%) heeft in het verleden al eens – via een transactie met het openbaar ministerie of een veroordeling door de rechter – een straf of maatregel opgelegd gekregen. Gebleken is dat een derde van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie (34%) op het moment van de voorgeleiding bij de rechter-commissaris in een proeftijd liep als onderdeel van een voorwaardelijke straf of maatregel die is opgelegd in een eerdere strafzaak.

5.3.3 Persoonlijke en sociale omstandigheden

Op basis van de rapportage die de Raad voor de Kinderbescherming opstelt ten behoeve van de voorgeleiding, is informatie verzameld over de persoonlijke en sociale omstandigheden van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie. Hierbij moet worden bedacht dat raadsrapportages niet enkel feitelijke informa-

tie bevatten, maar tevens informatie die wordt gevormd door de opvattingen en inschattingen van de raadsonderzoeker die de rapportage opstelt, bijvoorbeeld als het gaat om informatie over de attitude van de jeugdige (vgl. par. 4.4). Het is van belang om dit in het achterhoofd te houden bij het lezen van deze paragraaf. Tegelijkertijd weerspiegelen de raadsrapportages wel de informatie waarover de rechter-commissaris beschikt op het moment dat hij of zij een beslissing moet nemen over de inbewaringstelling van de jeugdige verdachte.

In deze paragraaf wordt de uit de raadsrapporten gedestilleerde informatie over de persoonlijke en sociale omstandigheden van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie beschreven, waarbij achtereenvolgens aandacht is voor de woon- of verblijfplaats van de jeugdigen, hun dagbesteding (school en/of werk), vrijetijdsbesteding, geestelijke gezondheid, eventuele agressieproblematiek en attitude.

Woon- of verblijfplaats

Veruit de meeste jeugdigen uit de onderzoekspopulatie wonen bij ten minste één van hun ouders (82%). De overige jeugdigen wonen bij andere familieleden, in een pleeggezin of in een leefgroep of tehuis. Een enkeling heeft geen vaste woon- of verblijfplaats. De Raad voor de Kinderbescherming signaleert in 64% van de jeugdigen één of meer risicofactoren in diens directe leefomgeving die de kans op recidive vergroten, zoals een gebrek aan ouderlijk toezicht, conflicten in de thuissituatie of gezinsleden met een criminele geschiedenis. Tegelijkertijd constateert de Raad bij 74% van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie dat er (ook) beschermende factoren zijn in de directe leefomgeving, zoals een betrokken ouder, een goede relatie tussen de jeugdige en (één van) de andere gezinsleden of – in het geval dat de jeugdige in een instelling verblijft – de vaste structuur van de leefgroep. Niettemin komt de Raad in bijna een vijfde van de gevallen tot de conclusie dat er veel risicofactoren en nauwelijks beschermende factoren aanwezig zijn in de directe leefomgeving van de jeugdige, waarbij de Raad in enkele gevallen zelfs concludeert dat de leefomgeving niet veilig en/of geschikt is voor de jeugdige om te verblijven.

Dagbesteding: school en werk

Meer dan driekwart van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie (77%) beschikt in beginsel vijf dagen per week over een zinvolle dagbesteding, zoals school, stage of werk. Hier staat tegenover dat 14% van de jeugdigen in het geheel geen zinvolle dagbesteding heeft en dus de gehele week thuis of elders doorbrengt. Andere jeugdigen beschikken wel over een dagbesteding, maar niet voor vijf dagen per week. De dagbesteding van de jeugdigen bestaat meestal uit school of stage: van 206 jeugdigen (82% van de totale onderzoekspopulatie) is bekend dat zij een opleiding volgen. Voorts blijkt uit de rapportages van de Raad dat 13% van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie

betaald werk heeft, waarbij het veelal gaat om een bijbaantje voor een beperkt aantal uur per week.

Voor wat betreft het onderwijsniveau, laten de resultaten zien dat de meeste jeugdigen uit de onderzoekspopulatie voorbereidend beroepsonderwijs (37%) of middelbaar beroepsonderwijs (23%) volgen. Voor 16% van de schoolgaande jeugdigen geldt dat zij op een lager niveau onderwijs krijgen, zoals praktijkonderwijs, speciaal onderwijs of basisonderwijs. Een klein aantal jeugdigen volgt onderwijs op havoniveau of hoger. Dat een jeugdige staat ingeschreven voor een opleiding wil echter niet zeggen dat de schoolgang probleemloos verloopt. Hoewel van 94 jeugdigen bekend is dat zij goed functioneren op school, is bij 106 jeugdigen door de raadsonderzoeker gerapporteerd dat er sprake is van één of meer school gerelateerde problemen.[5] De problemen van deze jeugdigen hebben vooral de vorm van negatief gedrag op school, spijbelen en/of slechte schoolprestaties. Bij een aantal jeugdigen zijn de problemen dusdanig dat zij zijn geschorst van school, terwijl enkele jeugdigen zelfs van school zijn gestuurd.

Aldus moet worden geconstateerd dat onderwijs een punt van zorg is voor een substantieel deel van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie. Ondanks dat voor vrijwel de gehele populatie geldt dat zij (nog) geen startkwalificatie hebben behaald, is van 14% van de jeugdigen bekend dat zij in het geheel geen opleiding (meer) volgen.[6] Van de jeugdigen uit de populatie die wel onderwijs volgen, is bij meer dan de helft sprake van problemen op school.

Vrijetijdsbesteding

De vrijetijdsbesteding van een aanzienlijk deel van de onderzoekspopulatie kenmerkt zich door weinig gestructureerde activiteiten, omgang met antisociale leeftijdgenoten en soms middelengebruik. Zo blijkt dat minder dan de helft van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie (45%) in zijn of haar vrije tijd structureel een aantal uur per week deelneemt aan activiteiten in clubverband, zoals bij een sportclub of muziekvereniging. Verder blijkt uit de rapportages van de Raad dat veruit de meeste jeugdigen (63%) hun vrije tijd doorbrengen met 'antisociale' leeftijdgenoten, waarmee wordt gedoeld op leeftijdgenoten die zich vijandig opstellen tegenover de samenleving, de wet overtreden en/of rechten van anderen schenden. Tegelijkertijd blijkt dat de overgrote meerderheid van deze jeugdigen daarnaast ook omgaat met 'prosociale' leeftijdgenoten, die zich wel houden aan wetten en regels, rekening houden met anderen en zich coöperatief opstellen. De Raad constateert echter bij 12% van de jeugdigen

5 Bij 50 jeugdigen uit de onderzoekspopulatie is geen informatie over het functioneren op school beschikbaar in het raadsrapport.

6 Een startkwalificatie betreft een afgeronde opleiding mbo niveau 2, havo of vwo. Slechts 3% van de populatie beschikt over een startkwalificatie. Dit is op zich niet vreemd, gelet op de jonge leeftijd van de populatie. Minderjarigen zonder startkwalificatie zijn echter wel wettelijk verplicht om onderwijs te volgen.

dat zij in hun vrije tijd vrijwel uitsluitend omgaan met antisociale leeftijdgenoten en nagenoeg geen contact hebben met prosociale leeftijdgenoten. Andersom gaat 17% van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie, volgens het rapport van de Raad, in zijn of haar vrije tijd hoofdzakelijk om met prosociale leeftijdgenoten en niet of nauwelijks met antisociale leeftijdgenoten.[7]

Voorts bieden de rapportages van de Raad inzicht in het middelengebruik van de jeugdigen, ook al is dit voor een substantieel deel van de onderzoekspopulatie (38%) niet bekend. Desalniettemin heeft de Raad bij een derde van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie vastgesteld dat zij in meer of minder mate drank en/of drugs gebruiken. Van deze groep is bij 44 jeugdigen bekend dat het drank- en/of drugsgebruik concreet problemen veroorzaakt, bijvoorbeeld dat het bijdraagt aan crimineel gedrag, conflicten veroorzaakt in de thuissituatie, de omgang met prosociale vrienden belemmert, het leren op school verstoort en/of gezondheidsproblemen veroorzaakt.

Geestelijke gezondheid

De Raad voor de Kinderbescherming gaat bij het opstellen van de rapportage ten behoeve van de voorgeleiding na of er informatie beschikbaar is over de cognitieve vermogens en de geestelijke gezondheid van de jeugdige. Van een groot deel van de onderzoekspopulatie is deze informatie niet beschikbaar gebleken, omdat hier bij veel jeugdigen ten tijde van het maken van de rapportage nog geen onderzoek naar was gedaan. Zo heeft de Raad in 110 gevallen (44%) geen informatie kunnen opnemen over de intelligentie en het sociaal aanpassingsvermogen van de jeugdige en in 102 gevallen (41%) geen informatie kunnen opnemen over de geestelijke gezondheid van de jeugdige.

Desalniettemin kan worden gesteld dat een substantieel deel van de onderzoekspopulatie bestaat uit kwetsbare jeugdige verdachten. Zo is van 77 jeugdigen bekend dat zij een (mogelijke) verstandelijke beperking hebben (lees: IQ < 70 of IQ = 70 < 85 én een beperkt sociaal aanpassingsvermogen). Voorts is bij 95 jeugdigen (ook) psychische problematiek vastgesteld. In deze groep is bij 53 jeugdigen de diagnose ADHD/ADD vastgesteld en bij 32 jeugdigen de diagnose ODD/CD.

Aldus kan worden gesteld dat de totale onderzoekspopulatie voor bijna een derde (31%) bestaat uit jeugdigen met (mogelijk) een verstandelijke beperking. Ruim een derde (38%) van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie kampt bovendien (ook) met psychische problematiek. Deze percentages liggen in werkelijkheid mogelijk nog veel hoger, aangezien een groot deel van de onderzoekspopulatie nog niet was gescreend ten tijde van het opstellen van het raadsrapport.

7 Bij 20 jeugdigen bevat de raadsrapportage geen informatie over de contacten met leeftijdsgenoten.

Agressie
Uit de raadsrapportages volgt dat bij een meerderheid van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie problemen zijn gesignaleerd met betrekking tot agressief gedrag (los van het eventuele gewelddadige karakter van het strafbare feit waarvoor de jeugdige wordt voorgeleid). Zo rapporteert de Raad bij 151 jeugdigen (60% van de onderzoekspopulatie) dat er meldingen bekend zijn van agressief gedrag. Deze meldingen kunnen afkomstig zijn van de politie, school, hulpverleners, ouders en/of de jeugdige zelf. Hierbij gaat het in de meeste gevallen om meldingen van gewelddadige uitbarstingen c.q. ongecontroleerde boosheid van de jeugdige. Verder zijn er jeugdigen waarover (ook) melding is gemaakt van het weloverwogen fysiek pijn doen van anderen, vernieling, brandstichting en/of andere vormen van geweld. Bij géén van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie is melding gemaakt van het weloverwogen zichzelf fysiek pijn doen (ofwel zelfmutilatie).

Attitude
De Raad voor de Kinderbescherming rapporteert ook over de houding van de jeugdige ten opzichte van antisociaal gedrag, waaronder het delict waarvan de jeugdige wordt verdacht. Dit doet de Raad door de jeugdige hierover te bevragen. Van 36 jeugdigen is deze houding echter onbekend ofwel niet in kaart gebracht door de Raad. Uit de rapportages komt naar voren dat de grootste groep (111 jeugdigen; 44% van de totale onderzoekspopulatie) geheel of gedeeltelijk verantwoordelijkheid accepteert voor zijn of haar antisociaal gedrag. Andere jeugdigen daarentegen, minimaliseren, ontkennen of rechtvaardigen het antisociaal gedrag, verexcuseren zichzelf of beschuldigen anderen (96 jeugdigen ofwel 38% van de onderzoekspopulatie). Een enkeling vindt antisociaal gedrag gewoonweg acceptabel of is er zelfs trots op.

Verder inventariseert de Raad in hoeverre de jeugdige zich openstelt voor hulpverlening in het kader van een eventuele schorsing van de inbewaringstelling. De Raad heeft hierover bij 194 jeugdigen uit de onderzoekspopulatie informatie opgenomen in het raadsrapport. Bij 56 jeugdigen ontbreekt deze informatie echter. Bij de grootste groep (101 jeugdigen; 40% van de totale onderzoekspopulatie) constateert de Raad dat de jeugdige zich "positief en meewerkend" opstelt ten aanzien van hulpverlening in het kader van een eventuele schorsing. Bij 38 jeugdigen stelt de Raad daarentegen vast dat de jeugdige zich "negatief en afhoudend" of zelfs weigerachtig opstelt ten aanzien van dergelijke hulp. De overige 55 jeugdigen stellen zich volgens de Raad "neutraal en afwachtend" op.

5.3.4 Hulpverleningsgeschiedenis en lopende hulpverlening

Veel jeugdigen uit de onderzoekspopulatie zijn ten tijde van de voorgeleiding reeds bekend bij hulpverlenende instanties. Van de onderzoekspopulatie heeft

ruim een derde van de jeugdigen in het verleden te maken gehad met ambulante jeugdhulp in een vrijwillig dan wel gedwongen kader (34%). Ruim een kwart van de populatie heeft te maken gehad met een kinderbeschermingsmaatregel (27%). Verder heeft 16% van de jeugdigen in het verleden op vrijwillige of gedwongen basis in een residentiële voorziening voor jeugdhulp gezeten. Van deze groep hebben 13 jeugdigen in de gesloten jeugdhulp gezeten. Voorts heeft 20% van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie al eens jeugdhulp gehad in het strafrechtelijk kader.

Bovendien loopt bij een grote groep jeugdigen ten tijde van de voorgeleiding (nog steeds) een vorm van hulpverlening. Zo is bij 20% van de onderzoekspopulatie sprake van een kinderbeschermingsmaatregel en loopt bij 17% van de jeugdigen ambulante jeugdhulp in een vrijwillig dan wel gedwongen kader. Daarnaast heeft 11% van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie ten tijde van de voorgeleiding – vrijwillig dan wel gedwongen – een plek in een residentiële voorziening voor jeugdhulp. Daarvan zijn 12 jeugdigen geplaatst in een gesloten instelling. Verder heeft 20% van de onderzoekspopulatie op het moment van de voorgeleiding reeds te maken met jeugdhulp in het strafrechtelijke kader.

Aldus kan worden geconstateerd dat een ruime meerderheid van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie ten tijde van de voorgeleiding reeds in beeld is bij één of meer hulpverlenende instanties. Bijna twee derde van de populatie jeugdigen heeft een hulpverleningsverleden (63%) en meer dan de helft van de jeugdigen heeft op het moment van de voorgeleiding te maken met een vorm van toezicht en/of begeleiding door een hulpverlenende instantie (53%).

5.4 Resumé

In dit hoofdstuk is een overzicht gegeven van delictskenmerken en persoonlijke kenmerken van de 250 jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie. De resultaten laten zien dat vermogensdelicten, waarbij gebruik is gemaakt van geweld tegen personen, het meest voorkomende type misdrijf betreft waarvoor jeugdigen uit de onderzoekspopulatie zijn voorgeleid. Daarnaast volgt uit de resultaten dat de onderzoekspopulatie niet bestaat uit doorsnee jeugdigen, maar voor een substantieel deel uit kwetsbare jeugdigen die de adolescentie niet probleemloos doorkomen. Zo is het overgrote deel van de jeugdigen in de onderzoekspopulatie, ondanks zijn of haar jonge leeftijd, eerder met politie en justitie in aanraking geweest. Ook is bij veel van deze jeugdigen sprake van problemen op één of meer leefgebieden, zoals thuis, op school of in de vrije tijdsbesteding. Niet zelden hebben deze jeugdigen ook nog eens een laag intelligentieniveau en/of psychische problematiek. Het merendeel van de onderzoekspopulatie is reeds in beeld bij hulpverlenende instanties.

6 Inbewaringstelling van jeugdige verdachten

6.1 INLEIDING

Als de officier van justitie besluit over te gaan tot het vorderen van de inbewaringstelling van een jeugdige verdachte, dan wordt deze verdachte voorgeleid aan de rechter-commissaris die over het wel of niet toewijzen van de vordering zal beslissen. Indien de rechter-commissaris besluit de vordering toe te wijzen en dus de inbewaringstelling van de jeugdige verdachte te bevelen, dan is deze rechter volgens de wet gehouden om na te gaan of de tenuitvoerlegging van de inbewaringstelling kan worden geschorst, eventueel onder bijzondere voorwaarden. Hierover wordt advies uitgebracht door de Raad voor de Kinderbescherming. Mocht de rechter-commissaris besluiten om de inbewaringstelling niet te schorsen, dan heeft hij of zij nog wel de mogelijkheid om te bevelen dat de inbewaringstelling op een alternatieve wijze ten uitvoer wordt gelegd, bijvoorbeeld in de vorm van nachtdetentie of thuisdetentie.

Het zijn deze beslissingen van de rechter-commissaris die centraal staan in het onderhavige hoofdstuk, waarbij achtereenvolgens aandacht wordt besteed aan de beslissing over het bevel tot inbewaringstelling (par. 6.3), de schorsing onder voorwaarden (par. 6.4) en de alternatieve tenuitvoerlegging van de inbewaringstelling (par. 6.5). Aan het einde van het hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten kort samengevat (par. 6.6). Allereerst zal evenwel een overzicht worden gepresenteerd met de beslissingen over de inbewaringstelling van de jeugdige verdachten in de 250 bestudeerde zaken (par. 6.2).

6.2 OVERZICHT BESLISSINGEN INBEWARINGSTELLING VAN JEUGDIGE VERDACHTEN

Van de 250 jeugdigen die door de officier van justitie op basis van een vordering tot inbewaringstelling zijn voorgeleid, heeft de rechter-commissaris ten aanzien van 218 jeugdigen (87%) de vordering toegewezen en de inbewaringstelling bevolen (zie figuur 6.1). Dit wil echter niet zeggen dat al deze jeugdigen in een justitiële jeugdinrichting terecht zijn gekomen. De meerderheid van de jeugdigen ten aanzien van wie de inbewaringstelling is bevolen, is alsnog in vrijheid gesteld doordat de rechter-commissaris de inbewaringstelling onmiddellijk heeft geschorst. Voor deze 119 jeugdigen geldt echter wel dat zij gehouden zijn om zich gedurende het strafproces aan algemene en

bijzondere schorsingsvoorwaarden te houden. Uiteindelijk zijn 98 jeugdigen daadwerkelijk in bewaring gesteld in een justitiële jeugdinrichting, waarvan één in nachtdetentie. Daarnaast is bij één jeugdige de inbewaringstelling ten uitvoer gelegd in de vorm van thuisdetentie.

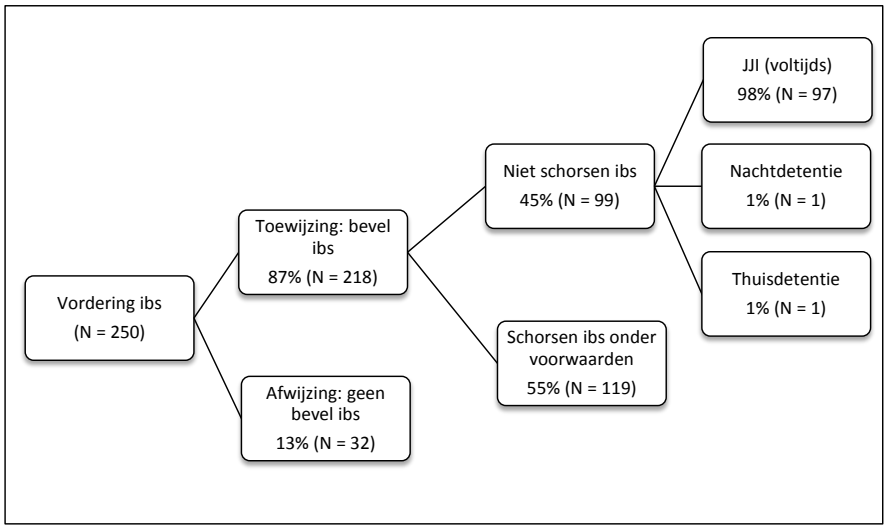

Figuur 6.1: Beslissingen inbewaringstelling jeugdigen

Niet weergegeven in het bovenstaande figuur 6.1, is dat bij negen van de 119 jeugdigen bij wie de inbewaringstelling aanvankelijk was geschorst, de schorsing op enig moment is opgeheven. Deze jeugdigen zijn op een later moment dus alsnog in bewaring gesteld, waardoor uiteindelijk in totaal 108 van de 250 jeugdigen tijd hebben doorgebracht in bewaring.

6.3 VORDERING EN BEVEL TOT INBEWARINGSTELLING

In deze paragraaf worden respectievelijk de vordering van de officier van justitie tot inbewaringstelling (par. 6.3.1), de proceshouding van de jeugdige verdachte en de raadsman bij de voorgeleiding (par. 6.3.2) en de beslissing van de rechter-commissaris over het al dan niet bevelen van de inbewaringstelling (par. 6.3.3) uitgelicht.

6.3.1 Vordering van de officier

Bij alle 250 jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie – die in hoofdstuk 5 is beschreven – heeft de officier van justitie besloten om over te gaan tot het vorderen van de inbewaringstelling. Een voorname reden voor deze beslissing lijkt in de meeste gevallen te zijn gelegen in het gevaar voor recidive. Dit kan althans worden afgeleid uit de gronden op de vordering. In 94% van de gevallen is de 'grote recidivegrond' één van de gronden op de vordering tot inbewaringstelling en in 41% van de gevallen staat (ook) de 'kleine recidivegrond' op de vordering vermeld. Andere redenen voor het vorderen van inbewaringstelling van de jeugdigen zijn gelegen in de schok die het strafbare feit teweegbrengt in de samenleving en/of het belang van het ongestoord kunnen voortzetten van het politieonderzoek. Zo is in bijna de helft van de vorderingen (45%) de 'grond van de ernstig geschokte rechtsorde' opgenomen. In ruim een derde van de gevallen (34%) is de inbewaringstelling (mede) op basis van de 'onderzoeksgrond' gevorderd. De 'vluchtgrond' en 'snelrechtgrond' zijn daarentegen niet of nauwelijks aangevoerd als onderbouwing van de vordering tot inbewaringstelling.

6.3.2 Proceshouding van verdachte en raadsman bij voorgeleiding

Rechters-commissarissen die over vorderingen tot inbewaringstelling moeten beslissen hebben te maken met jeugdige verdachten met verschillende proceshoudingen. Zo heeft een kwart van de jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie een verklaring afgelegd bij de politie of tijdens de voorgeleiding, waarin zij bekennen dat zij zich schuldig hebben gemaakt aan het strafbare feit waarvan zij worden verdacht. Iets minder dan de helft van de jeugdigen (42%) ontkent daarentegen elke betrokkenheid bij het strafbare feit waarvan zij worden verdacht of beroept zich op zijn of haar zwijgrecht. Ruim een kwart van de onderzoekspopulatie (27%) bekent weliswaar enige betrokkenheid bij het strafbare feit, maar ontkent ook een deel van zijn of haar vermeende betrokkenheid aan het strafbare feit (bijvoorbeeld door een alternatief scenario naar voren te brengen) of ziet er vanaf om nader uit te weiden over hetgeen is voorgevallen (zwijgrecht).

Tijdens de voorgeleiding wordt de jeugdige bijgestaan door een raadsman die namens de jeugdige verweer voert en verzoeken kan indienen. In meer dan de helft van de gevallen (51%) verzoekt de raadsman (primair) om afwijzing van de vordering tot inbewaringstelling. De raadsman doet in veruit de meeste gevallen (80%) tijdens de voorgeleiding (ook) een verzoek tot schorsing van de inbewaringstelling (zie par. 6.4.2). Sporadisch verzoekt de raadsman om de inbewaringstelling van de jeugdige in de vorm van thuisdetentie of nachtdetentie ten uitvoer te leggen (zie par. 6.5). In een klein aantal gevallen refereert de raadsman zich aan het oordeel van de rechter-commissaris.

6.3.3 Beslissing van rechter-commissaris over bevelen inbewaringstelling

Bijna negen van de tien vorderingen tot inbewaringstelling van jeugdige verdachten wordt toegewezen. Dit geldt althans voor de 250 vorderingen tot inbewaringstelling van de jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie, waarvan 87% is toegewezen. In dit verband laten de resultaten van het dossieronderzoek ook zien dat verzoeken van de raadsman tot afwijzing van de vordering tot inbewaringstelling doorgaans weinig kans van slagen hebben. Van de 128 verzoeken van de raadsman tot afwijzing van de vordering tot inbewaringstelling is 13% gehonoreerd.[1]

In 32 van de 250 zaken heeft de rechter-commissaris de vordering tot inbewaringstelling afgewezen. De reden voor afwijzing van de vordering is in 17 zaken gelegen in het feit dat de rechter-commissaris geen gronden aanwezig acht voor het bevelen van de inbewaringstelling. In 13 zaken is de verdenking volgens de rechter-commissaris niet sterk genoeg om ernstige bezwaren tegen de verdachte aan te nemen, waardoor geen inbewaringstelling van de verdachte kan worden bevolen. Voorts staat in drie zaken het anticipatiegebod van artikel 67a lid 3 Sv in de weg aan toewijzing van de vordering tot inbewaringstelling. Kennelijk verwacht de rechter-commissaris in deze drie zaken niet dat bij een veroordeling van de jeugdige verdachte voor in twee zaken mishandeling (art. 300 lid 1 Sr) en in één zaak zware mishandeling (art. 302 lid 1 Sr) een onvoorwaardelijke detentiestraf zal worden opgelegd. Alle afwijzingen vanwege een gebrek aan gronden hebben plaats gevonden bij de Rechtbank Rotterdam (12 maal) en de Rechtbank Midden-Nederland (vijf maal), maar geen enkele keer bij de Rechtbank Gelderland. Hier staat tegenover dat de Rechtbank Gelderland verantwoordelijk is voor de drie afwijzingen op basis van het anticipatiegebod, iets dat bij de andere twee onderzochte rechtbanken geen enkele keer is voorgekomen.

De voornaamste reden voor het bevelen van de inbewaringstelling van jeugdige verdachten is gelegen in het gevaar voor recidive. In 85% van de 218 toegewezen vorderingen is de 'grote recidivegrond' (één van) de grond(en) op het bevel, terwijl in 30% van de toewijzingen de 'kleine recidivegrond' is aangenomen door de rechter-commissaris. Voorts is in bijna een derde van de zaken waarin de vordering is toegewezen (30%) sprake van een zodanig ernstig strafbaar feit (een '12-jaarsfeit') dat de rechter-commissaris van oordeel is dat daardoor de rechtsorde ernstig is geschokt, hetgeen een grond oplevert voor het bevelen van de inbewaringstelling. Bij 19% van de toewijzingen is het voorkomen dat de jeugdige verdachte het lopende politieonderzoek frustreert een reden die ten grondslag ligt aan het bevelen van de inbewaringstelling. De 'vluchtgrond' en de 'snelrechtgrond' zijn geen enkele keer ten grondslag gelegd aan een bevel tot inbewaringstelling.

---

1 Van de 128 verzoeken van de raadsman tot afwijzing van de vordering tot inbewaringstelling zijn er 112 afgewezen en 16 toegewezen.

Een bevel tot inbewaringstelling heeft doorgaans een looptijd van veertien dagen. Dit is bij 95% van de door de rechter-commissaris afgegeven bevelen het geval. In twaalf zaken is hierop een uitzondering gemaakt en heeft de rechter-commissaris de inbewaringstelling bevolen voor een kortere duur van zeven of acht dagen. Dit betekent dat de zaak – als de officier van justitie overgaat tot vordering van de gevangenhouding – binnen een week bij de raadkamer terecht komt. In tien van de twaalf gevallen heeft de raadkamer vervolgens een bevel tot gevangenhouding afgegeven, maar de tenuitvoerlegging daarvan onmiddellijk geschorst, waardoor de jeugdige uiteindelijk in totaal zeven à acht dagen in voorlopige hechtenis in de justitiële jeugdinrichting heeft doorgebracht.

6.4 SCHORSEN VAN INBEWARINGSTELLING

In deze paragraaf staat de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris centraal. Deze beslissing bepaalt voor de meeste jeugdigen die op basis van een vordering tot inbewaringstelling worden voorgeleid aan de rechter-commissaris of zij naar een justitiële jeugdinrichting moeten of niet. Om deze reden is deze beslissing in het onderhavige onderzoek verdiepend geanalyseerd. Alvorens de resultaten van deze analyses te presenteren, wordt eerst aandacht besteed aan het advies van de Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing van de inbewaringstelling. Zoals de resultaten van de analyses zullen tonen, speelt dit advies een belangrijke rol in de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris.

6.4.1 Advies Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing

Als een jeugdige verdachte in verzekering wordt gesteld, dan start de Raad voor de Kinderbescherming een raadsonderzoek. Dit raadsonderzoek resulteert in een raadsrapportage die de officier van justitie en de rechter-commissaris voorziet van informatie over de persoonlijke omstandigheden van de jeugdige op verschillende leefgebieden (thuis, school, vrije tijd, et cetera). Vooruitlopend op een mogelijk bevel tot inbewaringstelling van de jeugdige verdachte, is in dit rapport doorgaans ook een onderbouwd advies van de Raad aan de rechter-commissaris opgenomen over het al dan niet schorsen van de inbewaringstelling en over eventuele bijzondere voorwaarden die aan een schorsing zouden moeten worden verbonden. In de 250 bestudeerde jeugdzaken heeft de Raad in bijna twee derde van de gevallen (61%) in zijn raadsrapport geadviseerd om de inbewaringstelling van de jeugdige te schorsen. In een derde van

de zaken (33%) heeft de Raad geadviseerd om de inbewaringstelling niet te schorsen.[2]

6.4.1.1 Onderbouwing van het schorsingsadvies

Het advies van de Raad over de schorsing van de inbewaringstelling, zoals dit is opgenomen in het raadsrapport, is doorgaans voorzien van een schriftelijke onderbouwing. Een analyse van deze onderbouwingen maakt inzichtelijk welke redenen de Raad expliciet ten grondslag legt aan zijn adviezen over de schorsing. Bijna de helft van de 83 adviezen om de inbewaringstelling *niet* te schorsen (45%), is mede onderbouwd met een verwijzing naar het recidivegevaar dat zou uitgaan van de jeugdige. In bijna een derde van de adviezen om niet te schorsen, stelt de Raad dat de ernst van het strafbare feit zich verzet tegen een schorsing (31%). Voorts is in iets meer dan een kwart van de adviezen van de Raad die strekken tot het niet schorsen van de inbewaringstelling (27%) de noodzaak van een intramuraal persoonlijkheidsonderzoek als onderbouwing aangevoerd. Andere redenen die de Raad regelmatig ten grondslag legt aan een advies om de inbewaringstelling niet te schorsen, zijn gelegen in specifieke persoonlijke omstandigheden van de jeugdige, zoals het feit dat een jeugdige niet beschikt over een zinvolle dagbesteding (21%), geen verantwoorde woon- of verblijfplaats heeft (12%) of dat de jeugdige een behandeling nodig heeft die op dat moment niet beschikbaar is (8%). Hiermee hangt samen dat de Raad in ruim een kwart van de adviezen om niet te schorsen aangeeft dat eerst een plan van aanpak moet worden opgesteld door de jeugdreclassering alvorens een schorsing van de voorlopige hechtenis kan worden overwogen.

In de onderbouwingen van de 153 adviezen van de Raad om de inbewaringstelling *wel* te schorsen, wordt veelvuldig gewezen op de mogelijke negatieve impact die een verblijf in de justitiële jeugdinrichting kan hebben op het welzijn en de ontwikkeling van de jeugdige. Zo is het argument van mogelijke detentieschade ten grondslag gelegd aan bijna de helft van de adviezen van de Raad om de inbewaringstelling te schorsen (46%). Met mogelijke detentieschade wordt gedoeld op het risico van verharding en psychische of lichamelijke problemen als gevolg van de opsluiting en/of op de bijzondere kwetsbaarheid van de jeugdige in de inrichting.[3] Voorts is in bijna een derde van de adviezen om de inbewaringstelling te schorsen (31%) expliciet gewezen op het gevaar voor criminele besmetting in de justitiële jeugdinrichting.

2 In 6% van de bestudeerde zaken is het advies van de Raad over de schorsing onbekend.

3 Het risico op criminele besmetting valt in dit kader niet onder 'detentieschade', aangezien dit risico is gecodeerd als een aparte reden voor het adviseren van een schorsing. Uit de pilotstudie was namelijk gebleken dat de Raad dit risico geregeld expliciet benoemt in de onderbouwing van zijn adviezen.

Daarnaast kan tenuitvoerlegging van de bewaring tot gevolg hebben dat de jeugdige (tijdelijk) niet naar zijn of haar school of stage kan gaan, hetgeen grote consequenties kan hebben voor de voortgang van zijn of haar opleiding. Het belang van voortzetting van de schoolgang of stage van de jeugdige kan dan ook een reden zijn voor de Raad om te adviseren tot schorsing van de inbewaringstelling. Deze reden ligt ten grondslag aan bijna de helft van de adviezen van de Raad om de inbewaringstelling te schorsen (45%). Verder kan ook het belang van voortzetting van lopende hulpverlening een argument zijn van de Raad om te adviseren om de inbewaringstelling niet ten uitvoer te leggen. Deze reden is in 8% van de raadsadviezen die strekken tot schorsing uitdrukkelijk naar voren gebracht.

Voorts blijkt uit de onderbouwing van ongeveer 10% van de adviezen tot schorsing dat de omstandigheid dat een jeugdige beschikt over een woon- of verblijfplaats met veel beschermende factoren – dit kan zijn thuis of bijvoorbeeld in een leefgroep – voor de Raad een reden kan zijn om een schorsing van de inbewaringstelling verantwoord te achten. Hetzelfde geldt voor de omstandigheid dat de jeugdreclassering op het moment van voorgeleiding reeds een plan van aanpak voor de schorsing heeft opgesteld. Deze onderbouwing is aan 5% van de adviezen van de Raad om de inbewaringstelling te schorsen ten grondslag gelegd.

6.4.1.2 Advies over schorsingsvoorwaarden

In vrijwel alle adviezen van de Raad voor de Kinderbescherming om de inbewaringstelling van de jeugdige verdachte te schorsen (97%) is geadviseerd om daaraan bijzondere voorwaarden te verbinden.[4] Hierbij is de meest geadviseerde schorsingsvoorwaarde dat de jeugdige zich moet houden aan de aanwijzingen van de jeugdreclassering. De Raad adviseert deze bijzondere voorwaarde in bijna drie kwart van de adviezen (72%). Voorts zijn ook een contactverbod met de medeverdachte en/of het slachtoffer (31%) en een locatiegebod (veelal een avondklok; 23%) bijzondere voorwaarden die regelmatig door de Raad worden geadviseerd. Hetzelfde geldt – zij het in mindere mate – voor de voorwaarden dat de jeugdige dagelijks naar school gaat (13%), een behandeling volgt (11%), meewerkt met een vervolgonderzoek van de Raad (11%) of een persoonlijkheidsonderzoek bij het NIFP (9%) en/of deelneemt aan een intensief begeleidingstraject (ITB) door de jeugdreclassering (9%). Een enkele keer adviseert de Raad om bijvoorbeeld een locatieverbod, een verbod op middelengebruik en/of een meldplicht als bijzondere voorwaarde aan de schorsing van de inbewaringstelling te verbinden.

---

4 Het gaat hierbij om 97% van de 142 raadsadviezen waarbij bekend is of de Raad wel of geen bijzondere voorwaarden heeft geadviseerd. Deze 142 adviezen worden in deze paragraaf als basis genomen voor de percentages van specifieke bijzondere voorwaarden die door de Raad zijn geadviseerd.

6.4.2 Beslissing van rechter-commissaris over schorsing

De resultaten laten zien dat in meer dan de helft van de gevallen waarin de rechter-commissaris een bevel tot inbewaringstelling van een jeugdige uit de onderzoekspopulatie afgeeft, hij of zij vervolgens direct beslist dat dit bevel niet ten uitvoer wordt gelegd, maar wordt geschorst. Dit betekent dat een groot deel van de jeugdige verdachten ten aanzien van wie een bevel tot inbewaringstelling wordt afgegeven uiteindelijk niet in een justitiële jeugdinrichting terechtkomt, maar alsnog in vrijheid wordt gesteld, zij het onder doorgaans strikte schorsingsvoorwaarden. Concreet is in 119 van de 218 zaken waarin de rechter-commissaris een bevel tot inbewaringstelling heeft afgegeven (55%) de tenuitvoerlegging van dat bevel geschorst. In de overige 99 zaken (45%) heeft de rechter-commissaris besloten om het afgegeven bevel tot inbewaringstelling niet te schorsen en dus wel ten uitvoer te leggen (zie wederom figuur 6.1).

Met deze beslissingen hebben de rechters-commissarissen 81% van de adviezen van de Raad voor de Kinderbescherming over het al dan niet schorsen van de inbewaringstelling opgevolgd.[5] Hierbij is het advies van de Raad om de inbewaringstelling niet te schorsen iets vaker gevolgd door de rechter-commissaris (85%) dan het advies van de Raad om de inbewaringstelling wel te schorsen (78%).[6] Voorts geldt voor het merendeel van de zaken waarin de rechter-commissaris heeft beslist over de schorsing (186 van de 218 zaken) dat de raadsman van de jeugdige tijdens de voorgeleiding een schorsingsverzoek heeft gedaan. De rechters-commissarissen hebben 59% van deze schorsingsverzoeken gehonoreerd.

In de volgende subparagraaf zal inzicht worden gegeven in enkele populatiekenmerken van de jeugdigen waarvan de inbewaringstelling is geschorst en van de jeugdigen waarvan de inbewaringstelling niet is geschorst (par. 6.4.2.1). Vervolgens wordt op basis van multivariabele regressieanalyses van de schorsingsbeslissing uiteengezet welke verbanden er bestaan tussen bepaalde factoren en de beslissing van de rechter-commissaris om de inbewaringstelling wel of niet te schorsen (par. 6.4.2.2). Daarna wordt aandacht besteed aan de bijzondere voorwaarden die aan de schorsing van de inbewaringstelling worden verbonden (par. 6.4.2.3).

---

5 Van de 218 zaken waarin de rechter-commissaris heeft beslist over de schorsing van de inbewaringstelling is in 208 zaken een schriftelijk advies van de Raad aanwezig in het dossier. In 168 van deze zaken heeft de rechter-commissaris het advies van de Raad over de schorsing gevolgd.

6 De Raad heeft in de 218 zaken waarin de rechter-commissaris een beslissing heeft genomen over de schorsing van de inbewaringstelling 79 maal geadviseerd om niet te schorsen en 129 maal geadviseerd om wel te schorsen. Van de 79 adviezen om niet te schorsen heeft de rechter-commissaris er 67 gevolgd en 12 niet gevolgd. Van de 129 adviezen van de Raad om de inbewaringstelling wel te schorsen heeft de rechter-commissaris er 101 gevolgd en 28 niet gevolgd.

6.4.2.1 'Geschorsten' versus 'niet-geschorsten'; populatiekenmerken vergeleken

Een vergelijking van de populatiekenmerken van de 119 jeugdigen van wie de bevolen inbewaringstelling is geschorst (in het vervolg: de 'geschorsten') en populatiekenmerken van de 99 jeugdigen van wie de bevolen inbewaringstelling niet is geschorst (de 'niet-geschorsten') laat zien dat deze groepen op delicts-, proces- en persoonlijke kenmerken in meer of mindere mate van elkaar verschillen (zie onderstaande tabel 6.1).

Voor wat betreft geslacht, leeftijd en afkomst zijn verschillen tussen de populaties 'geschorsten' en 'niet-geschorsten' zichtbaar, al zijn deze soms minimaal. Beide groepen bestaan grotendeels uit jongens. Wel is het aandeel meisjes in de groep 'geschorsten' iets groter dan in de groep 'niet-geschorsten'. De jeugdigen van wie de inbewaringstelling is geschorst zijn gemiddeld iets jonger (15,6 jaar) dan de 'niet-geschorste' jeugdigen (16 jaar). Hierbij speelt een rol dat de groep 'geschorsten' in verhouding een grotere groep zeer jonge verdachten (12 t/m 14 jaar) bevat dan de groep 'niet-geschorsten'. Voor beide groepen geldt dat de overgrote meerderheid van de jeugdigen de Nederlandse nationaliteit heeft. Kijkend naar afkomst, daarentegen, laten de resultaten zien dat de jeugdigen met een niet-Nederlandse achtergrond oververtegenwoordigd zijn in beide groepen.

Voorts geldt voor beide groepen dat vermogensdelicten met geweld het meest voorkomende type delict is waar de jeugdigen van worden verdacht, al is het aandeel van dit type delict bij de 'niet-geschorsten' relatief hoger. Bij de 'niet-geschorsten' is hiervan sprake bij meer dan de helft van de jeugdigen, tegenover ruim een derde van de 'geschorsten'. Als wordt gekeken naar de zwaarte van de strafbare feiten, dan ziet men dat jeugdigen die worden verdacht van '12-jaarsdelicten' oververtegenwoordigd zijn in de groep 'niet-geschorsten'. Ruim de helft van de jeugdigen van wie de inbewaringstelling niet is geschorst, wordt verdacht van een strafbaar feit waarop volgens de wet een maximale gevangenisstraf van 12 jaar of meer staat gesteld, tegenover een derde van de 'geschorsten'. Verder moet worden geconstateerd dat de groep 'niet-geschorsten' relatief minder bekennende verdachten en iets meer ontkennende of zwijgende verdachten bevat dan de groep 'geschorsten'.

Als het gaat om het justitieel verleden van de jeugdigen, zijn weinig verschillen zichtbaar tussen de 'geschorsten' en de 'niet geschorsten'. Zowel de populatie 'geschorsten' als de populatie 'niet-geschorsten' bestaat voor ongeveer een derde uit first offenders en voor twee derde uit jeugdigen met een justitiële documentatie.[7] Verschillen tussen beide groepen zijn wel zichtbaar als het gaat om lopende straffen en maatregelen. Van de jeugdigen van wie de inbewaringstelling niet is geschorst, liep meer dan de helft ten tijde van het delict in een proeftijd, een schorsing van voorlopige hechtenis of een

7 Van twee jeugdigen uit de groep 'niet-geschorsten' is de justitiële documentatie onbekend.

(andersoortige) straf of maatregel in een andere strafzaak. Dit geldt voor ruim een derde van de 'geschorsten'.

Voor beide groepen geldt dat de overgrote meerderheid van de jeugdigen woonachtig is bij ten minste één van zijn of haar ouders. De overige jeugdigen zijn bijvoorbeeld woonachtig in een leefgroep, pleeggezin of bij andere familieleden. Een enkeling heeft geen vaste woon- of verblijfplaats. In de groep 'geschorsten' beschikt ruim een derde van de jeugdigen over een veilige leefomgeving met veel beschermende factoren. Dit geldt voor ongeveer een vijfde van de 'niet-geschorsten'. Een kwart van de groep 'niet-geschorsten' heeft veel risicofactoren in zijn of haar directe leefomgeving of zelfs een onveilige en onverantwoorde leefomgeving. Hiervan is eveneens sprake bij minder dan een vijfde van de 'geschorsten'. Voor beide groepen geldt dat bij iets minder dan de helft van de jeugdigen zowel beschermende als risicofactoren aanwezig zijn in hun directe leefomgeving.

Een verschil tussen de populatie 'geschorsten' en 'niet-geschorsten' is dat van deze laatste groep bijna een kwart niet beschikt over een zinvolle dagbesteding, zoals school of werk, terwijl dit voor een aanzienlijk kleiner aandeel van de 'geschorsten' geldt. Een ander verschil is dat van de groep 'geschorsten' bijna de helft naar school gaat én daar goed functioneert, dit is bij nog geen kwart van de 'niet-geschorsten' het geval. Voorts laten de resultaten zien dat veel van de jeugdigen uit beide groepen in hun vrije tijd omgaan met antisociale leeftijdsgenoten. Ook hierbij is echter een verschil zichtbaar tussen beide groepen. Zo gaat van de populatie 'geschorsten' ruim een vijfde hoofdzakelijk om met prosociale leeftijdsgenoten, terwijl van bijna driekwart bekend is dat zij (ook) antisociale contacten hebben. Van de groep 'niet-geschorsten' gaat daarentegen 8% voornamelijk om met prosociale leeftijdsgenoten en is van 85% bekend dat zij (ook) tijd doorbrengen met antisociale leeftijdsgenoten.

Voorts is een resultaat van de analyse dat jeugdigen met een (mogelijke) verstandelijke beperking zijn oververtegenwoordigd in de groep 'niet-geschorsten' ten opzichte van de groep 'geschorsten'. Jeugdigen met psychische problematiek zijn daarentegen iets sterker vertegenwoordigd in de populatie 'geschorsten' dan in de populatie 'niet-geschorsten'. Verder geldt voor beide groepen dat ongeveer driekwart van de populatie een verleden heeft in de jeugdhulpverlening. Bij iets minder dan de helft van de 'geschorsten' en 62% van de 'niet-geschorsten' is op het moment van de voorgeleiding sprake van lopende hulpverlenging in een civielrechtelijk of strafrechtelijk kader.

Dat bepaalde kenmerken oververtegenwoordigd zijn, althans relatief vaker voorkomen in de groep 'geschorsten' of juist in de groep 'niet-geschorsten' betekent echter niet dat deze kenmerken ook significant verband houden met de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris. Het is immers mogelijk dat een oververtegenwoordiging van een bepaald kenmerk bij een bepaalde groep wordt verklaard door andere kenmerken. Zo hoeft het feit dat de groep 'geschorsten' relatief jonger is dan de groep 'niet-geschorsten' niet per definitie

te impliceren dat leeftijd in significant verband staat tot de schorsingsbeslissing. Het zou immers bijvoorbeeld zo kunnen zijn dat jonge verdachten van lichtere strafbare feiten worden verdacht en daardoor zijn oververtegenwoordigd in de groep 'geschorsten'. Er is dan ook een multivariabele logistische regressie-analyse nodig, waarin meerdere kenmerken worden meegenomen, om te kunnen bepalen welke kenmerken statistisch aantoonbaar in verband kunnen worden gebracht met de schorsingsbeslissing.

Tabel 6.1: Populatiekenmerken van 'geschorsten' versus 'niet-geschorsten' (%)

Populatiekenmerken	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Geslacht – jongen	94,1	97,0
Geslacht – meisje	5,9	3,0
Leeftijd < 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	20,2	9,1
Leeftijd = 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	79,9	90,9
Nationaliteit – Nederlands	89,9	85,9
Afkomst Nederlands	28,6	20,2
Afkomst niet Nederlands	58,0	70,7
Geen jus. doc. (first offender)	33,6	33,3
Justitiële Documentatie	66,4	64,7
Lopende strafzaken	39,4	61,6
Woonsituatie – bij ouder(s)	79,0	80,8
Woonsituatie – leefgroep/tehuis	11,8	6,1
Veilige en positieve leefomgeving (veel beschermende factoren)	36,1	21,2
Zowel beschermende als risicofactoren in leefomgeving	40,3	46,5
Vooral risicofactoren + onveilige en onverantwoorde leefomgeving	17,6	25,2
Geen dagbesteding	8,4	23,2
Wel dagbesteding	88,2	63,8
School functioneren goed	46,2	22,2
Relaties leeftijdsgenoten vooral prosociaal	21,0	8,1
Relaties leeftijdsgenoten prosociaal én antisociaal	59,7	70,7
Relaties leeftijdsgenoten vooral antisociaal	10,9	14,1
IQ < 85 – (mogelijk) verstandelijk beperkt	26,9	41,4
Wel psychische problematiek	44,5	36,4
Wel hulpverleningsgeschiedenis	61,3	68,7
Wel lopende hulpverlening	48,8	61,6
Een strafbaar feit op de vordering	58,8	57,6
Meerdere strafbare feiten op de vordering	41,2	42,5
Geweld- of zedendelict	31,1	19,2

Populatiekenmerken	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Vermogensdelict met geweld	37,8	55,6
Vermogensdelict zonder geweld	26,1	23,2
Ander delict type	5,0	2,0
Maximale strafdreiging: = 12	32,8	51,5
Ontkennende of zwijgende verdachte	36,2	43,4

(NB: Deze tabel bevat een selectie van de populatiekenmerken, de volledige resultaten kunnen teruggevonden worden in bijlage 3.)

6.4.2.2 Factoren die verband houden met de schorsingsbeslissing – twee modellen

Verschillende factoren kunnen bewust of onbewust een rol spelen in de beslissing van de rechter-commissaris over het wel of niet schorsen van de inbewaringstelling van een jeugdige verdachte. In deze paragraaf wordt op basis van twee multivariabele logistische regressieanalyses inzichtelijk gemaakt welke factoren verband houden met deze schorsingsbeslissing. Een multivariabele logistische regressieanalyse betreft een analysetechniek waarmee een dichotome uitkomstvariabele (schorsen versus niet schorsen) gerelateerd kan worden aan één of meerdere kenmerken. Op basis van een dergelijke analyse kunnen modellen worden ontwikkeld om de kans(verhouding) op de uitkomst – in dit geval de uitkomst van de beslissing van de rechter-commissaris over het wel of niet schorsen van de inbewaringstelling – te kunnen schatten aan de hand van de correlatie van meerdere onafhankelijke variabelen – zoals leeftijd, afkomst, delicttype (zie tabellen 6.2 en 6.3) – met de uitkomstvariabele.

Door middel van de regressieanalyse kan worden onderzocht welke delicts-, proces- of persoonskenmerken significant in verband staan met de uitkomst van de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling. Als een verband 'significant' is, betekent dit dat het onaannemelijk is dat het waargenomen verband tussen het betreffende kenmerk en de uitkomst van de schorsingsbeslissing op toeval berust. In de modellen worden ook zogenoemde '*odds ratio*'s' in kaart gebracht. Dit zijn de kansverhoudingen dat de rechter-commissaris beslist tot schorsing van de inbewaringstelling ten opzichte van de kans dat er niet wordt geschorst. Als een odds ratio een waarde lager dan 1 heeft, dan is de kans(verhouding) dat de rechter-commissaris beslist tot schorsing van de inbewaringstelling voor de verdachten met het betreffende kenmerk kleiner dan voor de groep waarmee zij worden vergeleken (de referentiegroep), en is er dus sprake van een negatief verband. Heeft een odds ratio een waarde groter dan 1, dan is er juist sprake van een positief verband, hetgeen betekent dat de kans(verhouding) dat wordt beslist tot schorsing voor de verdachten met het betreffende kenmerk groter is dan voor de referentiegroep.

In deze paragraaf worden twee modellen gepresenteerd, die in samenhang met elkaar moeten worden gelezen. Model I maakt op basis van een multivariabele logistische regressieanalyse, waarin 26 onafhankelijke variabelen zijn opgenomen, inzichtelijk welke variabelen, in onderlinge samenhang beschouwd, significant in verband kunnen worden gebracht met de kansverhouding (de '*odds*') dat de rechter-commissaris beslist tot het schorsen van de inbewaringstelling ten opzichte van de kans dat hij beslist om de inbewaringstelling niet te schorsen. In dit model wordt zodoende duidelijk welke factoren de kans op schorsing verkleinen dan wel vergroten. Vervolgens wordt in Model II inzichtelijk gemaakt of en in hoeverre het advies van de Raad voor de Kinderbescherming en het standpunt van de raadsman van de verdachte in verband kunnen worden gebracht met de kansverhouding dat de rechter-commissaris beslist tot het schorsen versus niet-schorsen van de inbewaringstelling.

In Model II zal duidelijk worden dat het advies van de Raad voor de Kinderbescherming zeer sterk in verband staat met de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. Hierbij toont Model II dat een aantal kenmerken dat – zoals Model I laat zien – significant in verband kan worden gebracht met de kans op een schorsing van de inbewaringstelling reeds een significante rol speelt in de advisering van de Raad voor de Kinderbescherming en vervolgens doorwerkt, althans in stand wordt gehouden in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. Jeugdige verdachten met deze kenmerken hebben dus meer of minder kans op een schorsing dan jeugdige verdachten zonder deze kenmerken, doordat de kans op een positief schorsingsadvies van de Raad voor hen verschilt.

Aldus kunnen de bevindingen uit model I met behulp van model II in perspectief worden geplaatst. Het is derhalve van belang om model I en model II in samenhang met elkaar te bezien. De bevindingen uit beide modellen worden voorts nader geduid in het concluderende hoofdstuk 10 (par. 10.3).

– *Model I*

Uit het eerste analysemodel, waarin rekening is gehouden met 26 delictskenmerken, proceskenmerken en kenmerken van de verdachte, is een aantal significante verbanden naar voren gekomen tussen bepaalde kenmerken en de uitkomst van de schorsingsbeslissing (zie tabel 6.2).[8] Zo volgt uit de analyse dat een significant verband bestaat tussen het kenmerk dat een jeugdige verdachte niet naar school gaat en de uitkomst van de schorsingsbeslissing,

8 Een nadere inspectie gaf aan dat er in de modellen geen sprake is van multicollineariteitsproblemen, aangezien alle *Variance Inflation Factors* (VIF's) lager zijn dan 4. Dit houdt in dat de verschillende kenmerken die in verband worden gebracht met de schorsingsbeslissing onderling niet te sterk samenhangen, waardoor betrouwbare resultaten kunnen worden geschat.

waarbij sprake is van een odds ratio van 0,24. Dit betekent dat de kans om geschorst versus niet geschorst te worden 0,24 keer zo klein is voor niet naar schoolgaande jeugdige verdachten als voor jeugdige verdachten die wel naar school gaan en daar goed functioneren (de referentiegroep). Jeugdige verdachten die niet naar school gaan, hebben dus een relatief kleinere kans op een schorsing van de inbewaringstelling.

Een kenmerk dat juist in significant positief verband staat met de schorsingsbeslissing betreft de jonge leeftijd van de verdachte. Jeugdigen die jonger zijn dan 15 jaar hebben een 3,08 maal hogere odds dat de rechter-commissaris beslist tot schorsen van de inbewaringstelling versus niet schorsen, vergeleken met jeugdige verdachten van 15 jaar of ouder. De jongste verdachten hebben dus een relatief grotere kans op een schorsing van de inbewaringstelling (zie hierover voorts Model II).

Voorts volgt uit de resultaten van de analyse dat het zijn van een first offender en het hebben van een (mogelijke) verstandelijke beperking kenmerken van jeugdige verdachten zijn die een significante negatieve samenhang vertonen met de kans dat de rechter-commissaris beslist om de inbewaringstelling te schorsen (zie hierover voorts Model II). De resultaten laten zien dat jeugdige first offenders, ten aanzien van wie de inbewaringstelling wordt bevolen, een relatief kleinere kans hebben op een schorsing dan jeugdigen met een justitiële documentatie (odds ratio: 0,35). Jeugdigen bij wie een (mogelijke) verstandelijke beperking is vastgesteld hebben een relatief kleinere kans op schorsing dan jeugdigen bij wie geen verstandelijke beperking bekend is (odds ratio: 0,50).

De analyse laat verder een significant verband zien tussen een niet-Nederlandse achtergrond van de jeugdige en de schorsingsbeslissing. Onder controle voor delicts-, proces- en persoonlijke kenmerken van de verdachte, is de kans dat de rechter-commissaris overgaat tot schorsing van de inbewaringstelling van een jeugdige verdachte met een niet-Nederlandse achtergrond relatief kleiner dan bij een in Nederland geboren jeugdige verdachte van wie ook beide ouders in Nederland zijn geboren (zie hierover voorts Model II). De kansverhouding ('odds') om een schorsing van de inbewaringstelling te krijgen ten opzichte van het niet-krijgen daarvan is 0,45 keer zo klein voor jeugdige verdachten met een niet-Nederlandse achtergrond als voor jeugdige verdachten met een Nederlandse achtergrond.

Voorts tonen de resultaten van de multivariabele regressieanalyse dat een sterk verband bestaat tussen de aanwezigheid van de 'onderzoeksgrond' op een bevel tot inbewaringstelling en de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. Als de 'onderzoeksgrond' een reden is voor het bevelen van de inbewaringstelling zijn de odds dat de rechter-commissaris beslist tot schorsen ten opzichte van niet-schorsen van de inbewaringstelling 90% (odds ratio 0,10) lager dan als deze grond geen rol speelt. Met andere woorden: als er sprake is van de 'onderzoeksgrond' is de kans op schorsing zeer klein.

Tot slot volgt uit de analyse dat een significante samenhang bestaat tussen de negatieve dan wel weigerachtige houding van de jeugdige verdachte ten aanzien van hulpverlening die in het kader van een eventuele schorsing van de inbewaringstelling wordt opgestart en de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris. Als de raadsonderzoeker rapporteert dat de jeugdige zich "negatief en afhoudend" of "weigerachtig" opstelt ten opzichte van hulpverlening in het kader van een eventuele schorsing, dan is de kans dat de rechter-commissaris beslist tot schorsing van de inbewaringstelling van de jeugdige klein (odds ratio 0,16).

Tabel 6.2: Logistische regressieanalyse model I (N = 216)[9]

Variabelen	*Exp(B)*	*Sig*	*S.E.*
Leeftijd < 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	3,077	*	0,599
Afkomst Nederlands (ref.)	ref.	ref.	ref.
Afkomst niet Nederlands	0,452	*	0,469
Afkomst onbekend	1,009		0,721
First offender	0,350	**	0,485
Lopende strafzaken	0,499		0,448
Verstandelijke beperking bekend	0,502	*	0,416
Psychische problematiek bekend	1,482		0,413
Hulpverleningsverleden bekend	0,803		0,464
Risicofactoren in leefomgeving	1,064		0,423
Beschermende factoren in leefomgeving	1,324		0,482
School functioneren goed (ref.)	ref.	ref.	ref.
Geen school	0,243	**	0,612
School problemen	0,648		0,454
School functioneren onbekend	2,448		1,132
Negatieve houding t.o.v. hulpverlening	0,160	***	0,569
Relaties leeftijdsgenoten antisociaal (ref.)	ref.	ref.	ref.
Relaties leeftijdsgenoten prosociaal	2,409		0,607
Relaties leeftijdsgenoten onbekend	1,603		0,949
Eén strafbaar feit op vordering (ref.)	ref.	ref.	ref.
Meerdere strafbare feiten op vordering	1,049		0,382
Maximale strafdreiging uitgangsdelict (WvSr)	0,905		0,065
Vermogensdelict zonder geweld (ref.)	ref.	ref.	ref.
Gewelds- of zedendelict	1,172		0,570
Vermogensdelict met geweld	0,745		0,558

9 De N is in deze en de volgende analyse 216 in plaats van 218, omdat bij twee zaken informatie ontbreekt over één van de onafhankelijke variabelen, waardoor deze zaken niet kunnen worden opgenomen in de regressiemodellen I en II.

Variabelen	*Exp(B)*	*Sig*	*S.E.*
Ander delicttype	0,608		1,094
Bekennende verdachte	2,093		0,497
Ontkennende of zwijgende verdachte	1,784		0,454
Recidivegrond	0,503		0,683
Onderzoeksgrond	0,097	***	0,596
Grond van de geschokte rechtsorde	0,497		0,492
Pseudo-Nagelkerke R2	*0,482*		

*p < .10; **p < .05; ***p<.01

– *Model II*

In het tweede model voor een multivariabele logistische regressieanalyse van de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris zijn de variabelen 'advies van de Raad voor de Kinderbescherming' en 'verzoek van de raadsman' toegevoegd (zie tabel 6.3). De resultaten van deze analyse laten een zeer sterk verband zien tussen het advies van de Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing van de inbewaringstelling en de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris. Als de Raad adviseert tot schorsen van de inbewaringstelling is de kans(verhouding) dat de rechter-commissaris beslist tot schorsen (ten opzichte van niet-schorsen) van de inbewaringstelling aanzienlijk hoger dan als de Raad adviseert om de voorlopige hechtenis niet te schorsen. Hiervoor geldt een odds ratio van 50,2.

Met het toevoegen van de variabele 'advies van de Raad voor de Kinderbescherming' aan het analysemodel wordt een aantal eerder beschreven significante verbanden tussen bepaalde kenmerken en de schorsingsbeslissing 'verklaard', waardoor deze verbanden niet langer zichtbaar zijn in tabel 6.3. Dit geldt voor de kenmerken 'jonge leeftijd (< 15 jaar)', 'first offender', '(mogelijke) verstandelijke beperking' en 'niet-Nederlandse achtergrond'. Dit betekent dat deze kenmerken significant samenhangen met het advies van de Raad over de schorsing en vervolgens, (mede) via dat advies, doorwerken in de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris. Deze kenmerken spelen dus al in een eerder stadium een rol (bij de beslissing van de Raad over het schorsingsadvies) en worden bij de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling in stand gehouden. Dat de in Model I gesignaleerde verbanden tussen deze kenmerken en de schorsingsbeslissing niet langer zichtbaar zijn in Model II, laat aldus onverlet dat deze kenmerken – zij het via het advies van de Raad – samenhangen met de kans op schorsing van de inbewaringstelling.

De kenmerken 'niet naar school gaan', 'negatieve of weigerachtige houding ten opzichte van hulpverlening in het kader van de schorsing' en 'onderzoeks-

grond' zijn niet 'verklaard' door het advies van de Raad voor de Kinderbescherming. Deze kenmerken zijn dus onafhankelijk van het advies van de Raad significant in verband te brengen met de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris. Als deze kenmerken ook al een rol spelen in het advies van de Raad, maar daarbovenop nog een extra rol spelen bij de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris, dan is sprake van wat in de criminologische literatuur ook wel "cumulative (dis)advantage" wordt genoemd.[10]

Voorts kan worden geconstateerd dat met toevoeging van de variabelen 'advies van de Raad' en 'verzoek van de raadsman' het kenmerk 'recidivegrond', dat in het eerste model geen significant verband oplevert met de schorsingsbeslissing, in het tweede model wel significant samenhangt met de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling. Aannemelijk is dat de afwezigheid van de variabele 'advies van de Raad' in het eerste model de samenhang tussen de recidivegrond en de schorsingsbeslissing heeft onderdrukt.[11] Nu in het tweede model wel rekening is gehouden met deze onderdrukkende variabele (ook wel "suppressor variabele" genoemd) blijkt dat de recidivegrond wel significant in verband staat met de schorsingsbeslissing. Dit indiceert dat de recidivegrond een factor is die een rol speelt in beslissingen van de rechter-commissaris over de schorsing die afwijken van het schorsingsadvies van de Raad. De kans op schorsing blijkt – ongeacht het advies van de Raad – lager wanneer de 'grote recidivegrond' en/of de 'kleine recidivegrond' ten grondslag liggen aan het bevel tot inbewaringstelling dan wanneer dit niet het geval is (odds ratio: 0,17).

Tot slot moet worden vastgesteld dat verschillende kenmerken in beide modellen geen significante samenhang vertonen met de schorsingsbeslissing. Dit geldt onder meer voor de kenmerken 'maximale wettelijke strafdreiging van het zwaarste strafbare feit op de vordering', 'het aantal strafbare feiten op de vordering', 'lopende strafzaken', 'bekennende proceshouding', 'ontkennende of zwijgende proceshouding' en 'hulpverleningsverleden'. Deze resultaten betekenen echter niet dat deze factoren nimmer een rol kunnen spelen in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling van een jeugdige verdachte. Wat deze resultaten wel duidelijk maken, is dat op basis van de twee gehanteerde modellen van multivariabele logistische regressieanalyses niet statistisch is aangetoond dat deze kenmerken een significante samenhang vertonen met de kans(verhouding) dat de rechter-commissaris beslist tot schorsen ten opzichte van niet-schorsen van de inbewaringstelling.

---

10 Kutateladze e.a. 2014. NB. Het is overigens onwaarschijnlijk dat de 'onderzoeksgrond' op het bevel tot inbewaringstelling een rol speelt bij het advies van de Raad, want de Raad heeft daar ten tijde van het opstellen van het rapport geen kennis van. Voor de kenmerken 'niet naar school gaan' en 'negatieve of weigerachtige houding ten opzichte van hulpverlening in het kader van de schorsing' ligt het wel voor hand dat deze een rol spelen in de adviezen van de Raad.

11 Howitt & Cramer 2007.

Tabel 6.3: Logistische regressieanalyse model II (N = 216)

Variabelen	*Exp(B)*	*Sig*	*S.E.*
Advies RvdK niet schorsen (ref.)	ref.	ref.	ref.
Advies RvdK schorsen	50,204	***	0,656
Advies RvdK onbekend	5,808	*	1,044
Verzoek raadsman tot schorsing	1,155		0,783
Leeftijd < 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	0,924		0,728
Afkomst Nederlands (ref.)	ref.	ref.	ref.
Afkomst niet Nederlands	0,459		0,600
Afkomst onbekend	0,745		1,011
First offender	0,350		0,653
Lopende strafzaken	0,845		0,603
Verstandelijke beperking bekend	0,594		0,510
Psychische problematiek bekend	1,445		0,532
Hulpverleningsverleden bekend	1,091		0,628
Risicofactoren in leefomgeving	1,696		0,550
Beschermende factoren in leefomgeving	0,887		0,637
School functioneren goed (ref.)	ref.	ref.	ref.
Geen school	0,268	*	0,798
School problemen	0,942		0,541
School functioneren onbekend	1,468		1,395
Negatieve houding t.o.v. hulpverlening	0,196	**	0,795
Relaties leeftijdsgenoten antisociaal (ref.)	ref.	ref.	ref.
Relaties leeftijdsgenoten prosociaal	1,193		0,767
Relaties leeftijdsgenoten onbekend	2,187		1,153
Eén strafbaar feit op vordering (ref.)	ref.	ref.	ref.
Meerdere strafbare feiten op vordering	0,608		0,500
Maximale strafdreiging uitgangsdelict (WvSr)	0,953		0,089
Vermogensdelict zonder geweld (ref.)	ref.	ref.	ref.
Gewelds- of zedendelict	1,522		0,722
Vermogensdelict met geweld	0,530		0,732
Ander delicttype	1,495		1,406
Bekennende verdachte	2,058		0,610
Ontkennende of zwijgende verdachte	1,783		0,577
Recidivegrond	0,174	*	0,893
Onderzoeksgrond	0,035	***	0,835
Grond van de geschokte rechtsorde	0,469		0,645
Pseudo-Nagelkerke R2	*0,691*		

*p < .10; **p < .05; ***p<.01

6.4.2.3 Bijzondere schorsingsvoorwaarden

In vrijwel alle gevallen waarin de rechter-commissaris besluit om de inbewaringstelling te schorsen, verbindt hij of zij daar één of meer bijzondere voorwaarden aan (zie figuur 6.2).[12] Veruit de meest toegepaste bijzondere schorsingsvoorwaarde is dat de jeugdige verdachte zich gedurende de schorsing moet houden aan de aanwijzingen van de jeugdreclassering. Deze voorwaarde is gekoppeld aan 87% van de 119 schorsingen van de bewaring. Verder is in een derde van de gevallen waarin de bewaring is geschorst de voorwaarde gesteld dat de verdachte geen contact mag hebben met bepaalde personen, bijvoorbeeld met de medeverdachte en/of het slachtoffer. Andere beperkende schorsingsvoorwaarden die geregeld worden toegepast, zijn een locatiegebod (doorgaans een avondklok), een meldplicht en sporadisch een locatieverbod en/of een verbod op middelengebruik. Daarnaast worden schorsingsvoorwaarden zo nu en dan ingezet om jeugdigen ertoe te bewegen een behandeling te volgen, structureel naar school te gaan en/of deel te nemen aan intensief begeleidingstraject (ITB) van de jeugdreclassering. Voorts kan geconstateerd worden dat bijzondere voorwaarden ook worden gebruikt om de persoon van de verdachte nader in kaart te brengen ten behoeve van de strafzitting, bijvoorbeeld door als voorwaarde te stellen dat de jeugdige meewerkt aan een persoonlijkheidsonderzoek door het NIFP of aan een vervolgonderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming en/of jeugdreclassering (zie wederom figuur 6.2).

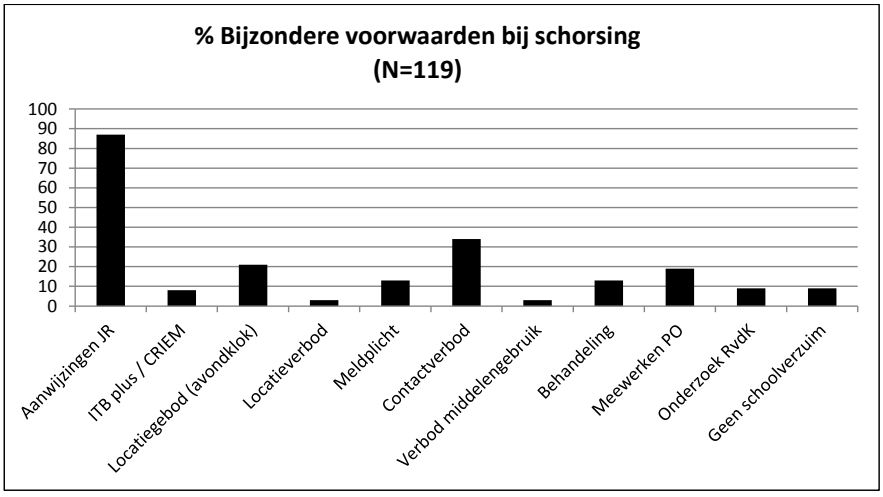

Figuur 6.2: Bijzondere voorwaarden bij schorsing inbewaringstelling jeugdigen

12 Het gaat hierbij om 98% van de 119 gevallen waarin de inbewaringstelling is geschorst.

6.5 Alternatieve tenuitvoerlegging van inbewaringstelling

Bij de groep van 99 jeugdige verdachten ten aanzien van wie de inbewaringstelling is bevolen en ten uitvoer is gelegd (lees: niet geschorst), heeft de rechter-commissaris tweemaal gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de inbewaringstelling op een alternatieve wijze ten uitvoer te leggen: éénmaal in de vorm van nachtdetentie en éénmaal in de vorm van thuisdetentie. Hierbij moet ook worden geconstateerd dat toepassing van deze alternatieve modaliteiten van voorlopige hechtenis in één zaak door de raadsman is verzocht en in drie zaken door de Raad voor de Kinderbescherming is geadviseerd.

In de zaak waarin nachtdetentie is toegepast, gaat het om een 17-jarige jongen die wordt verdacht van diefstal met braak (art. 311 lid 1 onder 5° Sr), terwijl hij al eerder is veroordeeld voor een vermogensdelict. De verdachte gaat vijf dagen per week naar school (middelbaar beroepsonderwijs) en heeft daarnaast voor 24 uur per week een bijbaan. School en bijbaan verlopen goed. Hij woont bij zijn ouders en zijn leefomgeving wordt door de Raad voor de Kinderbescherming aangemerkt als een veilige en positieve leefomgeving met veel beschermende factoren. Niettemin wordt het recidivegevaar hoog geacht. Met de nachtdetentie lijkt de rechter-commissaris een modaliteit van voorlopige hechtenis voor ogen te hebben waarbij het recidivegevaar wordt ingeperkt, terwijl de jeugdige verdachte niettemin in staat wordt gesteld om zijn opleiding te vervolgen en zijn bijbaan voort te zetten.

De zaak waarin thuisdetentie is bevolen, betreft een 14-jarige first offender die heeft bekend dat hij zich schuldig heeft gemaakt aan afpersing (art. 317 lid 1 Sr). De jeugdige verdachte woont bij zijn ouders in een – volgens het raadsrapport – veilige en positieve leefomgeving en gaat vijf dagen per week naar het speciaal onderwijs. Zijn schoolgang wordt – wederom volgens het raadsrapport – gekenmerkt door problemen met betrekking tot zijn gedrag. Desalniettemin is deze jeugdige verdachte – in tegenstelling tot 97 andere jeugdige verdachten die in bewaring zijn gesteld – door de modaliteit thuisdetentie in staat gesteld om tijdens de voorlopige hechtenis onderwijs op zijn eigen school te blijven volgen.

Geconstateerd kan worden dat nachtdetentie en thuisdetentie als alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten van de inbewaringstelling van jeugdigen in de praktijk van de in het onderzoek betrokken rechtbanken nauwelijks een rol spelen.

6.6 Resumé: beslissingen over de inbewaringstelling van jeugdigen

Het geheel overziend, kan worden vastgesteld dat van de 250 jeugdigen die door de officier van justitie op basis van een vordering tot inbewaringstelling zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris 98 jeugdigen daadwerkelijk in een justitiële jeugdinrichting terecht zijn gekomen, waarvan één in nachtdetentie

(zie figuur 6.1). Dit betekent dat ongeveer 40% van de vorderingen tot inbewaringstelling heeft geresulteerd in de feitelijke inbewaringstelling van de jeugdige verdachte in een justitiële jeugdinrichting. Daarnaast is ongeveer de helft van de jeugdige verdachten die zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris weliswaar in vrijheid gesteld door middel van een schorsing van de inbewaringstelling, maar wel gehouden om zich hangende het strafproces aan bijzondere voorwaarden te houden. Alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten, zoals thuisdetentie en nachtdetentie, worden in de fase van de inbewaringstelling nauwelijks toegepast.

Duidelijk is geworden dat voor veel voorgeleide jeugdigen niet zozeer de beslissing van de rechter-commissaris over het wel of niet bevelen van de inbewaringstelling, maar de beslissing over de schorsing bepaalt of zij wel of niet naar huis mogen. Uit de multivariabele logistische regressieanalyses van de schorsingsbeslissing is naar voren gekomen dat de kans op een schorsing van de inbewaringstelling kleiner lijkt te zijn voor jeugdigen met een verstandelijke beperking, voor first-offenders en voor jeugdigen met een niet-Nederlandse achtergrond. Het kenmerk dat de jeugdige verdachte de leeftijd van 15 jaar nog niet heeft bereikt, lijkt daarentegen juist de kans op een schorsing te vergroten. De significante samenhang tussen deze kenmerken en de uitkomst van de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris lijkt zijn grondslag te vinden in het advies van de Raad voor de Kinderbescherming, dat zeer sterk in verband kan worden gebracht met de uitkomst van de schorsingsbeslissing. Voorts zijn – los van het raadsadvies – het niet naar school gaan en het hebben van een negatieve of weigerachtige houding ten opzichte van hulpverlening kenmerken die de kans op een schorsing verkleinen. Hetzelfde geldt voor de omstandigheid dat het bevel tot inbewaringstelling is afgegeven op basis van de 'onderzoeksgrond' en/of de 'recidivegrond'.

7 Gevangenhouding van jeugdige verdachten

7.1 INLEIDING

Als een jeugdige verdachte door de rechter-commissaris in bewaring is gesteld, kan de officier van justitie de gevangenhouding vorderen als hij of zij vindt dat de jeugdige verdachte langer vast moet blijven zitten. Het is de raadkamer die over deze vordering beslist. Indien de raadkamer besluit om de gevangenhouding te bevelen, is zij verplicht na te gaan of de tenuitvoerlegging daarvan kan worden geschorst onder voorwaarden. Evenals bij de voorgeleiding, is de Raad voor de Kinderbescherming (of jeugdreclassering) bij de raadkamerzitting aanwezig om hierover te adviseren. Ook beschikt de raadkamer over de mogelijkheid om de gevangenhouding in de vorm van nachtdetentie of thuisdetentie ten uitvoer te laten leggen.

In dit hoofdstuk wordt eerst een overzicht gegeven van de beslissingen van de raadkamer over de gevangenhouding van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie (par. 7.2). Vervolgens worden deze beslissingen van de raadkamer over het bevel tot gevangenhouding (par. 7.3), de schorsing onder voorwaarden (par. 7.4) en de alternatieve tenuitvoerlegging van de gevangenhouding (par. 7.5) nader onder de loep genomen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een beknopte weergave van de belangrijkste onderzoeksresultaten met betrekking tot de gevangenhouding (par. 7.6).

7.2 OVERZICHT BESLISSINGEN GEVANGENHOUDING VAN JEUGDIGE VERDACHTEN

De officier van justitie heeft ten aanzien van 104 jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie, aansluitend op de inbewaringstelling, de gevangenhouding gevorderd (zie figuur 7.1). Hiervan heeft de raadkamer 101 vorderingen toegewezen. Voor 75 jeugdigen betekent dit dat hun verblijf in de justitiële jeugdinrichting is verlengd. Vier jeugdigen uit deze groep hebben de gevangenhouding evenwel in de vorm van nachtdetentie mogen ondergaan. Voorts is de gevangenhouding van één jeugdige in de vorm van thuisdetentie ten uitvoer gelegd. Bij 25 jeugdigen ten aanzien van wie de gevangenhouding is bevolen, is de tenuitvoerlegging van dat bevel geschorst. Deze jeugdigen zijn dus door de raadkamer in vrijheid gesteld, maar wel onder algemene en bijzondere schorsingsvoorwaarden.

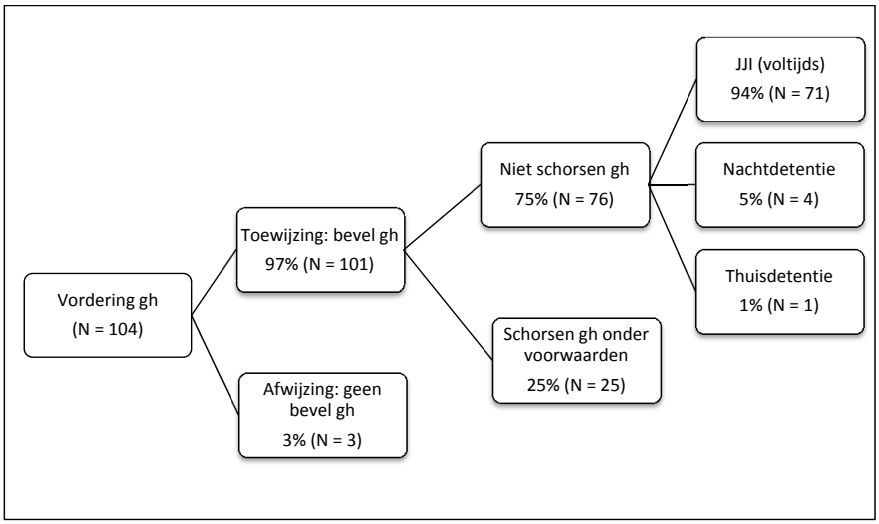

Figuur 7.1: Beslissingen gevangenhouding jeugdigen

7.3 VORDERING EN BEVEL TOT GEVANGENHOUDING

In deze paragraaf wordt respectievelijk aandacht besteed aan de vordering van de officier van justitie tot gevangenhouding (par. 7.3.1), de proceshouding van de jeugdige verdachte en de raadsman bij de raadkamerzitting (par. 7.3.2) en de beslissing van de raadkamer over het al dan niet bevelen van de gevangenhouding (par. 7.3.3).

7.3.1 Vordering van de officier van justitie

Bij 104 jeugdigen uit de onderzoekspopulatie heeft de officier van justitie besloten om over te gaan tot het vorderen van de gevangenhouding. Dit betreffen jeugdigen uit de groep van de 99 verdachten ten aanzien van wie de rechter-commissaris de inbewaringstelling heeft bevolen en ten uitvoer heeft laten leggen, aangevuld met de jeugdigen waarvan de schorsing van de inbewaringstelling is opgeheven. Bij iets meer dan de helft van de vorderingen is sprake van een verdenking van één strafbaar feit (54%). Bij de overige zaken staan er twee of meer feiten op de vordering. Kijkend naar het zwaarste feit op de vordering, laten de resultaten zien dat meer dan de helft van deze jeugdigen wordt verdacht van een vermogensdelict met geweld (60%). Bij een kleiner gedeelte van de groep betreft de zwaarste verdenking een andersoortig geweldsdelict (20%) of een vermogensdelict zonder geweld (16%). Daarnaast

worden enkele jeugdigen verdacht van een zedendelict, vernieling of een openbare orde delict, maar dit komt slechts sporadisch voor. Bij de meeste vorderingen tot gevangenhouding gaat het om ernstige strafbare feiten. Zo ligt aan meer dan de helft van de vorderingen tot gevangenhouding een verdenking van een '12-jaarsdelict' ten grondslag.

Een belangrijke reden voor de officier van justitie om over te gaan tot het vorderen van de gevangenhouding betreft het gevaar voor recidive. Dit kan worden gesteld op basis van de gronden op de vordering. In 85% van de gevallen is de 'grote recidivegrond' één van de gronden op de vordering tot gevangenhouding. In 30% van de gevallen wordt (ook) de 'kleine recidivegrond' op de vordering vermeld. Op bijna de helft van de vorderingen (45%) is de grond van de 'ernstig geschokte rechtsorde' opgenomen. Hieruit kan worden afgeleid dat de officier van justitie kennelijk in de ernst van het strafbare feit en de schok die dit teweeg heeft gebracht in de maatschappij een reden ziet om de gevangenhouding te vorderen. In ongeveer een vijfde van de gevallen (21%) is de gevangenhouding (mede) op basis van de 'onderzoeksgrond' gevorderd. De 'vluchtgrond' is in één zaak mede ten grondslag gelegd aan een vordering tot gevangenhouding.

7.3.2 Proceshouding van verdachte en raadsman bij raadkamerzitting

Raadkamerrechters worden geconfronteerd met jeugdige verdachten die verschillende proceshoudingen aannemen. Zo heeft een kwart van alle jeugdigen verdachten ten tijde van de eerste raadkamerzitting (reeds) een bekentenis afgelegd, terwijl iets meer dan een kwart van de jeugdigen juist elke betrokkenheid bij het strafbare feit ontkent of zich beroept op zijn of haar zwijgrecht. Een klein gedeelte van de jeugdigen (10%) bekent weliswaar enige betrokkenheid bij het strafbare feit, maar ontkent ook een deel van zijn of haar vermeende betrokkenheid aan het strafbare feit of beroept zich ten aanzien van een deel van de verdenking op zijn of haar zwijgrecht.[1]

De jeugdige wordt tijdens de raadkamerzitting bijgestaan door een raadsman. In ongeveer een derde van de gevallen verzoekt de raadsman tijdens de raadkamerzitting primair om afwijzing van de vordering tot gevangenhouding. Veruit het vaakst wordt echter – primair of subsidiair – verzocht om de gevangenhouding te schorsen (78%; zie par. 7.4). Het komt sporadisch voor dat de raadsman verzoekt om de gevangenhouding van de jeugdige in de vorm van thuisdetentie of nachtdetentie ten uitvoer te leggen (zie par. 7.5). Daarnaast komt het zo nu en dan (12%) voor dat de raadsman geen verweer voert en zich refereert aan het oordeel van de raadkamer.

1 Van de overige 39% van de jeugdigen is de proceshouding ten tijde van de raadkamerzitting niet af te leiden uit het dossier en dus onbekend.

7.3.3 Beslissing van raadkamer over bevelen gevangenhouding

In bijna alle gevallen (97%) waarin de officier van justitie heeft besloten om over te gaan tot het vorderen van de gevangenhouding, heeft de raadkamer deze vordering toegewezen en dus de gevangenhouding bevolen. In drie gevallen heeft de raadkamer de gevangenhouding afgewezen (zie wederom figuur 7.1). De raadkamer heeft hiervoor als reden gegeven dat het anticipatiegebod van artikel 67a lid 3 Sv in de weg staat aan toewijzing van de vordering. Dit geringe aantal afwijzingen impliceert dat de slagingskans van daartoe strekkende verzoeken van de advocaat laag is. Van de 34 verzoeken van de raadsman tot afwijzing van de vordering tot gevangenhouding is 6% gehonoreerd.[2]

De belangrijkste reden voor het bevelen van de gevangenhouding van jeugdige verdachten is gelegen in het gevaar voor recidive. In 85% van de 101 toegewezen vorderingen is de 'grote recidivegrond' een grond op het bevel, terwijl in 30% van de toewijzingen de 'kleine recidivegrond' is aangenomen door de raadkamer. Verder ligt de 'ernstig geschokte rechtsorde' ten grondslag aan bijna de helft van de toegewezen vorderingen tot gevangenhouding (45%). Voorts beoogt de raadkamer met 21% van de bevelen tot gevangenhouding (mede) te voorkomen dat de jeugdige verdachte het lopende politieonderzoek frustreert. Tenslotte is één bevel tot gevangenhouding (mede) gebaseerd op het gevaar dat jeugdige verdachte zich bij invrijheidstelling aan het strafproces zal onttrekken (lees: de 'vluchtgrond').

Een bevel tot gevangenhouding heeft meestal een looptijd van 30 dagen. Dit is bij 85% van de door de raadkamer afgegeven bevelen het geval. In veertien zaken is hierop een uitzondering gemaakt. In vijf van deze veertien zaken heeft de raadkamer de gevangenhouding bevolen voor kortere duur van zeven of veertien dagen. Dit betekent dat de zaak – als de officier van justitie overgaat tot vordering van de verlenging van de gevangenhouding – binnen één of twee weken bij de tweede raadkamer terechtkomt. In vier van die vijf zaken heeft de tweede raadkamer vervolgens een bevel tot verlenging van de gevangenhouding afgegeven, maar de tenuitvoerlegging daarvan onmiddellijk geschorst.Voorts heeft de raadkamer in negen zaken de gevangenhouding bevolen voor een langere duur van 45, 70 of zelfs 90 dagen.[3] In de meeste van deze zaken zijn de jeugdigen voor de raadkamer gebracht op verdenking van een ernstig delict, zoals diefstal met geweld in vereniging gepleegd (art. 312 lid 2 sub 2 Sr) en in één zaak zelfs voor doodslag (artikel 287 Sr). De bevelen tot gevangenhouding zijn in deze zaken dan ook (mede) gebaseerd op de grond van de 'ernstig geschokte rechtsorde'. Voorts laten de resultaten zien dat bij meer dan de helft van de negen zaken waarin de gevan-

2 Van de 34 verzoeken van de raadsman tot afwijzing van de vordering tot inbewaringstelling zijn er 32 afgewezen en 2 toegewezen.

3 In zeven zaken is een bevel tot gevangenhouding voor de duur van 90 dagen afgegeven.

genhouding is bevolen voor een langere duur dan 30 dagen een persoonlijkheidsonderzoek door NIFP wordt afgenomen.

7.4 SCHORSEN VAN GEVANGENHOUDING

De beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding is cruciaal voor jeugdige verdachten die voor de raadkamer moeten verschijnen, aangezien hiermee wordt bepaald of de jeugdige langer in de justitiële jeugdinrichting moet blijven of onder voorwaarden naar huis mag. In deze paragraaf zal de schorsingsbeslissing van de raadkamer diepgaand worden geanalyseerd. Eerst wordt echter ingegaan op de adviezen over de schorsing die de raadkamer krijgt van de Raad voor de Kinderbescherming.

7.4.1 Advies Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing

Tijdens de raadkamerzitting is meestal een vertegenwoordiger van de Raad voor de Kinderbescherming aanwezig om de raadkamer te adviseren over het al dan niet schorsen van de gevangenhouding en over eventuele bijzondere voorwaarden die aan een schorsing zouden moeten worden verbonden. Anders dan bij de voorgeleiding, maakt de Raad geen schriftelijke adviesrapportage op voor de raadkamer. Het schorsingsadvies bij de raadkamer betreft dus een mondeling advies, hetgeen in dit onderzoek betekent dat dit advies moet worden afgeleid uit het proces-verbaal van de raadkamerzitting.[4] In de 104 bestudeerde zaken waarin de officier van justitie besloten heeft om over te gaan tot het vorderen van de gevangenhouding, is in 84 zaken een advies van de Raad bekend over de eventuele schorsing van de gevangenhouding. In iets meer dan de helft van de adviezen die bekend zijn (57%), heeft de Raad de raadkamer geadviseerd om de gevangenhouding niet te schorsen. De overige adviezen (43%) strekken wel tot schorsing van de gevangenhouding van de jeugdige verdachte.[5]

7.4.1.1 Onderbouwing van het schorsingsadvies

Een analyse van de adviezen maakt inzichtelijk dat de Raad verschillende redenen ten grondslag kan leggen aan zijn adviezen over de schorsing.[6] Aller-

4 Dit betekent dat de in het dossier beschikbare informatie over de schorsingsadviezen bij de raadkamerzitting doorgaans beperkter is dan de informatie over de schorsingsadviezen bij de voorgeleiding.

5 Van de 84 raadsadviezen strekken 48 adviezen tot niet schorsen en 36 adviezen tot wel schorsen.

6 In 4% van de adviezen van de Raad om niet te schorsen en 36% van de adviezen om wel te schorsen is de onderbouwing onbekend.

eerst valt op dat ruim een derde van de 48 adviezen om de gevangenhouding *niet* te schorsen (35%), is onderbouwd met de reden dat er eerst een plan van aanpak moet worden opgesteld door de jeugdreclassering voordat er een schorsing van de voorlopige hechtenis kan worden overwogen. Ook verwijst de Raad in een aantal adviezen om niet te schorsen expliciet naar het feit dat de jeugdige niet beschikt over een zinvolle dagbesteding (19%). Verder voert de Raad zo nu en dan als reden aan dat de ernst van het strafbare feit zich verzet tegen de schorsing (13%), dat er een gevaar voor recidive bestaat (13%) en/of dat een eerdere schorsing, proeftijd of hulpverleningstraject is mislukt (10%). Andere redenen die de Raad ten grondslag legt aan een advies om de gevangenhouding niet te schorsen zijn gelegen in specifieke persoonlijke omstandigheden van de jeugdige, zoals de noodzaak van een intramuraal persoonlijkheidsonderzoek (15%), het feit dat de jeugdige geen woon-of verblijfplaats heeft (10%) en/of dat de jeugdige een behandeling nodig heeft die op dat moment niet beschikbaar is (8%).

In de 36 adviezen van de Raad om de gevangenhouding *wel* te schorsen, is in 23 gevallen bekend welke redenen hieraan ten grondslag liggen. Hierbij wordt een aantal keer gewezen op het belang van de voortzetting van de schoolgang of de stage van de jeugdige (25%). Voorts wordt ook regelmatig duidelijk uit de onderbouwing van de adviezen tot schorsing dat de omstandigheid dat een jeugdige beschikt over een woon- of verblijfplek met veel beschermende factoren – dit kan zijn thuis of bijvoorbeeld in een leefgroep – voor de Raad een reden kan zijn om een schorsing van de gevangenhouding verantwoord te achten (22%). In een aantal gevallen is het argument van mogelijke detentieschade en/of het gevaar voor criminele besmetting in de justitiële jeugdinrichting ten grondslag gelegd aan het advies om de gevangenhouding te schorsen (19%). Daarnaast is in een enkel geval het belang van voortzetting van lopende hulpverlening of de omstandigheid dat de jeugdreclassering op het moment van voorgeleiding reeds een plan van aanpak voor de schorsing heeft opgesteld een argument van de Raad om te adviseren om de gevangenhouding te schorsen.

7.4.1.2 Advies schorsingsvoorwaarden

In bijna driekwart van de gevallen waarin de Raad heeft geadviseerd om de gevangenhouding te schorsen (72%), is geadviseerd om daaraan bijzondere voorwaarden te verbinden.[7] De meest geadviseerde schorsingsvoorwaarden zijn dat de jeugdige een behandeling volgt (22%) en/of zich moet houden aan een contactverbod met de medeverdachte en/of het slachtoffer (22%). Voorts

7 Het gaat hierbij om 72% van de 36 raadsadviezen waarbij bekend is of de Raad wel of geen bijzondere voorwaarden heeft geadviseerd. Deze 36 adviezen worden in deze paragraaf als basis genomen voor de percentages van specifieke bijzondere voorwaarden die door de Raad zijn geadviseerd.

adviseert de Raad soms als bijzondere voorwaarde dat de jeugdige zich moet houden aan de aanwijzingen van de jeugdreclassering (19%), meewerkt aan een persoonlijkheidsonderzoek bij het NIFP (14%), deelneemt aan een intensief begeleidingstraject (ITB) door de jeugdreclassering (14%) en/of zich houdt aan een locatiegebod (avondklok; 14%). Een enkele keer adviseert de Raad om bijvoorbeeld een locatieverbod, een verbod op middelengebruik en/of een meldplicht als bijzondere voorwaarde aan de schorsing van de gevangenhouding te verbinden.

7.4.2 Beslissing van raadkamer over schorsing

Uit de onderzoeksresultaten komt naar voren dat in ongeveer een kwart van de gevallen waarin de raadkamer een bevel tot gevangenhouding van een jeugdige afgeeft, de raadkamer vervolgens direct beslist dat dit bevel niet ten uitvoer wordt gelegd, maar wordt geschorst (25 van de 101 zaken). Dit betekent dat de raadkamer driekwart van de bevelen tot gevangenhouding niet heeft geschorst en dus ten uitvoer heeft laten leggen.

Met deze beslissingen hebben de raadkamers 74% van de adviezen van de Raad voor de Kinderbescherming over het al dan niet schorsen van de gevangenhouding opgevolgd.[8] Het advies van de Raad om de gevangenhouding niet te schorsen wordt relatief veel vaker gevolgd door de raadkamer (94%), dan het advies om de gevangenhouding wel te schorsen (47%).[9] Voorts blijkt dat de beslissing van de raadkamer over de schorsing vaak in lijn is met het standpunt van het Openbaar Ministerie over de schorsing. In 87 van de bestudeerde zaken was het standpunt van het Openbaar Ministerie over de schorsing in het proces-verbaal van de raadkamerzitting opgenomen. In 91% van deze zaken is het standpunt van het Openbaar Ministerie over de schorsing van de gevangenhouding gevolgd door de raadkamer. In zaken waarin de officier van justitie zich op het standpunt stelt dat de gevangenhouding niet moet worden geschorst, betreft dit zelfs 93%, tegenover 85% in de zaken waarin de officier van justitie zich op het standpunt stelt dat het Openbaar

8 Van de 101 zaken waarin de raadkamer heeft beslist over de schorsing van de gevangenhouding is in 84 zaken een advies van de Raad aanwezig in het dossier. In 62 (45 niet schorsen gevolgd + 17 wel schorsen gevolgd) van deze zaken heeft de raadkamer het advies van de Raad over de schorsing gevolgd.

9 De Raad heeft in de 101 zaken waarin de raadkamer een beslissing heeft genomen over de schorsing van de gevangenhouding 48 maal geadviseerd om niet te schorsen en 36 maal geadviseerd om wel te schorsen. Van de 48 adviezen om niet te schorsen heeft de raadkamer er 45 gevolgd en 3 niet gevolgd. Van de 36 adviezen van de Raad om de inbewaringstelling wel te schorsen heeft de rechter-commissaris er 17 gevolgd en 19 niet gevolgd.

Ministerie geen bezwaar heeft tegen een schorsing.[10] Verder heeft de raadsman van de verdachte in de meerderheid van de zaken waarin de gevangenhouding is bevolen, een schorsingsverzoek gedaan (lees: 78 van de 101 zaken). De raadkamers hebben 32% van deze schorsingsverzoeken gehonoreerd.[11]

In het navolgende zullen enkele populatiekenmerken van de jeugdigen waarvan de gevangenhouding is geschorst en van de jeugdigen waarvan de gevangenhouding niet is geschorst worden beschreven (par. 7.4.2.1). Daarna wordt op basis van een multivariabele analyse van de schorsingsbeslissing inzichtelijk gemaakt welke factoren verband houden met de beslissing van de raadkamer om de gevangenhouding wel of niet te schorsen (par. 7.4.2.2). Ten slotte worden de bijzondere voorwaarden die aan de schorsing van de gevangenhouding worden verbonden aan de orde gesteld (par. 7.4.2.3).

7.4.2.1 Schorsen versus niet schorsen; populatiekenmerken vergeleken

Kijkend naar de populatiekenmerken van de 25 jeugdigen waarvan de gevangenhouding wel is geschorst ('geschorsten') en de 76 jeugdigen waarvan de gevangenhouding niet is geschorst ('niet-geschorsten'), is een aantal overeenkomsten en verschillen tussen beide groepen zichtbaar (zie tabel 7.1). Een aantal van deze overeenkomsten en verschillen zal worden uitgelicht. Bij het lezen van deze paragraaf moet wel voor ogen worden gehouden dat met name het kleine aantal 'geschorsten' noopt tot enige terughoudendheid met het generaliseren van de beschreven resultaten.

De resultaten laten zien dat zowel de groep 'geschorsten' als de groep 'niet-geschorsten' voornamelijk bestaan uit jongens. Verder blijkt dat de groep 'geschorsten'en 'niet-geschorsten' voor een relatief groot deel bestaat uit verdachten ouder dan 15 jaar. Toch verschilt de gemiddelde leeftijd van beide groepen minimaal: de 'geschorsten' zijn gemiddeld 15,7 jaar en de 'niet-geschorsten' 16,0 jaar oud.[12] Voorts hebben bijna alle 'geschorsten' een Nederlandse nationaliteit. Dit geldt ook voor een groot deel van de 'niet-geschorsten'. Tegelijkertijd moet worden geconstateerd dat tweederde van de 'geschorsten' en 80% van de 'niet-geschorsten' (ook) een niet-Nederlandse achtergrond heeft.

Als wordt gekeken naar de verdenkingen gaat het bij bijna twee derde van de 'geschorsten' om een verdenking van één strafbaar feit. Bij de groep 'niet-geschorsten' staan relatief vaker twee of meer strafbare feiten op de vordering. Daarnaast worden 'niet-geschorsten' in verhouding vaker dan de

10 Van de 67 zaken waarin de officier van justitie zich heeft verzet tegen een schorsing heeft de raadkamer in 62 zaken besloten om de gevangenhouding niet te schorsen. In de 20 zaken waarin de officier van justitie kenbaar heeft gemaakt geen bezwaren te hebben tegen een schorsing, is de raadkamer in 17 zaken overgegaan tot schorsing.

11 Van de 78 verzoeken tot schorsing zijn er 25 gehonoreerd door de raadkamer.

12 Een verklaring hiervoor is dat de groep 'niet-geschorsten' twee 13-jarigen en vijf 14-jarigen bevat die de gemiddelde leeftijd van die groep omlaag trekken.

'geschorsten' verdacht van een ernstig strafbaar feit, waarop volgens de wet een maximale gevangenisstraf van twaalf jaar of meer staat gesteld. Voor zowel de 'niet-geschorsten' als de 'geschorsten' geldt dat de overgrote meerderheid wordt verdacht van een strafbaar feit waarbij geweld tegen een persoon is gebruikt.[13] De resultaten laten voorts zien dat de 'geschorsten' relatief vaker een verklaring afleggen waarin zij (deels) bekennen dat zij zich schuldig hebben gemaakt aan het strafbare feit waarvan zij worden verdacht, dan de 'niet-geschorsten'.[14]

Veel jeugdigen uit beide groepen hebben reeds een justitieel verleden. Zo heeft van zowel de groep 'geschorsten' als 'niet-geschorsten' een ruime meerderheid van de jeugdigen al eens – via een transactie met het Openbaar Ministerie of een veroordeling door de rechter – een straf of maatregel opgelegd gekregen. De groep first offenders is relatief iets groter in de groep 'geschorsten' dan in de populatie 'niet-geschorsten'.[15]

De meerderheid van zowel de 'geschorsten' als de 'niet-geschorsten' woont bij ten minste één van zijn of haar ouders. Beide groepen bevatten ook een aantal jeugdigen dat bijvoorbeeld woonachtig is in een leefgroep, een pleeggezin of bij andere familieleden en een enkeling die geen vaste woon- of verblijfplaats heeft. Voor beide groepen geldt dat bij de meerderheid van de jeugdigen risicofactoren aanwezig zijn in hun directe leefomgeving. Minder dan een kwart van beide groepen beschikt over een leefomgeving met hoofdzakelijk beschermende factoren.

Een belangrijk verschil tussen beide groepen is gelegen in de dagbesteding van de jeugdigen. De resultaten laten zien dat een kwart van de groep 'niet-geschorsten' geen zinvolle dagbesteding heeft, zoals school, stage of werk, hetgeen onder de 'geschorsten' slechts bij een enkeling het geval is (4%). Voorts komt naar voren dat in de groep 'geschorsten' 40% van de jeugdigen naar school gaat én daar goed functioneert, terwijl dit bij nog geen kwart van de 'niet-geschorsten' het geval is. Daarnaast laten de resultaten zien dat een groot deel van de jeugdigen uit beide groepen in hun vrije tijd omgaan met zowel prosociale als antisociale leeftijdsgenoten. Slechts enkele jeugdigen hebben vooral prosociale vrienden. Wel brengen relatief meer 'niet-geschorsten' hun vrije tijd door met vrijwel uitsluitend antisociale leeftijdsgenoten dan bij de 'geschorsten' het geval is.

Voor wat betreft de geestelijke gezondheid van de jeugdigen is zowel in de populatie 'geschorsten' als 'niet-geschorsten' een groep jeugdigen aanwezig die (mogelijk) een verstandelijke beperking heeft (respectievelijk 56% en 35,5%).

---

13 Onder strafbare feiten waarbij sprake is van geweld tegen een persoon worden begrepen: vermogensdelicten met geweld, (overige) geweldsdelicten en zedendelicten.

14 Hierbij gaat het om de jeugdigen die een volledige bekentenis hebben afgelegd én jeugdigen die hun betrokkenheid bij het strafbare feit deels bekennen, maar ook deels ontkennen of deels daarover zwijgen.

15 Met first offenders wordt gedoeld op jeugdigen die niet eerder met justitie in aanraking zijn geweest (dus ook geen lopende zaken, sepots, vrijspraken e.d.).

Voorts is bij een substantieel deel van de jeugdigen uit zowel de groep 'geschorsten' als 'niet-geschorsten' (ook) psychische problematiek gediagnosticeerd (respectievelijk 32% en 40%). Ook is bekend dat bij ongeveer driekwart van de 'geschorsten' en bijna tweederde van de 'niet-geschorsten' in het verleden te maken heeft gehad met hulpverlenende instanties. Bovendien loopt bij een ongeveer tweederde van de jeugdigen in zowel de groep 'geschorsten' als 'niet-geschorsten' nog steeds hulpverlening.

Tabel 7.1: Populatiekenmerken van 'geschorsten' versus 'niet-geschorsten' (%)

Populatiekenmerken	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=77)*
Geslacht – jongen	96,0	97,4
Geslacht – meisje	4,0	2,6
Leeftijd < 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	12,0	9,2
Leeftijd = 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	88,0	90,8
Nationaliteit Nederlands	96,0	86,8
Afkomst Nederlands	32,0	18,4
Afkomst niet Nederlands	68,0	71,1
Geen jus. doc. (first offender)	32,0	30,3
Justitiële documentatie	68,0	67,1
Lopende strafzaken	32,0	44,7
Woonsituatie – bij ouder(s)	76,0	80,3
Woonsituatie – leefgroep/tehuis	16,0	3,9
Veilige en positieve leefomgeving (veel beschermende factoren)	24,0	21,1
Zowel beschermende als risicofactoren in leefomgeving	40,0	47,4
Vooral risicofactoren + onveilige en onverantwoorde leefomgeving	28,0	23,6
Geen dagbesteding	4,0	25
Wel dagbesteding	96,0	69,8
School functioneren goed	40,0	21,1
Relaties leeftijdsgenoten vooral prosociaal	8,0	6,6
Relaties leeftijdsgenoten prosociaal én antisociaal	76,0	67,1
Relaties leeftijdsgenoten vooral antisociaal	8,0	17,1
Relaties leeftijdsgenoten onbekend	8,0	7,9
IQ < 85 – (mogelijk) verstandelijk beperkt	56,0	35,5
Wel psychische problematiek	32,0	39,5
Wel hulpverleningsgeschiedenis	76,6	65,8
Wel lopende hulpverlening	68,0	63,2
Eén strafbaar feit op de vordering	64,0	50
Meerdere strafbare feiten op de vordering	36,0	50

Populatiekenmerken	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=77)*
Geweld- of zedendelict	28,0	15,8
Vermogensdelict met geweld	56,0	63,2
Vermogensdelict zonder geweld	12,0	18,4
Ander delict type	4,0	2,6
Maximale strafdreiging: = 12	44,0	55,3
Proceshouding verdachte: bekent	24,0	25
Ontkennende of zwijgende verdachte	24,0	26,3

(NB: Deze tabel bevat een selectie van de populatiekenmerken, de volledige resultaten kunnen teruggevonden worden in bijlage 4.)

7.4.2.2 De rol van Raad, OM en raadsman bij de schorsingsbeslissing

In het voorgaande hoofdstuk zijn aan de hand van multivariabele logistische regressieanalyses twee modellen ontwikkeld die inzichtelijk maken welke factoren significant samenhangen met de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling (zie par. 6.4.2.2). Het is niet mogelijk om op basis van de onderhavige steekproef modellen van een soortgelijke omvang te ontwikkelen voor de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding. Doordat het aantal zaken waarin de raadkamer heeft beslist over de schorsing van de gevangenhouding aanzienlijk beperkter is (N=101) en er slechts 25 jeugdigen zijn waarvan de gevangenhouding is geschorst, kan slechts een gering aantal onafhankelijke variabelen worden opgenomen in het model.[16] Om deze reden is ervoor gekozen om een model te ontwikkelen dat zich beperkt tot het inzichtelijk maken van de mogelijke verbanden tussen het schorsingsverzoek van de raadsman, het standpunt van het Openbaar Ministerie over de schorsing en het schorsingsadvies van de Raad voor de Kinderbescherming ten opzichte van de uitkomst van de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding.

De resultaten laten zien dat de raadkamer in de steekproef geen enkele keer is overgegaan tot schorsing van de gevangenhouding zonder dat de raadsman daarom had verzocht.[17] Met andere woorden: de raadkamer heeft geen enkele keer gebruik gemaakt van de door artikel 493 lid 1 Sv geboden mogelijkheid om ambtshalve over te gaan tot schorsing van de gevangenhouding. Dit zou kunnen indiceren dat een schorsingsverzoek van de raadsman

16 Zie hierover: Vittinghoff & McCulloch 2007.

17 Aangezien het in de steekproef geen enkele keer is voorgekomen dat de gevangenhouding is geschorst door de raadkamer terwijl er geen schorsingsverzoek is gedaan door de raadsman, kan het schorsingsverzoek van de raadsman niet als variabele worden opgenomen in de multivariabele regressieanalyse.

in de praktijk feitelijk welhaast een minimumvoorwaarde is voor de schorsing van de gevangenhouding door de raadkamer.

Voorts volgt uit de multivariabele logistische regressieanalyse dat het schorsingsadvies van de Raad voor de Kinderbescherming en het standpunt van het Openbaar Ministerie over de schorsing sterk samenhangen met de uitkomst van de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding (zie tabel 7.2).[18] Als de Raad voor de Kinderbescherming adviseert tot schorsen van de gevangenhouding is de kans dat de raadkamer beslist tot schorsen significant hoger dan als de Raad adviseert om de gevangenhouding niet te schorsen (odds ratio: 10,75). De resultaten laten een nog sterker verband zien ten aanzien van het standpunt van het Openbaar Ministerie over de schorsing. Als het Openbaar Ministerie tijdens de raadkamerzitting het standpunt inneemt dat de gevangenhouding kan worden geschorst, dan is de kans dat de raadkamer beslist tot schorsen aanzienlijk hoger dan als het Openbaar Ministerie zich op het standpunt stelt dat niet zou moeten worden geschorst (odds ratio: 45,26).

Tabel 7.2: Logistische regressieanalyse schorsing gevangenhouding (N = 101)

Variabelen	*Exp (B)*	*Sig*	*S.E.*
Advies RvdK niet schorsen (ref.)	ref.	ref.	ref.
Advies RvdK schorsen	10,746	**	0,953
Advies RvdK onbekend	7,265	*	1,088
Standpunt OM niet schorsen (ref.)	ref.	ref.	ref.
Standpunt OM schorsen	45,259	***	0,865
Standpunt OM onbekend	2,722		0,893
First offender	0,758		0,825
Maximale strafdreiging uitgangsdelict (WvSr)	1,046		0,117
Pseudo-Nagelkerke R2	*0,616*		

*p < .10; **p < .05; ***p<.01

Aldus lijken deze resultaten te indiceren dat 'beslissingen' van andere actoren in het jeugdstrafproces – het verzoek van de raadsman, het advies van de Raad en het standpunt van het Openbaar Ministerie – belangrijk zijn voor de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding (zie par. 10.4).

18 In dit model zijn de kenmerken maximale strafdreiging van het uitgangsdelict (lees: het zwaarste strafbare feit op de vordering) en het justitiële verleden van de verdachte meegenomen als controlevariabelen.

7.4.2.3 Bijzondere schorsingsvoorwaarden

In alle gevallen waarin de raadkamer besluit om de gevangenhouding te schorsen (N = 25), worden daaraan bijzondere voorwaarden verbonden. Een bijzondere schorsingsvoorwaarde die steeds is gekoppeld aan de schorsing van de gevangenhouding is dat de jeugdige verdachte zich moet houden aan de aanwijzingen van de jeugdreclassering (zie figuur 7.2). Voorts is in meer dan de helft van de gevallen waarin de gevangenhouding is geschorst de voorwaarde gesteld dat de verdachte geen contact mag hebben met bepaalde personen, zoals de medeverdachte en/of het slachtoffer. Daarnaast is het locatiegebod (waaronder de avondklok) in ongeveer een kwart van de gevallen als bijzondere voorwaarde aan de schorsing verbonden. Hetzelfde geldt voor de voorwaarde dat de jeugdige een behandeling moet volgen. Andere schorsingsvoorwaarden die zo nu en dan worden ingezet zijn een verbod op middelengebruik, een locatieverbod, deelnemen aan een intensief begeleidingstraject (ITB) van de jeugdreclassering en/of leerproject. Ten slotte komt uit de resultaten naar voren dat bij een aanzienlijk deel van de 'geschorsten' de bijzondere voorwaarden zijn gebruikt om de persoon van de verdachte nader in kaart te brengen ten behoeve van de strafzitting, bijvoorbeeld door als voorwaarde te stellen dat de jeugdige meewerkt aan een persoonlijkheidsonderzoek door het NIFP.

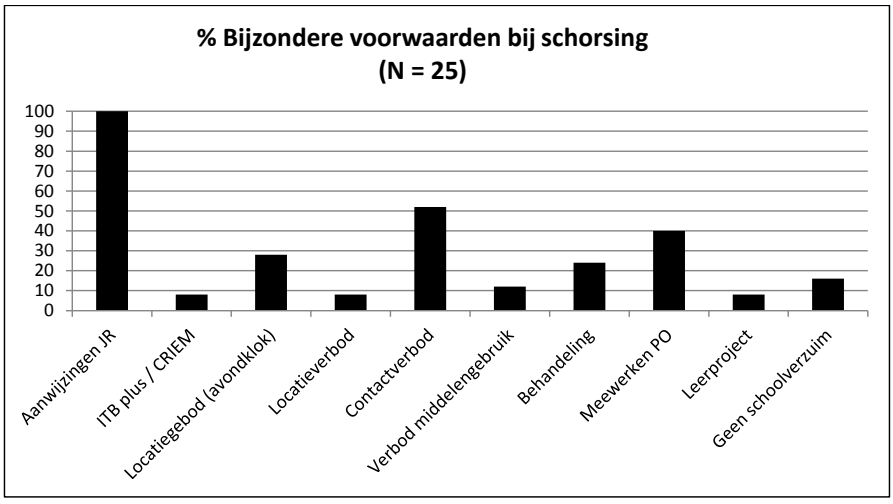

Figuur 7.2: Bijzondere voorwaarden bij schorsing gevangenhouding

7.5 Alternatieve tenuitvoerlegging van gevangenhouding

In de 77 gevallen waarin de raadkamer de gevangenhouding heeft bevolen en ten uitvoer heeft laten leggen (lees: niet heeft geschorst), heeft zij in vijf zaken gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de gevangenhouding op een alternatieve wijze ten uitvoer te laten leggen. De alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteit betreft in vier zaken de nachtdetentie en in één zaak de thuisdetentie.

Nachtdetentie is bevolen ten aanzien van vier jeugdige verdachten in de leeftijd van 15 tot 17 jaar die allen reeds een justitieel verleden hebben en verdacht worden van (onder meer) een vermogensdelict, een vermogensdelict met geweld of een andersoortig geweldsdelict. Voor alle vier de verdachten geldt dat de gevangenhouding is bevolen op grond van recidivegevaar en dat zij van de raadkamer – ondanks dat zij beschikken over een veilige en positieve leefomgeving met veel beschermende factoren – niet door middel van een schorsing naar huis mogen. Alle vier de jeugdige verdachten beschikken over een zinvolle dagbesteding. Bij drie jeugdigen betreft dit school (op vmbo of mbo niveau). Eén van de jeugdigen gaat niet naar school, maar neemt wel deel aan een residentieel behandeltraject. De nachtdetentie stelt deze jeugdigen in staat om gedurende de gevangenhouding respectievelijk hun schoolgang en behandeltraject buiten de justitiële jeugdinrichting voort te zetten.

De jeugdige verdachte bij wie de gevangenhouding in de vorm van thuisdetentie ten uitvoer is gelegd, betreft dezelfde 14-jarige first offender die zijn inbewaringstelling ook al thuis heeft doorgebracht (zie par. 6.5). Met de beslissing om de gevangenhouding thuis ten uitvoer te laten leggen, heeft de raadkamer het advies van de Raad voor de Kinderbescherming gevolgd.

Evenals bij de inbewaringstelling, moet ook ten aanzien van de gevangenhouding worden geconcludeerd dat de alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten weinig worden toegepast. De oorzaak daarvan lijkt niet enkel bij de rechters te liggen, maar ook bij de adviserende en verzoekende instanties en actoren. Zo heeft de Raad voor de Kinderbescherming in slechts drie zaken nachtdetentie en in één zaak thuisdetentie geadviseerd. In slechts twee zaken heeft de raadsman van een verdachte een (subsidiair) verzoek gedaan om de gevangenhouding in de vorm van nachtdetentie ten uitvoer te leggen. In geen enkele zaak heeft de raadsman tijdens de raadkamerzitting om thuisdetentie verzocht.

7.6 Resumé: beslissingen over de gevangenhouding van jeugdigen

Samenvattend kan worden gesteld dat bij de eerste raadkamer nauwelijks vorderingen tot gevangenhouding zijn afgewezen en dat de bevelen tot voorlopige hechtenis die zijn afgegeven minder vaak zijn geschorst dan bij de voorgeleiding het geval was. Van de 104 jeugdigen ten aanzien van wie de

officier van justitie de gevangenhouding heeft gevorderd, moeten 76 jeugdigen langer in de justitiële jeugdinrichting en één jeugdige langer in thuisdetentie blijven (zie figuur 7.1). Voor 25 van de 28 jeugdigen die door de raadkamer in vrijheid zijn gesteld, geldt dat zij zijn geschorst en zich hangende het proces dienen te houden aan schorsingsvoorwaarden.

Uit de multivariabele logistische regressieanalyse van de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding is gebleken dat zowel het schorsingsadvies van de Raad voor de Kinderbescherming als het standpunt van het Openbaar Ministerie ten aanzien van de schorsing sterk in verband kunnen worden gebracht met de uitkomst van deze beslissing. Hiermee laten de resultaten zien dat eerdere beslissingen van andere actoren in het jeugdstrafproces zeer belangrijk zijn voor de rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten.

8 Verlenging van gevangenhouding van jeugdige verdachten

8.1 Inleiding

Als de raadkamer tijdens de eerste raadkamerzitting de gevangenhouding heeft bevolen voor een kortere duur dan 90 dagen, dan kan de gevangenhouding nadien worden verlengd. Hiervoor is vereist dat de officier van justitie een vordering tot verlenging van de gevangenhouding indient, waarover wordt beslist door de raadkamer. In dit hoofdstuk staan deze beslissingen centraal. Nadat eerst een kort overzicht wordt gegeven van de uitkomsten van deze beslissingen met betrekking tot de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie (par. 8.2), zal achtereenvolgens nader aandacht worden besteed aan de beslissing over de vordering en het bevel tot verlenging van de gevangenhouding (par. 8.3), de schorsing onder voorwaarden (par. 8.4) en de alternatieve tenuitvoerlegging van de verlenging van de gevangenhouding (par. 8.5). Aan het einde van dit hoofdstuk volgt een korte samenvatting van de belangrijkste resultaten (par. 8.6).

De opbouw van dit hoofdstuk is grotendeels identiek aan de opbouw van de twee voorgaande hoofdstukken, waarin respectievelijk de beslissingen over de inbewaringstelling en gevangenhouding zijn uitgelicht. Dit hoofdstuk is echter beknopter in omvang. Dit houdt verband met het kleine aantal zaken waarin de verlenging van de gevangenhouding een rol heeft gespeeld (N=55). Om deze reden zijn geen regressieanalyses uitgevoerd met betrekking tot beslissingen over (de schorsing van) de verlenging van de gevangenhouding en is volstaan met een beknopte beschrijvende analyse van deze beslissingen. Vanwege het kleine aantal zaken waarop de in dit hoofdstuk gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd, moet terughoudend worden omgegaan met het generaliseren van deze resultaten.

8.2 Overzicht beslissingen verlenging gevangenhouding van jeugdige verdachten

Bij 55 jeugdigen uit de onderzoekspopulatie is er een verlenging van de gevangenhouding gevorderd door de officier van justitie. Deze verlenging van de gevangenhouding is uiteindelijk voor 54 jeugdige verdachten toegewezen door de raadkamer (zie figuur 8.1). Hiervan zijn 19 jeugdige verdachten wel in vrijheid gesteld door middel van een schorsing onder voorwaarden.

Voor de overige 35 jeugdigen betekent de verlenging van de gevangenhouding dat zij langer in voorlopige hechtenis hebben moeten verblijven. Bij twee jeugdigen is de verlenging van de gevangenhouding evenwel ten uitvoer gelegd in de vorm van nachtdetentie en bij twee jeugdigen in de vorm van thuisdetentie.

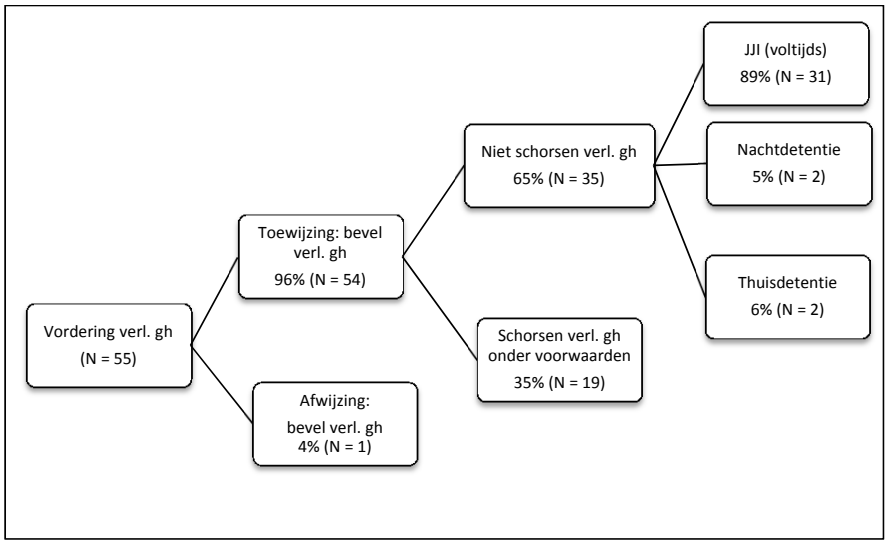

Figuur 8.1: Beslissingen verlenging gevangenhouding jeugdige verdachten

8.3 Vordering en bevel tot verlenging van gevangenhouding

In deze paragraaf worden achtereenvolgens de vordering van de officier van justitie tot verlenging van de gevangenhouding (par. 8.3.1), de proceshouding van de jeugdige verdachte en de raadsman (par. 8.3.2) en de beslissing van de raadkamer over het al dan niet bevelen van de verlenging van de gevangenhouding (par 8.3.3) uitgelicht.

8.3.1 Vordering van de officier van justitie

Bij 55 jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie heeft de officier van justitie besloten een verlenging van de gevangenhouding te vorderen. Bij ruim de helft van de vorderingen is er sprake van een verdenking van één strafbaar feit. Bij de overige vorderingen gaat het om twee of meer verdenkingen. Ruim de meerderheid van de jeugdigen wordt verdacht van een vermogensdelict met geweld (60%). Daarnaast zijn vermogensdelicten zonder geweld (22%)

en geweldsdelicten (13%), delicten waarvoor de officier van justitie in een aantal zaken een verlenging van de gevangenhouding heeft gevorderd. Bij meer dan de helft van de jeugdigen wordt de verlenging gevorderd op verdenking van een '12-jaarsfeit'.

De voornaamste reden waarom de officier van justitie een verlenging van de gevangenhouding vordert, is gelegen in het gevaar voor recidive. In 93% van de gevallen heeft de officier van justitie de 'grote recidivegrond' aangedragen als grond voor de verlenging gevangenhouding. In ruim een derde van de gevallen staat de 'kleine recidivegrond' op de vordering vermeld. De 'grond van de ernstig geschokte rechtsorde' is in bijna de helft van het totale aantal vorderingen één van de gronden, terwijl de 'onderzoeksgrond' in ongeveer een derde van de gevallen in de vordering is opgenomen. De 'vluchtgrond' is daarentegen met één vordering nauwelijks door de officier van justitie aangevoerd ter onderbouwing van de vordering tot verlenging van de gevangenhouding.

8.3.2 Proceshouding van verdachte en raadsman

Ten tijde van de tweede raadkamerzitting hebben tien jeugdigen bekend schuldig te zijn aan het strafbare feit waarvan hij of zij wordt verdacht. Twaalf jeugdige verdachten ontkennen daarentegen betrokkenheid bij het strafbare feit of beroepen zich op hun zwijgrecht. Een kleine groep jeugdigen bekent weliswaar enige betrokkenheid bij het strafbare feit, maar ontkent ook een deel van haar vermeende betrokkenheid bij het strafbare feit (vier jeugdigen). Van 26 jeugdigen is de proceshouding ten tijde van de tweede raadkamerzitting niet af te leiden uit het dossier en dus onbekend.

De raadsman die de jeugdige verdachte tijdens de tweede raadkamerzitting bijstaat, heeft in driekwart van de zaken een verzoek ingediend tot schorsing van de verlenging van de gevangenhouding. In ongeveer een vijfde van de zaken volgde dit schorsingsverzoek als subsidiair verzoek op een primair verzoek tot afwijzing van de vordering. In enkele zaken heeft de raadsman (ook) verzocht om nachtdetentie of thuisdetentie.

8.3.3 Beslissing van de raadkamer over bevelen verlenging gevangenhouding

De raadkamer heeft, op één vordering na, alle vorderingen tot verlenging van de gevangenhouding toegewezen (96%). De voornaamste reden om de verlenging van de gevangenhouding te bevelen is gelegen in het gevaar voor recidive. In 48 van de 54 zaken is de 'grote recidivegrond' aanwezig op het bevel tot verlenging van de gevangenhouding, terwijl in achttien zaken (ook) de 'kleine recidivegrond' aan de basis ligt van het bevel. Daarnaast staat in 24

zaken de 'grond van de ernstig geschokte rechtsorde' op het bevel. In veertien zaken is de verlenging mede op basis van de 'onderzoeksgrond' bevolen.

De verlenging van de gevangenhouding wordt doorgaans – evenals de gevangenhouding – voor 30 dagen bevolen. Dit is in 46 zaken het geval. In zeven zaken is de raadkamer hiervan afgeweken.[1] Zo is er in twee zaken een verlenging van 60 dagen bevolen. In vijf zaken varieert de duur van de verlenging van de gevangenhouding van 14 tot 35 dagen.

8.4 SCHORSING VAN DE VERLENGING GEVANGENHOUDING

De beslissing van de raadkamer over de schorsing van de verlenging gevangenhouding is belangrijk voor de jeugdigen die voor de raadkamer moeten verschijnen, omdat hiermee wordt bepaald of de jeugdige langer in voorlopige hechtenis moet blijven of onder voorwaarden naar huis mag. In deze paragraaf zal aandacht worden besteed aan respectievelijk het advies van de Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing van de verlenging van de gevangenhouding (par. 8.4.1) en de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de verlenging van de raadkamer (par. 8.4.2).

8.4.1 Advies Raad voor de Kinderbescherming over de schorsing

De Raad voor de Kinderbescherming kan ook tijdens de tweede raadkamerzitting een advies uitbrengen over de schorsing en eventuele bijzondere voorwaarden. Deze advisering geschiedt mondeling.[2] Uit de resultaten komt naar voren dat de Raad in 25 gevallen adviseert om de verlenging van de gevangenhouding *niet* te schorsen. In zeventien gevallen heeft de Raad geadviseerd om de verlenging van de gevangenhouding *wel* te schorsen. In dertien zaken heeft de Raad geen advies uitgebracht of is dit niet in het proces-verbaal van de raadkamerzitting opgenomen.

8.4.1.1 Onderbouwing van het schorsingsadvies

Uit de analyse van de onderbouwingen van de adviezen van de Raad wordt duidelijk dat de Raad verschillende redenen ten grondslag legt aan zijn adviezen over de schorsing.[3] Hieruit volgt dat onderliggende redenen voor een advies om *niet* te schorsen kunnen zijn: dat er nog geen behandelplek beschik-

1 In één zaak is de duur van de verlenging gevangenhouding onbekend.
2 De informatie over de adviezen van de Raad over de eventuele schorsing van de verlenging van de gevangenhouding is afkomstig uit de processen-verbaal van de raadkamerzittingen.
3 In vijf adviezen is de reden van de Raad om *niet* te schorsen onbekend. In zes van de zeventien adviezen is de reden van de Raad om *wel* te schorsen onbekend.

baar is voor de jeugdige (vijf zaken), dat de ernst van het strafbare feit zich verzet tegen schorsing (drie zaken), dat de jeugdige geen zinvolle dagbesteding heeft (twee zaken), dat de jeugdige geen verantwoorde woon- of verblijfplaats heeft (twee zaken), dat er gevaar is voor recidive (drie zaken) of dat er noodzaak is tot het afnemen van een intramuraal persoonlijkheidsonderzoek bij de jeugdige verdachte (drie zaken).

Uit de analyse volgt voorts dat redenen die ten grondslag liggen aan een advies van de Raad om de verlenging van de gevangenhouding *wel* te schorsen, kunnen zijn: dat er inmiddels een plan van aanpak door de (jeugd)reclassering is opgesteld (vijf zaken), dat school, stage of werk kunnen worden voortgezet (drie zaken), dat de hulpverlening en/of behandeling kan worden gestart en/of voortgezet (drie zaken) of dat er inmiddels een geschikte alternatieve verblijfplek beschikbaar is voor de jeugdige (twee zaken).

8.4.1.2 Advies schorsingsvoorwaarden

In voor zover bekend alle zaken waarin de Raad heeft geadviseerd om de verlenging van de gevangenhouding te schorsen, adviseert de Raad om aan de schorsing bijzondere voorwaarden te verbinden.[4] De meest geadviseerde schorsingsvoorwaarden betreffen de voorwaarde om aan een intensief begeleidingstraject deel te nemen (negen zaken) en de voorwaarde dat de jeugdige verdachte zich dient te houden aan de aanwijzingen van de jeugdreclassering (acht zaken). In een drietal zaken adviseert de Raad om een locatiegebod (een avondklok) als bijzondere voorwaarde aan de schorsing te verbinden.

8.4.2 Beslissing van raadkamer over schorsing

In minder dan de helft van de gevallen waarin de raadkamer een bevel tot verlenging van de gevangenhouding afgeeft, heeft de raadkamer beslist om dat bevel te schorsen en niet ten uitvoer te leggen (19 van de 54 zaken). Deze jeugdigen zijn dus in vrijheid gesteld, zij het onder voorwaarden. In de andere 35 zaken heeft de raadkamer besloten om het afgegeven bevel tot verlenging gevangenhouding niet te schorsen en dus wel ten uitvoer te leggen. In de volgende subparagraaf worden de kenmerken van de populatie 'geschorsten' en 'niet-geschorsten' met elkaar vergeleken (zie tabel 8.1). Vanwege de kleine omvang van beide groepen moet evenwel terughoudend worden omgegaan met het generaliseren van de resultaten van deze vergelijking.

4 Bij twee adviezen is niet bekend of de Raad wel of geen bijzondere voorwaarden heeft geadviseerd.

8.4.2.1 'Geschorsten' versus 'niet-geschorsten'; populatiekenmerken vergeleken

Een vergelijking van de leeftijds- en geslachtskenmerken van de 'geschorsten' en de 'niet-geschorsten' levert geen noemenswaardige verschillen op. Beide groepen bestaan overwegend uit jeugdigen van 15 jaar of ouder. Ook zijn in beide groepen de jongens sterk oververtegenwoordigd. In de populatie 'niet-geschorsten' bevinden zich twee meisjes; de groep 'geschorsten' bestaat alleen uit jongens. Vrijwel alle jeugdigen in beide groepen hebben de Nederlandse nationaliteit. De meerderheid van de jeugdigen van zowel de 'geschorsten' als de 'niet-geschorsten' heeft echter een niet-Nederlandse achtergrond.

Inzoomend op de verdenkingen, gaat het bij ruim de helft van de jeugdigen van zowel de 'geschorsten' als de 'niet-geschorsten' om een verdenking van één strafbaar feit. Bij de groep 'niet-geschorsten' staan er relatief vaker meerdere strafbare feiten op de vordering. Daarnaast worden de jeugdigen in de groepen 'geschorsten' en 'niet-geschorsten' in meer dan de helft van de gevallen verdacht van een '12-jaarsdelict'. De typen delicten waarvan de jeugdigen worden verdacht zijn in beide groepen nagenoeg gelijk. In beide groepen zijn de vermogensdelicten met geweld het meest voorkomende type delict waarvan de jeugdigen worden verdacht.

Voorts laten de resultaten zien dat de jeugdige verdachten in de groep 'geschorsten' relatief vaker een (deels) bekennende verklaring hebben afgelegd dan de jeugdigen in de groep 'niet-geschorsten' (resp. 42% en 14%). In het verlengde hiervan beroepen relatief meer 'niet-geschorsten' dan 'geschorsten' zich op hun zwijgrecht of ontkennen dat zij zich schuldig hebben gemaakt aan het strafbare feit waarvan zij worden verdacht. Verder blijkt uit de resultaten dat zowel de 'geschorsten' als de 'niet-geschorsten' voor ongeveer een derde uit first offenders bestaat. In beide groepen zijn de meeste jeugdigen dus al eerder met justitie in aanraking gekomen.

De meerderheid van de jeugdige verdachten uit beide groepen woont in de periode voorafgaand aan de aanhouding bij ten minste één van de ouders. Voor beide groepen geldt dat er in de meeste gevallen sprake is van een leefomgeving waarin zowel beschermende als risicofactoren aanwezig zijn. Bij een kwart van de 'niet-geschorsten' is sprake van een leefomgeving met veel risicofactoren en/of zelfs een onveilige en onverantwoorde leefomgeving. Dit is bij relatief minder 'geschorsten' het geval. Hier staat tegenover dat een groter aandeel van de 'niet-geschorsten' ten opzichte van de 'geschorsten' beschikt over een thuissituatie die door de Raad wordt gekwalificeerd als een 'veilige en positieve leefomgeving met veel beschermende factoren' (resp. 20% en 11%).

Als men kijkt naar de dagbesteding van de jeugdigen dan blijkt dat zowel bij de 'geschorsten' als de 'niet-geschorsten' ruim de meerderheid beschikt over een zinvolle dagbesteding van drie tot vijf dagen per week, zoals school, stage of werk. Het aantal jeugdige verdachten dat geen zinvolle dagbesteding heeft, ligt iets hoger bij de groep 'niet-geschorsten' dan bij de 'geschorsten'

(resp. 31% en 21%). Bij ongeveer een derde van de 'geschorsten' verloopt de schoolgang van de jeugdige goed. Bij de groep 'niet-geschorsten' ligt dit ongeveer de helft lager. Voor beide groepen geldt dat de meerderheid van de jeugdige verdachten omgaat met zowel prosociale als antisociale leeftijdsgenoten. Een substantieel aantal van de 'niet-geschorsten' gaat om met louter antisociale leeftijdsgenoten. Bij de groep 'geschorsten' ligt dit ongeveer de helft lager. Beide groepen gaan relatief weinig om met prosociale leeftijdgenoten.

Meer dan een derde van de jeugdige verdachten in beide groepen heeft (mogelijk) een verstandelijke beperking. Verder zijn jeugdigen met psychische problematiek oververtegenwoordigd in de groep 'niet-geschorsten' ten opzicht van de 'geschorsten'. Ook komt uit de resultaten naar voren dat de meerderheid van de jeugdigen te maken heeft gehad met enige vorm van hulpverlening en/of nog steeds te maken heeft met lopende hulpverlening.

Tabel 8.1: Populatiekenmerken van 'geschorsten' versus 'niet-geschorsten' (%)

Populatiekenmerken	*Schorsing VGH (N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
Geslacht – jongen	100	94,3
Geslacht – meisje	0	5,7
Leeftijd < 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	10,5	11,4
Leeftijd = 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	89,5	88,5
Nationaliteit – Nederlands	94,7	85,7
Afkomst Nederlands	10,5	14,3
Afkomst niet Nederlands	73,7	80,0
Geen jus. doc. (first offender)	31,6	31,4
Justitiële Documentatie	68,4	62,9
Lopende strafzaken	36,8	48,6
Woonsituatie – bij ouder(s)	78,9	82,9
Woonsituatie – leefgroep/tehuis	5,3	0
Veilige en positieve leefomgeving (veel beschermende factoren)	10,5	20,0
Zowel beschermende als risicofactoren in leefomgeving	68,4	40,0
Vooral risicofactoren + onveilige en onverantwoorde leefomgeving	15,8	28,6
Geen dagbesteding	21,1	31,4
Wel dagbesteding	73,7	62,8
School functioneren goed	31,6	14,3
Relaties leeftijdsgenoten vooral prosociaal	5,3	5,7
Relaties leeftijdsgenoten prosociaal én antisociaal	84,2	62,9
Relaties leeftijdsgenoten vooral antisociaal	10,5	20,0
Relaties leeftijdsgenoten onbekend	0	8,6

Populatiekenmerken	*Schorsing VGH (N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
IQ < 85 – (mogelijk) verstandelijk beperkt	42,2	37,1
Wel psychische problematiek	26,3	42,9
Wel hulpverleningsgeschiedenis	73,7	68,6
Wel lopende hulpverlening	68,4	57,1
Eén strafbaar feit op de vordering	52,6	57,1
Meerdere strafbare feiten op de vordering	47,4	42,9
Geweld- of zedendelict	10,5	17,2
Vermogensdelict met geweld	57,9	60,0
Vermogensdelict zonder geweld	26,3	20,0
Ander delict type	2,9	5,3
Maximale strafdreiging: = 12	57,9	54,4
Proceshouding verdachte: bekent	42,1	14,3
Ontkennende of zwijgende verdachte	15,8	25,7

(NB. Deze tabel bevat een selectie van de populatiekenmerken, de volledige resultaten kunnen teruggevonden worden in bijlage 5.)

8.4.2.2 Bijzondere schorsingsvoorwaarden

In alle negentien zaken waarin de verlenging van de gevangenhouding door de raadkamer is geschorst (N=19), heeft de raadkamer één of meer bijzondere voorwaarden verbonden. De meest opgelegde bijzondere voorwaarde is dat de jeugdige verdachte zich moet houden aan de aanwijzingen van de jeugdreclassering (vijftien zaken). Andere bijzondere voorwaarden die in een aantal zaken door de raadkamer zijn opgelegd, zijn deelname aan een intensief begeleidingstraject, een locatiegebod (avondklok), een meldplicht en een contactverbod.

8.5 ALTERNATIEVE TENUITVOERLEGGING VAN DE VERLENGING GEVANGENHOUDING

Van de 54 jeugdige verdachten waarbij de gevangenhouding door de raadkamer is verlengd en ten uitvoer is gelegd (lees: niet geschorst), heeft de raadkamer in vier gevallen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de verlenging gevangenhouding op een alternatieve manier ten uitvoer te leggen in de vorm van nacht- of thuisdetentie.

Bij een 15-jarige en 17-jarige verdachte is de vorm van nachtdetentie toegepast. Dit betreffen dezelfde jeugdige verdachten waarbij ook tijdens de eerste raadkamerzitting nachtdetentie is toegewezen (zie par. 7.5 voor informatie over de kenmerken van deze verdachten). Thuisdetentie is toegepast bij twee

14-jarige first offenders die worden verdacht van een vermogensdelict met geweld. Eén van deze jeugdige verdachten heeft ook de inbewaringstelling en gevangenhouding thuis doorgebracht. Bij de andere jeugdige verdachte is de tenuitvoerlegging van de gevangenhouding pas bij de tweede raadkamerzitting omgezet in thuisdetentie. Beide jeugdige verdachten wonen bij hun ouders in een veilige en positieve leefomgeving waarin er voornamelijk beschermende factoren aanwezig zijn. Allebei de jeugdige verdachten volgen voor vijf dagen in de week een opleiding (speciaal onderwijs en havo). Op school bestaan er bij beide jeugdigen wel problemen met betrekking tot het gedrag en de schoolprestaties. Desalniettemin kunnen zij door de thuisdetentie hun schoolgang op hun eigen school voortzetten.

8.6 Resumé: beslissingen over de verlenging gevangenhouding van jeugdigen

In dit hoofdstuk is een overzicht gegeven van de beslissingen over de verlenging van de gevangenhouding van jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie en zijn de kenmerken van de betrokken jeugdigen beschreven. Gebleken is dat van de 55 vorderingen tot verlenging gevangenhouding van de officier van justitie slechts één vordering is afgewezen. Van de bevelen tot verlenging van de gevangenhouding zijn er 19 geschorst en 35 niet geschorst. Evenals bij de inbewaringstelling en gevangenhouding, is ook bij de verlenging van de gevangenhouding weinig gebruik gemaakt van alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten zoals nachtdetentie en thuisdetentie.

De vergelijking van de kenmerken tussen de jeugdigen bij wie de verlenging van de gevangenhouding is geschorst (de 'geschorsten') en de jeugdigen bij wie dit niet het geval is (de 'niet-geschorsten') laten enkele verschillen tussen beide groepen zien, onder meer met betrekking tot proceshouding en psychische problematiek. Een opvallende bevinding is bovendien dat een aantal jeugdigen dat aanvankelijk – op het moment van de voorgeleiding – geen zinvolle dagbesteding had en (mede daardoor) niet voor schorsing in aanmerking leek te komen, nu wel is geschorst.

9 Voorlopige hechtenis en de afdoening van jeugdstrafzaken

9.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de afdoeningen van de onderzochte jeugdstrafzaken en de eventuele samenhang tussen voorlopige hechtenis en straftoemeting worden uitgelicht. Allereerst zal de afdoening van de jeugdstrafzaken van de totale onderzoekspopulatie worden beschreven (par. 9.2). Vervolgens zullen de afdoeningen van de strafzaken van de jeugdigen die door de rechter-commissaris in bewaring zijn gesteld in kaart worden gebracht en worden vergeleken met de afdoeningen van de zaken waarin de inbewaringstelling is geschorst of afgewezen (par. 9.3). Daarna zal worden ingezoomd op de verhouding tussen de toepassing van voorlopige hechtenis en de uiteindelijke straftoemeting in de jeugdstrafzaak (par. 9.4). Tot slot wordt de vraag beantwoord of er een 'prejudiciërende werking' uitgaat van de toepassing van voorlopige hechtenis in jeugdstrafzaken (par. 9.5).

9.2 Afdoening van jeugdstrafzaken bij de totale populatie

Van de 250 jeugdigen die op verdenking van een strafbaar feit zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris op basis van een vordering tot inbewaringstelling, zijn 205 jeugdigen (82%) uiteindelijk veroordeeld door de rechter (zie tabel 9.1). Voor 45 jeugdigen (18%) uit de onderzoekpopulatie geldt dat zij zijn vrijgesproken of dat hun zaak is geseponeerd. In de gevallen waarin jeugdigen worden veroordeeld voor een strafbaar feit, biedt de wet de rechter de mogelijkheid om een combinatie van meerdere jeugdsancties op te leggen (art. 77g Sr). De 205 jeugdigen die door de rechter zijn veroordeeld, hebben allemaal één of meerdere voorwaardelijke en/of onvoorwaardelijke straffen en/of maatregelen opgelegd gekregen.

De meest opgelegde straf betreft de onvoorwaardelijke taakstraf: bijna de helft van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie heeft (onder andere) deze straf opgelegd gekregen. Voorts heeft een kleiner aantal jeugdigen (ook) een voorwaardelijke taakstraf opgelegd gekregen. Ruim een derde van de jeugdigen uit de onderzoekspopulatie is veroordeeld tot een onvoorwaardelijke jeugddetentie, terwijl 40% van de jeugdigen (ook) een voorwaardelijke jeugddetentie opgelegd heeft gekregen. Een klein deel van de onderzoekspopulatie heeft

bij veroordeling een PIJ-maatregel of een gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM) opgelegd gekregen.

Tabel 9.1 Afdoening van jeugdstrafzaken bij de totale populatie in %

Uitkomst strafzaak	Totale populatie (N=250)
Sepot	5,2
Vrijspraak	12,8
Veroordeling	82,0
Straf/maatregel	
Onvoorwaardelijke jeugddetentie	35,2
Voorwaardelijke jeugddetentie	40,4
Onvoorwaardelijke taakstraf	48,8
Voorwaardelijke taakstraf	14,4
Onvoorwaardelijke PIJ	2,4
Voorwaardelijke PIJ	2,8
GBM	0,4

9.3 VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE AFDOENING VAN JEUGDSTRAFZAKEN

Om in de volgende paragrafen te kunnen beoordelen in hoeverre beslissingen over de voorlopige hechtenis in de voorfase van het strafproces verband houden met de uiteindelijke straftoemeting ('prejudiciërende werking'), wordt in deze paragraaf beschreven hoe de zaken van jeugdigen die door de rechter-commissaris in bewaring zijn gesteld en van jeugdigen bij wie de inbewaringstelling is afgewezen of direct is geschorst, zijn afgedaan (zie tabel 9.2).

In 32 van de 250 zaken heeft de rechter-commissaris de vordering tot inbewaringstelling afgewezen. De helft van deze zaken heeft uiteindelijk ook niet geresulteerd in een veroordeling, doordat de zaak is geseponeerd of de verdachte is vrijgesproken. Bij de groep die wel is veroordeeld, is de onvoorwaardelijke taakstraf de meest opgelegde sanctie. Vrijheidsbenemende sancties zijn slechts sporadisch opgelegd in zaken waarin de vordering tot inbewaringstelling van de jeugdige in de voorfase van het strafproces is afgewezen.

In 119 zaken heeft de rechter-commissaris de inbewaringstelling bevolen, maar vervolgens direct beslist dat dit bevel niet ten uitvoer wordt gelegd, maar wordt geschorst. De ruime meerderheid (86%) van deze 'geschorsten' is uiteindelijk door de rechter veroordeeld. Bij 17 jeugdigen, daarentegen, is de zaak geëindigd in een vrijspraak of sepot, terwijl zij zich gedurende het strafproces hebben moet houden aan – mogelijk ingrijpende – schorsingsvoorwaarden. Van de groep die wel is veroordeeld, heeft ongeveer een tiende een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie en ongeveer een derde een voorwaar-

delijke vrijheidsbenemende sanctie opgelegd gekregen.[1] Ook bij de groep 'geschorsten' is de onvoorwaardelijke taakstraf de meest opgelegde sanctie: bijna tweederde van deze groep jeugdigen heeft deze sanctie opgelegd gekregen.

In 99 zaken heeft de rechter-commissaris de inbewaringstelling bevolen en niet geschorst, waardoor de jeugdige verdachten in deze zaken daadwerkelijk in voorlopige hechtenis zijn genomen. De meerderheid van deze groep is uiteindelijk door de rechter veroordeeld (88%). Desalniettemin is ruim één op de tien jeugdigen die in bewaring zijn gesteld door de rechter-commissaris uiteindelijk niet veroordeeld, vanwege een vrijspraak of sepot. Bij de groep die wel is veroordeeld, is – anders dan bij de jeugdigen van wie de inbewaringstelling is afgewezen of geschorst – de onvoorwaardelijke jeugddetentie veruit de meest opgelegde sanctie: van de in bewaring gestelde jeugdigen heeft bijna driekwart deze sanctie opgelegd gekregen. Verder is bij meer dan de helft van deze groep jeugdigen (ook) een voorwaardelijke jeugddetentie opgelegd. Bij een derde van de in bewaring gestelde jeugdigen heeft de rechter na veroordeling een onvoorwaardelijke taakstraf opgelegd. In een klein aantal zaken zijn (ook) andere sancties opgelegd, zoals een (on)voorwaardelijke PIJ of een GBM.

In de volgende tabel 9.2 is geen rekening gehouden met het feit dat bij sommige jeugdigen bij wie de inbewaringstelling aanvankelijk was geschorst, deze schorsing op enig moment is opgegeven, bijvoorbeeld omdat de jeugdige zich niet aan de voorwaarden heeft gehouden. Een opheffing van de schorsing heeft tot gevolg dat de eerder bevolen inbewaringstelling alsnog ten uitvoer wordt gelegd en de jeugdige dus alsnog in een justitiële jeugdinrichting wordt geplaatst. Dit is bij negen jeugdigen gebeurd, waardoor in totaal 108 jeugdigen uit de onderzoekspopulatie daadwerkelijk tijd hebben doorgebracht in voorlopige hechtenis. Van deze 108 jeugdigen zijn 95 jeugdigen (88%) uiteindelijk veroordeeld, 11 jeugdigen (10%) vrijgesproken en is bij twee jeugdigen (2%) de zaak geseponeerd.

Deze groep van 108 jeugdigen zal in de volgende paragraaf worden meegenomen in de analyse van de verhouding tussen voorlopige hechtenis en het opleggen van een vrijheidsbenemende sanctie.

1 Het is mogelijk dat sommige jeugdigen zowel een onvoorwaardelijke als voorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie krijgen opgelegd, waardoor deze groepen kunnen overlappen.

Tabel 9.2 Voorlopige hechtenis en de afdoening van jeugdstrafzaken in %

Uitkomst strafzaak	*IBS + geen schorsing (N=99)*	*IBS + wel schorsing (N=119)*	*IBS afgewezen (N=32)*
Sepot	2,0	3,4	21,9
Vrijspraak	10,1	10,9	28,1
Veroordeling	87,9	85,7	50,0
Straf/maatregel			
Onvoorwaardelijke jeugddetentie	73,7	10,9	6,3
Voorwaardelijke jeugddetentie	57,6	36,1	3,1
Onvoorwaardelijke taakstraf	33,3	63,0	43,8
Voorwaardelijke taakstraf	7,1	22,7	6,3
Onvoorwaardelijke PIJ	5,1	0,8	0,0
Voorwaardelijke PIJ	4,0	1,7	3,1
GBM	1,0	0,0	0,0

9.4 VERHOUDING VOORLOPIGE HECHTENIS EN STRAFTOEMETING

In eerder onderzoek is in commune strafzaken een sterk verband gesignaleerd tussen de toepassing van voorlopige hechtenis en de straftoemeting, in het bijzonder op het al dan niet opleggen van een vrijheidsbenemende straf en de duur daarvan.[2] Dit wordt ook wel aangeduid als de 'prejudiciërende werking' van voorlopige hechtenis. In deze paragraaf wordt bezien of een dergelijke samenhang ook naar voren komt op basis van analyses van de 250 bestudeerde jeugdzaken. Hiervoor wordt allereerst aan de hand van een beschrijvende analyse en een multivariabele logistische regressieanalyse gekeken naar een mogelijk verband tussen de voorlopige hechtenis en de rechterlijke beslissing tot oplegging van een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie (par. 9.4.1). Vervolgens wordt aan de hand van een beschrijvende analyse en een multivariabele ordinary least squares (OLS) regressieanalyse gekeken hoe de duur van het voorarrest zich verhoudt tot de duur van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (par. 9.4.2).

9.4.1 Voorlopige hechtenis en vrijheidsbenemende sancties

In de 250 bestudeerde jeugdzaken hebben 203 jeugdigen bij veroordeling door de zittingsrechter(s) een straf of maatregel opgelegd gekregen, waarvan 92

2 Berghuis & Tigges 1981; Wermink e.a. 2015(a); Wermink e.a. 2017.

jeugdigen zijn veroordeeld tot een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie (lees: jeugddetentie (N=88) en/of de PIJ-maatregel (N=6)).[3] Zoals tabel 9.3 laat zien, zijn het voornamelijk de jeugdigen die tijd hebben doorgebracht in voorlopige hechtenis die uiteindelijk een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie krijgen opgelegd. Van de groep jeugdigen die in voorlopige hechtenis heeft gezeten en uiteindelijk is veroordeeld tot een straf of maatregel, heeft 87% (83 jeugdigen) een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie opgelegd gekregen. Van de groep jeugdigen die *niet* in voorlopige hechtenis heeft gezeten, maar uiteindelijk wel is veroordeeld tot een straf of maatregel, heeft 8% (negen jeugdigen) een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie opgelegd gekregen.[4]

Deze resultaten indiceren dat als de vordering tot inbewaringstelling wordt afgewezen of het bevel tot inbewaringstelling direct wordt geschorst, waardoor de jeugdige verdachte feitelijk niet in voorlopige hechtenis verblijft, de jeugdige bij veroordeling zelden een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie krijgt opgelegd. Andersom lijken jeugdigen die wel in bewaring worden gesteld (of bij wie de schorsing van de inbewaringstelling wordt opgeheven), een aanmerkelijk grotere kans te hebben om bij veroordeling een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie opgelegd te krijgen.

Tabel 9.3: Voorlopige hechtenis en vrijheidsbenemende sanctie (N=203)

	Geen onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie (N=111)	*Wel onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie (N=92)*	*Totaal (N=203)*
Geen voorlopige hechtenis	99 (91,7%)	9 (8,3%)	108 (100%)
Wel voorlopige hechtenis	12 (12,6%)	83 (87,4%)	95 (100%)

De aanname dat de voorlopige hechtenis samenhangt met de kans dat een jeugdige verdachte wordt veroordeeld tot een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie wordt bevestigd door de resultaten van de onderstaande multivariabele logistische regressieanalyse (zie tabel 9.4). Door middel van deze analyse kan een dichotome uitkomst van de straftoemetingsbeslissing

3 Twee jeugdigen hebben zowel een onvoorwaardelijke jeugddetentie als een onvoorwaardelijke PIJ-maatregel gekregen.

4 In zes van de negen gevallen is de duur van de opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie maximaal vier dagen en daarmee gelijk aan de tijd die deze jeugdigen in verzekering hebben doorgebracht op het politiebureau. De tijd die de verdachte in verzekering heeft doorgebracht wordt afgetrokken van de opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (art. 27 Sr), waardoor deze jeugdigen hun vrijheidsstraf feitelijk reeds hadden uitgezeten op het moment dat zij zijn veroordeeld.

(onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie versus *geen* onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie) worden gerelateerd aan verschillende onafhankelijke variabelen.[5] In de uitgevoerde regressieanalyse zijn twaalf onafhankelijke variabelen (leeftijd, afkomst, etc.) opgenomen. Bij drie van deze variabelen is een significant verband gevonden met de uitkomst van de straftoemetingsbeslissing: (1) veroordeling voor meerdere strafbare feiten, (2) wettelijke strafdreiging voor het zwaarste strafbare feit waarvoor de jeugdige wordt veroordeeld, en (3) het verblijf in voorlopige hechtenis.

De resultaten laten zien dat als de jeugdige voor meerdere strafbare feiten wordt veroordeeld, de kans op een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie groter is dan als de jeugdige voor één strafbaar feit wordt veroordeeld (odds ratio 3,30). Voorts tonen de resultaten dat hoe hoger de wettelijke strafdreiging is voor het zwaarste strafbare feit waarvoor de jeugdige is veroordeeld, hoe groter de kans is dat een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie wordt opgelegd (odds ratio 1,21). Het kenmerk dat het sterkst verband houdt met het opleggen van een vrijheidsbenemende sanctie als uitkomst van de straftoemetingsbeslissing bij veroordeling door de zittingsrechters is evenwel de omstandigheid dat de jeugdige in voorlopige hechtenis heeft gezeten. Als de jeugdige in de betreffende strafzaak tijd heeft doorgebracht in voorlopige hechtenis, dan is kans(verhouding) dat de zittingsrechters bij veroordeling een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende straf of maatregel opleggen (ten opzichte van het niet-opleggen daarvan) aanzienlijk groter dan als de jeugdige niet in voorlopige hechtenis heeft gezeten. Hiervoor geldt een odds ratio van 98,82.

Tabel 9.4: Logistische regressieanalyse voorlopige hechtenis en vrijheidsbenemende sancties (N = 200)[6]

Variabelen	*Exp (B)*	*Sig*	*S.E.*
Leeftijd < 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	1,158		0,742
Afkomst Nederlands (ref.)	ref.	ref.	ref.
Afkomst niet Nederlands	0,723		0,615
Afkomst onbekend	0,261		0,953
First offender	0,831		0,650
Lopende strafzaken	1,520		0,589
Hulpverleningsverleden bekend	0,443		0,620
Meerdere strafbare feiten op vordering	3,300	**	0,520
Maximale strafdreiging uitgangsdelict (WvSr)	1,206	*	0,097
Vermogensdelict zonder geweld (ref.)	ref.		ref.

5 Zie hierover: paragraaf 6.4.2.2.

6 De N is in deze analyse 200 in plaats van 203, omdat bij drie zaken informatie ontbreekt over één van de onafhankelijke variabelen, waardoor deze zaken niet geïncludeerd kunnen worden in het regressiemodel.

Variabelen	*Exp (B)*	*Sig*	*S.E.*
Gewelds- of zedendelict	1,057		0,736
Vermogensdelict met geweld	0,656		0,727
Ander delicttype	0,780		1,213
Voorlopige hechtenis	98,820	***	0,591
Pseudo-Nagelkerke R2	*0,725*		

*p < .10; **p < .05; ***p<.01

9.4.2 Duur van voorarrest versus duur van vrijheidsstraf

Naar aanleiding van het waargenomen significante verband tussen de toepassing van voorlopige hechtenis en het opleggen van een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie, is voorts geanalyseerd hoe de duur van het voorarrest[7] zich verhoudt tot de duur van de opgelegde vrijheidsstraf.[8] In totaal hebben 88 jeugdigen uit de onderzoekspopulatie een onvoorwaardelijke jeugddetentie opgelegd gekregen, met een gemiddelde duur van 76 dagen (ofwel tweeënhalve maand). Voor ongeveer een derde van deze jeugdigen duurde de onvoorwaardelijke jeugddetentie korter dan een maand en voor circa 10% van deze jeugdigen langer dan zes maanden. Van de 88 jeugdigen die zijn veroordeeld tot een onvoorwaardelijke jeugddetentie hebben 83 jeugdigen gedurende het strafproces tijd in voorlopige hechtenis doorgebracht, met een gemiddelde duur van 58 dagen. Bij 10% van deze jeugdigen was de duur van de voorlopige hechtenis langer dan vier maanden.

Uit de resultaten van de beschrijvende analyses volgt dat in ongeveer de helft (48%) van de zaken waarin een onvoorwaardelijke jeugddetentie is opgelegd, de duur daarvan identiek is aan de duur van het voorarrest (zie tabel 9.5).[9] Aangezien de wet voorschrijft dat de tijd die is doorgebracht in voorarrest moet worden afgetrokken van de bij veroordeling opgelegde jeugddetentie (art. 77i lid 3 Sr jo. art. 27 Sr), betekent dit dat deze jeugdigen hun onvoorwaardelijke vrijheidsstraf feitelijk reeds hadden uitgezeten op het moment dat zij zijn veroordeeld ("time served"). Dit geldt ook voor de kleine groep jeugdigen (8%) die een kortere onvoorwaardelijke jeugddetentie opgelegd heeft gekregen dan de duur van het voorarrest. De groep die een langere onvoorwaardelijke jeugddetentie opgelegd heeft gekregen dan de duur van

7 De duur van het voorarrest betreft de duur vanaf het moment van de aanhouding van de verdachte tot aan de invrijheidstelling (bijv. schorsing), dan wel de uitspraak in eerste aanleg. Voorarrest omvat dus het ophouden voor verhoor, de inverzekeringstelling en de voorlopige hechtenis (inbewaringstelling en gevangenhouding).

8 Hierbij is de PIJ-maatregel buiten beschouwing gelaten, omdat de duur daarvan verlengbaar is.

9 Hierbij is een marge van één dag verschil gehanteerd.

het voorarrest, bestaat voor een substantieel deel uit jeugdigen die tot aan de eindzitting in voorlopige hechtenis hebben gezeten.

Tabel 9.5: Duur jeugddetentie versus duur voorarrest

	Zaken waarin onv. jeugddetentie is opgelegd in % (N=87)[10]
Duur onv. jeugddetentie korter dan voorarrest	8,0
Duur onv. jeugddetentie gelijk aan voorarrest*	48,3
Duur onv. jeugddetentie langer dan voorarrest	43,7

* *Met een marge van één dag.*

Voorts is een multivariabele OLS regressieanalyse uitgevoerd om te analyseren in hoeverre de duur van het voorarrest een samenhang vertoont met de duur van de onvoorwaardelijke jeugddetentie (tabel 9.6).[11] De resultaten van deze analyse laten zien dat, gecontroleerd op verschillende delictskenmerken en persoonskenmerken, een significant verband bestaat tussen de duur van het voorarrest en de duur van de opgelegde onvoorwaardelijke jeugddetentie, waarbij, gemiddeld genomen, elke dag dat een verdachte heeft doorgebracht in voorarrest resulteert in 1,6% verhoging van de duur van de opgelegde vrijheidsstraf. Concreet betekent dit dat als jeugdige verdachte A 10 dagen in voorarrest heeft gezeten en jeugdige verdachte B 40 dagen in voorarrest heeft gezeten, geschat kan worden dat de duur van de opgelegde onvoorwaardelijke jeugddetentie voor verdachte B 61% hoger zal zijn dan voor verdachte A.[12]

De kracht van de verklarende waarde van de duur van het voorarrest voor de duur van de opgelegde jeugddetentiestraffen komt vooral scherp naar voren als het model, zoals weergegeven in tabel 9.6, wordt vergeleken met een identiek model waaruit de variabele 'duur voorarrest' is weggehaald. Zonder de variabele 'duur voorarrest' is de verklarende waarde van het model zeer beperkt: het model verklaart slechts 9,4% van de verschillen in duur van de opgelegde jeugddetentiestraffen (Nagelkerke R^2=0,094). Als de variabele 'duur voorarrest' wel wordt opgenomen in het model – zoals in tabel 9.6 het geval is – dan verklaart het model daarentegen 57,7% van de verschillen in duur van de opgelegde jeugddetentiestraffen (Nagelkerke R^2=0,577). Dit betekent dat de duur van het voorarrest zeer belangrijk is voor het verklaren van verschillen in duur van de opgelegde jeugddetentiestraffen. Dit zou erop

10 De N is in deze tabel 87 in plaats van 88, omdat bij één zaak informatie ontbreekt over de duur van de jeugddetentie.

11 NB. Aangezien de duur van onvoorwaardelijke jeugddetentie niet normaal verdeeld is, is voor deze analyse de logtransformatie gebruikt (zie par. 4.3).

12 Dit volgt uit de formule: 1.016^30 (dagen) = 1.61.

kunnen wijzen dat rechters de duur van het voorarrest als een factor laten meewegen in hun beslissing over de duur van de op te leggen onvoorwaardelijke jeugddetentiestraf.

Tabel 9.6: OLS regressieanalyse duur jeugddetentie (N = 85)[13]

Variabelen	*B*	*Exp(B)*	*Sig.*	*S.E.*
Leeftijd < 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	-0,24	0,787		0,253
Afkomst Nederlands (ref.)	ref.	ref.	ref.	ref.
Afkomst niet Nederlands	0,132	1,141		0,19
Afkomst onbekend	-0,215	0,807		0,351
First offender	-0,191	0,826		0,204
Lopende strafzaken	-0,021	0,979		0,172
Hulpverleningsverleden bekend	-0,033	1,034		0,203
Meerdere strafbare feiten op vordering	0,014	1,042		0,185
Maximale strafdreiging uitgangsdelict (WvSr)	0,009	1,009		0,041
Vermogensdelict zonder geweld (ref.)	ref.	ref.		ref.
Gewelds- of zedendelict	0,216	1,241		0,271
Vermogensdelict met geweld	0,255	1,290		0,252
Ander delicttype	0,077	1,080		0,477
Duur voorarrest	0,016	1,016	***	0,002
Nagelkerke R2	*0,577*			

9.5 RESUMÉ: PREJUDICIËRENDE WERKING VAN VOORLOPIGE HECHTENIS

De bovenstaande resultaten tonen dat van de toepassing van de voorlopige hechtenis een 'prejudiciërende werking' lijkt uit te gaan. Als de jeugdige in een strafzaak in voorlopige hechtenis heeft gezeten, dan is kans dat de zittingsrechters bij veroordeling een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie opleggen substantieel groter dan als de jeugdige geen tijd heeft doorgebracht in voorlopige hechtenis. Voorts blijkt de duur van het reeds uitgezeten voorarrest, in gevallen waarin een onvoorwaardelijke jeugddetentie wordt opgelegd, sterk samen te hangen met de duur van de opgelegde jeugddetentie. In ongeveer de helft van de bestudeerde zaken waarin een onvoorwaardelijke jeugddetentie is opgelegd, bepaalde de duur van het voorarrest (vrijwel) exact de

13 De N is in deze analyse 85 in plaats van 88, omdat bij één zaak informatie ontbreekt over de duur van de jeugddetentie en bij twee zaken informatie ontbreekt over één van de onafhankelijke variabelen, waardoor deze zaken niet geïncludeerd kunnen worden in het regressiemodel.

duur van de jeugddetentie. Ook wanneer vervolgens rekening wordt gehouden met overige straftoemetingsfactoren blijkt dat een langere duur in voorarrest samenhangt met een langere onvoorwaardelijke jeugddetentie. Hiermee onderstrepen de resultaten dat beslissingen over de voorlopige hechtenis van een jeugdige verdachte belangrijke en zwaarwegende beslissingen zijn: niet alleen omdat wordt beslist over de vrijheid van een jeugdige verdachte, maar ook omdat deze beslissingen sterk in verband kunnen worden gebracht met de uiteindelijke afdoening van de jeugdstrafzaak.

10 Conclusies, discussie en aanbevelingen

10.1 Een exploratieve, kwantitatieve studie naar voorlopige hechtenis van jeugdigen

Tegen de achtergrond van het beleidstraject 'Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd' ('VIV JJ'), is in deze exploratieve, kwantitatieve studie een beeld geschetst van de voorlopige hechtenispraktijk in jeugdstrafzaken en de kenmerken van de betrokken jeugdige verdachten. Hierbij staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

I In welke gevallen en met welke redenen wordt bij jeugdige verdachten voorlopige hechtenis gevorderd en bevolen, wordt de tenuitvoerlegging van een bevel tot voorlopige hechtenis (wel of niet) geschorst of wordt dit bevel op een alternatieve wijze tenuitvoergelegd?
II Wat zijn de kenmerken van de betreffende jeugdige verdachten?
III Hoe verhoudt de toepassing van voorlopige hechtenis zich tot de straftoemeting in jeugdstrafzaken en is er sprake van 'prejudiciërende werking' van de voorlopige hechtenis?
IV Zijn – op basis van de bevindingen onder vragen I, II en III – uitspraken te doen over mogelijkheden voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in justitiële jeugdinrichtingen en, zo ja, welke?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn 250 aselect geselecteerde dossiers bestudeerd van jeugdigen die in de periode 1 april 2014 tot 1 april 2015 door de officier van justitie op basis van een vordering tot inbewaringstelling zijn voorgeleid aan de rechter-commissaris. De persoonlijke kenmerken van de jeugdigen die in dit onderzoek in kaart zijn gebracht, komen grotendeels voort uit de rapportage die de Raad voor de Kinderbescherming opstelt ten behoeve van de voorgeleiding. De bestudeerde dossiers zijn afkomstig van de Rechtbank Rotterdam, Rechtbank Midden-Nederland en Rechtbank Gelderland. Ondanks dat niet alle Nederlandse rechtbanken in dit onderzoek zijn betrokken, kan worden aangenomen dat de resultaten, gelet op het aantal bestudeerde dossiers, de betrokkenheid van meerdere rechtbanken in het onderzoek en het aselecte karakter van de steekproef, een goede indicatie geven van de voorlopige hechtenispraktijk van jeugdigen in Nederland.

Het in dit rapport gepresenteerde onderzoek is exploratief van aard en is om meerdere redenen uniek. Voor het eerst zijn in deze studie gedetailleerde, *kwantitatieve* data verzameld over voorlopige hechtenisbeslissingen in Nederlandse jeugdzaken en de kenmerken van jeugdige verdachten die worden voorgeleid aan de rechter-commissaris. Niet eerder zijn dergelijke data verzameld en gebruikt om door middel van regressieanalyses inzichtelijk te maken welke factoren significant samenhangen met cruciale beslissingen van rechters over de schorsing van de voorlopige hechtenis van jeugdigen. Ook is voor het eerst aan de hand van regressieanalyses, waarin gedetailleerde informatie over de kenmerken van de jeugdigen is meegenomen, onderzocht of er een verband bestaat tussen de toepassing van voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in de voorfase van het strafproces en de uiteindelijke afdoening van de betreffende jeugdstrafzaken.[1]

Het primaire doel van dit onderzoek is het vergaren van kennis die nodig is om passende alternatieven te kunnen ontwikkelen voor voorlopige hechtenis van jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen, waarmee nader invulling kan worden gegeven aan de mogelijke nieuwe koers voor vrijheidsbeneming van justitiële jeugd, zoals uiteengezet in het rapport 'VIV JJ'. Dit zal dan ook de invalshoek zijn van dit concluderende hoofdstuk. De bovengenoemde onderzoeksvragen I, II en III zijn reeds in de voorgaande hoofdstukken beantwoord. In dit concluderende hoofdstuk zullen de belangrijkste bevindingen uit deze eerdere hoofdstukken worden uitgelicht en bediscussieerd om uiteindelijk tot beantwoording van onderzoeksvraag IV te komen.

Dit hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Allereerst wordt een beknopt overzicht gegeven van de uitkomsten van de beslissingen van de rechters-commissarissen en raadkamerrechters over de voorlopige hechtenis van de jeugdige verdachten in de 250 bestudeerde zaken (par. 10.2). Duidelijk is dat in veruit de meeste van deze zaken niet zozeer de beslissing over het wel of niet toewijzen van de vordering tot inbewaringstelling of gevangenhouding, maar de beslissing over het wel of niet schorsen daarvan heeft bepaald of de betreffende jeugdige verdachte zijn proces in vrijheid heeft mogen afwachten. Om deze reden worden vervolgens de beslissingen over de schorsing van de inbewaringstelling (par. 10.3), de schorsing van de gevangenhouding (par. 10.4) en de schorsing van de verlenging van de gevangenhouding (par. 10.5) nader uitgelicht. Hiermee wordt voorzien in antwoorden op onderzoeksvragen I en II. Vervolgens is aandacht voor de verhouding tussen de toepassing van de voorlopige hechtenis en de afdoening van de jeugdstrafzaken en de prejudiciërende werking van de voorlopige hechtenis, waarmee antwoord wordt gegeven op onderzoeksvraag III (par. 10.6). Ten slotte komt onderzoeksvraag IV aan de orde en worden op basis van de bevindingen aandachtspunten geformuleerd die relevant zijn voor de ontwikkeling van

1 Zie in dit verband wel eerder onderzoek van Wermink e.a. 2015 (a).

alternatieven voor voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in justitiële jeugdinrichtingen (par. 10.7).

10.2 Beslissingen over voorlopige hechtenis van jeugdigen

In de 250 bestudeerde zaken waarin een jeugdige verdachte op basis van een vordering tot inbewaringstelling is voorgeleid aan de rechter-commissaris, is in 218 zaken (87%) de vordering toegewezen en een bevel tot inbewaringstelling verleend, veelal (mede) op grond van recidivegevaar. Dit betekent echter niet dat al deze 218 jeugdige verdachten daadwerkelijk in bewaring zijn gesteld in een justitiële jeugdinrichting. Meer dan de helft van de bevelen tot inbewaringstelling is namelijk direct geschorst onder voorwaarden. Uiteindelijk zijn 99 jeugdigen in bewaring gesteld, waarvan één jeugdige in nachtdetentie en één jeugdige in thuisdetentie. Bij negen jeugdigen is de schorsing van de inbewaringstelling op een bepaald moment opgeheven, waardoor zij alsnog in een justitiële jeugdinrichting zijn geplaatst. In totaal hebben 108 jeugdigen (43% van de 250 jeugdigen) uit de onderzoekspopulatie tijd doorgebracht in bewaring.

In 104 zaken heeft de officier van justitie een vordering tot gevangenhouding ingediend, die in 101 zaken (97%) door de raadkamer is toegewezen, (wederom) in veruit de meeste gevallen (mede) op basis van de recidivegrond. In 25 zaken heeft de raadkamer evenwel besloten om de gevangenhouding te schorsen onder voorwaarden. In de overige 76 zaken is de gevangenhouding ten uitvoer gelegd, vrijwel steeds in een justitiële jeugdinrichting. Voorts is een verlenging van de gevangenhouding in 55 zaken gevorderd. Deze vorderingen zijn, op één na, allemaal toegewezen door de raadkamer. In 19 zaken is de raadkamer echter wel overgegaan tot schorsing van de verlenging van de gevangenhouding. In de overige 35 zaken is de verlenging van de gevangenhouding ten uitvoer gelegd, hetgeen voor de meeste van deze jeugdigen betekent dat zij langer in de justitiële jeugdinrichting moesten verblijven. Ook in de fase van de gevangenhouding en de verlenging van de gevangenhouding is slechts sporadisch gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de voorlopige hechtenis in de vorm van nachtdetentie of thuisdetentie ten uitvoer te leggen.

Het voorgaande maakt duidelijk dat de vorderingen tot inbewaringstelling, gevangenhouding en verlenging van de gevangenhouding in veruit de meeste gevallen worden toegewezen door de rechter-commissaris of raadkamer. Tegelijkertijd laten deze resultaten zien dat veelvuldig gebruik wordt gemaakt van de schorsing onder voorwaarden, waardoor lang niet alle bevelen tot voorlopige hechtenis daadwerkelijk resulteren in een plaatsing in een justitiële jeugdinrichting. Dit geldt het sterkst voor de beslissing omtrent inbewaringstelling waar 55% van de bevelen tot voorlopige hechtenis wordt geschorst, en in mindere mate voor gevangenhouding en verlenging gevangenhouding (respectievelijk 25% en 35%).

De doelgroep voor eventuele nieuw te ontwikkelen alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen is primair de groep jeugdigen waarvan de voorlopige hechtenis thans niet kan worden geschorst onder voorwaarden. Om deze reden is in deze studie primair onderzocht in welke kenmerken de 'niet-geschorsten' verschillen van de 'geschorsten', en welke kenmerken een significante samenhang vertonen met de uitkomst van de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris of raadkamer.

10.3 SCHORSING VAN DE INBEWARINGSTELLING

In hoofdstuk 6 zijn kenmerken van de groep jeugdigen van wie het bevel tot inbewaringstelling is geschorst (de 'geschorsten'; N=119) vergeleken met de groep jeugdigen van wie het bevel tot inbewaringstelling niet is geschorst (de 'niet-geschorsten'; N=99). Ook is door middel van multivariabele logistische regressieanalyses onderzocht welke kenmerken een significante samenhang vertonen met de uitkomst van de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris. In deze paragraaf worden de belangrijkste en meest in het oog springende resultaten besproken.

– *Kenmerken van 'niet-geschorsten' versus 'geschorsten'*

Een eerste belangrijke bevinding die naar voren komt uit deze studie is dat jeugdigen met een problematische leefomgeving zijn oververtegenwoordigd onder de 'niet-geschorsten': een kwart van de 'niet-geschorsten' heeft, volgens de rapportages van de Raad voor de Kinderbescherming, een leefomgeving die wordt gekenmerkt door veel risicofactoren en nauwelijks beschermende factoren. Een soortgelijke constatering gaat op voor het al dan niet hebben van een zinvolle dagbesteding, zoals school of stage. Bijna een kwart van de 'niet-geschorsten' gaat niet naar school en beschikt ook niet over een andere dagbesteding. Kijkend naar de presentaties en het gedrag op school, laten de resultaten zien dat van de 'geschorsten' bijna de helft goed functioneert op school, terwijl dit bij nog geen kwart van de 'niet-geschorsten' het geval is. Voorts valt op dat jeugdigen waarbij een (mogelijke) verstandelijke beperking is vastgesteld, zijn oververtegenwoordigd onder de 'niet-geschorsten' (ruim 40%) ten opzichte van de 'geschorsten' (ruim een kwart). Verder laten de resultaten zien dat een substantieel deel van zowel de 'geschorsten' (bijna 45%) als 'niet-geschorsten' (ruim 35%) kampt met psychische problematiek. Ook is gebleken dat bij meer dan de helft van de 'niet-geschorsten' ten tijde van de voorgeleiding reeds een vorm van hulpverlening gaande was.

– *Kenmerken die de kans op schorsing vergroten of verkleinen*

Uit de multivariabele regressieanalyses – waarin verschillende kenmerken tegelijkertijd worden gerelateerd aan de kans op schorsing, en de relatie van een kenmerk geschat kan worden terwijl rekening wordt gehouden met de overige kenmerken – is naar voren gekomen dat een aantal kenmerken significant samenhangt met de uitkomst van de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling. Dit geldt onder meer voor de jonge leeftijd van de verdachte, het zijn van first offender, het hebben van een niet-Nederlandse achtergrond en het hebben van een (mogelijke) verstandelijke beperking. Uit de analyses komt naar voren dat deze kenmerken in feite al in een eerder stadium een rol lijken te spelen, namelijk bij het *advies van de Raad voor de Kinderbescherming* over de schorsing, hetgeen vervolgens lijkt door te werken in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. De analyses laten een zeer sterk verband zien tussen het advies van de Raad voor de Kinderbescherming en de uitkomst van de schorsingsbeslissing van de rechter-commissaris.

Uit de analyses kan worden afgeleid dat de Raad terughoudender lijkt te zijn met het adviseren om zeer *jonge verdachten* in een justitiële jeugdinrichting te plaatsen (lees: niet te schorsen) dan wanneer het gaat om verdachten van 15 jaar en ouder, hetgeen doorwerkt in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. Een voor de hand liggende verklaring hiervoor is gelegen in de kwetsbaarheid van jonge verdachten en de mogelijke schadelijke gevolgen van een verblijf in een inrichting.

Als het gaat om het eventuele verband tussen justitiële documentatie (ofwel het 'strafblad') van de jeugdige en de beslissing over de schorsing, kan worden verwacht dat jeugdigen die niet eerder met justitie in aanraking zijn gekomen sneller in aanmerking zouden komen voor een schorsing dan jeugdige recidivisten. Toch volgt uit de analyses dat *first offenders* juist minder kans lijken te hebben op een advies van de Raad dat strekt tot schorsing van de inbewaringstelling – en daarmee ook minder kans hebben op een schorsing – dan jeugdigen met justitiële documentatie. Een verklaring voor deze bevinding zou kunnen zijn dat in het vroege stadium van de voorgeleiding nog te weinig informatie beschikbaar is over de jeugdige first offenders om positief te adviseren over een schorsing. Ook zou het kunnen zijn dat first offenders doorgaans uitsluitend worden voorgeleid als sprake is van een zeer ernstige zaak, waardoor first offenders – áls zij worden voorgeleid – minder snel voor een schorsing in aanmerking komen.[2]

Uit de analyses volgt voorts dat de *niet-Nederlandse achtergrond* van jeugdige verdachten, onafhankelijk van verschillende delicts-, persoons- en proces-

2 In de regressieanalyse is wel gecontroleerd op de maximale wettelijke strafdreiging van het zwaarste delict op de vordering. De wettelijke strafdreiging weerspiegelt echter niet per definitie volledig de (gepercipieerde) ernst van het delict.

kenmerken, een significante samenhang vertoont met de kans op een schorsing. Het gesignaleerde verband tussen de achtergrond van verdachten en beslissingen in het kader van het (jeugd)strafrecht is in lijn met bevindingen uit eerder onderzoek naar beslissingen in het strafproces.[3] De resultaten van het onderhavige onderzoek tonen dat jeugdigen met een niet-Nederlandse achtergrond een kleinere kans lijken te hebben op een positief schorsingsadvies van de Raad, hetgeen in stand lijkt te worden gehouden in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing. Nader onderzoek naar onderliggende verklaringen hiervoor is wenselijk.

Verder volgt uit de analyses dat jeugdigen met een *(mogelijke) verstandelijke beperking* een kleinere kans lijken te hebben op een positief schorsingsadvies van de Raad. Ook deze bevinding geeft aanleiding tot nader onderzoek naar onderliggende verklaringen, zeker nu blijkt dat deze jeugdigen (hierdoor) ook daadwerkelijk minder kans lijken te hebben om te worden geschorst door de rechter-commissaris. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat de communicatie met, en participatie van jeugdige verdachten met een verstandelijke beperking tijdens de contacten met professionals, waaronder de raadsonderzoeker en de rechter-commissaris, in de vroege voorfase van het strafproces moeizamer verloopt, waardoor een minder duidelijk of zelfs vertekend beeld kan ontstaan van de jeugdige. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat het opstellen van een schorsingsplan door de Raad of jeugdreclassering complexer is, doordat het voor jeugdigen met een verstandelijke beperking mogelijk lastiger kan zijn om zich aan bepaalde afspraken te conformeren. Ook is het mogelijk moeilijker voor de Raad of jeugdreclassering om alternatieve voorzieningen te vinden die passend zijn voor jeugdigen met een verstandelijke beperking.

Voorts zijn door middel van de regressieanalyses ook kenmerken geïdentificeerd die, onafhankelijk van het schorsingsadvies van de Raad, significant in verband staan met de uitkomst van de schorsingsbeslissing. Dit zijn factoren die mogelijk al een rol spelen in het advies, maar daarbovenop nog een extra rol spelen bij de schorsingsbeslissing (in de criminologische literatuur ook wel "cumulative (dis)advantage" genoemd).[4] Zo hebben jeugdigen die *niet naar school* gaan – ongeacht het advies van de Raad – een kleinere kans op een schorsing van de inbewaringstelling dan jeugdigen die wel naar school gaan en daar goed functioneren. De rechter-commissaris houdt er bij hen wellicht rekening mee dat deze jeugdigen niet beschikken over een zinvolle dagbesteding, waardoor zij de gehele dag thuis zitten of elders tijd doorbrengen, mogelijk zonder ouderlijk of ander toezicht. Daarnaast hoeft de rechter-commissaris in dergelijke gevallen in zijn of haar schorsingsbeslissing geen rekening te houden met de eventuele negatieve impact van tenuitvoerlegging (lees:

3 Zie: Wermink e.a. 2015(a). En met betrekking tot beslissingen in het commune strafrecht: Wermink, De Keijser & Schuyt 2012; Wermink e.a. 2015(b); Komen & Van Schooten 2006.

4 Kutateladze e.a. 2014.

niet schorsen) van de inbewaringstelling op de voortgang van de opleiding van de jeugdige.

Ook blijkt dat jeugdigen die volgens het rapport van de Raad een *negatieve houding* hebben ten opzichte van hulpverlening en begeleiding door de jeugdreclassering minder kans hebben op een schorsing van de inbewaringstelling. Mogelijk nemen deze jeugdigen een dergelijke negatieve houding eveneens aan tijdens de voorgeleiding bij de rechter-commissaris. Het ligt voor de hand dat rechters-commissarissen in die gevallen minder vertrouwen zullen hebben dat de jeugdige zich bij een eventuele schorsing begeleidbaar zal opstellen en zich zal houden aan de schorsingsvoorwaarden.

Verder komt uit de analyses een zeer sterk significant verband naar voren tussen de *onderzoeksgrond* als grond op het bevel tot inbewaringstelling en de beslissing van de rechter-commissaris om de inbewaringstelling niet te schorsen. Als sprake is van de onderzoeksgrond, dan is de kans op een schorsing zeer klein. Dit is verklaarbaar doordat het gevaar dat de verdachte het onderzoek frustreert door bijvoorbeeld verklaringen van getuigen of medeverdachten te beïnvloeden of bewijsmateriaal te vernietigen mogelijk lastig is te ondervangen met schorsingsvoorwaarden.

Voorts is ook een negatief verband vastgesteld tussen de *recidivegrond* en de schorsingsbeslissing: als recidivegevaar één van de gronden is waarop het bevel tot inbewaringstelling is gebaseerd, is de kans op een schorsing kleiner dan als dit niet het geval is. Dit kan erop wijzen dat de rechter-commissaris de beschikbare schorsingsvoorwaarden niet in alle gevallen afdoende acht om het recidivegevaar af te wenden.

Tot slot moet worden geconcludeerd dat voor delictskenmerken, zoals 'maximale wettelijke strafdreiging voor het zwaarste strafbare feit op de vordering', en 'aantal strafbare feiten op de vordering' geen significante verbanden zijn gevonden met de schorsingsbeslissing. Dit is opvallend, omdat in eerder onderzoek naar voorlopige hechtenis van volwassen verdachten wel significante verbanden van dergelijke delictskenmerken met de beslissing over de voorlopige hechtenis zijn waargenomen.[5] Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat bij jeugdige verdachten – anders dan bij volwassen verdachten – persoonlijke kenmerken van de jeugdige, zoals het al dan niet naar school gaan, en proceskenmerken, zoals een lopend politieonderzoek, een belangrijkere rol spelen bij beslissingen over de voorlopige hechtenis dan delictskenmerken. Dit wil echter niet zeggen dat dergelijke delictskenmerken in jeugdzaken geen rol kunnen spelen in de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling. De bevindingen betekenen enkel dat niet statistisch is aangetoond dat deze kenmerken een significante samenhang vertonen met de kans(verhouding) dat de rechter-commissaris beslist tot schorsen.

5 Zie bijvoorbeeld: Schlesinger 2007.

10.4 SCHORSING VAN DE GEVANGENHOUDING

In hoofdstuk 7 is de beslissing over de schorsing van de gevangenhouding onder de loep genomen. Geconstateerd is dat, ondanks de mogelijkheid van de raadkamer om op grond van artikel 493 lid 1 Sv ambtshalve tot schorsing te beslissen, een *schorsingsverzoek van de raadsman* in de praktijk als minimumvoorwaarde lijkt te gelden voor de raadkamer om tot schorsing van de gevangenhouding over te gaan. Met andere woorden: de raadkamer lijkt doorgaans niet geneigd te zijn om gebruik te maken van haar ambtshalve bevoegdheid tot schorsen, zonder dat de raadsman daartoe verzoekt. Hierbij moet worden bedacht dat als de raadsman al geen heil ziet in het doen van een schorsingsverzoek, de casus zich mogelijk om evidente redenen niet leent voor een schorsing.

Voorts is aan de hand van een multivariabele regressieanalyse vastgesteld dat er een zeer sterk verband bestaat tussen het *standpunt van het Openbaar Ministerie over de schorsing* en de uitkomst van de schorsingsbeslissing van de raadkamer. Als het Openbaar Ministerie zich op het standpunt stelt dat de gevangenhouding kan worden geschorst, vergroot dit de kans aanzienlijk dat de raadkamer beslist tot schorsing. In 91% van de zaken waarin het Openbaar Ministerie een standpunt heeft ingenomen over de schorsing van de gevangenhouding, is de uitkomst van de schorsingsbeslissing van de raadkamer in overeenstemming met dit standpunt.

Een soortgelijke bevinding komt naar voren met betrekking tot het *advies van de Raad voor de Kinderbescherming*. Als de Raad adviseert tot schorsing van de gevangenhouding, is de kans dat de raadkamer overgaat tot schorsing significant groter dan als de Raad adviseert om niet te schorsen. Uit de analyses komt naar voren dat 74% van de adviezen van de Raad over de schorsing van de gevangenhouding is opgevolgd door de raadkamer, althans dat de raadkamer tot eenzelfde beslissing is gekomen als door de Raad is geadviseerd.

Deze resultaten laten zien dat 'beslissingen' van andere actoren in het jeugdstrafproces – in elk geval het standpunt van het Openbaar Ministerie en het advies van de Raad – belangrijke indicaties vormen voor de uitkomst van de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding. Deze resultaten zouden kunnen betekenen dat de raadkamer zich in haar beslissing over de schorsing veelal laat leiden door het standpunt van het Openbaar Ministerie en/of het advies van de Raad. Andersom zouden deze resultaten kunnen impliceren dat de te verwachten beslissing van de raadkamer een rol speelt bij het bepalen van het standpunt van het Openbaar Ministerie en het advies van de Raad doordat zij daarop anticiperen. Ook zou het zo kunnen zijn dat de raadkamer, het Openbaar Ministerie en de Raad, volstrekt onafhankelijk van elkaar, vaak tot eenzelfde oordeel komen over de schorsing van de gevangenhouding. Aannemelijk lijkt evenwel dat deze resultaten aansluiten bij de in de criminologische literatuur ontwikkelde notie dat besluitvorming in het strafproces moet worden beschouwd als een 'collec-

tief proces', waarbij de beslissingen van de ene actor een rol spelen bij de beslissingen van de andere actoren.[6]

Inzoomend op de resultaten van de beschrijvende analyse van de adviezen van de Raad voor de Kinderbescherming, valt op dat de meest voorkomende onderbouwingen van adviezen om de gevangenhouding niet te schorsen erop neerkomen dat er nog geen plan van aanpak is opgesteld door de jeugdreclassering en/of dat de jeugdige niet beschikt over een zinvolle dagbesteding, zoals school. In die laatste gevallen zal het organiseren van een dagbesteding onderdeel zijn van het op te stellen schorsingsplan van de jeugdreclassering. Andersom is de meest voorkomende onderbouwing van de adviezen van de Raad om de gevangenhouding wel te schorsen dat het belangrijk is om de schoolgang van de jeugdige verdachte voort te zetten. Gelet op de sterke samenhang tussen het Raadsadvies en de schorsingsbeslissing van de raadkamer, zou hieruit kunnen worden afgeleid dat bij de beslissing van de raadkamer over de schorsing van de gevangenhouding het al dan niet hebben van een dagbesteding in de vorm van school of stage een belangrijke rol speelt. Dit lijkt ook te worden bevestigd door de behoorlijke oververtegenwoordiging van jeugdigen zonder dagbesteding in de groep 'niet-geschorsten' (circa 25%) ten opzichte van de 'geschorsten' (0,4%).

10.5 Schorsing van de verlenging gevangenhouding

In hoofdstuk 8 is aandacht besteed aan de beslissingen over de verlenging van de gevangenhouding en de schorsing daarvan. Door het kleine aantal jeugdigen uit de onderzoekspopulatie bij wie de raadkamer de verlenging van de gevangenhouding heeft bevolen (N=54), is de beslissing over de schorsing van de verlenging van de gevangenhouding uitsluitend beschrijvend geanalyseerd en niet aan de hand van een multivariabele regressieanalyse. Vanwege de kleine aantallen moet echter ook terughoudend worden omgegaan met het generaliseren van de resultaten van de beschrijvende analyse van de kenmerken van de 'geschorsten' (N=19) en de 'niet-geschorsten' (N=35). Een in het oog springende bevinding is wel dat een aantal jeugdigen dat aanvankelijk – op het moment van de voorgeleiding – geen zinvolle dagbesteding had en (mede daardoor) niet voor schorsing in aanmerking leek te komen, nu wel is geschorst. Dit zou kunnen indiceren dat de jeugdreclassering in de tussenliggende periode een dagbestedingsactiviteit voor deze jeugdigen heeft gerealiseerd.

6 Zie bijvoorbeeld: Van der Woude 2016, p. 16.

10.6 Voorlopige hechtenis en de afdoening van jeugdstrafzaken

In hoofdstuk 9 zijn drie belangwekkende bevindingen naar voren gekomen die betrekking hebben op de verhouding tussen de toepassing van voorlopige hechtenis van jeugdigen en de afdoening van jeugdstrafzaken. Allereerst is gebleken dat van de 108 jeugdigen die daadwerkelijk in bewaring zijn gesteld door de rechter-commissaris, bij dertien jeugdigen de strafzaak heeft geresulteerd in een vrijspraak of sepot. Met andere woorden: ruim één op de tien jeugdige verdachten uit de onderzoekspopulatie die heeft vast gezeten in voorlopige hechtenis, is uiteindelijk niet veroordeeld. Deze bevinding onderstreept dat het belangrijk is om – in lijn met de kinder- en mensenrechtelijke uitgangspunten voor voorlopige hechtenis – zo terughoudend mogelijk om te gaan met vrijheidsbeneming van jeugdige verdachten in de voorfase van het strafproces.

Een tweede belangrijke bevinding is dat uit de multivariabele regressieanalyses naar voren komt dat als een jeugdige verdachte tijd heeft doorgebracht in voorlopige hechtenis, de kans dat de zittingsrechters bij veroordeling een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende straf of maatregel opleggen significant groter is dan als de jeugdige niet in voorlopige hechtenis heeft gezeten. Toepassing van voorlopige hechtenis in de voorfase van het strafproces kan sterk in verband worden gebracht met het opleggen van een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie bij veroordeling. Andersom is de kans dat een jeugdige verdachte die niet in voorlopige hechtenis heeft gezeten, wordt veroordeeld tot een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie zeer klein.

Een derde noemenswaardige bevinding is dat de multivariabele regressieanalyses een sterk verband laten zien tussen de duur van het voorarrest en de duur van de opgelegde jeugddetentie. In ongeveer de helft van de bestudeerde zaken waarin een onvoorwaardelijke jeugddetentie is opgelegd, bepaalde de duur van het voorarrest (vrijwel) exact de duur van de jeugddetentie. Dit zou enerzijds kunnen indiceren dat rechters-commissarissen en raadkamers met de duur van het voorarrest anticiperen op de verwachte duur van de bij veroordeling op te leggen jeugddetentiestraf. Anderzijds kan deze bevinding ook betekenen dat zittingsrechters zich bij de straftoemeting, althans voor wat betreft de duur van de onvoorwaardelijk op te leggen jeugddetentie, simpelweg conformeren aan de duur van het reeds uitgezeten voorarrest. Voorts blijkt dat ook in gevallen waarin de duur van het voorarrest en van de opgelegde jeugddetentiestraf niet exact gelijk is, de duur van het voorarrest nog steeds in verband kan worden gebracht met de duur van onvoorwaardelijke jeugddetentie, waarbij geldt dat een langer voorarrest significant samenhangt met een langere detentiestraf.

Aldus tonen de resultaten dat van de voorlopige hechtenis een 'prejudiciërende werking' lijkt uit te gaan ten aanzien van de straftoemeting in jeugdstrafzaken. Hiermee laten de resultaten zien dat beslissingen over de voorlopi-

ge hechtenis van jeugdige verdachten belangrijke en zwaarwegende beslissingen zijn; niet alleen omdat wordt beslist over het al dan niet in hechtenis nemen van een jeugdige verdachte, maar ook omdat deze beslissingen mogelijk doorwerken in de afdoening van de strafzaak, in het bijzonder de straftoemeting. Concreet betekent dit dat de factoren die in de vroege voorfase van het strafproces een rol spelen bij de beslissing van de rechter-commissaris over de schorsing van de inbewaringstelling – zoals uitgewerkt in paragraaf 10.3 – mogelijk doorwerken tot aan de uiteindelijke afdoening van de jeugdstrafzaak.

10.7 Aandachtspunten voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen

In de bovenstaande paragrafen zijn de belangrijkste resultaten van deze studie uitgelicht met betrekking tot beslissingen over de (schorsing van de) voorlopige hechtenis, de kenmerken van de betrokken jeugdigen en de verhouding tussen de voorlopige hechtenis en de afdoening van jeugdstrafzaken. Hiermee zijn antwoorden gegeven op de onderzoeksvragen I, II en III. In deze slotparagraaf staat onderzoeksvraag IV centraal en wordt bezien of de resultaten van deze studie aanknopingspunten bieden voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in justitiële jeugdinrichtingen.

Bij de beantwoording van deze vraag wordt het kinder- en mensenrechtelijke uitgangspunt dat vrijheidsbeneming van jeugdigen in de voorfase van het strafproces slechts als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur mag worden toegepast als leidraad genomen (zie hoofdstuk 2). Hieruit vloeit voort dat de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis ertoe moet bijdragen dat vrijheidsbeneming van jeugdige verdachten zoveel mogelijk wordt voorkomen en in duur wordt beperkt en dat alternatieven geen aanzuigende werking mogen hebben. Indachtig het subsidiariteitsbeginsel, geldt hierbij als uitgangspunt dat de rechter in zijn of haar beslissing de voorkeur geeft aan het minst ingrijpende alternatief dat volstaat om de doelstellingen van de voorlopige hechtenis te verwezenlijken.

In deze slotparagraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de huidige wettelijke grondslagen voor alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen (par. 10.7.1), de doelgroep voor alternatieven (10.7.2), aandachtspunten voor het ontwikkelen van alternatieven die betrekking hebben op de besluitvorming in de voorlopige hechtenispraktijk (par. 10.7.3) en aandachtspunten op beleidsniveau (par. 10.7.4). Voorts wordt aandacht besteed aan enkele fundamentele rechtswaarborgen waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwikkelen van alternatieven (par. 10.7.5), waarna wordt afgesloten met een beknopte reflectie op de resultaten van dit onderzoek (par. 10.7.6).

10.7.1 Wettelijke grondslagen voor alternatieven

Het huidige wettelijke kader biedt twee grondslagen voor alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen: de alternatieve tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis (art. 493 lid 3 Sv) en de schorsing onder voorwaarden (art. 493 lid 1 en 6 Sv). Gesteld kan worden dat artikel 493 lid 3 Sv een grondslag biedt voor alternatieven voor een (voltijds) verblijf in voorlopige hechtenis in een justitiële jeugdinrichting, maar waarbij wel sprake is van vrijheidsbeneming, zoals thuisdetentie en nachtdetentie. Deze modaliteiten zijn daarmee strikt genomen geen alternatieven voor voorlopige hechtenis, maar alternatieve vormen van tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis. De schorsing onder voorwaarden biedt daarentegen een grondslag voor alternatieven voor (tenuitvoerlegging van) voorlopige hechtenis die in beginsel geen vrijheidsbeneming met zich brengen. De schorsing onder voorwaarden geldt dan ook niet als een vorm van voorlopige hechtenis.

Tegen deze achtergrond, moet bij de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen voor ogen worden gehouden dat de wettelijke grondslag waarop deze alternatieven berusten gevolgen heeft voor de rechtspositie van de jeugdige verdachte. Zo zijn bij de alternatieve tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis op grond van artikel 493 lid 3 Sv de wettelijke termijnen voor voorlopige hechtenis onverkort van toepassing. Hetzelfde geldt voor de wettelijke verplichting voor de rechter om bij veroordeling de ondergane voorlopige hechtenis te verrekenen met de op te leggen straf (art. 27 Sr) en de mogelijkheid voor de (voormalige) verdachte om te verzoeken om schadevergoeding voor onterecht ondergane voorlopige hechtenis en daarmee samenhangende rechtsbijstandskosten (art. 89 Sv resp. art. 591a Sv). Deze wettelijke termijnen, verrekeningsplicht en mogelijkheid om een schadevergoedingsverzoek in te dienen, zijn daarentegen niet van toepassing op de schorsing onder voorwaarden.

Het is zowel voor de bestaande alternatieven als voor de ontwikkeling van nieuwe alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen van belang dat goed wordt nagedacht over de wettelijke grondslag daarvan, mede in licht van de vraag of een alternatief voor plaatsing in een justitiële jeugdinrichting wel of geen vrijheidsbeneming met zich brengt. Hierbij ligt in de rede dat alternatieven die een vrijheidsbenemend karakter hebben niet als schorsingsvoorwaarde, maar als alternatieve tenuitvoerleggingsvorm van voorlopige hechtenis worden gekwalificeerd en vice versa.

10.7.2 Doelgroep voor de ontwikkeling van alternatieven

In lijn met eerder onderzoek (zie hoofdstuk 3) indiceren de resultaten van dit onderzoek dat in de huidige jeugdstrafrechtspraktijk weinig gebruik wordt gemaakt van alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten van voorlopige

hechtenis, zoals nachtdetentie en thuisdetentie. De schorsing onder voorwaarden wordt daarentegen wel veelvuldig toegepast. Dit betekent dat een bevel tot voorlopige hechtenis van een jeugdige in de praktijk lang niet altijd daadwerkelijk resulteert in plaatsing van de jeugdige in een justitiële jeugdinrichting. Gesteld kan worden dat hiermee in de huidige praktijk reeds ruim gebruik wordt gemaakt van alternatieven voor voorlopige hechtenis van jeugdigen.

Toch is er een groep jeugdige verdachten die kennelijk niet (onmiddellijk) voor een schorsing in aanmerking komt en dus wel in een justitiële jeugdinrichting terecht komt. Indachtig het uitgangspunt dat alternatieven voor voorlopige hechtenis ertoe moeten bijdragen dat vrijheidsbeneming van jeugdige verdachten zoveel mogelijk wordt voorkomen en dat alternatieven geen aanzuigende werking mogen hebben, vormen deze 'niet-geschorsten' de voornaamste doelgroep voor de ontwikkeling van (nieuwe) alternatieven.[7] Opvallend is dat de groep 'niet-geschorsten' zich niet zozeer lijkt te onderscheiden van de 'geschorsten' door de zwaarte en het type strafbare feiten waarvan zij worden verdacht. Andere factoren lijken sterker samen te hangen met de beslissing van de rechter-commissaris om de inbewaringstelling niet te schorsen, zoals het ontbreken van een dagbesteding (school), de omstandigheid dat het politieonderzoek nog gaande is en/of dat de Raad een negatief schorsingsadvies heeft uitgebracht.

De resultaten van deze studie bevatten een aantal concrete aandachtspunten die relevant zijn voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen voor deze doelgroep, zowel met betrekking tot de besluitvorming van actoren in de voorlopige hechtenispraktijk als op beleidsniveau.

10.7.3 Aandachtspunten met betrekking tot besluitvorming in de voorlopige hechtenispraktijk

Een eerste aandachtspunt betreft de (ook) in dit onderzoek naar voren gekomen *samenhang tussen de voorlopige hechtenis en de straftoemeting* (zie par. 10.6). Dat van de voorlopige hechtenis een prejudiciërende werking lijkt uit te gaan ten aanzien van de straftoemeting, kan zonder meer relevant zijn voor de ontwikkeling van (nieuwe) alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen. Mocht het zo zijn dat rechters-commissarissen en raadkamers de voorlopige hechtenis in sommige jeugdzaken – al dan niet om 'pedago-

7 In het navolgende wordt de groep jeugdigen bij wie de inbewaringstelling is bevolen en niet is geschorst (N=99) als 'de doelgroep' gebruikt.

gische' overwegingen[8] – gebruiken om te anticiperen op een vrijheidsstraf, dan kan dit betekenen dat niet-vrijheidsbenemende alternatieven voor voorlopige hechtenis in dergelijke zaken überhaupt niet voor toepassing in aanmerking zullen komen, althans niet in een vroeg stadium in het strafproces. De wetenschap dat invrijheidstelling van de jeugdige verdachte in de vroege voorfase van het strafproces – bijvoorbeeld via de schorsing onder voorwaarden – de kans dat de zittingsrechter bij veroordeling een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf oplegt aanzienlijk verkleint, zou voor rechters-commissarissen en raadkamers een reden kunnen zijn om terughoudend om te gaan met de vroegtijdige inzet van niet-vrijheidsbenemende alternatieven voor voorlopige hechtenis. Dit geldt te meer als de betreffende rechters-commissarissen of raadkamerrechters de zaak als 'ernstig' percipiëren en een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf bij veroordeling op zijn plaats zouden vinden. Aldus kan worden gesteld dat nadenken over de ontwikkeling en het gebruik van (nieuwe) alternatieven voor voorlopige hechtenis ook noopt tot reflectie op de samenhang tussen voorlopige hechtenis en vrijheidsstraf, zoals die in de jeugdstrafrechtspraktijk lijkt te bestaan.[9]

Een tweede aandachtspunt voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis heeft betrekking op de sterke *samenhang tussen de beslissing van de rechter-commissaris (en raadkamer) over de schorsing van de voorlopige hechtenis en het advies van de Raad voor de Kinderbescherming*. De resultaten van dit onderzoek indiceren dat het advies van de Raad een belangrijke rol speelt in deze beslissing. Met name de bevindingen dat first offenders, jeugdigen met een niet-Nederlandse achtergrond en jeugdigen met een (mogelijke) verstandelijke beperking een kleinere kans lijken te hebben op een positief schorsingsadvies van de Raad en daarmee ook een kleinere kans lijken te hebben om te worden geschorst door de rechter-commissaris, geven aanleiding tot verdiepend onderzoek naar onderliggende verklaringen (zie par. 10.3). Dit geldt te meer nu uit de resultaten is gebleken dat de beslissing om de voorlopige hechtenis niet te schorsen mogelijk ook doorwerkt in de afdoening van de jeugdstrafzaak, doordat een verblijf in voorlopige hechtenis de kans op een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie lijkt te vergroten.

Een derde aandachtspunt betreft de in dit onderzoek gevonden *samenhang tussen de 'onderzoeksgrond' als reden voor het bevelen van voorlopige hechtenis en de beslissing over de schorsing*. Als de inbewaringstelling (mede) op basis van de onderzoeksgrond wordt bevolen, is de kans op een schorsing doorgaans

8 Uit ander onderzoek van Van den Brink (2018, hoofdstuk 7) volgt dat sommige rechters-commissarissen en raadkamers de voorlopige hechtenis in jeugdzaken ook wel gebruiken om direct stevig te reageren op strafbare feiten gepleegd door jeugdigen, omdat dit vanuit pedagogisch oogpunt wenselijk zou zijn. Naar hun opvatting is het pedagogisch effectiever als de vrijheidsbeneming onmiddellijk volgt op het strafbare feit en de aanhouding dan als dat pas in een later stadium geschiedt (na veroordeling tot een vrijheidsbenemende straf of maatregel).

9 Zie: Van den Brink 2018 (hoofdstuk 10).

zeer klein. Binnen de onderzoekspopulatie is bij ruim een derde van de 99 'niet-geschorsten' de onderzoeksgrond één van de gronden van het bevel tot inbewaringstelling. De resultaten van dit onderzoek geven geen inzicht in de wijze waarop officieren van justitie en rechters inhoudelijk omgaan met de onderzoeksgrond.[10] Wel impliceren de resultaten dat het voor de ontwikkeling en het gebruik van alternatieven voor voorlopige hechtenis voor deze doelgroep van belang is dat zo terughoudend mogelijk wordt omgegaan met de onderzoeksgrond en – mocht daadwerkelijk sprake zijn van zodanig collusiegevaar dat voorlopige hechtenis noodzakelijk is – het onderzoek zo voortvarend mogelijk wordt uitgevoerd.

10.7.4 Aandachtspunten op beleidsniveau

Naast de bovengenoemde aandachtspunten die betrekking hebben op de besluitvorming van actoren in de voorlopige hechtenispraktijk, komen uit de bevindingen van dit onderzoek vijf belangrijke aandachtspunten naar voren voor beleidsmakers die zich (mogelijk gaan) bezighouden met de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen.

Een eerste aandachtspunt is dat er behoefte blijkt te zijn aan *direct beschikbare, passende dagbestedingsprogramma's* voor jeugdige verdachten die niet reeds beschikken over een zinvolle dagbesteding. De resultaten laten zien dat een kwart van de in bewaring gestelde jeugdigen (de 'niet-geschorsten') uit de onderzoekspopulatie niet naar school gaat en ook geen andere dagbestedingsactiviteit heeft en dat dit kenmerk significant verband houdt met de beslissing van de rechter-commissaris om de inbewaringstelling niet de schorsen. Dit betekent dat direct beschikbare, passende dagbestedingsprogramma's voor niet naar school gaande jeugdigen (ter overbrugging van een terugkeer naar regulier onderwijs) de mogelijkheden voor schorsing van de inbewaringstelling van deze groep jeugdigen zouden kunnen vergroten. In sommige arrondissementen bestaan reeds dergelijke dagbestedingsprogramma's, maar deze blijken in de praktijk niet voor alle jeugdigen (direct) toegankelijk. Mocht het zo zijn dat de inbewaringstelling (mede) wordt ingezet als instrument om een dagbestedingsprogramma te realiseren, is het tevens aan te bevelen om te inventariseren of hiervoor niet alleen binnen het strafrechtelijke kader, maar juist ook daarbuiten verdere mogelijkheden liggen (denk bijvoorbeeld aan hulpverlening via Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en via maatregelen van kinderbescherming voor 18-minners).

Een tweede aandachtspunt is dat het bestaande instrumentarium aan interventies die als bijzondere voorwaarden aan een schorsing kunnen worden verbonden naar het oordeel van rechters-commissarissen kennelijk niet altijd

10 Zie hierover wel: Van den Brink 2018 (hoofdstuk 7).

volstaan om het collusie- en/of recidivegevaar af te wenden. Uit de resultaten van dit onderzoek volgt dat als de inbewaringstelling van een jeugdige verdachte wordt bevolen op basis van de onderzoeksgrond en/of de recidivegrond, dit de kans dat de rechter-commissaris beslist tot schorsing van de inbewaringstelling significant verkleint. Hieruit zou kunnen worden opgemaakt dat er behoefte is aan alternatieven die voorzien in de mate van *toezicht en beveiliging die nodig is om het collusie- en/of recidivegevaar af te wenden*, zonder dat de jeugdige daarvoor (voltijds) in een justitiële jeugdinrichting hoeft te worden geplaatst. De bestaande modaliteiten van thuisdetentie en nachtdetentie zouden hierin kunnen voorzien, ware het niet dat vooral ook praktische problemen hier nogal eens aan in de weg lijken te staan.[11] Thuisdetentie zou bij collusiegevaar en recidivegevaar slechts een alternatief kunnen zijn als ouders in staat zijn om continu toezicht op de jeugdige te houden, hetgeen bijvoorbeeld bij werkende ouders, alleenstaande ouders of ouders met meerdere kinderen problematisch kan zijn. Bij nachtdetentie lijkt de te grote afstand tussen de justitiële jeugdinrichting en de locatie van de dagbesteding van de jeugdige nogal eens een knelpunt te vormen.

Een mogelijke aanvulling op deze alternatieve tenuitvoerleggingsmodaliteiten van voorlopige hechtenis zou de plaatsing van jeugdige verdachten in lokale, kleinschalige voorzieningen kunnen zijn, hetgeen momenteel door middel van pilots wordt getest. In de kleinschalige voorziening zou de jeugdige in de buurt van zijn eigen leefomgeving kunnen worden opgevangen, naar zijn eigen school kunnen blijven gaan en kan worden voorzien in een op maat toegesneden beveiligingsniveau, waarbij de jeugdige in elk geval gedurende de nacht in de voorziening verblijft. Hierbij moet er wel voor worden gewaakt dat het beveiligingsniveau niet zodanig wordt opgeschroefd dat de kleinschalige voorziening als het ware verwordt tot een 'kleinschalige justitiële jeugdinrichting'. Een ander alternatief zou kunnen zijn om een soort 'buitenschoolse opvang' te ontwikkelen (eventueel naar het model van 'evening reporting centers', zoals die bestaan in diverse jeugdstrafrechtssystemen in de Verenigde Staten), waar jeugdige verdachten na schooltijd en eventueel in de weekenden moeten verblijven, maar waarbij zij wel thuis overnachten.[12] In een dergelijke 'buitenschoolse opvang' zou bijvoorbeeld gefaciliteerd kunnen worden dat de jeugdige, naast recreatieve bezigheden, onder begeleiding zijn huiswerk kan maken, bijles kan krijgen en trainingen kan volgen. Voorts zou kunnen

11 Zie de eerdere onderzoeken van Terlouw & Kamphorst 2002, Bos e.a. 2006 en Voogd 2013 en recenter Van den Brink 2018.

12 In diverse jeugdstrafrechtssystemen in de Verenigde Staten worden 'evening reporting centers' gebruikt voor de buitenschoolse opvang van jeugdige verdachten als alternatief voor detentie. Met deze voorziening wordt beoogd te voorkomen dat jeugdige verdachten na schooltijd zonder toezicht op straat rondhangen en strafbare feiten plegen. Zie hierover bijvoorbeeld het Juvenile Detention Alternatives Initiative (JDAI) van de Annie E. Casey Foundation.

worden nagedacht over het verder investeren in alternatieve vormen van toezicht, zoals elektronisch toezicht.[13]

Een derde aandachtspunt voor de ontwikkeling van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen is dat een *aanzienlijk deel van de doelgroep bestaat uit jeugdigen met beperkte verstandelijke vermogens en psychische problematiek*. Uit de resultaten van deze studie volgt dat ruim 40% van deze jeugdigen een (mogelijke) licht verstandelijke beperking heeft. Ruim 35% kampt (ook) met psychische problematiek. Alternatieven voor voorlopige hechtenis moeten zijn toegerust op deze populatie, hetgeen onder meer impliceert dat de uitvoerende professionals getraind moeten zijn om met jeugdigen met dergelijke beperkingen en problematiek om te gaan. Voorts is bij circa 40% van de jeugdigen uit de doelgroep het IQ ten tijde van de voorgeleiding niet bekend bij de Raad voor de Kinderbescherming (en daardoor hoogstwaarschijnlijk ook niet bij de rechter-commissaris). Hetzelfde geldt voor mogelijke psychische problematiek. Gelet op de prevalentie van verstandelijk beperkten en jeugdigen met psychische problematiek binnen de doelgroep, is het van belang dat deze jeugdigen vroegtijdig worden gescreend en gediagnosticeerd door gedragsdeskundigen.

Een vierde aandachtspunt is dat *alle betrokken professionele actoren goed op de hoogte zijn van het bestaan van (nieuwe) alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen, kennis hebben van de doelgroep en dat zij vertrouwen hebben in deze alternatieven.* Dit geldt in elk geval voor rechters-commissarissen en raadkamerrechters die over de inzet van deze alternatieven beslissen, maar ook voor officieren van justitie, advocaten, raadsonderzoekers en gedragsdeskundigen van de Raad voor de Kinderbescherming en jeugdreclasseerders en gedragsdeskundigen van gecertificeerde instellingen. De resultaten van deze studie tonen immers een sterke samenhang tussen de input van de verschillende actoren, in het bijzonder de Raad voor de Kinderbescherming en de officier van justitie, en de besluitvorming van de rechter-commissaris en raadkamer. Met andere woorden: als de Raad voor de Kinderbescherming een bepaald alternatief nooit zou adviseren, dan is de kans aanwezig dat rechters ook nauwelijks gebruik zullen maken van dit alternatief. Andersom zou het veelvuldig adviseren van bepaalde alternatieven door de Raad juist 'net-widening' (aanzuigende werking) in de hand kunnen werken. Het is dus van belang dat alle betrokken professionele actoren worden getraind in het implementeren van (nieuwe) alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen.

Een vijfde aandachtspunt is dat het *gebruik van alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen wordt gemonitord*. Zeker als er nieuwe (residentiële) alternatieven worden ontwikkeld, moet systematisch worden gemeten welke jeugdigen in- en uitstromen en wat de kenmerken van deze

13 Zie hierover: Rap, Van der Kooij & Boone 2017.

jeugdigen zijn. Hierdoor kan worden gemonitord of de doelgroep wordt bereikt en of sprake is van aanzuigende werking. Ook moet worden gemonitord of alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen in elke regio in Nederland beschikbaar zijn. Verder dient ook te worden gemonitord of de invoering van nieuwe alternatieven voor voorlopige hechtenis gevolgen heeft voor de afdoening van jeugdstrafzaken, nu de resultaten van deze studie laten zien dat van toepassing van voorlopige hechtenis een prejudiciërende werking lijkt uit te gaan.

10.7.5 Rechtswaarborgen bij alternatieven

De bovenstaande aandachtspunten bieden concrete handvatten voor de ontwikkeling van passende alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen in de specifieke context van het Nederlandse jeugdstrafrecht. Hierbij is het van groot belang dat fundamentele rechtswaarborgen niet uit het oog worden verloren. Zo gaat het uitgangspunt dat uiterst terughoudend moet worden omgegaan met vrijheidsbeneming van jeugdigen ook op voor alternatieven die vrijheidsbeneming met zich brengen. Voorts geldt met name voor de eventuele ontwikkeling van residentiële, vrijheidsbenemende alternatieven, zoals mogelijk de kleinschalige voorziening, dat aandacht moet worden besteed aan de interne rechtspositie van de jeugdigen die daar moeten verblijven. Verder moet voor ogen worden gehouden dat niet alleen vrijheidsbenemende, maar ook vrijheidsbeperkende alternatieven inbreuk maken op de fundamentele rechten van de jeugdige en zeer ingrijpend kunnen zijn.[14] Ook de inzet van dergelijke alternatieven moet met rechtswaarborgen worden omkleed. Het subsidiariteitsbeginsel brengt voorts met zich mee dat alternatieven niet ingrijpender mogen zijn dan een verblijf in voorlopige hechtenis in een justitiële jeugdinrichting. Ook om die reden is het van belang dat terughoudend wordt omgegaan met (de cumulatie van) ingrijpende interventies als alternatief voor voorlopige hechtenis en dat de duur daarvan wordt beperkt. Tot slot roept het proportionaliteitsbeginsel de vraag op of ook ingrijpende, niet-vrijheidsbenemende alternatieven voor voorlopige hechtenis in de voorfase van het strafproces zouden moeten worden verrekend met de bij veroordeling op te leggen straf en, zo ja, welke 'verrekensleutel' daarvoor zou moeten worden gebruikt. Het verdient aanbeveling dat deze en andere juridische vraagstukken worden meegenomen bij de overdenking van de bestaande en (mogelijk) nieuw te ontwikkelen alternatieven voor voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen.

14 Zie artikel 2 Vierde Protocol EVRM. En voorts: European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures (2008).

10.7.6 Afsluiting

Dit onderzoek heeft voor het eerst in kaart gebracht hoe de populatie van jeugdigen die op vordering tot inbewaringstelling worden voorgeleid aan de rechter-commissaris eruit ziet, wat haar belangrijkste kenmerken zijn, en hoe deze kenmerken zich verhouden tot de rechterlijke besluitvorming over de voorlopige hechtenis. Deels laat dit een bekend beeld zien, deels is sprake van een nieuw beeld. Het onderzoek heeft nieuwe inzichten gegeven in de kenmerken die verband houden met de beslissingen van de rechter-commissaris en raadkamer over de schorsing van de voorlopige hechtenis. Verder heeft dit onderzoek laten zien dat deze beslissingen, die in de vroege voorfase van het strafproces worden genomen, een sterke samenhang vertonen met de uiteindelijke afdoening van de betreffende jeugdstrafzaken, waaronder de straffen en maatregelen die bij veroordeling worden opgelegd.

Met de bevindingen uit dit onderzoek kan niet alleen beter invulling worden gegeven aan de verplichtingen die voortvloeien uit het Nederlandse en internationale recht ten aanzien van jeugdigen in voorlopige hechtenis. Ook wordt een belangrijke basis gelegd voor de specifieke beleidskeuzes die voortvloeien uit het programma 'VIV JJ' dat is gericht op de ontwikkeling van passende alternatieven voor de voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in justitiële jeugdinrichtingen.

Literatuurlijst

BOEKEN, NASLAGWERKEN EN TIJDSCHRIFTARTIKELEN

Van Alphen, Drost & Jongebreur 2015
J. van Alphen, V. Drost & W. Jongebreur, *Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd,* Barneveld: Significant 2015.

Barendregt e.a. 2016
C.S. Barendregt, M.G.C.J. Beerthuizen, M. Vink, E. Leertouwer, A.M. van der Laan, *Identificeren van 18- tot 23- jarigen die volgens het jeugdstrafrecht zijn berecht. Een pilot,* Den Haag: WODC 2016.

Bartels 2011
J.A.C. Bartels, *Jeugdstrafrecht*, Deventer: Kluwer 2011.

Uit Beijerse 1998
J. uit Beijerse, *Op verdenking gevangengezet. Het voorarrest tussen beginselen en praktische behoeften* (diss. Rotterdam), Nijmegen: Ars Aequi Libri 1998.

Uit Beijerse & Kunst 2000
J. uit Beijerse & D.M. Kunst, 'Het huis van bewaring voorbij. De schorsing van de voorlopige hechtenis onder bijzondere voorwaarden in de praktijk', *Trema* 2000, p. 417-422.

Uit Beijerse 2009
J. uit Beijerse, 'De nieuwe regeling van de schorsing van de voorlopige hechtenis bij jeugdigen in het licht van de onschuldpresumptie', *PROCES* 2009, p. 314-325.

Uit Beijerse 2017
J. uit Beijerse, *Jeugdstrafrecht; Beginselen, wetgeving en praktijk,* Apeldoorn/Antwerpen: Maklu-uitgevers 2017.

Berghuis, Linckens & Aanstoot 2016
B. Berghuis, P. Linckens & A. Aanstoot, 'De voorlopige hechtenis een halt toegeroepen?', *Trema* 2016, p. 76-81.

Berghuis & Tigges 1981
A.C. Berghuis & L.C.M. Tigges, *Voorlopige hechtenis: toepassing, schorsing en zaken met lange duur,* Den Haag: WODC 1981.

Bos e.a. 2006
J. Bos, S.C.E.M. Hissel, S. Dekkers & G.H.J. Homburg, *Nachtdetentie voor jeugdigen in de voorlopige hechtenis*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006.

Van den Brink 2012
Y.N. van den Brink, 'De onschuld voorbij? Over de toepassing van de voorlopige hechtenis ten aanzien van minderjarige verdachten in Nederland', *FJR* 2012/4, p. 5-11.

Van den Brink 2013
Y.N. van den Brink, 'Geschorst onder voorwaarden; Meningen van jeugdige verdachten, ouders en jeugdreclasseerders', *DD* 2013/4, p. 270-290.
Van den Brink 2018
Y.N. van den Brink, *Voorlopige hechtenis in het Nederlandse jeugdstrafrecht. Wet en praktijk in het licht van internationale en Europese kinder- en mensenrechten* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer, te verschijnen in januari 2018.
Van den Brink & Liefaard 2014
Y.N. van den Brink & T. Liefaard, 'Voorlopige hechtenis van jeugdige verdachten in Nederland. Naar rechterlijke besluitvorming conform internationale kinderrechten', *Strafblad* 12/1, p. 44-55.
Bruning, Liefaard & Vlaardingerbroek 2016
M.R. Bruning, T. Liefaard & P. Vlaardingerbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed business information 2016.
Commissie Overwater
Rapport van de commissie ingesteld met het doel van advies te dienen over de vraag in welke richting het rijkstucht- en opvoedingswezen en in verband daarmee het kinderstrafrecht zich zullen moeten ontwikkelen, 's-Gravenhage, 1951.
Commissie Anneveldt
Rapport van de commissie herziening strafrecht voor jeugdigen, Sanctierecht voor jeugdigen, 's Gravenhage: Staatsuitgeverij 1982.
Corstens 2014
G.J.M. Corstens (bewerkt door M.J. Borgers), *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2014.
Crijns, Leeuw & Wermink 2016
J.H. Crijns, B.J.G. Leeuw & H.T. Wermink, *Pre-trial detention in the Netherlands: legal principles versus practical reality*, Research Report, Den Haag: Eleven international publishing, 2016.
DJI in getal, 2016
Dienst Justitiële Inrichtingen Directie Beleid en Bestuursondersteuning, *DJI in getal 2011-2015. De divisies GW/VB en ForZo/JJI nader belicht,* Den Haag: DJI 2016.
Howitt & Cramer 2007
D. Howitt & D. Cramer, *Statistiek in de sociale wetenschappen,* Amsterdam: Pearson Education Benelux 2007.
Jakobs & Cornelissens 2007
J. Jakobs & A. Cornelissens, *Voorlopig gehechte jongeren in Rotterdam getypeerd,* Arnhem: Advies- en Onderzoeksgroep Beke 2007.
De Jonge & Van der Linden 2013
G. de Jonge & A.P. van der Linden, *Handboek Jeugd & Strafrecht; Een leer- en praktijkboek over het (internationale) jeugdstrafrecht en jeugdstrafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2013.
Kempen & Uit Beijerse 2016
M.A.H. Kempen & J. uit Beijerse, 'De EU-Richtlijn procedurele waarborgen minderjarige verdachten en het Nederlandse jeugdstrafprocesrecht', *NtEr* 2016/7.2.
Komen & Van Schooten 2006
M. Komen & E. van Schooten, ´Allochtone jongeren gemiddeld langer vast', *NJB* 2006 afl. 81(25), p. 1352-1355.

Kutateladze e.a. 2014.
B.L. Kutateladze, N.R. Andiloro, B.D. Johnson en C.C. Spohn, 'Cumulatieve disadvantage: examining racial and ethnic disparity in prosecution and sentencing', *Criminology* 2014/52 p. 514-551.

Van der Laan e.a. 2016
A.M. van der Laan, M.G.J.C. Beerthuizen, C.S. Barendregt & K.A. Beijersbergen, *Adolescentenstrafrecht. Beleidstheorie en eerste empirische bevindingen,* Den Haag: WODC 2016.

Liefaard 2008
T. Liefaard, *Deprivation of Liberty of Children in Light of International Human Rights Law and Standards* (diss. Amsterdam VU), Antwerp/Oxford: Intersentia Publishing 2008.

Rap, Van der Kooij & Boone 2017
S.E. Rap, M. van der Kooij & M.M. Boone, 'Elektronisch toezicht in Nederland: de re-integratieve benadering', *Sancties* 2017/1, p. 7-16.

Rovers 2014
B. Rovers, *Kortverblijvers in justitiële jeugdinrichtingen Achtergrondkenmerken, ketensamenwerking en invulling van verblijf*, 's-Hertogenbosch: BTVO 2014.

Schlesinger 2005
T. Schlesinger, Racial and ethnic disparity in pretrial criminal processing, *Justice Quarterly* 2005 afl. 22, p. 170-192.

Stevens 2010
L. Stevens, 'Voorlopige hechtenis en vrijheidsstraf, De strafrechter voor voldongen feiten?', *NJB* 2010 afl. 24, p. 1520-1525.

Stevens 2012
L. Stevens, 'Voorlopige hechtenis in tijden van risicomanagement. Lijdende of leidende beginselen?', *DD* 2012/36, p. 382-405.

Terlouw & Kamphorst 2002
G.J. Terlouw en P.A. Kamphorst, *Van vast naar mobiel. Een evaluatie van het experiment met elektronisch huisarrest voor minderjarigen als modaliteit voor de voorlopige hechtenis,* Den Haag: WODC, 2002.

UNICEF & Defence for Children 2015
M. Berger & M. Blaak, 'Jeugdstrafrecht', in: M. Goeman & S. de Jong, *Jaarbericht Kinderrechten 2015*, Leiden/Den Haag: Defence for Children/Unicef 2015, p. 26-29.

UNICEF & Defence for Children 2016
M. Berger, 'Jeugdstrafrecht', in: M. Goeman & E. Polhuijs, *Jaarbericht Kinderrechten 2016*, Leiden/Den Haag: Defence for Children/Unicef 2016, p. 22-25.

UNICEF & Defence for Children 2017
M. Berger, 'Jeugdstrafrecht', in: E. Walst & E. Polhuijs, *Jaarbericht Kinderrechten 2017*, Leiden/Den Haag: Defence for Children/Unicef 2017, p. 36-39.

Veen 2011
V.C. Veen, *Risk profiles of youth in pre-trial detention: A comparative study of Moroccan and Dutch male adolescents in the Netherlands* (diss. Utrecht UU), Ridderkerk: Ridderprint 2011.

Vittinghoff & McCulloch
E. Vittinghoff & C.E. McCulloch, 'Relaxing the Rule of Ten Events per Variable in Logistic and Cox Regression', *American Journal of Epidemiology* 2006 Vol. 165 No. 6, p. 710-718.
Voogd 2013
B.N. Voogd, 'Nachtdetentie als lichtend voorbeeld – Knelpunten bij de alternatieve tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis bij jeugdigen', *FJR* 2013, 65.
Weijers 2014
I. Weijers, 'Grondslagen van jeugdstrafrecht', in: I. Weijers (red.), *Jeugdstrafrecht; In internationaal perspectief*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2014.
Wermink e.a. 2012
H.T. Wermink, J.W. de Keijser & P.M. Schuyt, 'Verschillen in straftoemeting in soortgelijke zaken', *NJB* 2012 afl. 11, p. 726-733.
Wermink e.a. 2015(a)
H.T. Wermink, B.D. Johnson, P. Nieuwbeerta & J.W. de Keijser, 'Expanding the scope of sentencing research: Determinants of juvenile and adult punishment in the Netherlands', *European Journal of Criminology* 2015 Vol. 12(6), p. 739-768.
Wermink e.a. 2015(b)
H.T. Wermink, S. van Wingerden, J. van Wilsem & P. Nieuwbeerta, 'Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting', *Research Memoranda* 2015/1, p. 1-137.
Wermink e.a. 2017
H.T. Wermink, B.D. Johnson, J.W. de Keijser, A.J.E. Dirkzwager, J. Reef & P. Nieuwbeerta, 'The Influence of Detailed Offender Characteristics on Consecutive Criminal Processing Decisions in the Netherlands' *Crime & Delinquency* 2017 Vol. 63(10), p. 1279-1313.
Van der Woude 2016
M.A.H. van der Woude, *Chain reactions in criminal justice: discretion and the necessity of interdisciplinary research*, Den Haag: Eleven International Publishers 2016.

KAMERSTUKKEN

· *Kamerstukken II* 1913/14, 286, 3.
· *Kamerstukken II* 2005/06, 30 332, 3.
· *Kamerstukken II* 2012/13, 33 498, 3.
· *Aanhangsel Handelingen II* 2014/15, 2626.
· *Kamerstukken II* 2015/16, 24 587, 626 (kamerbrief).

INTERNATIONALE REGELGEVING & ANDERSOORTIGE BRONNEN

Verenigde Naties

VN-Kinderrechtencomité 2007
UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General Comment No. 10 (2007): Children's Rights in Juvenile Justice,* 25 April 2007, CRC/C/GC/10.

VN-Kinderrechtencomité 2015
UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *Concluding observations on the fourth periodic report of the Netherlands*, 8 June 2015, CRC/C/NDL/CO/4.
Beijing Rules
UN General Assembly, *United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice* ("Beijing Rules"), 29 November 1985, A/RES/40/33.
Havana Rules
UN General Assembly, *United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* ("Havana Rules"), 14 December 1990, A/RES/45/113.
Riyadh Guidelines
UN General Assembly, *United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency ("Riyadh Guidelines")*, 14 December 1990, A/RES/45/112.

Raad van Europa

· Recommendation CM/Rec(2008)11
· Recommendation CM/Rec (2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures.
· Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 November 2010.

Europese Unie

· Richtlijn 2016/800.
· Richtlijn (EU) 2016/800 van 11 mei 2016 van het Europees Parlement en de Raad betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure.

JURISPRUDENTIE

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

· EHRM 26 juni 1991, 12369/86 (*Letellier t. Frankrijk*).
· EHRM 27 november 1991, 41/1990/232/298 en 53/1990/244/315 (*Kemmache t. Frankrijk*).
· EHRM 27 augustus 1992, 12850/87 (*Tomasi t. Frankrijk*).
· EHRM 24 juli 2003, 46133/99 en 48183/99 (*Smirnova t. Rusland*).
· EHRM 10 januari 2006, 21768/002 (*Selçuk t. Turkije*).
· EHRM 6 mei 2008, 20817/04 (*Nart. t. Turkije*).
· EHRM 20 januari 2009, 70337/01 (*Güveç t. Turkije*).
· EHRM 19 januari 2012, 39884/05 (*Korneykova t. Oekraïne*).
· EHRM 22 mei 2012, 23601/10 (*Özkan en Fikrí Yakar t. Turkije*).
· EHRM 13 november 2012, 34421/09 (*J.M. t. Denemarken*).
· EHRM 9 juli 2013, EHRC 2013/197 (*Dinç en Çakır t. Turkije*).

Bijlagen

Bijlage 1

Eerder onderzoek

Auteur(s)	*Onderzoek*	*Jaar van uitgave*	*Onderzoeksmethoden*
Berghuis & Tigges	Voorlopige hechtenis in de jaren 1972 en 1975	1979	Studie van kerngegevens van de Justitiële en Criminele Statistiek-formulieren afkomstig van het WODC over strafzaken die in 1972 en 1975 onherroepelijk door de rechtbanken en gerechtshoven zijn afgedaan. Onderzoek is beperkt tot strafzaken tegen meerderjarige verdachten met Nederlandse nationaliteit, die door rechtbanken zijn afgedaan.
Berghuis & Tigges	Voorlopige hechtenis: toepassing, schorsing en zaken met lange duur	1981	Analyse van rechtbankzaken: hechteniszaken (N=374, zes verschillende arrondissementen) en niet-hechteniszaken (N=374, zes verschillende arrondissementen).
Uit Beijerse & Kunst	Het huis van bewaring voorbij	2000	Interviews met rechters-commissarissen (N=20, afkomstig uit negentien arrondissementen) en organisatie discussiebijeenkomst met rechter-commissarissen (N=6).
Terlouw en Kamphorst	Evaluatie nachtdetentie en elektronisch huisarrest bij minderjarige	2002	Interviews met professionals (N=32), jongeren (N=6) en hun ouders en/of verzorgers (N=11), groepsgesprek met professionals (N=5), vragenlijsten en informatieverzameling via ontwikkelde elektronisch-huisarrestformulieren van de Raad voor de Kinderbescherming (N=389) en de voor de griffiers bedoelde formulieren (N=25)
Bos e.a.	Nachtdetentie voor jeugdigen in de voorlopige hechtenis	2006	Interviews met jongeren en professionals (N=90)

Auteur(s)	*Onderzoek*	*Jaar van uitgave*	*Onderzoeksmethoden*
Jakobs & Cornelissens	Voorlopig gehechte jongeren in Rotterdam getypeerd	2007	Onderzoek via trechtermodel middels informatie die aantal een kerninstanties voorhanden heeft, dossieranalyse (N=49) en organisatie werkconferentie waarbij analyses zijn voorgelegd aan deskundigen.
Stevens	Voorlopige hechtenis en vrijheidsstraf, De strafrechter voor voldongen feiten?	2010	Semigestructureerde interviews met rechters (N=28, van wie veertien rechters-commissarissen, verspreid over zeven rechtbanken) en analyse van cijfers over periode 1995-2007 over ontwikkeling relatie voorlopige hechtenis en onvoorwaardelijke vrijheidsstraf.
Veen	Risk profiles of youth in pre-trial detention: A comparative study of Moroccan and Dutch male adolescents in the Netherlands	2011	Interviews met jongeren (N=291 in tien verschillende JJI's in NL) en hun ouders (N=167) en strafbladanalyses.
Van den Brink	De onschuld voorbij? Over de toepassing van de voorlopige hechtenis ten aanzien van minderjarige verdachten in Nederland	2012	Interviews met kinderrechters (N=5, drie verschillende rechtbanken) , officieren van Justitie (N=2) , advocaten (N=4), raadsonderzoeker (N=1), jurist van het NIFP (N=1) en wetenschappers (N=2).
Stevens	Voorlopige hechtenis in tijden van risico-management. Lijdende of leidende beginselen?	2012	Semigestructureerde interviews met rechters (N=28, van wie veertien rechters-commissarissen, verspreid over zeven rechtbanken).

Auteur(s)	*Onderzoek*	*Jaar van uitgave*	*Onderzoeksmethoden*
Voogd	Nachtdetentie als lichtend voorbeeld. Knelpunten bij de alternatieve tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis bij jeugdigen	2013	Semigestructureerde interviews met respondenten uit de praktijk van het jeugdstrafrecht in het arrondissement Amsterdam: officier van justitie, kinderrechters, jeugdrecht advocaten, een vertegenwoordiger van de Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg, de JJI Amsterbaken en ondersteunende gesprekken met de stafjurist van het jeugdteam van de rechtbank (N=onbekend).
Rovers	Kortverblijvers in justitiële jeugdinrichtingen. Achtergrondkenmerken, ketensamenwerking en invulling van verblijf	2014	Analyse gegevens uit (bedrijfsprocessen)systemen, literatuurstudie en schriftelijke en mondelinge bevragingen van professionals (N=27).
Crijns, Leeuw & Wermink	De voorlopige hechtenis in Nederland; Juridische uitgangspunten versus praktische realiteit	2016	Observaties van voorgeleidingen en raadkamerzittingen van volwassen verdachten (N=109), dossierstudie van afgesloten strafzaken (N=56), enquete onder advocaten (N=35) en interviews met rechters (N=5), rechter-commissaris (N=1) en officieren van justitie (N=3).
Van Eck, e.a.	Tekst en uitleg, Onderzoek naar de motivering van voorlopige hechtenis	2017	Analyse van dossiers (N=300, in vier rechtbanken en twee gerechtshoven).
Van den Brink	Voorlopige hechtenis in het Nederlandse jeugdstrafrecht. Wet en praktijk in het licht van internationale en Europese kinder- en mensenrechten	2018 (nog te verschijnen)	Observaties tijdens voorgeleidingen en raadkamerzittingen van jeugdige verdachten (N=225), verspreid over vijf rechtbanken, en semigestructureerde interviews met rechters, officieren van justitie, advocaten en professionals van de Raad voor de Kinderbescherming, jeugdreclassering en justitiële jeugdinrichtingen (N=71).

Bijlage 2

Beschrijving van variabele kenmerken multivariabele analyse

Het onderstaande overzicht bevat de beschrijvingen van de variabelen uit tabellen 6.2 en 6.3, 7.2, 9.5 en 9.7.

Variabele kenmerken	*Code*	*Beschrijving*
I Statische factoren		
Leeftijd < 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten tussen jonger dan 15 jaar ten tijde van het uitgangsdelict.
Leeftijd = 15 jaar (ten tijde van uitgangsdelict)	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten van 15 jaar en ouder ten tijde van het uitgangsdelict.
Afkomst Nederlands (ref.)	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten met een Nederlandse afkomst (d.w.z. geboren in Nederland én beide ouders in Nederland geboren).
Afkomst niet Nederlands	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten met een niet-Nederlandse afkomst (d.w.z. niet geboren in Nederland of ten minste 1 van ouders niet geboren in Nederland).
Afkomst onbekend	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten met een onbekende afkomst.
First offender	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten die geen justitiële documentatie hebben en waarbij sommige jeugdigen zaken lopen.
Lopende zaken	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten waarbij er sprake is van lopende straffen/ maatregelen/ jeugdreclasseringstrajecten in een andere zaak ten tijde van het uitgangsdelict.
Verstandelijke beperking bekend	0-1	Code 1 voor jeugdigen verdachten waarvan bekend is dat zij een verstandelijke beperking hebben (d.w.z. een mogelijk IQ van =70-85; een IQ van =70-85 én beperkt sociaal aanpassingsvermogen of een IQ van < 70).

Variabele kenmerken	*Code*	*Beschrijving*
Psychische problematiek bekend	0-1	Code 1 voor jeugdigen verdachten waarvan bekend is dat er sprake is van psychische problematiek (o.a. ADHD/ADD, ODD/CD of een andere problematiek).
Hulpverleningsverleden bekend	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten met een hulpverleningsverleden dat bekend is (d.w.z. er is sprake geweest van ten minste één van de volgende vormen van hulpverlening: een kinderbeschermingsmaatregel; ambulante jeugdhulp in vrijwillig kader civiel; ambulante jeugdhulp civiel; residentiele, open of besloten jeugdhulp in gedwongen kader civiel; gesloten jeugdhulp in vrijwillig of gedwongen kader civiel of een andere vorm van hulpverlening).
Lopende hulpverlening	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten met lopende hulpverlening die bekend is (d.w.z. er is sprake van ten minste één van de volgende vormen van hulpverlening: een kinderbeschermingsmaatregel; ambulante jeugdhulp in vrijwillig kader civiel; ambulante jeugdhulp civiel; residentiele, open of besloten jeugdhulp in gedwongen kader civiel; gesloten jeugdhulp in vrijwillig of gedwongen kader civiel of een andere vorm van hulpverlening).
Risicofactoren in leefomgeving	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten waarbij in de thuisomgeving/directe leefomgeving risicofactoren bekend zijn (d.w.z. zowel beschermende als risicofactoren in de leefomgeving; vooral risicofactoren in de leefomgeving of een onveilige en onverantwoorde leefomgeving en veel risicofactoren).
Beschermende factoren in leefomgeving	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten waarbij in de thuisomgeving/directe leefomgeving beschermende factoren bekend zijn (d.w.z. een veilige en positieve leefomgeving; veel beschermende factoren of zowel beschermende als risicofactoren in de leefomgeving).

Variabele kenmerken	*Code*	*Beschrijving*
Geen school	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten die geen school volgen in de periode voorafgaand aan de aanhouding.
School functioneren goed (ref.)	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten die wel naar school gaan en waarbij de school/ stage goed verloopt (d.w.z er geen noemenswaardige problemen zijn).
School problemen	0-1	Code 1 voor jeugdige verdachten die wel naar school gaan, maar waarbij er problemen zijn (d.w.z. spijbelen; t.a.v. het gedrag op school; m.b.t. schoolprestaties, het uitgangsdelict op school is gepleegd; de jeugdige geschorst of van school is gestuurd).
School functioneren onbekend	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten die wel naar school gaan, maar waarvan het functioneren onbekend is.
Negatieve houding t.o.v. hulpverlening	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten die negatief en afhoudend zijn of weigeren mee te werken ten aanzien van hulpverlening en voorwaarden in het kader van een eventuele schorsing van de voorlopige hechtenis.
Meldingen van agressie bekend	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten waarbij bekend is dat er sprake is van meldingen van agressief gedrag, los van het uitgangsdelict (d.w.z. gewelddadige uitbarstingen, ongecontroleerde boosheid; vandalisme, vernielingen; brandstichting; weloverwogen een ander fysiek pijn doen; weloverwogen zichzelf pijn doen en overig geweld).
Relaties leeftijdsgenoten prosociaal	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten waarbij de relaties met leeftijdsgenoten met wie de jeugdige zijn/haar tijd doorbrengt vooral prosociaal zijn.
Relaties met leeftijdsgenoten antisociaal	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten waarbij de relaties met leeftijdsgenoten met wie de jeugdige zijn/haar tijd doorbrengt antisociaal zijn (d.w.z. zowel prosociaal en antisociaal, vooral antisociaal of lid zijn van een criminele jeugdgroep).

Variabele kenmerken	*Code*	*Beschrijving*
Relaties leeftijdsgenoten onbekend	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten waarbij de relaties met leeftijdsgenoten met wie de jeugdige zijn/haar tijd doorbrengt onbekend zijn.
II Dynamische factoren		
Meerdere strafbare feiten op vordering	0-1	Code 1 voor meerdere feiten op de vordering van het OM.
Maximale strafdreiging (WvSr) in jaren	in jaren	De maximale strafdreiging van het strafbare feit zoals vermeld op de vordering van het OM.
Strafdreiging 12 jaar of meer	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten waarbij de maximale strafdreiging van het strafbare feit zoals vermeld op de vordering van het OM 12 jaar of meer is (een zogenoemd '12-jaarsfeit').
Gewelds-of zedendelict	0-1	Code 1 voor de jeugdige die wordt verdacht van een gewelds-of zedendelict.
Vermogensdelict met geweld	0-1	Code 1 voor de jeugdige die wordt verdacht van een vermogensdelict met geweld.
Vermogensdelict zonder geweld	0-1	Code 1 voor de jeugdige die wordt verdacht van een vermogensdelict zonder geweld.
Ander delicttype	0-1	Code 1 voor de jeugdige die wordt verdacht van een vernieling-of openbare orde delict, een delict dat valt onder de Opiumwet of een ander soort delict.
Bekennende verdachte	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten die bekend (d.w.z de jeugdige verdachte verklaart dat hij of zij schuld heeft aan het feit zoals vermeld op de vordering van het OM).

Variabele kenmerken	*Code*	*Beschrijving*
Ontkennende of zwijgende verdachte	0-1	Code 1 voor de jeugdige verdachten die ontkennen of zwijgen (d.w.z. dat de jeugdige verdachte af ziet van het spreken of zegt geen schuld te hebben aan het feit zoals vermeld op de vordering van het OM. Hieronder valt ook de situatie waarin de jeugdige verdachte zegt een feit niet begaan te hebben en voor de rest zwijgt en de situatie waarin de jeugdige verdachte een alternatief scenario vertelt).
Advies RvdK schorsen	0-1	Code 1 voor de situatie dat de Raad voor de Kinderbescherming adviseert om te schorsen.
Advies RvdK niet schorsen (ref.)	0-1	Code 1 voor de situatie dat de Raad voor de Kinderbescherming adviseert om niet te schorsen.
Advies RvdK onbekend	0-1	Code 1 voor de situatie dat het advies van de Raad voor de Kinderbescherming over het al dan niet schorsen onbekend is.
Raadsman verzoekt schorsing	0-1	Code 1 indien de raadsman een verzoek tot schorsing doet.
Recidivegrond	0-1	Code 1 indien de 'grote recidivegrond' en/ of 'kleine recidivegrond' staat opgenomen op het bevel tot inbewaringstelling.
Onderzoeksgrond	0-1	Code 1 indien de onderzoeksgrond staat opgenomen op het bevel tot inbewaringstelling.
Grond van de geschokte rechtsorde	0-1	Code 1 indien de 12-jaarsgrond staat opgenomen op het bevel tot inbewaringstelling.

Bijlage 3

Tabellen inbewaringstelling

Tabel inbewaringstelling: delictskenmerken

Delictkenmerken	*Vordering IBS (N=250)*	*Bevel IBS (N=218)*	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Aantal feiten op vordering : 1	60,8	58,3	58,8	57,6
Aantal feiten op vordering: 2	28	28,9	29,4	28,3
Aantal feiten op vordering: = 3	11,2	12,8	11,8	14,2
Maximale strafdreiging: < 4	6,8	6	8,4	3
Maximale strafdreiging: 4 tot 8	32,8	29,4	34,4	23,2
Maximale strafdreiging: 8 tot 12	21,6	23,4	24,4	22,2
Maximale strafdreiging: = 12	38,8	41,2	32,8	51,5
Geweldsdelict	22	20,6	22,7	18,2
Zedendelict	4,8	5	8,4	1
Vermogensdelict met geweld	42,8	45,9	37,8	55,6
Vermogensdelict zonder geweld	26,8	24,8	26,1	23,2
Vernieling/openbare orde delict	2	1,8	2,5	1
Opiumwetdelict	1,2	1,4	2,5	0
Overig	0,4	0,5	0	1

Tabel inbewaringstelling: persoonskenmerken

Kenmerken verdachten	*Vordering IBS (N=250)*	*Bevel IBS (N=218)*	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Leeftijd 12/13	6	5	7,6	2
Leeftijd 14/15	31,2	33	37	28,3
Leeftijd 16/17	62,8	61,9	55,5	69,7
Geslacht – jongen	94,8	95,4	94,1	97
Geslacht – meisje	5,2	4,6	5,9	3
Nationaliteit – Nederlands	86,8	88,1	89,9	85,9
Nationaliteit – anders	7,2	6,9	5	9
Nationaliteit – onbekend	6	5	5	5,1
Afkomst – Nederland	23,6	24,8	28,6	20,2
Afkomst – niet NL	64,8	63,8	58	70,7
Afkomst – onbekend	11,6	11,5	13,4	9,1
Geen jus. doc. (first offender)	24	33,5	33,6	33,3
Jus. doc., maar geen eerdere straffen	17,6	8,3	10,1	6,1
Jus. doc., eerdere straffen	57,6	57,3	56,3	58,6
Jus. doc onbekend	0,8	0,9	0	2
Geen lopende straffen	54,8	52,3	55,5	48,5
Lopende straf – proeftijd	33,6	34,4	29,4	40,4
Lopende straf – anders	13,6	15,1	10	21,2
Lopende straf – onbekend	4,4	5	5,9	4
Woonsituatie – bij ouder(s)	81,6	79,8	79	80,8
Woonsituatie – bij familie (niet zijnde ouders)	2,4	2,8	3,4	2
Woonsituatie – leefgroep/tehuis	8,4	9,2	11,8	6,1
Woonsituatie – pleeggezin	1,2	0,9	0,8	1
Woonsituatie – elders	4	3,7	3,4	4
Geen vaste woon/verblijfplaats	0,4	1,4	0,8	2
Woonsituatie onbekend	2	2,3	0,8	4
Veilige en positieve leefomgeving (veel beschermende factoren)	30	29,4	36,1	21,2
Zowel beschermende als risicofactoren in leefomgeving	44	43,1	40,3	46,5
Vooral risicofactoren + onveilige en onverantwoorde leefomgeving	19,6	21,1	17,6	25,2
Leefomgeving onbekend	6,4	6,4	5,9	7,1
Dagbesteding 5 dagen	76,8	75,2	81,5	67,7
Dagbesteding <5 dagen	6	6,4	6,7	6,1

Kenmerken verdachten	*Vordering IBS (N=250)*	*Bevel IBS (N=218)*	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Geen dagbesteding	14	15,1	8,4	23,2
Dagbesteding onbekend	3,2	3,2	3,4	3
School – praktijk/speciaal/basis	16,4	16,1	11,8	21,2
School – vmbo	37,2	36,8	47,1	24,3
School – mbo	22,8	22	23,6	20,2
School – anders	4,4	4,6	5,9	3
School – geen	14	15,6	10,1	25,3
School – onbekend	4,4	4,6	3,4	6,1
Functioneert goed op school	37,6	35,3	46,2	22,2
Spijbelt	30,4	29,8	27,7	32,3
Negatief gedrag op school	31,6	33	31,1	35,4
Slechte schoolprestaties	17,6	18,3	16,8	20,2
Geschorst van school	7,6	7,3	5,9	9,1
Van school gestuurd	4	4,1	3,4	5,1
Werk/bijbaan	12,8	13,3	12,6	14,1
Geen werk/bijbaan (bekend)	75,6	74,8	76,5	72,7
Vrije tijdsbesteding clubverband	45,2	46,3	46,2	46,5
Geen vrije tijdsbesteding clubverband	50,4	50	49,6	50,6
Vrije tijdsbesteding onbekend	4,4	3,7	4,2	3
Relaties: vooral prosociale peers	16,8	15,1	21	8,1
Relaties: prosociale én antisociale peers	62,8	64,7	59,7	70,7
Relaties: vooral antisociale peers	12	12,4	10,9	14,1
Relaties onbekend	8	7,3	8,4	6,1
Geen middelengebruik	29,6	28	28,6	27,3
Wel middelengebruik – niet problematisch	15,2	14,7	13,4	16,2
Wel middelengebruik – problematisch	17,6	19,7	18,5	21,2
Onbekend middelengebruik	37,6	37,6	39,5	35,4
IQ = 85	25,2	25,7	30,3	20,2
IQ < 85 – (mogelijk) verstandelijk beperkt	30,8	33,4	26,9	41,4
IQ onbekend	44	40,8	42,9	38,4
Wel psyschische problematiek	38	40,8	44,5	36,4
Geen psychische problematiek	21,2	19,7	16,8	23,2
Psychische gezondheid onbekend	40,8	39,4	38,7	40,4

Kenmerken verdachten	*Vordering IBS (N=250)*	*Bevel IBS (N=218)*	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Attitude – neemt (deels) verantwoordelijkheid antisociaal gedrag	44,4	45,9	52,1	38,4
Attitude – minimaliseert, ontkent, rechtvaardigt antisociaal gedrag	38,4	39	33,6	45,5
Attitude – vindt antisociaal gedrag acceptabel	2,8	2,7	0	6
Attitude – onbekend	14,4	12,4	14,3	10,1
Agressie – geen meldingen bekend / onbekend	39,6	31,7	32,8	34,3
Agressie – uitbarstingen/ ongecontroleerde boosheid	46	46,8	45,4	48,5
Agressie – vandalisme / brandstichting	11,6	12	14,3	9,1
Agressie – weloverwogen anderen fysiek pijn doen	13,6	13,3	10,1	17,2
Agressie – zelfmutilatie	0	0	0	0
Agressie – andere vormen	28,8	29,4	23,5	36,4
Geen hulpverleningsgeschiedenis	30,4	28,4	30,3	26,3
Hulpverleningsgeschiedenis – ambulante jeugdhulp	34	32,5	32,8	32,4
Hulpverleningsgeschiedenis – residentiële jeugdhulp (open/ besloten)	11,2	12,9	16,8	8
Hulpverleningsgeschiedenis – gesloten jeugdhulp	5,2	5,5	4,2	7,1
Hulpverleningsgeschiedenis – jeugdhulp in strafrechtelijk kader	20	21,1	18,5	24,2
Hulpverleningsgeschiedenis onbekend	6,4	6,9	8,4	5,1
Geen lopende hulpverlening	43,6	42,2	46,2	37,4
Lopende hulpverlening – ambulante jeugdhulp	17,2	17	13,5	21,2
Lopende hulpverlening – residentiële jeugdhulp (open/ besloten)	6,4	6,9	8,4	5
Lopende hulpverlening – gesloten jeugdhulp	4,8	5	4,2	6,1
Lopende hulpverlening – jeugdhulp in strafrechtelijk kader	20,4	21,1	17,6	25,3
Lopende hulpverlening onbekend	3,2	3,2	5	1
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – meewerkend	40,4	41,3	45,4	36,4

Kenmerken verdachten	*Vordering IBS (N=250)*	*Bevel IBS (N=218)*	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – afwachtend	22	22,5	24,4	20,2
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – negatief en afhoudend	15,2	15,6	5	28,3
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – onbekend	22,4	20,6	25,2	15,2
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – meewerkend	44,8	47,2	47,9	46,5
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – afwachtend	5,6	5	5,9	4
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – negatief en afhoudend	5,2	4,6	4,2	7,1
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – onbekend/n.v.t.	44,4	43,1	42	42,4

Tabel inbewaringstelling: proceskenmerken

Proceskenmerken	*Vordering IBS (N=250)*	*Bevel IBS (N=218)*	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Vluchtgrond	0,8	0	0	0
Grond van de geschokte rechtsorde	44,8	30,3	22,7	39,4
Grote recidivegrond	93,6	84,9	84	85,9
Kleine recidivegrond	40,8	30,3	27,7	33,3
Onderzoeksgrond	33,6	19,3	6,7	34,3
Snelrechtgrond	0	0,5	0	1
Proceshouding verdachte: bekent	25,2	26,6	31,9	20,2
Proceshouding verdachte: ontkent	31,2	28,4	26,1	31,3
Proceshouding verdachte: zwijgt	11,2	11	10,1	12,1
Proceshouding verdachte: bekent deels, ontkent / zwijgt deels	26,8	28	26,9	29,3
Proceshouding verdachte: onbekend	5,6	6	5	7,1
Verweer raadsman: afwijzing van vordering	4,4	3,7	1,7	6,1
Verweer raadsman: primair afwijzen vordering , subsidiair schorsen	46,8	47,7	47,1	48,5
Verweer raadsman: schorsen	33,2	36,7	45,4	26,3
Verweer raadsman: primair schorsen, subsidiair thuis/ nachtdetentie	0,4	1	0	2
Verweer raadsman: thuis / nachtdetentie	0,4	0	0	0
Verweer raadsman: refereert aan oordeel R-C / Raadkamer	4,4	4,6	1,7	8,1
Verweer raadsman: onbekend	10	6,4	4,2	9,1
Advies RvdK: Schorsen	61,2	59,2	84,9	28,3
Advies RvdK: Niet schorsen	33,2	36,2	10,1	67,7
Advies RvdK: Onbekend	5,6	4,6	5	4
Standpunt OM over schorsing: niet schorsen		12,4	9,2	16,2
Standpunt OM over schorsing: wel schorsen		0,9	1,7	0
Standpunt OM over schorsing: onbekend		86,7	89,1	83,8
Bijzondere voorwaarden: geen			0	
Bijzondere voorwaarden: houden aan aanwijzingen JR			86,6	
Bijzondere voorwaarden: behandeling			12,6	

Proceskenmerken	*Vordering IBS (N=250)*	*Bevel IBS (N=218)*	*Schorsing IBS (N=119)*	*Niet schorsen IBS (N=99)*
Bijzondere voorwaarden: intensieve begeleiding			7,6	
Bijzondere voorwaarden: leerproject			0	
Bijzondere voorwaarden: locatiegebod, incl. avondklok			18,5	
Bijzondere voorwaarden: meldplicht			12,6	
Bijzondere voorwaarden: contactverbod			33,6	
Bijzondere voorwaarden: verbod middelengebruik			3,4	
Bijzondere voorwaarden: meewerken PO			18,5	
Bijzondere voorwaarden: onderzoek RvdK			9,2	
Bijzondere voorwaarden: geen schoolverzuim			9,2	
Bijzondere voorwaarden: ET verbonden aan voorwaarden			0	
Bijzondere voorwaarden: onbekend			0,8	
Persoonlijkheidsonderzoek wel		49,1	40,3	59,6
Persoonlijkheidsonderzoek niet		28,4	31,9	24,2
Persoonlijkheidsonderzoek onbekend		22,5	27,7	16,2

Bijlage 4

Tabellen gevangenhouding

Tabel gevangenhouding: delictskenmerken

Delictkenmerken	*Vordering GH (N=104)*	*Bevel GH (N=101)*	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=76)*
Aantal feiten op vordering : 1	53,8	53,5	64	50
Aantal feiten op vordering: 2	28,8	28,7	24	30,3
Aantal feiten op vordering: = 3	17,3	17,9	12	19,7
Maximale strafdreiging: < 4	3,8	3	4	2,6
Maximale strafdreiging: 4 tot 8	21,2	21,8	16	23,6
Maximale strafdreiging: 8 tot 12	23,1	22,7	36	18,4
Maximale strafdreiging: = 12	51,9	52,5	44	55,3
Geweldsdelict	20,2	17,8	28	14,5
Zedendelict	1	1	0	1,3
Vermogensdelict met geweld	59,6	61,4	56	63,2
Vermogensdelict zonder geweld	16,3	16,8	12	18,4
Vernieling/openbare orde delict	1,9	2	4	1,3
Opiumwetdelict	0	0	0	0
Overig	1	1	0	1,3

Tabel gevangenhouding: persoonskenmerken

Kenmerken verdachten	*Vordering GH (N=104)*	*Bevel GH (N=101)*	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=76)*
Leeftijd 12/13	1,9	2	0	2,6
Leeftijd 14/15	31,7	32,7	48	27,7
Leeftijd 16/17	66,4	65,4	52	69,7
Geslacht – jongen	97,1	97	96	97,4
Geslacht – meisje	2,9	3	4	2,6
Nationaliteit – Nederlands	88,5	89,1	96	86,8
Nationaliteit – anders	5,8	6	0	7,8
Nationaliteit – onbekend	5,8	5	4	5,3
Afkomst – Nederland	22,1	21,8	32	18,4
Afkomst – niet NL	68,3	70,3	68	71,1
Afkomst – onbekend	9,6	7,9	0	10,5
Geen jus. doc. (first offender)	30,8	30,7	32	30,3
Jus. doc., maar geen eerdere straffen	5,8	5,9	0	7,9
Jus. doc., eerdere straffen	61,5	61,4	68	59,2
Jus. doc onbekend	1,9	2	0	2,6
Geen lopende straffen	47,1	46,5	52	44,7
Lopende straf – proeftijd	41,3	41,6	32	44,7
Lopende straf – anders	22,1	21,9	20	22,3
Lopende straf – onbekend	3,8	4	4	3,9
Woonsituatie – bij ouder(s)	79,8	79,2	76	80,3
Woonsituatie – bij familie (niet zijnde ouders)	1,9	2	4	1,3
Woonsituatie – leefgroep/tehuis	6,7	6,9	16	3,9
Woonsituatie – pleeggezin	1	1	0	1,3
Woonsituatie – elders	5,8	6	0	7,9
Geen vaste woon/verblijfplaats	2	1	4	1,3
Woonsituatie onbekend	2,9	3	0	3,9
Veilige en positieve leefomgeving (veel beschermende factoren)	21,2	21,8	24	21,1
Zowel beschermende als risicofactoren in leefomgeving	46,2	45,5	40	47,4
Vooral risicofactoren + onveilige en onverantwoorde leefomgeving	24,1	24,8	28	23,6
Leefomgeving onbekend	8,7	7,9	8	7,9
Dagbesteding 5 dagen	70,2	70,3	88	64,5
Dagbesteding <5 dagen	5,8	6	8	5,3
Geen dagbesteding	20,2	19,8	4	25
Dagbesteding onbekend	3,8	4	0	5,3

Kenmerken verdachten	*Vordering GH (N=104)*	*Bevel GH (N=101)*	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=76)*
School – praktijk/speciaal/basis	21,2	20,9	24	19,7
School – vmbo	24	24,8	32	22,4
School – mbo	22,1	21,8	20	22,4
School – anders	4,8	5	8	3,9
School – geen	22,1	20,8	8	5,3
School – onbekend	5,8	5,9	8	3,9
Functioneert goed op school	26	25,7	40	21,1
Spijbelt	32,7	32,7	36	31,6
Negatief gedrag op school	30,8	31,7	40	28,9
Slechte schoolprestaties	18,3	17,8	24	15,8
Geschorst van school	7,7	7,9	16	5,3
Van school gestuurd	4,8	5	4	5,3
Werk/bijbaan	12,5	10,9	12	10,5
Geen werk/bijbaan (bekend)	75	76,2	68	78,9
Vrije tijdsbesteding clubverband	43,2	43,6	40	44,7
Geen vrije tijdsbesteding clubverband	53,9	53,4	60	51,3
Vrije tijdsbesteding onbekend	2,9	3	0	3,9
Relaties: vooral prosociale peers	7,7	6,9	8	6,6
Relaties: prosociale én antisociale peers	68,3	69,3	76	67,1
Relaties: vooral antisociale peers	14,4	14,9	8	17,1
Relaties onbekend	8,7	7,9	8	7,9
Geen middelengebruik	26,9	26,7	32	25
Wel middelengebruik – niet problematisch	20,2	20,8	28	18,4
Wel middelengebruik – problematisch	20,2	18,8	28	15,8
Onbekend middelengebruik	32,7	33,7	12	40,8
IQ = 85	18,3	17,8	16	18,4
IQ < 85 – (mogelijk) verstandelijk beperkt	39,5	40,6	56	35,5
IQ onbekend	42,3	41,6	28	46,1
Wel psyschische problematiek	37,5	37,6	32	39,5
Geen psychische problematiek	20,2	18,8	32	14,5
Psychische gezondheid onbekend	42,3	43,6	36	46,1

Kenmerken verdachten	*Vordering GH (N=104)*	*Bevel GH (N=101)*	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=76)*
Attitude – neemt (deels) verantwoordelijkheid antisociaal gedrag	38,5	38,6	48	35,5
Attitude – minimaliseert, onkent, rechtvaardigt antisociaal gedrag	44,2	44,6	48	43,4
Attitude – vindt antisociaal gedrag acceptabel	5,7	6	4	6,5
Attitude – onbekend	11,5	10,9	0	14,5
Agressie – geen meldingen bekend / onbekend	33,6	27,7	20	30,3
Agressie – uitbarstingen/ ongecontroleerde boosheid	49	50,5	56	48,7
Agressie – vandalisme / brandstichting	11,6	11,9	4	14,5
Agressie – weloverwogen anderen fysiek pijn doen	15,4	15,8	12	17,1
Agressie – zelfmutilatie	0	0	0	0
Agressie – andere vormen	38,5	39,6	52	35,5
Geen hulpverleningsgeschiedenis	26,9	25,7	20	27,6
Hulpverleningsgeschiedenis – ambulante jeugdhulp	27,9	26,7	36	23,7
Hulpverleningsgeschiedenis – residentiële jeugdhulp (open/ besloten)	10,6	10	12	9,2
Hulpverleningsgeschiedenis – gesloten jeugdhulp	6,8	6,9	4	7,9
Hulpverleningsgeschiedenis – jeugdhulp in strafrechtelijk kader	26,9	26,7	16	30,3
Hulpverleningsgeschiedenis onbekend	5,8	5,9	4	6,6
Geen lopende hulpverlening	35,6	34,7	32	35,5
Lopende hulpverlening – ambulante jeugdhulp	19,2	18,8	28	15,8
Lopende hulpverlening – residentiële jeugdhulp (open/besloten)	7,7	8	12	6,6
Lopende hulpverlening – gesloten jeugdhulp	5,8	6	4	6,6
Lopende hulpverlening – jeugdhulp in strafrechtelijk kader	28,8	29,7	28	30,3
Lopende hulpverlening onbekend	1	1	0	1,3
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – meewerkend	36,5	35,6	44	32,9

Kenmerken verdachten	*Vordering GH (N=104)*	*Bevel GH (N=101)*	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=76)*
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – afwachtend	17,3	17,8	12	19,7
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – negatief en afhoudend	27,9	28,7	16	32,8
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – onbekend	18,3	17,8	28	14,5
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – meewerkend	45,2	44,6	60	39,5
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – afwachtend	4,8	5	0	6,6
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – negatief en afhoudend	6,7	6,9	8	6,6
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – onbekend/n.v.t.	43,3	43,6	32	47,4

Tabel gevangenhouding: proceskenmerken

Proceskenmerken	*Vordering GH (N=104)*	*Bevel GH (N=101)*	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=76)*
Vluchtgrond	1,9	1	0	1,3
Grond van de geschokte rechtsorde	46,2	44,6	32	48,7
Grote recidivegrond	87,8	85,1	88	84,2
Kleine recidivegrond	32,7	29,7	28	30,3
Onderzoeksgrond	30,8	20,8	8	25
Snelrechtgrond	0	0	0	0
Proceshouding verdachte: bekent	24,8	24,8	24	25
Proceshouding verdachte: ontkent	17,8	17,8	20	17,1
Proceshouding verdachte: zwijgt	7,9	7,9	4	9,2
Proceshouding verdachte: bekent deels, ontkent / zwijgt deels	9,9	9,9	20	6,6
Proceshouding verdachte: onbekend	38,6	38,6	32	42,1
Verweer raadsman: afwijzing van vordering	0	0	0	0
Verweer raadsman: primair afwijzen vordering , subsidiair schorsen	33,7	33,7	44	30,3
Verweer raadsman: schorsen	44,6	44,6	56	40,8
Verweer raadsman: primair schorsen, subsidiair thuis/ nachtdetentie	1	1	0	1,3
Verweer raadsman: thuis / nachtdetentie	1	1	0	1,3
Verweer raadsman: refereert aan oordeel R-C / Raadkamer	11,9	12	0	15,8
Verweer raadsman: onbekend	5,9	6	0	7,9
Advies RvdK: Schorsen	34,6	35,6	68	25
Advies RvdK: Niet schorsen	46,2	46,5	8	59,2
Advies RvdK: Onbekend	19,2	17,8	24	15,8
Standpunt OM over schorsing: niet schorsen		66,3	20	81,6
Standpunt OM over schorsing: wel schorsen		19,8	68	3,9
Standpunt OM over schorsing: onbekend		13,9	12	14,5
Bijzondere voorwaarden: geen			4	
Bijzondere voorwaarden: houden aan aanwijzingen JR			100	
Bijzondere voorwaarden: behandeling			24	

Proceskenmerken	*Vordering GH (N=104)*	*Bevel GH (N=101)*	*Schorsing GH (N=25)*	*Niet schorsen GH (N=76)*
Bijzondere voorwaarden: intensieve begeleiding			8	
Bijzondere voorwaarden: leerproject			8	
Bijzondere voorwaarden: locatiegebod, incl. avondklok			36	
Bijzondere voorwaarden: meldplicht			4	
Bijzondere voorwaarden: contactverbod			52	
Bijzondere voorwaarden: verbod middelengebruik			12	
Bijzondere voorwaarden: meewerken PO			40	
Bijzondere voorwaarden: onderzoek RvdK			0	
Bijzondere voorwaarden: geen schoolverzuim			16	
Bijzondere voorwaarden: ET verbonden aan voorwaarden			4	
Bijzondere voorwaarden: onbekend			0	
Persoonlijkheidsonderzoek wel		62,4	52	65,8
Persoonlijkheidsonderzoek niet		18,8	28	15,8
Persoonlijkheidsonderzoek onbekend		18,8	20	18,4

Bijlage 5

Tabellen verlenging gevangenhouding

Tabel verlenging gevangenhouding: delictskenmerken

Delictkenmerken	*Vordering VGH (N=55)*	*Bevel VGH (N=54)*	*Schorsen VGH (N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
Aantal feiten op vordering: 1	56,4	55,6	52,6	57,1
Aantal feiten op vordering: 2	23,6	24,1	26,3	22,9
Aantal feiten op vordering: = 3	20	20,4	21,1	20
Maximale strafdreiging: < 4	0	0	0	0
Maximale strafdreiging: 4 tot 8	27,3	27,8	36,9	22,9
Maximale strafdreiging: 8 tot 12	16,3	16,7	5,3	22,9
Maximale strafdreiging: = 12	56,4	55,6	57,9	54,4
Geweldsdelict	12,7	13	10,5	14,3
Zedendelict	1,8	1,9	0	2,9
Vermogensdelict met geweld	60	59,3	57,9	60
Vermogensdelict zonder geweld	21,8	22,2	26,3	20
Vernieling/openbare orde delict	1,8	1,9	5,3	0
Opiumwetdelict	0	0	0	0
Overig	1,8	1,9	0	2,9

Tabel verlenging gevangenhouding: persoonskenmerken

Kenmerken verdachten	*Vordering VGH (N=55)*	*Bevel VGH (N=54)*	*Schorsen VGH (N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
Leeftijd 12/13	3,6	3,7	10,5	0
Leeftijd 14/15	23,7	24,1	26,3	22,9
Leeftijd 16/17	72,7	72,2	63,1	77,1
Geslacht – jongen	96,4	96,3	100	94,3
Geslacht – meisje	3,6	3,7	0	5,7
Nationaliteit – Nederlands	89,1	88,9	94,7	85,7
Nationaliteit – anders	7,2	7,6	5,3	8,7
Nationaliteit – onbekend	3,6	3,7	0	5,7
Afkomst – Nederland	14,5	13	10,5	14,3
Afkomst – niet NL	76,4	77,8	73,7	80
Afkomst – onbekend	9,1	9,3	15,8	5,7
Geen jus. doc. (first offender)	32,7	31,5	31,6	31,4
Jus. doc., maar geen eerdere straffen	7,3	7,4	0	11,4
Jus. doc., eerdere straffen	58,2	59,3	68,4	54,3
Jus. doc onbekend	1,8	1,9	0	2,9
Geen lopende straffen	47,3	46,3	36,8	51,4
Lopende straf – proeftijd	41,8	42,6	47,4	40
Lopende straf – anders	23,5	24,1	21,1	25,7
Lopende straf – onbekend	0	0	0	0
Woonsituatie – bij ouder(s)	81,8	81,5	78,9	82,9
Woonsituatie – bij familie (niet zijnde ouders)	1,8	1,9	5,3	0
Woonsituatie – leefgroep/tehuis	1,8	1,9	5,3	0
Woonsituatie – pleeggezin	1,8	1,9	0	2,9
Woonsituatie – elders	7,3	7,4	5,3	8,6
Geen vaste woon/verblijfplaats	0	0	0	0
Woonsituatie onbekend	5,5	5,6	5,3	5,7
Veilige en positieve leefomgeving (veel beschermende factoren)	18,2	16,7	10,5	20
Zowel beschermende als risicofactoren in leefomgeving	49,1	50	68,4	40
Vooral risicofactoren + onveilige en onverantwoorde leefomgeving	23,6	24,1	15,8	28,6
Leefomgeving onbekend	9,1	9,3	5,3	11,4
Dagbesteding 5 dagen	61,8	61,1	68,4	57,1

Kenmerken verdachten	*Vordering VGH (N=55)*	*Bevel VGH (N=54)*	*Schorsen VGH (N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
Dagbesteding <5 dagen	5,5	5,6	5,3	5,7
Geen dagbesteding	27,3	27,8	21,1	31,4
Dagbesteding onbekend	5,5	5,6	5,3	5,7
School – praktijk/speciaal/basis	14,6	14,9	21,1	11,5
School – vmbo	21,9	20,5	21,1	20
School – mbo	23,6	24,1	21,1	25,7
School – anders	5,4	5,6	5,3	5,8
School – geen	27,3	29,6	21,1	34,3
School – onbekend	5,5	5,6	5,3	5,7
Functioneert goed op school	21,8	20,4	31,6	14,3
Spijbelt	29,1	29,6	31,6	28,6
Negatief gedrag op school	27,3	25,9	31,6	22,9
Slechte schoolprestaties	16,4	16,7	15,8	17,1
Geschorst van school	7,3	7,4	5,3	8,6
Van school gestuurd	5,5	5,6	10,5	2,9
Werk/bijbaan	9,1	9,3	5,3	11,4
Geen werk/bijbaan (bekend)	80	79,6	78,9	80
Vrije tijdsbesteding clubverband	40	40,7	42,1	40
Geen vrije tijdsbesteding clubverband	56,4	9,3	52,7	57,1
Vrije tijdsbesteding onbekend	3,6	3,7	5,3	2,9
Relaties: vooral prosociale peers	7,3	5,6	5,3	5,7
Relaties: prosociale én antisociale peers	69,1	70,4	84,2	62,9
Relaties: vooral antisociale peers	16,4	16,7	10,5	20
Relaties onbekend	5,5	5,6	0	8,6
Geen middelengebruik	23,6	24,1	36,8	17,1
Wel middelengebruik – niet problematisch	18,2	18,5	10,5	22,9
Wel middelengebruik – problematisch	12,7	13	5,3	17,1
Onbekend middelengebruik	45,5	44,4	47,4	42,9
IQ = 85	20	20,4	21,1	20
IQ < 85 – (mogelijk) verstandelijk beperkt	38,2	38,9	42,2	37,1
IQ onbekend	41,8	40,7	36,8	42,9
Wel psyschische problematiek	36,4	37	26,3	42,9

Kenmerken verdachten	*Vordering VGH (N=55)*	*Bevel VGH (N=54)*	*Schorsen VGH (N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
Geen psychische problematiek	14,5	14,8	36,8	2,9
Psychische gezondheid onbekend	49,1	48,1	36,8	54,3
Attitude – neemt (deels) verantwoordelijkheid antisociaal gedrag	25,4	26	31,6	22,8
Attitude – minimaliseert, onkent, rechtvaardigt antisociaal gedrag	49,1	50	57,9	45,7
Attitude – vindt antisociaal gedrag acceptabel	9,1	9,3	5,3	11,5
Attitude – onbekend	16,4	14,8	5,3	20
Agressie – geen meldingen bekend / onbekend	32,7	27,8	36,8	22,9
Agressie – uitbarstingen/ ongecontroleerde boosheid	45,5	46,3	57,9	40
Agressie – vandalisme / brandstichting	14,5	14,9	10,5	17,2
Agressie – weloverwogen anderen fysiek pijn doen	18,2	18,5	5,3	25,7
Agressie – zelfmutilatie	0	0	0	0
Agressie – andere vormen	34,5	35,2	52,6	25,7
Geen hulpverleningsgeschiedenis	25,5	24,1	21,1	25,7
Hulpverleningsgeschiedenis – ambulante jeugdhulp	18,2	18,6	26,4	14,3
Hulpverleningsgeschiedenis – residentiële jeugdhulp (open/ besloten)	11	11,2	15,8	8,6
Hulpverleningsgeschiedenis – gesloten jeugdhulp	10,9	11,2	10,5	11,5
Hulpverleningsgeschiedenis – jeugdhulp in strafrechtelijk kader	29,1	29,6	42,1	22,9
Hulpverleningsgeschiedenis onbekend	5,5	5,6	5,3	5,7
Geen lopende hulpverlening	38,2	37	31,6	40
Lopende hulpverlening – ambulante jeugdhulp	12,7	13	15,8	11,4
Lopende hulpverlening – residentiële jeugdhulp (open/ besloten)	1,8	1,9	5,3	0

Kenmerken verdachten	*Vordering VGH (N=55)*	*Bevel VGH (N=54)*	*Schorsen VGH (N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
Lopende hulpverlening – gesloten jeugdhulp	7,3	7,5	5,3	8,6
Lopende hulpverlening – jeugdhulp in strafrechtelijk kader	29,1	29,6	36,8	25,7
Lopende hulpverlening onbekend	1,8	1,9	0	2,9
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – meewerkend	32,7	31,5	31,6	31,4
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – afwachtend	21,8	22,2	21,1	22,9
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – negatief en afhoudend	32,7	33,3	42,1	28,6
Houding t.o.v. hulpverlening bij schorsing – onbekend	12,7	13	5,3	17,1
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – meewerkend	34,5	35,2	36,8	34,3
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – afwachtend	7,3	7,4	10,5	5,7
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – negatief en afhoudend	7,3	7,4	10,5	5,7
Houding ouders t.o.v. hulpverlening bij schorsing – onbekend/n.v.t.	50,9	50	42,1	54,3

Tabel verlenging gevangenhouding: proceskenmerken

Proceskenmerken	*Vordering VGH (N=55)*	*Bevel VGH (N=54)*	*Schorsen VGH(N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
Vluchtgrond	1,8	0	0	0
Grond van de geschokte rechtsorde	47,3	44,4	36,8	48,6
Grote recidivegrond	92,7	88,9	89,5	88,6
Kleine recidivegrond	34,5	33,3	42,1	28,6
Onderzoeksgrond	29,1	25,9	10,5	34,3
Snelrechtgrond	0	0	0	0
Proceshouding verdachte: bekent	23,6	24,1	42,1	14,3
Proceshouding verdachte: ontkent	12,7	13	15,8	11,4
Proceshouding verdachte: zwijgt	9,1	9,3	0	14,3
Proceshouding verdachte: bekent deels, ontkent / zwijgt deels	7,3	7,4	5,3	8,6
Proceshouding verdachte: onbekend	47,3	46,3	36,8	51,4
Verweer raadsman: afwijzing van vordering	0	0	0	0
Verweer raadsman: primair afwijzen vordering , subsidiair schorsen	21,8	20,4	21,1	20
Verweer raadsman: schorsen	54,5	55,6	68,4	48,6
Verweer raadsman: primair schorsen, subsidiair thuis/ nachtdetentie	1,8	1,9	0	2,9
Verweer raadsman: thuis / nachtdetentie	1,8	1,9	0	2,9
Verweer raadsman: refereert aan oordeel R-C / Raadkamer	9,1	9,3	5,3	11,4
Verweer raadsman: onbekend	10.9	11,1	5,3	14,3
Advies RvdK: Schorsen	30,9	30,9	63,2	11,4
Advies RvdK: Niet schorsen	45,5	45,5	10,5	65,7
Advies RvdK: Onbekend	23,6	23,6	26,3	22,9
Standpunt OM over schorsing: niet schorsen		57,4	15,8	80
Standpunt OM over schorsing: wel schorsen		22,2	57,9	2,9
Standpunt OM over schorsing: onbekend		20,4	26,3	17,1

Proceskenmerken	*Vordering VGH (N=55)*	*Bevel VGH (N=54)*	*Schorsen VGH(N=19)*	*Niet schorsen VGH (N=35)*
Bijzondere voorwaarden: geen			0	
Bijzondere voorwaarden: houden aan aanwijzingen JR			78,9	
Bijzondere voorwaarden: behandeling			10,5	
Bijzondere voorwaarden: intensieve begeleiding			31,6	
Bijzondere voorwaarden: leerproject			0	
Bijzondere voorwaarden: locatiegebod, incl. avondklok			26,4	
Bijzondere voorwaarden: meldplicht			26,3	
Bijzondere voorwaarden: contactverbod			31,6	
Bijzondere voorwaarden: verbod middelengebruik			0	
Bijzondere voorwaarden: meewerken PO			21,1	
Bijzondere voorwaarden: onderzoek RvdK			0	
Bijzondere voorwaarden: geen schoolverzuim			15,8	
Bijzondere voorwaarden: ET verbonden aan voorwaarden			10,5	
Bijzondere voorwaarden: onbekend			0	
Persoonlijkheidsonderzoek wel		66,7	52,6	74,3
Persoonlijkheidsonderzoek niet		18,5	26,3	14,3
Persoonlijkheidsonderzoek onbekend		14,8	21,1	11,4

Bijlage 6

Overzicht verkorte aanduidingen gronden voorlopige hechtenis

Grond van de ernstig geschokte rechtsorde	Verdenking van een feit waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van twaalf jaren of meer is gesteld en de rechtsorde ernstig door dat feit is geschokt (artikel 67a lid 2 onder 1° Sv).
Grote recidivegrond	Indien er ernstig rekening mede moet worden gehouden, dat de verdachte een misdrijf zal begaan: waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van zes jaren of meer is gesteld of waardoor de veiligheid van de staat of de gezondheid of veiligheid van personen in gevaar kan worden gebracht, dan wel algemeen gevaar voor goederen kan ontstaan (artikel 67a lid 2 onder 2° Sv).
Kleine recidivegrond	Verdenking van een der misdrijven omschreven in de artikelen 285, 300, 310, 311, 321, 322, 323a, 326, 326a, 350, 416, 417bis, 420bis of 420quater van het Wetboek van Strafrecht, terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de dag waarop de verdachte wegens een van deze misdrijven onherroepelijk tot een vrijheidsbenemende straf of maatregel, een vrijheidsbeperkende maatregel of een taakstraf is veroordeeld dan wel bij onherroepelijke strafbeschikking een taakstraf is opgelegd en voorts er ernstig rekening mede moet worden gehouden dat de verdachte wederom een van die misdrijven zal begaan (artikel 67a lid 2 onder 3° Sv).
Onderzoeksgrond	Indien de voorlopige hechtenis in redelijkheid noodzakelijk is voor het, anders dan door verklaringen van de verdachte, aan de dag brengen van de waarheid (artikel 67a lid 2 onder 5°Sv).
Snelrechtgrond	Verdenking van een van de misdrijven omschreven in de artikelen 141, 157, 285, 300 tot en met 303 of 350 van het Wetboek van Strafrecht, begaan op een voor het publiek toegankelijke plaats, dan wel gericht tegen personen met een publieke taak, waardoor maatschappelijke onrust is ontstaan en de berechting van het misdrijf uiterlijk binnen een termijn van 17 dagen en 15 uren na aanhouding van de verdachte zal plaatsvinden (artikel 67a lid 2 onder 4° Sv).
Vluchtgrond	Situatie waarbij uit bepaalde gedragingen van de verdachte, of uit bepaalde, hem persoonlijk betreffende omstandigheden, blijkt van ernstig gevaar voor vlucht (artikel 67a lid 1 sub a Sv).

Summary

Introduction

This explorative and quantitative research sketches the practice of pre-trial detention (*voorlopige hechtenis*) of juveniles in juvenile criminal cases in the Netherlands, and the characteristics of the concerned juvenile suspects. Through this research, necessary knowledge is gained to develop suitable alternatives to pre-trial detention of juveniles in juvenile institutions. This research may add to the contemplations of and give further structure to a possible new policy on the deprivation of liberty of juveniles in Dutch juvenile criminal law, as clarified in the report 'Exploration Deprivation of Liberty of Juvenile Suspects' (*Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd*) which was presented to the Dutch parliament on 13 November 2015.

Central research questions

The central research questions are:

I Under what circumstances and for what reasons is pre-trial detention of juveniles requested and ordered, the enforcement of an order for pre-trial detention suspended or the order implemented in an alternative way?

II What are the characteristics of these juvenile suspects?

III How does the imposition of pre-trial detention relate to the sentence in juvenile criminal cases and does it have any 'preliminary judicial effects'?

IV Can – based on the findings related to the questions under I, II and III – statements be made about the development of alternatives to pre-trial detention of juveniles in juvenile institutions and, if answered in the affirmative, what statements?

Research Methods

In this research, 250 randomly selected case files of juveniles (i.e. <18 years old when they allegedly committed the offence) were scrutinised. This concerned juveniles that were – within the timeframe of 1 April 2014 until 1 April 2015 – brought before an investigating judge by the public prosecutor aiming to request an order for remand in custody (*inbewaringstelling*, Art. 63 Dutch

Criminal Procedural Code). The case files that were scrutinised were held by the District Court Rotterdam, the District Court Midden-Nederland and the District Court Gelderland. Given the amount of files and the random character of the selection of files, as well as the involvement of multiple Dutch district courts, it is safe to assume that the data that were collected and analysed provide a good indication of the practice of pre-trial detention of juveniles in the Netherlands.

With help of a code book, information related to decisions about (1) remand in custody, (2) remand detention (*gevangenhouding*, Art. 65 Dutch Criminal Procedural Code), (3) the extension of remand detention (*verlenging van gevangenhouding*, Art. 66 (3) Dutch Criminal Procedural Code) and (4) the verdict in first instance was extracted from the files. The collected data have been analysed with help of SPSS. The research questions have been answered through descriptive analyses and multivariable (regression)analyses. This usage of quantitative research methods- and techniques has not been deployed before to analyse decisions regarding pre-trial detention of juveniles in the Netherlands.

Characteristics of juveniles brought before an investigative judge

The report encompasses an extensive description of the characteristics of the criminal offences and personal traits of the 250 juvenile suspects (see chapter 5). The results show that property crimes, combined with assault, are the most common type of criminal offence for which these juveniles were brought before an investigative judge (*rechter-commissaris*). The results indicate, moreover, that a substantial number of the studied juveniles concerns juveniles whose adolescence runs a far from an ideal course. The vast majority of the juveniles were, despite their young age, known by the police and had already been in contact with judicial authorities (75%). The Dutch Council for Child Protection (*Raad voor de Kinderbescherming*; i.e. 'the Council') reports that many of these juveniles have problems in one or multiple areas, such as at home, at school or in their pastime. Not seldom these juveniles have a low IQ and/or psychological problems (resp. 31% and 38%). The majority of the studied juveniles was already on the radar of social services at the moment they were brought before the investigative judge.

Decisions about pre-trial detention of juveniles

The results of the research exhibit that requests for remand in custody (N=250), remand detention (N=104) and extension of remand detention (N=55) were granted in the vast majority of cases (resp. 87%, 97% and 98%), by the investigative judge or the pre-trial chamber (*raadkamer*). At the same time the results

show a frequent use of conditional suspensions, due to which many approved requests for pre-trial detention have not resulted in an actual placement of the juvenile in a juvenile institution. This occurred most frequently when remand in custody was ordered, where 55% of the orders have been suspended. The orders to use remand detention or to extend it were suspended to a lesser degree (resp. 25% and 35%). Night detention and home detention were only sporadically used as alternative means to execute an order for pre-trial detention in a juvenile institution.

The research shows that in most of the cases the decision whether or not to suspend a pre-trial detention order determined whether or not a juvenile was allowed to await his or her trial in liberty. For this reason, this research further analysed the decisions whether or not to suspend the orders for remand in custody, remand detention or extension of remand detention.

Suspension of remand in custody of juveniles

The decision of the investigative judge to suspend an order for remand in custody was scrutinised according to multivariable regression analyses. These analyses made clear that some characteristics of the juvenile suspects and/or their cases significantly align with the result of the decision of the investigative judge on the suspension (see para. 6.4.2.2 and para. 10.3). Some of these characteristics seem to play a significant role in an earlier stage, i.e. at the stage of the *advice of the Council for Child Protection* about suspension, which subsequently seems to permeate the decision of the investigative judge on the suspension. The analyses show a strong connection between the advice of the Council and the final decision on the suspension of the investigative judge.

The analyses also indicate that the Council seems more reluctant to advice against the suspension of placement of a juvenile in a juvenile institution when it concerns *a very young suspect* (i.e. under the age of 15), rather than a suspect who is older, which permeates the decision of the investigative judge on the suspension. An explanation for this may be found in the (assumed) vulnerability of young suspects and the possible detrimental effects of time spent in a juvenile institution.

The analyses furthermore show that *first offenders* have a reduced chance to an advice of the Council in favour of a suspension of remand in custody – and consequently have a reduced chance for an actual suspension – than juveniles with a criminal record (i.e. who are not a first offender). A clarification for this could possibly lie in a lack of information about these suspects in the early stages of the criminal proceedings. It is also imaginable that *first offenders* are in principle only brought before an investigative judge when the serious nature of the case so requires (see for further clarifications: para. 10.3).

The results of the research show also that juvenile suspects *from non-native Dutch descent*, irrespective of different characteristics related to the criminal

offence and proceedings and personal traits, seem to have a smaller chance to a positive advice by the Council on a suspension, which seems to be upheld in the decision of the investigative judge. Further research is needed to clarify this (see para. 10.3).

What further follows from the analyses is that juveniles with a *(possible) mental disability* seem to have a smaller chance for an affirmative advice on a suspension by the Council and (because of this) seem to have a smaller change to get the order suspended by the investigative judge. An explanation for this could be that the communication, and participation of juvenile suspects with a mental disability in their contact with professionals (such as employees of the Council and the investigative judge) in the early stages of the proceedings, may be difficult, which may lead to a less clear or even distorted picture of the juvenile concerned. A different explanation may be that the drafting of a suspension plan by the Council or juvenile probation services is more complex (and requires more time). Further research into possible explanations is, however, needed (see para. 10.3).

There are characteristics of the juvenile suspects that significantly connect to the outcome of judicial decision on the suspension, independently from the Council's advice on the suspension. These characteristics possibly played a role in the advice of the Council, but also in the decision on the suspension (in criminological literature this is called "cumulative (dis)advantage"). Juveniles that do not attend school for instance – irrespective of the advice of the Council – have a smaller chance to a suspension of remand in custody than juveniles that do attend school and do well at school. Moreover, juveniles that – according to the report of the Council – have a negative attitude towards social services and the support of juvenile probation services, stand a reduced chance to a suspension of remand in custody.

A strong and significant connection has been found between the investigative ground (also known as risk for collusion) as ground for remand in custody, and the decision of the investigative judge not to suspend the remand in custody. If the investigation is the ground for the remand in custody order, the chances for a suspension are scant. A negative connection between the *recidivism ground* and the decision on the suspension has also been established. If a risk for recidivism is one of the grounds upon which the custody in remand order is based, the chances for a suspension are smaller than in cases where such an order is not (partly) based on this ground.

Finally, it must be concluded that the nature or context of the criminal charges, such as the 'maximum statutory sanction possible for the gravest criminal offence as charged' or the 'number of criminal offences as charged' do not significantly connect with the decision whether or not to suspend. This seems to indicate that juvenile suspects' – different from adult suspects – personal traits, such as dropping out from school, and procedural characteristics, such as a pending investigation by the police, play a more important role in decisions on pre-trial detention than the nature or context of the crim-

inal charges. This does however not necessarily mean that the charges may not play a role in investigative judges' decisions on the suspension of custody in remand in particular cases.

Suspension of remand detention of juveniles

The decision of the pre-trial chamber on the suspension of remand detention has also been scrutinised according to a multivariable regression analysis, through which possible connections between the request for a suspension by the legal counsel, the stance of the public prosecutor on the suspension and the advice of the Council on the suspension with the decision of the pre-trial chamber have been assessed (see para. 7.4.2.2 and para. 10.4).

The results show that in the sample the pre-trial chamber did not once order the suspension of remand detention without a legal counsel actually requesting it to do so. This may indicate that the pre-trial chamber, despite its statutory authority to decide on a suspension on its own motion (art. 493 lid 1 Dutch Criminal Procedural Code), perceives a request for a suspension by the suspect or his lawyer as a minimum condition for a suspension of remand detention. It may also imply that if the legal council does not find a request for a suspension feasible, the case evidently lacks eligibility to be granted a suspension.

It has further been established that a strong relation exists between the stance of the *public prosecutor on the suspension* and the decision of the pre-trial chamber on the suspension. When the public prosecutor states that remand detention can be suspended, the chances for an affirmative decision of the pre-trial chamber increase considerably. A similar relation can be found as far as the *advice of the Council* is concerned. When the Council advises to suspend remand detention, the chance that the pre-trial chamber suspends remand detention is significantly bigger than if the Council advises negatively on suspension.

These results suggest that the pre-trial chamber attaches great weight to the views of the public prosecutor and/or the Council. Vice versa could these results indicate that the awaited decision of the pre-trial chamber may influence the views of the public prosecutor and the Council, as far as they anticipate that decision. An alternative explanation is that the pre-trial chamber, the public prosecutor and the Council, in principle entirely independent from each other, often reach the same conclusions about the suspension of remand detention. It is, however, likely that these results tie in with the in the criminological literature developed notion that decision making in criminal proceedings is a 'collective process', in which the decision of one actor plays a role in the decisions of other actors in the process (see para. 10.4).

Suspension of the extension of remand detention of juveniles

The decision of the pre-trial chamber to suspend the extension of remand detention has only been analysed descriptively (see chapter 8). Due to the small numbers of juvenile suspects for which an extension of remand detention has been requested and ordered, one should be reluctant to draw general conclusions from the results of this analysis. Nevertheless, the finding stands out that some juvenile suspects who initially – i.e. at the moment they were brought before the investigative judge – were not involved in meaningful daytime activities and (partly because of that) did not seem to be eligible for a suspension, have later been granted a suspension after all. Juvenile probation services may have found a daytime activity for these juveniles in the meantime (see para. 10.5).

Pre-trial detention and the disposition of juvenile criminal cases

This research also pays attention to the relation between the imposition of pre-trial detention of juveniles and the disposition of juvenile criminal cases (i.e. after adjudication; see chapter 9). The following three findings can be mentioned (see para. 10.6).

The first finding is that 13 out of 108 juveniles, who have actually spent time in pre-trial detention, were acquitted or exempted from further prosecution (*sepot*). In other words, in this sample more than one out of ten juvenile suspects who have been in pre-trial detention, were not convicted.

A second finding is that the imposition of pre-trial detention in the pre-trial stage of the criminal proceedings can be strongly tied to the imposition of an unconditional youth imprisonment (*jeugddetentie*) as a final sentence. Vice versa, chances that a juvenile suspect who has not spent time in pre-trial detention will be sentenced to an unconditional youth imprisonment are slim.

A third finding is that the analyses show a strong relation between the duration of pre-trial detention and the duration of the imposed youth imprisonment. This could indicate that the investigative judge and the pre-trial chamber anticipate the expected duration of the youth detention. It could, however, also mean that judges, when they have to decide on a sentence, amend their sentencing – as far as the duration of unconditional youth detention is concerned – to the duration of the time already served in pre-trial detention.

In all, these findings suggest that pre-trial detention seems to have a so-called 'preliminary judicial effect' on the disposition in juvenile criminal cases. As a consequence, elements that play a role in the decision-making processes of the investigative judge and pre-trial chamber on the (suspension of) remand in custody and remand detention in the early stages of the criminal proceedings, possibly still play a role in the sentencing decision.

POINTS TO CONSIDER FOR ALTERNATIVES TO PRE-TRIAL DETENTION IN JUVENILE INSTITUTIONS

Based on the results of this research, it can be argued that in the current practice in the Netherlands alternatives to pre-trial detention of juveniles are being deployed on a regular basis, by means of a conditional suspension. Nevertheless, there is a group of juvenile suspects that does seem to be (directly) eligible for a suspension and subsequently does end up in a juvenile institution. This group of juveniles should be targeted for (possible) new alternatives to pre-trial detention in juvenile institutions. The results of this study encompass several clear specific points to consider for current and (the development of new) alternatives to pre-trial detention in juvenile institutions. This would not only apply to the decision-making process of different actors concerned with pre-trial detention, but also to decisions on a policy level (see para. 10.7).

POINTS TO CONSIDER RELATED TO THE DECISION-MAKING PROCESS IN THE PRACTICE OF PRE-TRIAL DETENTION

The first point to consider relates to the *interrelation between pre-trial detention and the final disposition of the case*. This interconnection could imply that the intended or expected sentence plays a role in the investigative judge's or pre-trial chamber's decision on the use of alternatives to pre-trail detention (see para. 10.7.3). It can be argued that contemplations on the development and usage of alternatives to pre-trial detention, must include a reflection on the connection between pre-trial detention and the imposition of youth imprisonment as a sentence, that seems to exist in practice.

The second consideration relates to the *found connection between the decision of the investigative judge (and pre-trial chamber) on the suspension of pre-trial detention and the advice of the Council.* Especially the finding that first offenders, juveniles from non-Dutch descent and juveniles with a (possible) mental disability seem to have a reduced chance to be supported by the Council with an affirmative advice on the suspension, and subsequently have a reduced chance to be granted with a suspension by the investigative judge, should spur extensive research on the underlying clarifications.

The third point to consider connects the shown *relation between the investigative ground (danger of collusion) as a ground for pre-trial detention and the decision on the suspension*. If remand in custody is (partially) based on this ground, the chances for suspension are usually slim. Despite the fact that this research does not clarify the way in which the public prosecutor and judges substantively deploy the investigative ground, the results of this research show that it is important that this ground is used as reluctant as possible (i.e. only if there

is a real danger of collusion) and that the investigation of juvenile criminal cases is executed in a speedy fashion.

Points to consider for policy makers

This research has identified five important points to consider for policy makers tasked with the development of alternatives to pre-trial detention of juveniles in juvenile institutions, also in light of the obligations under article 37 (b) of the UN Convention on the Rights of the Child (see para. 10.7.4).

The first point is that there seems to be a need for *directly available, suitable daytime activity programs* for juveniles that do not yet have a meaningful daytime activity. The results of this research indicate that these programs may increase the chances for a suspension of pre-trial detention, since a substantial number (around a quarter) of the juveniles concerned does not attend school and lacks other meaningful daytime activities.

The second point to consider is that the existing instruments for intervention that may serve as a condition to the suspension may not always suffice to take away the risk for collusion and/or recidivism; at least decision makers may not be sufficiently convinced. There seems to be a need for alternatives that provide the level of *oversight and security perceived necessary to forestall the risk for collusion and/or recidivism*, without placing the juvenile (fulltime) in a juvenile institution. A possible addition to the existing alternatives modes for execution of pre-trial detention, such as night detention and home detention, could be found in the placement of juvenile suspects in local, small scale facilities, which concept is currently being tested in different pilots in the Netherlands. Evening reporting centers could be considered as another alternative, which enables juveniles to attend these centers after school and during the weekends and to spend the night at home (see for a further elaboration on these centers: para. 10.7.4). The further investment in the development of alternative ways of monitoring juvenile suspects, such as electronic oversight, could also be considered.

The third point for consideration for the current and (possible) future alternatives to pre-trial detention in juvenile institutions is that a substantial number of the *target group consists of juveniles with limited mental capacities and psychological problems*. Alternatives to pre-trial detention in juvenile institutions have to be suitable for this group of children. This means among others that staff implementing the orders for these alternatives, has to be trained to be able to work with juveniles with such limitations and problems.

The fourth point to consider is that alternatives to pre-trial detention in juvenile institutions will only succeed if the *professionals involved know of their existence, have knowledge on the target group and have confidence in these alternatives* (see para. 10.7.4). It therefore is important that the concerned actors, among which judges, public prosecutors, legal counsels and professionals of the

Council and juvenile probation services, are being trained in the use of these alternatives to pre-trial detention in juvenile institutions.

The fifth point for consideration is that the use of a*lternatives to pre-trial detention in juvenile institutions should be monitored.*

Legal safeguards for alternatives

When suitable alternatives to pre-trial detention in juvenile institutions are being developed within the framework of Dutch juvenile criminal law, it is of utmost importance that the fundamental legal safeguards of juveniles are not lost out of sight. Relevant are not only the human rights and fundamental freedoms flowing from international law, but also the fundamental principles of Dutch (juvenile) criminal law, such as the principle of proportionality and subsidiarity (see par. 10.7.5). Given that possible alternatives should adhere to these fundamental safeguards, it is important that the legal bases for current and future alternatives to pre-trial detention in juvenile institutions are given attention (see also para. 10.7.1).

Conclusion

This research has mapped, for the first time, the population characteristics of juveniles brought before an investigative judge based on a request for remand in custody and has assessed how these characteristics relate to the judicial decision-making process on pre-trial detention. The results confirm the existing image of pre-trial detention of juveniles in the Netherlands, but also shed new light on the matter. This study not only supports better compliance with domestic and international obligations related to the pre-trial detention of juveniles. It also lays an important foundation for specific policy choices with the aim to develop suitable alternatives to pre-trial detention of juveniles suspected of being in conflict with the law.

Samenstelling begeleidingscommissie

Prof. dr. P.H. van der Laan (voorzitter)
Hoogleraar Reclassering, Vrije Universiteit Amsterdam / Senior onderzoeker Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR)

Dr. J. uit Beijerse
Universitair hoofddocent Straf(proces)recht, Erasmus Universiteit Rotterdam

Drs. E.M. van Dijk
Projectbegeleider, WODC

Mr. M.A.A.T. Engbers
Rechter-commissaris, Rechtbank Midden-Nederland

Drs. D.E.W.M. Verschuren
Coördinerend senior beleidsmedewerker en projectleider 'VIV JJ', Ministerie van Justitie en Veiligheid

Dankwoord

Dit rapport is verschenen in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Wij danken de opdrachtgever voor het in ons gestelde vertrouwen en voor de vrijheid die wij hebben gekregen om naar eigen inzicht invulling te geven aan deze onderzoeksopdracht.

Wij danken de Raad voor de Rechtspraak, het LOVS en het Openbaar Ministerie voor de toestemming om het dossieronderzoek te mogen verrichten en voor de leveringen van data uit hun registratiesystemen. Onze dank gaat ook uit naar de Rechtbank Gelderland, Rechtbank Midden-Nederland en Rechtbank Rotterdam voor de levering van de dossiers en voor de gelegenheid die zij ons hebben geboden om deze dossiers op locatie te kunnen bestuderen. Wij danken het WODC voor de aanvullende dataleveringen.

Tot slot willen wij de voorzitter en de leden van de begeleidingscommissie, Peter van der Laan, Jolande uit Beijerse, Essy van Dijk, Marieke Engbers en Marjolijn Verschuren, hartelijk danken voor hun constructieve begeleiding gedurende het onderzoek.

Namens het onderzoeksteam,

Yannick van den Brink

Leiden, 9 oktober 2017

Over de auteurs / onderzoekers

Mr. drs. Yannick van den Brink is als universitair docent jeugdrecht en strafrecht verbonden aan de afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden. Hij heeft een proefschrift geschreven over de voorlopige hechtenis in het Nederlandse jeugdstrafrecht, dat in januari 2018 zal verschijnen. Daarnaast publiceert hij over uiteenlopende onderwerpen gerelateerd aan jeugdstrafrecht, strafrecht en kinderen mensenrechten.

Dr. Hilde Wermink is universitair docent bij de afdeling Criminologie van de Universiteit Leiden. Zij is gepromoveerd op een onderzoek naar determinanten en effecten van straftoemeting en heeft ook nadien veelvuldig gepubliceerd over gerelateerde thema's. Recentelijk verwierf zij een VENI-beurs van NWO om onderzoek te doen naar de effectiviteit van de gevangenisstraf om herhalingscriminaliteit te verminderen.

Mr. Apollonia Bolscher is als docent/onderzoeker verbonden aan de afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden. Zij heeft eerder onderzoek gedaan naar verschillende jeugdrechtelijke en kinderrechtelijke thema's, waaronder kindereuthanasie, geweld in de jeugdzorg en participatie van jeugdigen in het jeugdstrafrecht.

Mr. Céril van Leeuwen is als onderwijs- en onderzoeksmedewerker verbonden aan de afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden. Eerder heeft zij onderzoek gedaan naar de participatie van kinderen in juridische procedures. Ook is zij betrokken geweest bij een evaluatieonderzoek naar de Wet Kinderombudsman.

Prof. mr. drs. Mariëlle Bruning is als hoogleraar Jeugdrecht verbonden aan de afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden. Haar onderzoek richt zich op de juridische positie van de minderjarige en de driehoeksverhouding tussen kind, ouders en Staat, met bijzondere aandacht voor kinderbescherming, jeugdhulp, kinderen in alternatieve zorg, kindermishandeling en jeugdstrafrecht.

Prof. mr. Ton Liefaard is als UNICEF hoogleraar Kinderrechten verbonden aan de afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden. Zijn onderzoek is gericht op kinderrechten vanuit nationaal en internationaal perspectief. Ook verricht hij onderzoek op de terreinen van jeugd(straf)recht, penitentiair recht, gesloten jeugdzorg en internationale mensenrechten. Hij is gepromoveerd op een proefschrift over vrijheidsbeneming van kinderen.

In the range of books published by the Meijers Research Institute and Graduate School of Leiden Law School, Leiden University, the following titles were published in 2016 and 2017

MI-259 S. Tjandra, *Labour Law and Development in Indonesia* (diss. Leiden), Zutphen: Wöhrmann 2016, ISBN 978 94 6203 981 0

MI-260 R.H.C. van Kleef, *Liability of football clubs for supporters' misconduct. A study into the interaction between disciplinary regulations of sports organisations and civil law* (diss. Leiden), Den Haag: Eleven International Publishing (BJu) 2016, ISBN 978 94 6236 670 1

MI-261 C.G. Breedveld-de Voogd, A.G. Castermans, M.W. Knigge, T. van der Linden & H.A. ten Oever (red.), *Core Concepts in the Dutch Civil Code. Continuously in Motion*, BWKJ nr. 30, Deventer: Kluwer 2016, ISBN 978 90 1313 725 5

MI-262 P.W. den Hollander, *De relativiteit van wettelijke normen*, (diss. Leiden), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2016, ISBN 978 94 6290 235 0

MI-263 W. Wels, *Dead body management in armed conflict: paradoxes in trying to do justice to the dead*, (Jongbloed scriptieprijs 2015), Den Haag: Jongbloed 2015, ISBN 979 70 9003 825 9

MI-264 E.A. Fredericks, *Contractual Capacity in Private International Law,* (diss. Leiden), Zutphen: Wöhrmann 2016

MI-265 J.H. Crijns, B.J.G. Leeuw & H.T. Wermink, *Pre-trial detention in the Netherlands: legal principles versus practical reality,* Research Report, Den Haag: Eleven International Publishing (BJu) 2016, ISBN 978 94 6236 687 9

MI-266 B.E.E.M. Cooreman, *Addressing global environmental concerns through trade measures: Extraterritoriality under WTO law from a comparative perspective*, (diss. Leiden), Zutphen: Wöhrmann 2016

MI-267 J.E. van de Bunt, *Het rampenfonds*, (diss. Leiden), Deventer: Wolters Kluwer 2016, ISBN 978 90 8219 685 6

MI-268 J.G.H. Altena, *Het legaliteitsbeginsel en de doorwerking van Europees recht in het Nederlandse materiële strafrecht,* (diss. Leiden), Deventer: Wolters Kluwer 2016, ISBN 978 90 1313 885 6

MI-269 D. van der Blom, *De verhouding van staat en religie in een veranderende Nederlandse samenleving,* (diss. Leiden), Zutphen: Wöhrmann 2016, ISBN 978 94 6328 032 7

MI-270 J.M. Hartmann, *A blessing in disguise?! Discretion in the context of EU decision-making, national transportation and legitimacy regarding EU directives,* (diss. Leiden), Amsterdam University Press 2016.

MI-271 J.M.J. van Rijn van Alkemade, *Effectieve rechtsbescherming bij de verdeling van schaarse publieke rechten,* (diss. Leiden), Den Haag: Eleven International Publishing (BJu) 2016

MI-272 J. Wang, *Trends in social assistance, minimum income benefits and income polarization in an international perspective*, (diss. Leiden), Enschede: Gildeprint 2016, ISBN 978 94 6233 3734

MI-273 A.J. Metselaar, *Drie rechters en één norm. Handhaving van de Europese staatssteunregels voor de Nederlandse rechter en de grenzen van de nationale procedurele autonomie,* Deventer: Wolters Kluwer 2016, ISBN 978 90 1313 988 4

MI-274 E.J.M. Vergeer, *Regeldruk vanuit een ander perspectief. Onderzoek naar de beleving van deregulering bij ondernemers*, (diss. Leiden)

MI-275 J.J. Oerlemans, *Investigating Cybercrime,* (diss. Leiden), Amsterdam: Amsterdam University Press 2017, ISBN 978 90 8555 109 6

MI-276 E.A.C. Raaijmakers, *The Subjectively Experienced Severity of Imprisonment: Determinants and Consequences,* (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing, 2016, ISBN 978 94 0280 455 3

MI-277 M.R. Bruning, T. Liefaard, M.M.C. Limbeek, B.T.M. Bahlmann, *Verplichte (na)zorg voor kwetsbare jongvolwassenen?*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2016, ISBN 978 94 624 0351 2

MI-278 A.Q. Bosma, *Targeting recidivism. An evaluation study into the functioning and effectiveness of a prison-based treatment program*, (diss. Leiden), Zutphen: Wöhrmann 2016

MI-279 B.J.G. Leeuw, F.P. Ölçer & J.M. Ten Voorde (red.), *Leidse gedachten voor een modern straf(proces)recht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2017, ISBN 978 94 6290 392 0

MI-280 J. Tegelaar, *Exit Peter Paul? Divergente toezichthoudersaansprakelijkheid in de Europese Unie voor falend financieel toezicht, bezien vanuit het Europeesrechtelijke beginsel van effectieve rechtsbescherming*, (Jongbloed scriptieprijs 2016), Den Haag: Jongbloed 2017, ISBN 978 90 8959 129 6

MI-281 P. van Berlo et al. (red.), *Over de grenzen van de discipline. Interactions between and with-in criminal law and criminology*, Den Haag: Boom 2017, ISBN 978 94 6290 390 6

MI-282 J. Mačkić, *Proving Discriminatory Violence at the European Court of Human Rights,* (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2017

MI-283 D.V. Dimov, *Crowdsourced Online Dispute Resolution*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2017, ISBN 978 94 0280 578 9

MI-284 T. de Jong, *Procedurele waarborgen in materiële EVRM-rechten*, (diss. leiden), Deventer: Kluwer 2017, ISBN 978 90 1314 413 0

MI-285 A. Tonutti, *The Role of Modern International Commissions of Inquiry. A First Step to Ensure Accountability for International Law Violations?*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2017

MI-286 W. de Heer, *Gelijkheid troef in het Nederlandse basisonderwijs*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2017, ISBN 978 94 028 0697 7

MI-287 J. Wieland, *De bescherming van concurrentiebelangen in het bestuursrecht*, (diss. Leiden), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2017, ISBN 978-94-6290-427-9

MI-288 D.M. Broekhuijsen, *A Multilateral Tax Treaty. Designing an instrument to modernise international tax law*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2017

MI-289 L. Kovudhikulrungsri, *The right to travel by air for persons with disabilities* (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2017

MI-290 R. Hage, *Handhaving van privaatrecht door toezichthouders* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2017

MI-291 M. Diamant, *Het budgetrecht van het Nederlandse parlement in het licht van het Europees economisch bestuur* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2017, ISBN 978 90 1314 555 7

MI-292 R. Passchier, *Informal constitutional change. Constitutional change without formal constitutional amendment in comparative perspective* (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2017

MI-293 T.P.A. Leclerc, *Les mesures correctives des émissions aériennes de gaz à effet de serre. Contribution à l'étude des interactions entre les ordres juridiques en droit international public*, Amsterdam: Ipskamp Printing 2017

MI-294 M. Fink, *Frontex and Human Rights. Responsibility in 'Multi-Actor Situations' under the ECHR and EU Public Liability Law*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2017.

MI-295 B.A. Kuiper-Slendebroek, *Rechter over Grenzen. De toepassing en interpretatie van internationaal recht in het Nederlands privaatrecht*, (diss. Leiden)

MI-296 Y.N. van den Brink, *Voorlopige hechtenis in het Nederlandse jeugdstrafrecht. Wet en praktijk in het licht van internationale en Europese kinder- en mensenrechten*, (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2017, ISBN 978 90 1314 683 7; e-ISBN 978 90 1314 684 4

MI-297 M.L. Diekhuis-Kuiper, *Het woord en de daad. Kenmerken van dreigbrieven en de intenties waarmee ze geschreven werden,* (diss. Leiden), Den Haag: Boom Criminologie 2017, ISBN 978 94 6236 795 1

MI-298 Y.N. van den Brink et al., *Voorlopige hechtenis van jeugdigen in uitvoering. Een exploratief kwantitatief onderzoek naar rechterlijke beslissingen en populatiekenmerken*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2017, ISBN 978 94 624 0455 7